

กระทรวงศึกษาธิการ
กรมศึกษาธิการ

ของ

พระไพศาลศิลปศาสตร์
พิมพ์ครั้งแรก ๕๐๐ ฉบับ

จ. ศ. ๑๒๓๓

ราคาเล่มละ ๔๒ บาท

พิมพ์จำหน่ายที่ โรงพิมพ์อักษรนิล

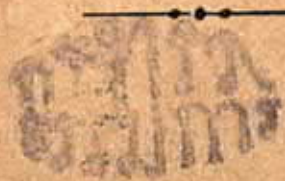
บางขุนพรหม

สารบัญ

บทที่ ๑	หลัก กาน ที่เกิด ของ ธรรม วิทยา	หน้า	๑
	แบบฝึกหัด	๖	๖
บทที่ ๒	กระ จาย ห้วง นึก	๖	๖
	แบบฝึกหัด	๑๔	๑๔
บทที่ ๓	กระ จาย ประโยค	๑๕	๑๕
	แบบฝึกหัด	๒๓	๒๓
บทที่ ๔	กฎ แห่ง ความ นึก	๒๒	๒๒
	แบบฝึกหัด	๓๒	๓๒
บทที่ ๕	ห้วง นึก บุรยาต	๓๓	๓๓
	แบบฝึกหัด	๓๗	๓๗
บทที่ ๖	ประโยค ธรรม วิทยา แบ่ง ออก เป็น ๓ อย่าง	๓๗	๓๗
	แบบฝึกหัด	๔๖	๔๖
บทที่ ๗	ประโยค ชนิดใด แสดง เทชนใด	๔๖	๔๖
	ชนิด นี้ เกียง แยก กัน อย่างไร	หน้า	๔๗

	แบบฝึกหัด	หน้า	๖๒
บทที่ ๘	วิธีแปลงประโยคกับวิธีแบ่งความตรง	๖๖	๖๓
	แบบฝึกหัด	๖๖	๖๖
บทที่ ๙	ความพึงประสงค์ของเทศน์	๖๖	๖๘
	แบบฝึกหัด	๖๖	๖๘
บทที่ ๑๐	กฎของห้องนี้	๖๖	๖๘
	แบบฝึกหัด	๖๖	๖๘
บทที่ ๑๑	ลักษณะและรูปของห้องนี้	๖๖	๖๘
	แบบฝึกหัด	๖๖	๖๙๐
บทที่ ๑๒	แฟดซี่ตามความวิเศษ	๖๖	๖๙๒
	แบบฝึกหัด	๖๖	๖๙๓
บทที่ ๑๓	แฟดซี่ตามความ	๖๖	๖๙๒
	แบบฝึกหัด	๖๖	๖๙๐
บทที่ ๑๔	ห้องนี้ขึ้น	๖๖	๖๙๐
	แบบฝึกหัด	๖๖	๖๙๕
บทที่ ๑๕	ห้องนี้ อย่างมีคอนกรีต	๖๖	๖๙๕
	แบบฝึกหัด	๖๖	๖๙๖

บทที่ ๑๖	ห้วงนึกของเรา	หน้า	๓๕๐
	แบบฝึกหัด	๖๖	๓๕๕
บทที่ ๑๗	เทอมชนิดต่าง ๆ	๖๖	๓๕๖
	แบบฝึกหัด	๖๖	๓๖๕
บทที่ ๑๘	ความในและความนอกของเทอม	๖๖	๓๖๖
	แบบฝึกหัด	๖๖	๓๗๕
บทที่ ๑๙	ลักษณะทั้งห้าของเทอม	๖๖	๓๗๖
	แบบฝึกหัด	๖๖	๓๗๕
บทที่ ๒๐	ไร้คำตามนิยมของครุฑวิทษา	๖๖	๓๗๖
	แบบฝึกหัด	๖๖	๓๗๗
บทที่ ๒๑	การแยกชนิด	๖๖	๓๗๘
	แบบฝึกหัด	๖๖	๓๗๖
	แบบฝึกหัด ระคน	๖๖	๓๗๗
	ข้อสอบได้	๖๖	๓๗๖

แจ้ง ความ

หนังสือ ครอบงำวิทยา เต็มนี้ ข้าพเจ้า ได้เรียบ เรียง จาก
ที่ ได้ สอน มา ใน โรงเรียน อาจารย์ เทพศิรินทร์ เปน เวลา ไม่ ทำ กว่า
๒ ปี และ ที่ พิมพ์ ขึ้น เปน ครั้ง แรกนี้ ก็ เพื่อจะได้ ทด ดอง
ใช้ ต่อ ไป เหมือน กัน แล้ว จะ ได้ เก็บ ไว้ ต่อ ไป ใน คราว พิมพ์
ครั้ง หลัง ตาม ลำดับ

พระ โสภณ ศิลป สำนักร

ห้อง กอง แบบ เรียบ

กระทรวง ธรรม การ

วันที่ ๓ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๓

การรวม ธรรมการ

ตรรก วิทยา

บทที่ ๑

ว่าด้วย หลัก ฐาน ที่ เกิด ของ วิทยา นี้

ตรรก วิทยา เป็น วิทยา ที่ ว่า ด้วย การ คิด หา เหตุ ผล
บาง ที่ ท่าน ก็ แสดง ว่า เป็น วิทยา ที่ กล่าว ด้วย กฎ แห่ง ความ นึก
กฎ แห่ง ความ นึก นั้น เป็น กฎ ของ ธรรมดา ผิด จาก กฎหมาย
บ้าน เมือง ที่ มนุษย์ ตั้ง กฎ ของ ธรรมดา เป็น ของ มี เอง เป็น
เอง ยาม ไม่ มี ขำนาจ ที่ จะ ไป ลง ด้าง หรือ เปลี่ยน แปลง ได้
วิทยา ทั้ง สอง ย่อม เป็น คำว่า ที่ กัน หา กฎ ของ ธรรมดา เขา มา ตั้ง
ลง เป็น หลัก แล้ว สืบ หา ความ จริง ต่าง ๆ อัน เป็น ความ รู้
ให้ เกิด ขึ้น แก่ มนุษย์

ควร คำศัพท์ ก็ สืบ หา กฎ ของ ความ หมุน เวียน แห่ง ดวง โลก
ต่าง ๆ และ ขำนาจ ความ ตั้ง เห็น ของ มนุษย์ ได้ ที่ เรียก ว่า
'แกวติทัศน์' จน มี ความ รู้ ทั่ว ได้ ตลอด ถึง กิจ คำ นวณ

อุทัย จันทน์ และ แบ่ง ปี เดือน วัน ขึ้นได้ ถูก ต้อง

แพทย์ ศาสตร์ ก็ สืบ หา กฎ สำหรับ โรค ต่าง ๆ ว่า โรค
อย่าง นั้น ต้อง มี สา การ เช่น นั้น แล้ว ทด ดอง หา ความ จริง ใน
สรรพคุณ ยา ว่า ยา ชนิด นั้น มี อำนาจ ทำให้ เปรน ไป อย่าง
นั้น ๆ จึง ขาด แก่ โรค เช่น นั้น ใน เวลา นั้น ๆ

คน เรา ใน โลก จะ หา ให้ เหมือน กัน จริง แต่ เพียง สอง คน ก็
ยัง ไม่ ได้ ที่ ร่าง กาย คล้าย กัน แต่ ใจ ผิด กัน คน หนึ่ง
ตระหนี่ น้อย อีก คน หนึ่ง ตระหนี่ มาก จะ หา ความ จริง
สำหรับ เบน กฎ ว่า ถ้า คน หนึ่ง ทำ อย่าง นั้น อีก คน หนึ่ง
จะ ต้อง ทำ อย่าง นั้น เสนอ ไป ไม่ ได้ จะ แบ่ง มนุษย์ ออก เป็น
พวก ๆ ตาม ชาติ หรือ ตาม ความ รู้ ว่า ใน ชาติ เดียว กัน หรือ
ใน พวก นี้ มีความ รู้ เช่น เดียว กัน ถ้า คน หนึ่ง มี นิสัย อย่าง ไร
คน อื่น ๆ ย่อม มี นิสัย อย่าง นั้น หมด ก็ แบ่ง ไม่ ได้ เพราะ
ฉะนั้น มนุษย์ ใน ทุก วัน นี้ จึง ยัง ไม่ มีความ รู้ ถึง วิทยา ด้วย ดัชนี
และ นิสัย ใจ คอ ของ มนุษย์ ได้ เป็น แค ทราย กัน อยู่ เฉิน ๆ
ตาม คำ รา หมอ ดู แต่ มัก ผิด โดย มาก บาง ที่ ต่อ ไป ภาย
หน้า เมื่อ มนุษย์ ฉลาด ขึ้น คำ รา หมอ ดู นี้ อาจ จะ เป็น วิทยา
อัน มี หัก กาน มัน คง ได้ กระ มัง

หลักถานที่ เกิด ของ ธรรมก วิทยา

๓

เคมี วิทยา ที่ว่า ด้วยการ คิดตาม เหตุผล ของมนุษย์ เพราะ
ในการ คิด อย่างนี้ นี้ กฎ อันเปกกลาง ว่า มนุษย์ ย่อม คิด เหมือนกัน
ไม่ว่า ชาว หรือ คำ คำ หรือ สิ่ง และไม่ว่าคิด ด้วยเรื่องใด ๆ
ใน ที่ใด ๆ เปน ต้น ว่า เรา คิด ถึง

‘ กรุงเทพฯ ’

‘ เมือง หหลวง ’

‘ เมืองใหญ่ ที่ สุดใน ประเทศ สยาม ’

แม้ว่าเรา เกิด ความ รู้ สึก ว่า “ กรุงเทพฯ ๑ เปน เมือง
หลวง ” และรู้ สึก ว่า “ กรุงเทพฯ ๑ ก็ เปน เมืองใหญ่ ที่ สุด
ใน ประเทศ สยาม ” เพราะ ฉะนั้น ใน ไม่ว่าใจ ของใคร ก็ คง
ต้องรู้ สึก ว่า “ เมืองใหญ่ ที่ สุดใน ประเทศ สยาม คือ เมือง
หลวง ” นี้ เปน เหตุ ให้ ท่าน นัก ปราชญ์ ต่าง ๆ คิด ถึง วิทยา
ด้วย การ คิด ตาม เหตุผล ดัง นั้น นี้ เรียกว่า ธรรมก วิทยา

และโดย ที่ ธรรมก วิทยา เปน วิทยา ที่ ว่า ด้วย ความ นึก อัน เปน
เหตุ ให้ เกิด ความ รู้ ทั้ง ปวง ธรรมก วิทยา จึงได้ ชื่อ ว่า เปน วิทยา
ของ วิทยา ทั้ง สิ้น และใน การ สังเกต กัน คำว่า หา วิทยา
อื่น ๆ ก็ ต้อง อาศัย ธรรมก วิทยา เปน ประมาณ ถ้า คิด
เหตุผล ถูก ก็ เปน อัน ถูก ผิด ก็ เปน อัน

ผิดหมด ศรรกวิทยา เปรียบเหมือน เป็น ครู ของ ผู้ ที่ จะ หา
 วิทยา อื่น ๆ ถ้า ปราศ จาก ครู เสีย แล้ว วิทยา ที่ หา ได้ นั้น
 จะ ถูก ตี และ เร็ว เพียง ไร ก็ ยัง ไม่ รับ ประ กัน ได้

มัก มี คน ขอบ ถาม ว่า สิ่ง นั้น สิ่ง นี้ เป็น ฮาร์ต (art)

หรือ เป็น วิทยา นี้ ก็ มี คำ ถาม กัน อยู่ เสมอ ว่า ศรรกวิทยา
 เป็น ฮาร์ต หรือ เป็น วิทยา และ บรรดา ท่าน นักปราชญ์ ศรรก
 วิทยา ทั้ง หลาย ที่ มีนาม ปราชญ์ ได้ ตก ลง กัน แล้ว จำ เป็น
 ทั้ง ๒ อย่าง เป็น วิทยา ใน ส่วน ที่ สืบ เสาะ หา กฎ แห่ง ขรรค
 ของ อากา รความ นึก ใน ใจ มนุษย์ แต่ เมื่อ เขา กฎ เหล่า นั้น
 มา ใช้ ใน การ จับ ผิด ของ คำ พูด ศรรกวิทยา ก็ กลาย เป็น
 ฮาร์ต ไป พูด ให้ เข้า ใจ ง่าย ก็ คือ วิทยา เป็น คำรา ที่ สอน
ให้เรา รู้ ได้ แต่ ฮาร์ต เป็น คำรา ที่ สอน ให้ เรา ทำ ได้ และ
ใช้ ได้ ด้วย และ ใน ที่ นี้ ก็ มี ผู้ ให้ ชื่อ ศรรกวิทยา ว่า เป็น
ฮาร์ต ของ ฮาร์ต ทั้ง หลาย ด้วย โดย เหตุ อัน เดียว กัน ที่ เป็น
 วิทยา ของ วิทยา ทั้ง หลาย

การ คิด ตาม เหตุ ผล เป็น การ ยาก ที่ สุด และ เป็น สิ่ง ที่
 กิด ภาย หลัง กำ ลัง สนึก อื่น ๆ ของ ใจ เพราะ ด้วย มี กำ ลัง

ความ คิด ตาม เหตุ ผล ได้ นี้ เอง มนุษย์ จึง แปลก ไป จาก สัตว์
 เดียว วิชา นาน เขา นิยม กัน ว่า แต่ ถ้า ภัย ร้าง ภาย แล้ว มนุษย์
 ก็ ทำ กับ กัน กัน กัน กัน ทราบ แต่ อาศัย ด้วย มี ความ คิด รู้
 เหตุ ผล มนุษย์ จึง ได้ เป็น ผู้ ประเสริฐ ที่ สุด ใน โลก ที่ เมื่อ
 เป็น ดัง นี้ ใคร เลย จะ ไม่ เห็น จริง ว่า ตรรก วิทยา เป็น วิทยา
 อัน ซึ่ง นำ คัมภีร นำ ใคร ตรวณ ความ จริง มี ชัด อยู่ ใน ถ้อย
 คำ ของ . เซอร์ . แฮม มิดตัน ดัง นี้ แล้ว

“ใน โลก นี้ ไม่ มี อะไร ประเสริฐ กว่า มนุษย์”

“ใน มนุษย์ ไม่ มี อะไร ประเสริฐ กว่า ใจ”

- การ คิด ตาม เหตุ ผล ซึ่ง เป็น ชูระ ของ ตรรก วิทยา ที่ จะ ค้นหา
 ทาง ถูก แล้ว วาง กฎ ลงไว้ ให้ เป็น หลัก ภาษ นี้ ต่าง กัน อยู่
 เป็น สอง ประเภท คือ (๑) เรียกว่า ดี ดี ก็นั้น (คำ
 กิริยา ว่า ‘ดี ดี’ แปลว่า รวบรวม ออก ว่า กัน) ซึ่ง อาศัย
 • เหตุ แล้ว อ้าง ผล เป็น ความ รู้ ใน จัง หวัด เหตุ นั้น เอง เป็น
 ความ ตระเขี่ย เข้า แต่ แคบ เข้า หรือ จำ กัด เข้า กับ (๒)
 เรียกว่า ดี ดี ก็นั้น (คำ กิริยา ว่า ‘อิน ตักต์’ แปลว่า รวบรวม
 รวม ว่า ส่ง เสริม) ซึ่ง อาศัย ความ รู้ ที่ ตรวณ และ ทด
 ลอง ได้ ต่าง ๆ กัน เป็น เหตุ มา รวม รวม ส่ง เสริม ให้ เป็น

ความรู้ เป็น ผล กว้าง ออกไป อีก พุด อย่าง ง่าย ๆ ก็ ว่า
 อย่าง ต่ำ ตัก ชัน นั้น ผล แคบ เข้า กว่า เหตุ และ อยู่ ใน จังหวัด
 ของ เหตุ นั้น เอง เป็น การ อ้าง แต่ ความ สาธารณะ ลง มา ต่
 ความ เฉพาะ แต่ อิน ตัก ชัน นั้น ผล กว้าง กว่า เหตุ เกิน จำ กัด
 ความ รู้ ใน เหตุ ออกไป เป็น การ อ้าง แต่ ความ เฉพาะ ไป ต่
 ความ สาธารณะ ความ รู้ อัน เป็น ผล อิน ตัก ชัน นี้ โดย
 มาก จึง เป็น กฎ ที่ เรา รวม รวม ได้ จาก เหตุ ที่ ได้ ตั้ง เกต หรือ
 ได้ ทด ดอง มา แล้ว

ใน เถน ต้น นี้ จะ ได้ กล่าว ถึง แต่ อย่าง ต่ำ ตัก ชัน เท่านั้น
 อย่าง อิน ตัก ชัน ซึ่ง สำหรับ ความ รู้ สูง ขึ้น ไป อีก จะได้ จด
 ไว้ กล่าว ใน เถน ต่อไป

แบบ ผูก หัด

๑ คน เรา มี ใจ ต่าง กัน ความ คิด ก็ ต่าง ๆ กัน เหตุ
 ไฉน จึง ว่า มีอาการ ความ คิด ชนิด หนึ่ง ที่ ไม่ ว่า ใคร ๆ ก็ ต้อง คิด เป็น
 ทาง เดียว กัน ทั้ง นั้น ?

๒ คำ ที่ ว่า 'วิทยา' กับ 'อาร์ต' นั้น ต่าง กัน อย่างไร
 วิชา เดช เป็น วิทยา ใน ส่วน ไหน และ เป็น อาร์ต ใน ส่วน ไหน ?

๓ ทำไม จึง ว่า ตรรก วิทยา เป็น วิทยา ของ วิทยา และ
 เป็น อาร์ต ของ อาร์ต ทั้ง ปวง ?

บทที่ ๒
กระจาย ห่วง นึก

ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ ๑ ว่า ตรรกวิทยาเป็นวิชา ซึ่ง
กล่าวด้วยอาการ ที่นึก ตาม เหตุ ผล หรือ ด้วยกฎ อันจำเป็น
แห่ง ความ นึก เพราะฉะนั้น จึงเป็น อันเข้าใจได้ว่า จุระ
รอง เรา คงไม่ ย่อม เกี่ยว ด้วย การ พุค โต้ แย้ง อ้างอิง ตามเหตุผล
ทั้ง สั้น

ถ้าจะ คราว ดู ใน ลักษณะ ที่ อ้างอิง อย่างง่าย ๆ เช่น

บี ฝน ชุก เป็น บี เข้า งาน

บี ๓๒๒ เป็น บี ฝน ชุก

เพราะฉะนั้น บี ๓๒๒ เป็น บี เข้า งาน

ทั้งนี้ ก็ เห็นได้ ว่า เป็น อาการ ที่ ได้ คิด ตาม เหตุ ผล มี
ทั้ง เหตุ และ ผล ครบบริบูรณ์ นับว่า เป็น ความ นึก ห่วง ห่วง
เรียกตาม ตรรกวิทยา ว่า ห่วง นึก

ความ นึก ทั้ง ห่วง นึก เมื่อ มา คราว ดู ก็ เห็น มี อาการ แห่ง
ความ นึก ต่าง กัน เป็น ๓ ชั้น ดัง ปรากฏ อยู่ใน ประโยค ทั้ง ๓ ใน
ห่วง นึก ดัง อย่าง นั้น คือ ชั้น ที่ ๑ (ได้แก่ ประโยค ที่ ๑)

ตรรกวิทยา

๘
เป็น ความรู้เฉพาะ ซึ่ง เป็น อากา รของใจ ที่ รู้ ตัก ทราบ ความ
เฉพาะ นั้น อย่าง นั้น ความ รู้เฉพาะ นี้ ไม่ เป็น ความ ละเอียด

เป็น แต่ ความ เข้าใจ มี कै เป็น รูป รอย และ ย่อม เกิด แต่
อำนาจ ความ รู้เดิม ที่ ทราบ อยู่ แล้ว นั้น เอง เป็น มูล จึง ทำให้
ความรู้เฉพาะ นี้ ผุด ขึ้น ใน ใจ ใน เวลา ต้อง การ

ชั้น ที่ ๒ (ได้ แก่ ประโยคที่ ๒) เป็น ความ ได้ ส่วน

ซึ่ง อาศัย ความ รู้เฉพาะ ใน ชั้น ที่ ๑ นั้น เปรียบ เทียบ ของ ๒ อย่าง
ให้ รู้ ว่า ต้อง กัน หรือ ต่าง กัน อย่างไร และ มัก เกิด ขึ้น เมื่อ มี

สิ่ง หนึ่ง สิ่งใด มา สดุดใจ นำให้ ยก ขึ้น เปรียบ เทียบ กับ ความ
รู้เดิม ซึ่ง เป็น ความ รู้เฉพาะ ใน หัว นี้ กว้าง อย่าง ที่

กล่าว มา แล้ว นั้น สิ่ง ที่ สดุดใจ ก็ คือ ปี ๑๒๒ เพราะ เห็น

เป็น ปี แปลก กว่า ปี ปกติ จึง ได้ อาศัย ความ รู้เฉพาะ ที่ ว่า

‘ปีฝน ชุก เป็น ปี ที่ เข้า งาน’ นำ ขึ้น เปรียบ เทียบ กับ ปี ที่

ฝน ชุก แล้ว ได้ ส่วน ได้ เป็น ความ จริง ว่า ‘ปี ๑๒๒ ก็ เป็น ปี ที่

ฝน ชุก เหมือน กัน’

ชั้น ที่ ๓ เป็น การ อ้าง ผล ตาม เหตุ ที่ ปรากฏ อยู่ ใน ชั้น ที่ ๑

และ ชั้น ที่ ๒ ผล ที่ อ้าง นี้ ย่อม เป็น ความ รู้ ใหม่ ต่าง จาก

เหตุ ที่ ทราบ อยู่ แล้ว ทั้ง ๒ ประการ ได้ แก่ ประโยคที่ ๓ ที่ ว่า

กระจาย ห่วง นึก

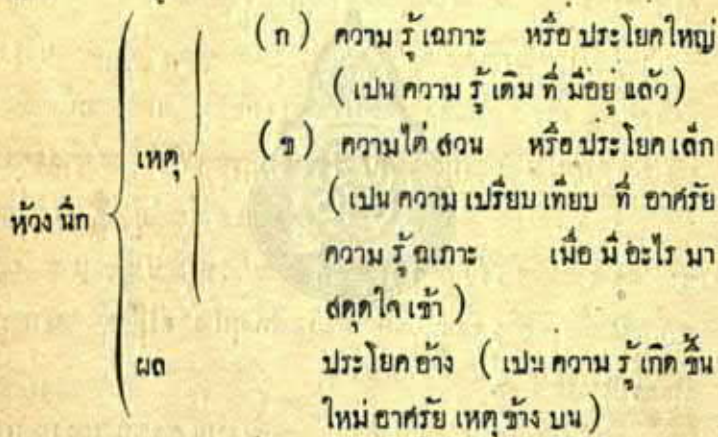
๘

“ เพราะฉะนั้น ปี ๓๒ ก็เป็น ปี ที่ เข้า งาน ”

ชั้น ที่ ๓ และ ที่ ๒ นั้น นับ เป็น เหตุ ให้ อ้าง ผล เป็น
ชั้น ที่ สุด ได้ และ ใน เหตุ ทั้ง ๒ ถ้า จะ สังเกต ว่า ไหน เป็น ความ
รู้ เฉพาะ ไหน เป็น ความ ใด ส่วน ก็ ให้ สังเกต ว่า ไหน เป็น
ความรู้ เติบ ไหน เป็น ความ เปรียบ เทียบ ซึ่ง มี อะไร มา
สอดคล้อ เข้า . ความ รู้ เติบ นั้น ย่อม เป็น ความ กว้าง จะ ว่า
เป็น กฎ ธารณะ ก็ ว่า ได้ เพราะ เป็น ความ รู้ เกิด จาก ใจ ที่
ได้ เคย เห็น เคย รู้ เคย สังเกต มา มาก แล้ว แต่ ความ ใด ส่วน
นั้น เป็น ความ เปรียบ เทียบ แล เข้า มา เฉพาะ แต่ สิ่ง ซึ่ง มา สอดคล้อ
นำ ให้ เปรียบ เทียบ ห่วง นึก บาง บท ยัง ไม่ ได้ จัด เรียบร้อย
ประโยชน์ ความ ใด ส่วน อาจ จะ อยู่ กัน ประโยชน์ ความ รู้ เฉพาะ ถ้า
เป็น เช่น นั้น ก็ อาจ ทราบ เพื่อ จัด เสย ให้ ถูก ดำ คับ ได้ ตาม คำ ที่
ได้ อธิบาย มา นี้

รวม ทั้ง หัก ใน ๓ ชั้น นั้น จึง เป็น ลำดับ ของ อากา
แห่ง ความ นึก ใน เมื่อ ใจ คิด ตาม เหตุ ผล อย่าง หนึ่ง ๆ ซึ่ง
ได้ รวม เรียบ เป็น ความ นึก ห่วง หนึ่ง หรือ เรียบ ชั้น ๆ ว่า
ห่วง นึก

ประโยชน์ความรู้เฉพาะ เรียก อีก นัยหนึ่ง ว่า ประโยคใหญ่
 ประโยค ความใด ส่วน เรียก อีก นัย หนึ่ง ว่า ประโยค เล็ก และ
 ประโยค ผล ก็ เรียก อีก นัย หนึ่ง ว่า ประโยคข้าง เพราะ ฉะนั้น
 ใน ห้วง นี้ก บท หนึ่ง นี้ ถ้า จะ เขียน ลง เปน แผน ที่ ให้จำง่าย
 ก็ จะได้ เปน รูป ดังต่อไปนี้

เมื่อ กระจาย ห้วง นี้ก ออก คุ ก็ เห็น ได้ ว่า มี ๓ ประโยค
 คือ ประโยคใหญ่, ประโยค เล็ก, ประโยค ข้าง, และ
 ประโยค หนึ่ง ๆ มี 'ชื่อ พร้อม ทั้ง คำ ประ กอบ' อยู่ ห่วง หาย
 มี คำ 'เป้น' หรือ 'คือ' กัน กต่าง ชื่อ พร้อม ทั้ง คำ
 ประ กอบ นั้น เรียก ว่า เทอม และ คำ กัน กต่าง ด้ยีก ว่า

คำแสดง ประโยคหนึ่ง ๆ จึง มีเทอม ๒ เทอม กับ มี คำ แสดง
 คั่นกลาง เทอม ๒ เทอมใน ประโยคหนึ่ง นี้ มีชื่อ ต่าง กัน คือ
 เรียกว่า เทอมต้น กับ เทอมท้าย เรื่อง ประโยค และ
 เทอม นี้ จะได้ยกไว้ กระจายให้ดู ใน บท หน้าให้ละเอียด

อุทาหรณ์

เทอมต้น	คำแสดง	เทอมท้าย
ปี ที่ ฝน ชุก	เป็น	ปี ที่ เข้างาม
ปี ๓๒๒	เป็น	ปี ที่ ฝน ชุก
(เพราะฉะนั้น) ปี ๓๒๒	เป็น	ปี ที่ เข้างาม

ทั้ง ๓ ประโยคใน ห้วง นึก นี้ จึง รวม มี ๖ เทอม แต่เทอม
 ทั้ง ๖ นี้ เมื่อ ตรวจดู ก็ เห็น เหมือน กัน อย่าง ละคู่ ๆ รวม
 เป็น มี อยู่ ต่าง กัน แต่ ๓ เทอม เท่านั้น เทอม คู่ ที่ มี ชั่ว กัน
 อยู่ใน ประโยค เหตุ ทั้ง ๒ เรียกว่า เทอมร่วม (ใน ห้วง นึก
 นี้ เทอม ร่วมได้แก่ ‘ปี ที่ ฝน ชุก’) ส่วน อีก ๒ เทอม นั้น
 เทอมที่ อยู่ ใน ประโยคใหญ่ (ใน ห้วง นึก นี้ ได้แก่ ‘ปี ที่ เข้างาม’)
 เรียกว่า เทอมใหญ่ เทอมที่ อยู่ ใน ประโยค
 เล็ก (ใน ห้วง นึก นี้ ได้แก่ ‘ปี ๓๒๒’) เรียกว่า เทอมเล็ก
 และ เมื่อ เทอม ร่วมไป ชั่ว อยู่ เสีย ใน ประโยค เหตุ ทั้งคู่ แล้ว ใน

ประโยชน์ อาจ ก็เหลือ แต่ เทอมใหญ่ กับ เทอม เด็ก เท่านั้น ให้
 ดัง เกิดได้ ด้วย ว่า เทอม เด็ก เป็น เทอม ค้น ของ ประโยชน์ อาจ
 เทอมใหญ่ เป็น เทอม ท้าย (ทั้งนี้ จะเป็นเพราะ เหตุใด นั้น
 เมื่อ ต่อไป ก็ คง ทราบ เอง ครั้น จะ ยก ขึ้น มา ชี้แจง ไว้ ใน ที่
 นี้ ก็ ยาก เกิน ไป จะ ทำให้ ยุ่ง)

เมื่อ พิจารณา ดู คง เข้าใจ ได้ ง่าย ว่า เทอม รวมนั้น
 เปรียบ เหมือน ธัตถา เครื่อง วัด เทอมใหญ่ กับ เทอม เด็ก นั้น
 เป็น เทอม ที่ เรา ต้อง การ จะ หา เหตุผล ให้ ทราบ ว่า ต้อง กัน
 หรือ ต่าง กัน (คำว่า ‘ต้อง กัน’ หมาย ความ ว่า เหมือน
 กัน หรือ เป็น อย่าง เดียว พอดี เดียว กันได้ คำว่า ‘ต่าง กัน’
 หมาย ความ ว่า ไม่ เหมือน กัน ไม่ เป็น อย่าง เดียว พอดี เดียว
 กันได้) เพราะ ฉะนั้น เรา จึง นำ ไป เทียบ ดู กับ เทอม รวมนั้น
 ซึ่ง เป็น ธัตถา เครื่อง วัด ของ เรา ทั้ง คู่ ถ้า เทียบ เห็น ว่า เทอม
 ใหญ่ กับ เทอม เด็ก ต่าง ก็ ต้อง กับ เทอม รวมนั้น ทั้ง คู่ แล้ว ก็
 เป็น เหตุ ให้ เรา ทราบ พอ ว่า เทอมใหญ่ กับ เทอมเด็ก ย่อม ต้อง กัน
 ด้วย เหมือน กัน ถ้า เทียบ ดู เห็น ว่า เทอม หนึ่ง ต้อง กับ เทอม
 รวมนั้น แต่ อีก เทอม หนึ่ง ต่าง กับ เทอม รวมนั้น ก็ เป็น
 เหตุ ให้ เรา ทราบ ว่า เทอม ทั้ง ๒ นั้น จะ ต้อง กัน ไม่ได้ ก็

ต้องต่าง กัน อยู่ เอง

ผู้ที่ ได้ ศึกษา วิชา ยุติติค แล้ว จะ เห็น ได้ ว่า การ อ้าง ผล ตาม เหตุ ใน ห่วง นึก ของ ตรรก วิทยา นี้ ก็ ต้อง กับ สิ่ง ที่ เห็น จริง แล้ว ข้อ ๓ คือ “สิ่ง ทั้ง หลาย ที่ ต่าง ก็ เท่า กับ (ใน ที่นี้ เปน ‘ต้อง กับ’) สิ่ง อัน เดียว กัน สิ่ง เหล่า นั้น เท่า กัน (ใน ที่นี้ เปน ‘ต้อง กับ’) หมด” ก็ ใน ห่วง นึก นี้ เหมื่อน ว่า ‘ $\frac{1}{2}$ ’ กับ เหมื่อน ว่า ‘ $\frac{1}{2}$ ที่ เข้า งาน’ ต่าง ก็ ต้อง กับ เหมื่อน อัน เดียว กัน คือ ‘ $\frac{1}{2}$ ที่ เข้า งาน’ เพราะ ฉะนั้น เหมื่อน ว่า ‘ $\frac{1}{2}$ ’ กับ เหมื่อน ว่า ‘ $\frac{1}{2}$ ที่ เข้า งาน’ จึง ต้อง กัน เหมื่อน กัน หรือ อีก นัย หนึ่ง ว่า $\frac{1}{2}$ คือ $\frac{1}{2}$ ที่ เข้า งาน. เรื่อง นี้ จะ ได้ อธิบาย ไว้ ใน บท ต่อ ไป ที่ ว่า ด้วย ‘กฎ แห่ง ความ นึก’ ให้ จะ ชัด.

ด้วย เหตุ ที่ เหมื่อน รว่น เปน แต่ เครื่อง วัด อย่าง หนึ่ง เหมื่อน รว่น จึง อยู่ ใน ประโยค เหตุ ทั้ง คู่ ไม่ อยู่ ใน ประโยค อ้าง ใน ประโยค อ้าง จึง มี แต่ เหมื่อน ใหญ่ กับ เหมื่อน เล็ก ซึ่ง เปน เหมื่อน ทั้ง คู่ ที่ เรา ต้อง การ จะ ทราบ เปน ผล ว่า ต้อง กัน หรือ ต่าง กัน อย่างไร เมื่อ ผู้ เรียบ หมาย จะ ทราบ ว่า ไหน เปน เหมื่อน ใหญ่, เหมื่อน เล็ก, และ เหมื่อน รว่น ก็ ให้ ตรอง ตาม ที่

ได้อธิบายมาแล้วนี้ คือให้ดูว่า เทอมไหน อยู่ใน ประโยค
 เด็ก หรือ เป็นเทอม ต้น ของประโยค ช้าง เทอม นั้น ก็ เป็น
 เทอม เด็ก เทอม ไหน อยู่ใน ประโยค ใหญ่ หรือ เป็น เทอม
 ท้ายของ ประโยค ช้าง เทอม นั้น ก็ เป็น เทอมใหญ่

แบบฝึกหัด

๑. ใน ห้วง นี้ ห้วง หนึ่ง มี อา การ แห่ง ความ นึก ต่าง กัน เป็น
 ชั้น ๆ อย่างไร ? ให้ อธิบายให้ละเอียด และ แจ่มแจ้ง ที่สุด ที่
 จะ อธิบายได้

๒. ให้เขียน ห้วง นี้ มา ดู สัก ห้วง หนึ่ง (อย่าใช้ ตัว
 อย่างใน ตำรา) แล้ว ชี้ให้เห็นว่า ไหน เป็น ประโยคใหญ่
 ไหน เป็น ประโยค เด็ก ไหน เป็น ประโยค ช้าง ไหน เป็น
 เทอมใหญ่ ไหน เป็น เทอม เด็ก และ ไหน เป็น เทอม ร่วมน
 เพราะ เหตุใด

๓. ห้วง นี้ ก่อ ไปนี้ ชาติ ประโยค ช้าง ให้ เติม เสีย ให้
 เต็ม แล้ว บอก ชนิด ประโยค และ ชนิด เทอม จง ครบ ตาม
 ที่ ได้ เรียน มา

กระจายประโยค

๑๕

- ก. มนุษย์ย่อม เป็น ผู้ รู้ จัก พลาด พั้ง นาย ป ก็ เป็น มนุษย์
- ข. ทอง เป็น แร่ ชนิด หนึ่ง แร่ ทอง หดาย ย่อม มี ชาติ ออก ดี เย็น เจ็ด อยู่
- ค. มนุษย์ เป็น ผู้ อาจ สามารถ ที่ จะ เถา เรียน ให้ มีความ รู้ ได้ คน บ้า ก็ เป็น มนุษย์

บท ที่ ๓

กระจาย ประโยค

ได้ เรียน มา แล้ว ใน บท ก่อน ว่า ประโยค หนึ่ง มี เทอม ๒ เทอม เรียกว่า เทอม ต้น เทอม ท้าย กับ มี คำ แสดง กัน กลาง เช่น ประโยค ว่า ‘เรือน เป็น ที่ ดำ หรับ อยู่’ เช่น นั้น ‘เรือน’ เป็น เทอม ต้น ‘ที่ ดำ หรับ อยู่’ เป็น เทอม ท้าย ‘เป็น’ เป็น คำ แสดง หรือ ใน ประโยค ว่า ‘ทั้ง ชาว ไม่ ใช้นก’ ‘ทั้ง ชาว’ เป็น เทอม ต้น ‘นก’ เป็น เทอม ท้าย ‘ไม่ ใช้นก’ เป็น คำ แสดง เมื่อ ดัง เกิด ใน ประโยค ชนิด นี้ ก็ จะ เห็น ได้ ว่า ย่อม เปรียบ เทียบ ของ สอง สิ่ง ว่า คล้อง กัน หรือ ต่าง กัน คือ เป็น อย่าง เดียว กัน หรือ คนละ อย่าง จะ เข้า เป็น พวก เดียว กัน ได้ หรือ

ไม่ได้ ของ สอง สิ่ง นั้นได้ แก่ เทอม ต้น และ เทอม ห้าย นั้นเอง
เมื่อ ได้เปรียบ ดู เห็นว่า ของ สอง สิ่ง นั้นต้อง กัน จึง กล่าว ออก
มา เป็น ประโยคนี้ คำ แสดง ให้เห็นชัด ด้วยว่า ‘เงื่อนไข ที่
สำหรับ อยู่’ ถ้า เห็นว่า ของ สอง สิ่ง ต่างกัน ก็ ใช้คำแสดง เป็น
ปฏิเสธ กล่าว ออก มา เป็น ประโยคว่า ‘ก็ กว ไม่ ไช่ นก’
คำ กัน ใน ระหว่าง เทอม ต้น กับ เทอม ห้าย ที่ ให้ ชี้ว่า คำ แสดง
นั้น ก็ เพราะ ว่า เป็น คำ ที่ แสดง ผล แห่ง ความ เปรียบ เทียบ
ว่า เทอม ต้น กับ เทอม ห้าย จะ ต้อง กัน หรือ ต่าง กัน อย่างไร
ถ้า ไม่มี คำ แสดง มี แต่ เทอม ต้น กับ เทอม ห้าย ด้อย ๆ เรา
ก็ หา หา ทราบ ความ ชัด นี้ ได้ ไม่ และ เทอม ทั้ง ๒ ที่ กล่าว
ด้อย ๆ นั้น ก็ ไม่ นับ เป็น ประโยค เพราะ ฉะนั้น ประโยค
ของ ตรรก วิทยา จึง ควร ใช่ว่า คือ ผล แห่ง ความ ได้ ส่วน ว่า
ของ ๒ สิ่ง ต้อง กัน หรือ ต่าง กัน

คำ แสดง ซึ่งเป็น คำ รับ ที่ แสดง ว่า เทอม ทั้ง สอง ต้อง กัน
นั้น มัก ใช้ คำว่า เป็น หรือ คือ ส่วน คำ แสดง ปฏิเสธ
ซึ่ง แสดง ว่า เทอม ทั้ง สอง ต่าง กัน นั้น มัก ใช้ คำว่า ไม่ เป็น
หรือ ไม่ ไช่

ผู้ เรียบน จะ เห็น ได้ ทัน ที่ ว่า

ประโยค ตรรก วิทยา นี้ ไม่

ตรงกับประโยชน์ ไวยากรณ์ เพราะคำแสดง ซึ่ง จะ นับ เป็น
ภาค กริยา ตามไวยากรณ์ นั้น เป็น คำจำกัด เฉพาะ พวก ที่
ไวยากรณ์ เรียก ว่า วิกตรรก กริยา อย่าง เดียว ถึง คำว่า
'คือ' จะเป็นเครื่อง เกี่ยว หา เป็น คำ กริยา ไม่ แต่ เมื่อ
พูด ตามไวยากรณ์ แล้ว ประโยค ชนิด นี้ ก็ ต้อง มี คำว่า 'เป็น'
อยู่ ใน ฐาน เข้าใจ ด้วย เหมือน กัน ถ้า จะ กล่าว ให้ เต็ม ต้อง
ว่า 'คือ เป็น' นับ ว่า ตก อยู่ ใน วิกตรรก กริยา นั้น เอง
ในที่นี้ จะ ชี้ ให้ เห็น ว่า ประโยค ไวยากรณ์ ที่มี กริยาใด ๆ
ทุก ประโยค ย่อม จะ แปลง ให้ เป็น ประโยค ตรรก วิทยา มี
วิกตรรก กริยา เป็น คำ แสดง ได้ ทั้ง สั้น ดัง จะ แปลง ให้ เห็น
เป็น ตัวอย่าง ต่อไปนี้

ประโยค ไวยากรณ์	ประโยค ตรรกวิทยา
ก. ข้าพเจ้าไปดูแล ได้ ซึ่งข้า	ก. ข้าพเจ้า <u>เป็น</u> ผู้ ไปดูแล ได้ ซึ่งข้า
ข. ท่านทำเช่นนั้นไม่ดี	ข. การที่ท่านทำเช่นนั้น <u>เป็น</u> การไม่ดี
ค. ทำผิดจนต้องโทษ	ค. ผู้ทำผิด <u>เป็น</u> ผู้ต้องโทษ
จึง เห็นได้ว่า	ประโยค ไวยากรณ์ ชนิดนี้ อาจ แปลง
ให้เป็น ประโยค ตรรก วิทยา ได้หมด	จะมี แปลก กัน อยู่ ก็ แต่

ประโยชน์ ไวยากรณ์ นั้นมี มาตา ต่าง ๆ กัน พุท อย่างง่าย ๆ
 ก็คือ บาง ประโยค เป็น ประโยค ตาม บาง ประโยค เป็น
 ประโยค ตั้ง บาง ประโยค เป็น ความ คาด คะเน และบาง
 ประโยค ก็เป็น ประโยค บอกเล่า หรือ ที่เรียก ว่า นิเทศ มาตา
 แต่ ประโยค กรรมก วิทยานี้ ต้อง เป็น ประโยค นิเทศ มา ตา ทั้ง ด้าน
 จะ เป็น มา ตา อื่น ๆ ไม่ได้เลย ด้วย ประโยค กรรมก วิทยา
 เป็น ผล แห่ง ความ ใด ส่วน ว่า ของ สอง สิ่ง ต้อง กัน หรือ ต่าง กัน
 ทุก กล่าว มา แล้ว จึง ต้อง เป็น ประโยค นี้ ความ แน่ เด็ด ชัด
 ประโยค คำ ตาม หรือ ประโยค คาด คะเน เหล่า นี้ ความ หา
 เป็น แน่ เด็ด ชัด ไม่ (ประโยค คำ ตั้ง หรือ บัง คับ บาง ที่ ก็ เป็น
 ความ แน่ ถ้า เช่น นั้น ก็ อาจ แปลง เป็น ประโยค กรรมก วิทยา
 นิเทศ มา ตา ได้)

ตาม ไวยากรณ์ ที่ พุท กัน อยู่ ทุก วัน นี้ โดย มาก หา เป็น
 ด้านวน ที่ เด็ด ชัด อย่าง ด้านวน ประโยค กรรมก วิทยานี้ ไม่ เพราะ
 ฉะนั้น ใน หัวนี้ ก็ดี หรือ ประโยค ก็ ดี ที่ ใช้ เป็น คำ
 ไวยากรณ์ ไม่ เด็ด ชัด กล่าว คือ ใช้ ประโยค ตาม ไวยากรณ์ มี
 กิริยา ชนิด ต่าง ๆ ผู้เรียน จำ จะ ต้อง แปลง ให้ เป็น ประโยค
 กรรมก วิทยา มี วิถี กรรมก วิทยา เดียว ก่อน จึง จะ ดำเนิน

แยก เป็น เทอมให้ แด เห็น ชัดได้ จะ ทำ ตัวอย่างให้ ดู ต่อ ไป นี้
ห้วง นี้ก ตามไวยากรณ์

นาย ก. อายุ ได้ ๑๔ ปี

นาย ข. ก็ อายุ เท่า กับ นาย ก.

เพราะ ฉะนั้น นาย ข. อายุ ๑๔ ปี

ห้วง นี้ก ตามไวยากรณ์ ตรรก วิทยา

นาย ก. เป็น ผู้มี อายุ ได้ ๑๔ ปี

นาย ข. เป็น ผู้มี อายุ เท่า กับ นาย ก.

เพราะ ฉะนั้น นาย ข. เป็น ผู้มี อายุ ๑๔ ปี

ใน ที่สุด นี้ จะ ขอ อธิบาย คำ ว่า เทอมไว้ ให้ ชัดเจน สัก หน่อย
 เมื่อ สังเกต ดู ประโยค ตรรก วิทยา ก็ ต้อง เห็น มี คำ แสดง เป็น คำ
 ชัด คำน นอก นั้น ส่วน ต้น คือ ความ ข้าง หน้า ของ คำ แสดง ทั้ง
 หมด ต้อง รวม กัน เป็น เทอม ต้น และ ส่วน ท้าย คือ
 ความ ข้าง หลัง ของ คำ แสดง ทั้ง หมด ต้อง รวม กัน เป็น
 เทอม ท้าย แล้ว เมื่อ มา คิด ดู ถึง ว่า ประโยค ตรรก วิทยา
 คือ ผล แห่ง ความ ได้ ส่วน ว่า ของ สอง สิ่ง ต้อง กัน หรือ ต่าง
 กัน คำ แสดง นับ ว่า เป็น ความ แสดง ผล แห่ง การ ได้ ส่วน
 เทอม ต้น กับ เทอม ท้าย ก็ ต้อง เป็น สิ่ง ทั้ง สอง ที่ ต้อง ปรก ปรียบ

เทียบ และ ได้ ส่วน เพื่อ ให้ ทราบ ว่า ต้อง กัน หรือ ต่าง
 กัน นั้น เอง เพราะ ฉะนั้น เหอม หนึ่ง ๆ จะ เป็น เหอม ต้น ที่ ต่ำ
 หรือ เหอม ท้าย ที่ ต่ำ จึง ต้อง แสดง ให้ เกิด ความ เข้าใจ ถึง
 ของ อย่าง หนึ่ง คล้าย กับ คำ นาม หรือ ศรรท นาม ใน ไวยากรณ์
 ต่างไป แต่ เหอม หนึ่ง นี้ ทั้ง คำ นาม หรือ ศรรท นาม พร้อม ด้วย
 เครื่อง แต่ง หรือ เครื่อง ประ กอบ เช่น คุณศัพท์ ต่าง ๆ
 เป็น ต้น อยู่ ด้วย เหอม หนึ่ง ๆ จึง ไม่ จำ กัด ว่า จะ มี คำ ที่ คำ
 ถ้า มี แต่ นาม หรือ ศรรท นาม ดอย ๆ เหอม หนึ่ง นี้ มี คำ น้อย
 ไป เช่น เหอม ต้น ของ ประโยค ว่า “ข้าพเจ้า เป็น ผู้ ไป ดู แ่
 ได้ ชิงช้า” ดังนี้ ถ้า นาม หรือ ศัพท์ นาม นั้น มี เครื่อง แต่ง
 ด้วย เหอม นั้น ก็ มี คำ มาก ขึ้น เช่น เหอม ต้น ของ
 ประโยค ว่า “การ ที่ ท่าน ทำ เช่น นั้น เป็น การ ไม่ ดี” เหอม
 นี้ คำ ว่า ‘การ’ เป็น ศัพท์ ใจ ความ คือ เป็น ของ ที่ ต้อง การ
 เปรียบ เทียบ เอง นอก นั้น คำ ว่า ‘ที่ ท่าน ทำ เช่น นั้น’
 ย่อม เป็น คำ ประ กอบ ทั้ง กัน พุค ตาม วิธี สัม พันธ์ ประโยค
 ไวยากรณ์ ใจ ความ ดำ ัญญ ของ เหอม ก็ คือ งหา ไว้ ใน ช่อง
 ภาค ประธาน หรือ ภาค กรรม ส่วน คำ ประ กอบ ก็ คือ งหา
 ไว้ ใน ช่อง เครื่อง ประ กอบ หรือ เครื่อง แต่ง แต่ ตาม ศรรท

วิชา^{นี้} ทั้งภาคใจความสำคัญ (คือภาคประธานที่แท้ หรือภาคกรรมที่แท้) กับเครื่องประกอบรวมกัน นับเป็นเทอมหนึ่ง หาแยกอย่างวิธีไวยากรณ์ไม่ ถ้าจะไรคำว่า เทอมที่แท้^{นี้} ว่า คือคำไม่ว่าที่คำ ๆ ซึ่งแสดงถึงสิ่งหนึ่งพวกหนึ่ง หรือความเข้าใจอย่างหนึ่ง (คำว่า 'สิ่ง' ^{นี้} ควรเข้าใจว่ารวมทั้งที่มีชีวิต ไม่มีชีวิต มีตัว หรือ ไม่มีตัวทั้งหมด)

ลักษณะของประโยคและเทอม^{นี้} จะได้อธิบายให้ละเอียดในเวลาที่จะกล่าวถึง พวกเหล่านี้ต่อไปข้างหน้า

แบบฝึกหัด

๑. ประโยคตรงกวิชาคืออะไร ? ให้เขียนมาให้ดู
 ๕ ประโยค (ห้ามไม่ให้ใช้ตัวอย่างในตำรา) แล้ว
 แบ่งออกเป็นส่วน ๆ ทุกประโยค บอกชื่อของส่วนเหล่านั้นด้วย

๒. ประโยคตรงกวิชา กับ ประโยคไวยากรณ์ ต่างกันอย่างไร ?

๓. ประโยคต่อไป^{นี้} ถ้าเป็นประโยคไวยากรณ์ก็ให้

แปลง เป็น ประโยค ตรรกวิทยา มีเทอมต้น คำแสดง และ
 เทอมท้าย กรบบนิบรูณ์ ให้หมด แล้ว แยก ส่วนให้เห็น ด้วย

- ก. พระเดช พระคุณ ของ ท่าน ทั้ง นี้ เปน ที่ สุด
 ข. นาย ก. ที่ อยู่ บ้าน อำเภอ ข. เปน ญาติ ของ ข้าพเจ้า
 ค. กระษัตริย์ ทั้ง ๔ พระ องค์ ทรง ใ้ดกา ตั้ง แต่ ประณาม
 ๔ ประโยค ว่า “ เรือน เปน ที่ ดำหรับ อยู่ ” นี้ ให้
 เพิ่ม คำ ประ กอบ ขยาย เทอม ต้น กับ เทอม ท้าย ให้ มี คำ
 มาก ออก ไป

บท ที่ ๔

กฎ แห่ง ความ นึก

ทาง แห่ง ความ นึก ของ มนุษย์ เรา ที่ นึก ว่า ต้อง เปน ทาง
 เดียว กัน ไม่ ว่า คน ชาติ ไต ภาษา ไต สูง ต่ำ คำ ขาว เพียง ไต
 ๑ ๒ ๓ นี้ ย่อม มี กฎ ที่ ตั้ง ไว้ พอ เปน เก้า มด และ กฎ
 นี้ ย่อม เปน สาธารณ ทั้ง ไป ไม่ ว่า ใคร ผู้ ไต จำ ต้อง นึก ตาม
 กฎ นี้ ทั้ง สิ้น เพราะ ฉะนั้น ใน การ ที่ จะ ไม่ ให้ พลาด พดิ่ง และ
 ไม่ ให้ ก้าน ถึง ตัว เอง จึง จำ ต้อง ถือ ตาม กฎ เบื่อง ต้น แห่ง
ความ นึก ทั้ง ตาม ข้อ นี้ คือ

(๑) กฎแห่งความเป็นตนเอง “สิ่งใดที่เป็นอย่างไร
ก็เป็นอย่างนั้น”

(๒) กฎแห่งความคำนึง “สิ่งใดจะทั้งเป็นอย่างไร
และทั้งไม่เป็นอย่างนั้นด้วยไม่ได้”

(๓) กฎแห่งความไม่มีความ “สิ่งใดสิ่งหนึ่ง
ทุกสิ่งต้องเป็นอย่างไร หรือ ไม่เป็นอย่างนั้นอย่างหนึ่ง”

กฎทั้งสามนี้ บางทีจะฟังเข้าใจยาก เพราะเป็นความ
ที่เราไม่ใคร่พูดถึง แต่ถ้านึกถึงใจความให้ดีก็คงจะ
เห็นได้ว่า เป็นความจริงซึ่งไม่มีข้อกัณฑ์ แล้ว และถ้า
จำให้ขึ้นใจ ทราบขึ้นใจก็จะเห็นถูกกฎเหล่านี้สำหรับนำความเข้าใจ
ในวิชาธรรมกถุศาสตร์ให้ง่ายง่ายเข้าต่อไปนี้จะได้อธิบาย
ให้เห็นชัดที่ละข้อ ๆ

กฎข้อ ๑ ที่ว่าด้วยความเป็นตนเองนั้น ไม่น่าจะ
มีข้อสงสัย เพราะสิ่งใด ๆ หรือใครผู้ใดเป็นอย่างไรก็
ต้องเป็นอย่างนั้นทั้งนั้น จะเห็นความเป็นตนเองไม่ได้
ถ้ากระตาดแผ่นหนึ่งสีขาว ก็ต้องเป็นสีขาว จะไปเรียกว่า
สีดำสีแดงไม่ได้ เมื่อได้ย้อมให้เป็นสีแดงแล้ว ความ
เป็นตนเองก็กลายเป็นสีแดงไป จะกลับเรียกให้เป็นสี

ขาว อย่าง เดิม หรือ สีอื่น ๆ นอกจากสีแดง ก็ ไม่ได้ เหมือน
กัน ให้เข้าใจ แต่ เพียง ว่า ที่ ว่า สิ่งใด หรือ ผู้ใด เป็น
อย่างไร ก็ ต้อง เป็น อย่าง นั้น ความ ประสงค์ ที่ คือว่า ใน เวลา
เดียวกัน ถ้า เป็น อย่างไร ก็ ต้อง เป็น อย่าง นั้น จะ เห็น ความ
เป็น คน เอง ใน ขณะ ที่ เป็น อยู่ ไม่ได้

แต่ กฎ ข้อ ๒ บาง ที่ จะ ต้อง ใ้ ครอบ ครอบ ใ้ มาก สัก หนึ่ง อย่าง
ที่ ว่า สิ่งใด จะ ทั้ง เป็น อย่างไร และ ทั้ง ปฏิเสธ ว่า ไม่ เป็น อย่าง นั้น
ด้วย นั้น คือ ใน เวลา เดียว กัน และ ใน ที่ เดียว กัน จะ เป็น ไป
เช่น นั้น ไม่ได้ กระตาด ขึ้น หนึ่ง ถึง ชัก หนึ่ง จะ สี ขาว
แล้ว อีก ชัก หนึ่ง ทำ สี ดำ ที่ ไม่ ใช้ ของ สิ่ง เดียว กัน เป็น ทั้ง
ขาว ทั้ง ไม่ ขาว เพราะ ขาว กับ ไม่ ขาว (คือ ที่ ทำ คำ ไว้)
เป็น คน ๓ แห่ง ที่ เดียว แม้ แต่ จะ อยู่ ใน กระตาด ขึ้น เดียว กัน
ก็ ต้อง นับ ว่า เป็น คน ๓ สิ่ง

ฉนั้น ได้ ก็ คือ กระตาด หนึ่ง สี ขาว แล้ว มา ทำให้ เป็น
สีแดง ไป ฉะนั้น ก็ เรียก ไม่ได้ ว่า กระตาด หนึ่ง เป็น ทั้ง ขาว
ทั้ง ไม่ ขาว (คือ แดง) เพราะ เวลา ต่าง กัน เมื่อ ยัง ขาว
อยู่ มัน ก็ ขาว ต่อ เมื่อ ได้ ทำให้ มัน แดง แล้ว มัน จึง แดง ต่าง
หาก พ้น แหะ ให้ เข้าใจ ว่า กฎ ข้อ นี้ ประสงค์ ความ ว่า

กฎแห่งความนึก

๒๕

สิ่งเดียวกันในเวลาเดียวกัน และในที่เดียวกัน จะ ทั้ง ออก
 ความว่า เป็น อย่างไร แล้ว ปฏิเสธ ว่าไม่ เป็น อย่าง นั้น ด้วย
 ไม่ได้ ประตูปิด อยู่ แล้ว จะ ปิด เสีย ก็ ได้ แต่ จะ อ้าง
 ว่า ประตู ๗ เคียว เป็น ทั้ง เปิด อยู่ และ ทั้ง ปิด อยู่ ในเวลา เดียว กัน
 ไม่ได้ น้ำใน รัน คน หนึ่ง มือ เย็น จับ เข้า ว่า ร้อน อีก
 คน หนึ่ง มือ ร้อน จับ เข้า ว่า เย็น ดังนี้ ก็ อาจ เป็น ได้ แต่น้ำ
 รัน เดียว กัน จับ มือ เดียว จะ ว่า ทั้ง ร้อน ทั้ง ไม่ ร้อน หรือ ทั้ง เย็น
 ทั้ง ไม่ เย็น ย่อม เป็น จริง ไม่ ได้ เป็น อัน ชาติ กฎ นี้ จึง เป็น
 กฎ สาธารณ เป็น ความ จริง ได้ ทั่วไป ไม่มี ที่ ละ เว้น ส่วน วน
 ที่ พุท ยาก็ ย่อม กัน ถึง คน เอง จึง สามารถ ชี้ ให้ เห็น ได้ ว่า
 ผิด โดย ทัน ที ตาม ความ ใน กฎ ข้อ นี้

กฎ ข้อ ๑ ที่ ว่า ด้วย ความไม่ มี ปาน กลาง นั้น แด เห็น
 ได้ ยาก แต่ ถ้า อธิบาย ตาม วิธี ต่อไป นี้ บาง ที่ จะ เข้าใจ
 ง่าย ขึ้น เป็น กัน ว่า เรา กล่าว ถึง สิ่งใด ๗ ชิ้น สิ่ง หนึ่ง คือ
 ‘หิน’ แล้ว เติม คุณค่า พหุ หรือ คำ ประ กอบใด ๗ เช่น
 ‘แข็ง’ ฉะนั้น กฎ ข้อ นี้ อ้าง ว่า จะ เป็น เช่น นั้น หรือ
 ไม่ เป็น เช่น นั้น ก็ ต้อง เป็น ไป อย่าง หนึ่ง ไม่มี ระหว่าง กลาง

ต้อง เป็น รับ หรือ ปฏิเสธ ตรง ที่เดียว คือ ต้อง เป็น ใช่ หรือ
ไม่ ใช่ อย่างไร อย่างหนึ่ง ของ ถ้าไม่ ใช่ เหลือของ ก็ ต้อง ใช่ ไม่
เหลือของ เดี๋ยว ก็ ต้อง ตรง หรือ มิฉะนั้น ก็ ต้องไม่ ตรง
อย่างหนึ่ง รวมใจ ความว่า แล้ว แต่ จะ ตั้ง นามใด และ
คุณศัพท์ใด ขึ้น ก็ จำ ต้อง รับ ว่า เป็น จริง ตาม คุณศัพท์ นั้น
หรือ ปฏิเสธ ว่า ไม่ เป็น จริง ตาม คุณศัพท์ นั้น อย่าง ใด อย่าง หนึ่ง
เสมอไป

ตาม กฎ นี้ ถึงแม้ว่า เรา จะ กล่าว ถึง สิ่งใด ที่เรายังไม่
รู้จัก เป็น ต้น กล่าว ถึง บิศาจ เรา จะ อ้าง ว่า “ บิศาจ
ต้อง เป็น สิ่ง ที่ มี รูป กาย คล้าย คน ถ้าไม่ เช่น นั้น ก็ ต้อง เป็น
สิ่ง ที่ ไม่ มี รูป กาย คล้าย คน ” ดังนี้ ก็ คง ต้อง ถูก อย่าง
หนึ่ง เป็น แน่ ที่ จะ ผิดไป ทั้ง สอง อย่าง นั้น เป็น ไม่ ได้ เป็น
อันขาด กฎ ข้อ นี้ จึง ใช้ ได้ จริง เสมอไป ไม่มี ที่ ยก เว้น

หาก จะ มี ผู้ สงสัย ว่า หิน ไม่ จำ เป็น จะ ต้อง ใช่ หรือ
ข้อนี้ เสมอไป จะ อยู่ ใน ระหว่าง กลาง คือ ไม่ ใช่ ไม่ ข้อนี้ ก็
ได้ แต่ ถ้า เป็น ปาน กลาง เช่น น จะ เรียกว่า ‘ ใช่ ’ ก็ เรียก
ไม่ได้ ข้อนี้ ต้อง เรียกว่า ‘ ไม่ ใช่ ’ คง เป็น อัน ถูก ต้อง ตาม
กฎ ข้อ นั้น เอง เพราะ กฎ ข้อ นี้ ไม่ ได้ อ้าง ถึง ใช่ และ ข้อ
อ้าง ถึง แต่ ‘ ใช่ ’ และ ‘ ไม่ ใช่ ’ ต่าง หาก เพราะ ฉะนั้น

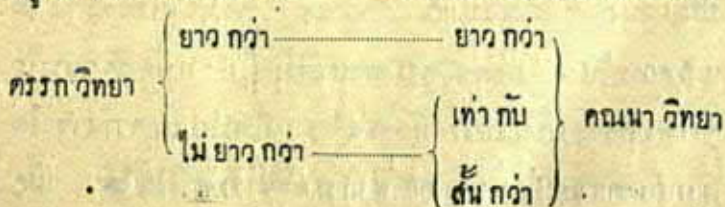
การที่จะใช้คำตรงข้ามเช่น 'อ่อน' แทนคำปฏิเสธคือ 'ไม่
แข็ง' จึง อาจ ผิดได้ง่ายนัก จึงไม่ควรใช้ เปน ต้น เรา
ทราบว่าที่มีผู้กล่าวว่า "นาย ก เปน คน อ้วน" นั้น

เปน การ กล่าวผิด เราจะไปอ้างว่า "เพราะฉะนั้น นาย ก
ก็ เปน คน ผอม" ก็ อาจ ผิดได้เท่ากัน ด้วย บางที นาย ก
จะ เปน คน เต็มเนื้อ ไม่ อ้วน ไม่ ผอม แต่ ถ้า อ้าง ว่า "นาย

ก เปน คน ไม่ อ้วน" แล้ว ถึงแม้ว่า นาย (ก) จะ ผอม
หรือ พอ เต็มเนื้อ ไม่ อ้วน ไม่ ผอม ก็ ต้อง เปน ถูก อยู่ นั้นเอง

ความจริงที่ ท่าน อาจารย์ ยุคลิต ใช้ ใน คำว่า ยุคลิต บ่อย ๆ
ว่า "เส้นใด ๆ ย่อม ต้อง ยาว กว่า, หรือ เท่า กับ, หรือ สั้น
กว่า เส้นอื่น ๆ" นั้น น่าจะ เปน ที่ สงสัย ว่า ผัน กฎ แห่ง

ความนึกข้อนี้ เพราะ มี ถึง ๓ ทาง แต่กฎ แห่งวิชา ตรรก
วิทยา นี้ จะ ยอม ให้แค่ ๒ ทาง คือ รับ กับ ปฏิเสธ เท่านั้น ที่
จริง ก็ หา ผัน กฎ ไม่ เพราะ เท่ากับ และ สั้น กว่า ย่อม รวม
อยู่ใน ไม่ ยาว กว่า นั้นเอง ดัง จะ เทียบได้ ให้เห็น ต่อไปนี้

ยังมีคำ คำอื่น แยกกายอีก ชัด หนึ่ง ใน เรื่อง กฎ ที่ ว่า ด้วย
 ความไม่มี ปาน กตม นี้ ก็ เขา กล่าว ว่า ถ้า ตาม กฎ นี้ เรา
 จะ ตั้ง เทอมใด และ ตั้ง คุณศัพท์ หรือ คำ แต่งใด ๆ ขึ้น หาก จะ
 รับ หรือ ปฏิเสธ ว่า เทอม นั้น เป็น เช่น นั้น หรือ ไม่เป็น เช่น นั้น จริงแท้
 อย่างไร อย่าง หนึ่ง แล้ว ก็ เป็น อัน ถูก ตั้ง ได้ ทั้ง กัน เป็น
 ต้น ว่า เรา เลือก เอา เทอม คือ ‘ความดี’ แล้ว เลือก เอา คำ
 ประ กอบ ว่า ‘กตม’ ตาม กฎ นี้ เรา ก็ อาจ อ้าง ได้ โดย ไม่มี
 ผิด ว่า “ความดี ต้อง กตม หรือไม่กตม อย่างไร อย่าง หนึ่ง”
 แต่ ประโยค เช่น นี้ ดู ไม่ เป็น ภาษา ฟัง ไม่ ได้ ทราบ กฎ จะ
 มี เป็น ไฉน ใช้ ไม่ ได้ ใน จำ พอก เทอม และ คำ ประกอบ ที่ ไม่ เกี่ยว
 กัน เช่น นี้ หรือ ?

ปัญหา ชัด นี้ จะ ตอบ ได้ ว่า ความ ผิด หา อยู่ ที่ กฎ ไม่
 อยู่ ที่ เข้าใจ คำว่า ‘กตม’ ผิด ไป ต่าง หาก เมื่อ พูด ว่า กตม
 ฉะนั้น เรา มัก นึก ไป ถึง รูป เพราะ ฉะนั้น เมื่อ เขา คำ ว่า กตม ไป
 ประ กอบ ถึง ที่ ไม่มี รูป เช่น ‘ความดี’ จึง พา ให้ ความ ฟัง ไม่
 เป็น ความ ไป แต่ ตาม ทาง ตรรก วิทยา นี้ คำใด ว่า อย่างไร
 จำ ต้อง ถือ เขา เป็น แน่ แต่ เพียง นั้น ที่ จะ ไป ทำ ความ เข้าใจ
 เพิ่มเติม ตก แต่ง เอา ตาม ความ นิยม ดัง ข้าง ต้น นี้ ไม่ ได้ เมื่อ

ว่า ‘กตม’ หรือ ‘ไม่กตม’ ก็ต้องหมาย ความ แต่เพียงนั้น
ไม่ต้องนึก ไป ถึง รูปอื่น ๆ ทำให้ สิ่ง ที่ ไม่ มี รูป จะ กตม หรือ ไม่
กตม ด้วยไม่ได้ (เมื่อ ว่า ‘ความดีไม่กตม’ ก็ ไม่ ผิด
อะไร เพราะ ถึง ความดี จะ เป็น อย่างไร ๆ ก็ ตาม แต่ ก็ คง
ไม่กตม อยู่ นั้น เอง ความ ยัง คง เป็น จริง อยู่ ที่ พัง ดุ ชัด
หู ไป นั้น . เพราะ เรา ทำ ความ เข้าใจ แห่ง คำ ว่า ‘กตม’ ให้
แคบ เข้า เฉพาะ แต่ สิ่ง ที่ มี รูป ต่าง หาก)

ยังมี ความ จริง อีก ปรากฏ ที่ เรียก ใน คำ ร่าย กุศลิต ว่า
‘สิ่ง ที่ เห็น จริง แล้ว’ อีก สาม ข้อ ซึ่ง นับ เนื่อง เข้า ใน
กฎ แห่ง ความ นึก และ ซึ่ง จำ ต้อง เข้าใจ ให้ แน่น ย่ำ ไว้ เพื่อ
จะได้ คึก เหตุ ผล ได้ ถูก ต้อง ต่อ ไป

• เทอม สอง เทอม ถ้า ต่าง ก็ ต้อง กับ เทอม สาม อัน
เป็น เทอม เดียว กัน เทอม ทั้ง สอง นี้ ก็ ต้อง กัน ด้วย เหมือน กัน

ตัวอย่าง คือ

มี ฝน ชุก เป็น มี ที่ เข้า งาน

มี ฝน เป็น มี ฝน ชุก

เพราะ ฉะนั้น มี ฝน เป็น มี ที่ เข้า งาน

• ดังนั้น ย่อม เห็น ได้ ว่า เทอม ‘มี ฝน’ กับ เทอม ‘มี ที่ เข้า

งาน' ต่าง ก็ ต้อง กับ เทอม อัน เดียว กัน คือ 'บี ฝน รุก' ซึ่ง
 เรียกว่า เทอม ร่วม แล้ว อาศัย ความ จริง ใน กฎ ข้อนี้ จึง
 ยืนยันได้ ว่า "บี เป็น บี ที่ เข้า งาน"

๒ เทอม สอง เทอม ถ้า เทอม หนึ่ง ต้อง แต่ อีก เทอม
 หนึ่ง ต่าง กับ เทอม สาม อัน เป็น เทอม เดียว กัน เทอม ทั้ง สอง
 นั้น ก็ ต่าง กัน ด้วย เหมือน กัน

ตัวอย่าง คือ

ดาว พระ ศุกร เป็น ดาว แปร เน็ด

ดาว แปร เน็ด ไม่ มี แสง สว่าง จาก ตน เอง

เพราะ ฉะนั้น ดาว พระ ศุกร ก็ ไม่ มี แสง สว่าง จาก ตน เอง

ดังนั้น ก็ ต้อง เห็น ว่า เทอม 'ดาว พระ ศุกร' ต้อง กับ เทอม
 'ดาว แปร เน็ด' แต่ เทอม 'ดาว ที่มี แสง สว่าง จาก ตน เอง'
 ต่าง กับ เทอม 'ดาว แปร เน็ด' คือ เทอม หนึ่ง ต้อง แต่ อีก
 เทอม หนึ่ง ต่าง กับ เทอม เดียว กัน เพราะ ฉะนั้น จึง ต้อง ยืนยัน
 ว่า เทอม ทั้ง สอง นี้ ก็ ต้อง ต่าง กัน เหมือน กัน คือ "ดาว พระ
 ศุกร ไม่ ใช่ ดาว ที่มี แสง สว่าง จาก ตน เอง"

๓ เทอม สอง เทอม ถ้า ต่าง ก็ ต้อง กับ เทอม สาม อัน
 เป็น เทอม เดียว กัน เทอม ทั้ง สอง นั้น จะ ต้อง กัน ก็ ได้

หรือ ต่าง กัน ก็ ได้

ความจริง ข้อ ๓ นี้ เกือบ จะ ไม่ ต้อง ชี้ ก็ จะ เห็น ปรากฏ ได้ เพราะ เมื่อ เรา เอา ของ สอง สิ่ง มา เทียบ กับ ของ สิ่ง หนึ่ง อัน เป็น ของ กลาง แล้ว ถ้า ของ สอง สิ่ง นั้น ต่าง ก็ ไม่ เหมือน กับ ของ กลาง ของ เรา แล้ว ของ สอง สิ่ง นั้น เรา จะ อ้าง ว่า อะไร ก็ ไม่ ได้ เพราะ ไม่ มี หลัก มี จอบเหมาะ จะ ไป เท่า กัน เข้า ก็ ได้ หรือ โดย นึก จะ ไม่ เท่า กัน ก็ ได้ เป็น ต้น ว่า

นาย ก. อายุ ไม่ เท่า นาย ข

นาย ฌ. อายุ ก็ ไม่ เท่า กับ นาย ข

ถึง นี้ อายุ ของ นาย ก. กับ นาย ฌ. อาจ จะ เท่า กัน ก็ ได้ หรือ ไม่ เท่า กัน ก็ ได้ เรา ไม่ อาจ ล่วง รู้ ถึง แม้ ว่า เรา ได้ เปรียบ เทียบ อายุ ของ คน ทั้ง สอง คน นี้ กับ อายุ ของ นาย ข. ซึ่งเป็น กลาง ที่ ดี แต่ ก็ หา ชื่อ ว่า เรา ได้ ทำ ความ เปรียบ เทียบ นี้ ให้ สำเร็จ ไม่ เพราะ เรา ไม่ ได้ ผิด จาก ความ เปรียบ เทียบ นั้น เลย

รวม ใจ ความ สั้น ๆ ใน ความ จริง อัน ปรากฏ ทั้ง ๓ ข้อ นี้ ก็ คือ ถ้า เปรียบ เทียบ ได้ ต้อง กัน ทั้ง สอง อย่าง ก็ เป็น อัน อ้าง ได้ ว่า ทั้ง สอง อย่าง นั้น ต้อง กัน เหมือน กัน ถ้า เปรียบ เทียบ ได้ ต้อง กัน อย่าง หนึ่ง ต่าง กัน อย่าง หนึ่ง ก็ ได้ ผิด ว่า ทั้ง

สอง อย่าง นั้น ต้อง ต่าง กัน ด้วย ถ้า เปรียบ เทียบ เห็น ว่า ต่าง กัน ทั้ง สอง อย่าง ๆ นั้น ก็ อาจ ไม่ ได้ ว่า จะ ต้อง กัน หรือ ต่าง กัน ความจริง ทั้ง ๓ ข้อ นี้ ใน คำรา ยุคติด มี แต่ ข้อ ๓ ที่ ว่า “สิ่ง ทั้ง หลาย ที่ ต่าง ก็ เท่า กับ สิ่ง อัน เดียว กัน สิ่ง เหล่า นั้น ย่อม เท่า กัน ด้วย” แต่ ข้อ ๒ กับ ข้อ ๓ ไม่ มี ถึง กระนั้น ใน คำรา ยุคติด ก็ ยังมี ที่ ใช้ ตลอดจน ดัง แต่ กัน จน ปลาย

แบบฝึกหัด

๑ กฎ แห่ง ความ นึก ทั้ง ๓ ข้อ นั้น ว่า อะไร บ้าง ?

๒ นาย ก ได้ สร้าง วัด แล้ว ภายหลัง มี ผู้ ทา ว่า นาย ก ได้ ยื้อ แ่ง ทรัพย์ มรดก ไว้ คาด คัด สั้น ให้ นาย ก แพ้ ฉะนั้น จะ ว่า นาย ก เป็น ทั้ง คน ดี และ คน ไม่ ดี จะ ผิด กฎ หรือไม่ ?

๓ เมื่อ ทราบ ว่า ‘ร้อน’ ผิด จะ แก้ว ว่า ‘เย็น’ จะ ถูก หรือไม่ ?

๔ ความจริง อัน ปรากฏ นั้น คือ อะไร บ้าง ? ให้ ชัก ตัว อย่าง เป็น ห่วง นึก มา ให้ ดู ด้วย อย่า ใช้ ตัว อย่าง ใน คำรา ได้ เป็น ค่ะ

บทที่ ๕

ห้วงนึก บุรยาต

ใน ถ้อยคำ ที่ เรา พูด กัน ก็ ค่ะ หรือ ใน หนังสือ ก็ ค่ะ บาง ที่
เรา มัก พบ คำ พูด อย่าง เหตุผล ซึ่ง เป็น ความ นึก ห้วง นึก นั้น
เป็น ห้วง นึก ห้วง นึก จงหา มี ส่วน ครอบคลุม บริบูรณ์ ไม่ บางที่
ก็ ขาด ประโยค ใหญ่ บางที่ ก็ ขาด ประโยค เล็ก หรือ บางที่
ขาด ประโยค อย่าง ก็ มี ทั้ง นี้ มัก เป็น เพราะ ต้อง การ พูด
แค่ นั้น ๆ ความใด ที่ เห็น ว่า ควร เป็น ที่ เข้าใจ อยู่ ทั้ง กัน แล้ว
ก็ ละไว้ ใน ใจ ไม่ กล่าว ออก มา ให้ ปรากฏ เป็น ถ้อยคำ ยึด
ยาว ห้วงนึก ซึ่ง กล่าว เป็น บท ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ขาด ๆ เช่น นี้ เรียก
ว่า ห้วงนึก บุรยาต แท้ ที่จริง ก็ เป็น ห้วง นึก ครอบคลุม
ตาม ที่ ได้ เรียน มา แล้ว เหมือน กัน เพราะ อาจ เต็ม ความ ซึ่ง
๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ไว้ ใน ใจ ลง ให้ เต็ม ได้ ผู้ เรียน จะ ต้อง ผึก หัด ให้ เข้า
ใจ ไว้ เพราะ นอก จาก คำว่า ตรรก วิทยา แล้ว ใน ที่อื่น ๆ
ซึ่ง ตน จะ กล่าว เอง ก็ ค่ะ หรือ พึง ผู้อื่น กล่าว ก็ ค่ะ ห้วงนึก
ที่ ยก ขึ้น ใช้นั้น มัก เป็น อย่าง บุรยาต ๑ ๒ ๓ ความไว้ ใน ใจ

เช่น นี้ เปน ^{ขึ้น}พื้น จะได้ ชัก อุทาหรณ์ ให้เห็น ที่ ละ อย่าง ๆ

(๓) ๑๓-๑ ประโยคใหญ่ “^{ขึ้น} บี้เข้า พง เพราะ ฝน ดัง ”

เมื่อ ทรรก ด้ เห็น ได้ ว่า มี เหตุ ประโยค ๓ ผล ประโยค ๓
 ประโยค ว่า ‘เพราะ ฝน ดัง’ เปน เหตุ ด้วย มี คำ ว่า ‘เพราะ’
 นำ หน้า ประโยค ว่า ‘^{ขึ้น} บี้เข้า พง’ จึง เปน ประโยค ผล
 หรือ ประโยค อ่าง แต่ ประโยค เหตุ ใน ห้วง นี้ ก็ ครอบ ครอบ ครอบ
 จะ ต้อง มี ๒ คือ ประโยค ความ รู้ ณะ หรือ อีก นัย หนึ่ง ว่า
 ประโยค ใหญ่ ประโยค ๓ กับ ประโยค ความ เปียบ เทียบ
 หรือ อีก นัย หนึ่ง ว่า ประโยค เด็ก อีก ประโยค ๓ ใน ที่ นี้
 พิเคราะห์ ด้ ก็ ทราบ ได้ ว่า เปน ประโยค เด็ก ห้วง นี้ ก็ บี้ เข้า จึง
 ราช ประโยค ใหญ่ หรือ ประโยค เหตุ ความ รู้ ณะ เมื่อ เติม
 เข้า ให้ ครอบ ดัง ก็ ได้ รูป ดัง นี้

บี้ ที่ ฝน ดัง เปน บี้ ที่ เข้า พง

^{ขึ้น} บี้ เปน บี้ ฝน ดัง

เพราะ ณะ น บี้ เปน บี้ ที่ เข้า พง

ห้วง นี้ ก็ ขยาย กับ ห้วง นี้ ที่มี ส่วน ครอบ ตาม นิยม ของ
 ทรรก วิทยา นี้ ถ้า จะ ให้ เข้า ใจ ง่าย จะ เรียก ว่า ห้วง นี้ อย่าง
 ไหวหา พุท กับ ห้วง นี้ อย่าง ไหวหา ทรรก วิทยา ก็ ได้

ห้วงนึก อย่างโหวต พุด ที่ชัก มา เปน อุทาหรณ์ ข้าง ต้น นี้ อาจ พุด
ได้ เปน โหวต ต่าง ๆ กัน เช่น “ บ๊ี้ เข้า พง เพราะ ฝน ดัง ”
หรือ “ บ๊ี้ ฝน ดัง เข้า ช้าง พง ” หรือ “ ฝน บ๊ี้ ดัง
เพราะ ฝน เข้า ช้าง พง ” ฯลฯ

ผู้เขียน ควร สังเกต ไว้ อย่าง ๓ ว่า ถ้า ประโยค ไค มี คำ
เพราะ, . เพราะ ว่า, ค้วย, ค้วย ว่า, เหตุ ที่, เหตุ ว่า,
เพราะ เหตุ ว่า, ค้วย เหตุ ว่า นำ หน้า ประโยค นั้น ย่อม เปน
ประโยค เหตุ ถ้า ประโยค ไค เปน ประโยค ผล ประโยค นั้น
มัก มี คำ เพราะ ฉะนั้น, เหตุ ฉะนั้น, จึง นำ หน้า

(๒) ๑๓.๑ ประโยค เด็ก “ โตตอน คง มี เต็ม แหมน

คม . เพราะ สัตว์ ที่ กิน เนื้อ เปน อาหาร ย่อม มี เต็ม แหมน คม
ทั้ง นั้น ”

ใน ห้วง นึก บท นี้ ย่อม เห็น ได้ ทัน ที่ ว่า ประโยค ดัง เปน
ประโยค เหตุ แต่ จะ ต้อง พิเคราะห์ ที่ ดู ว่า เปน ประโยค ความ รู้
เฉพาะ หรือ เปน ประโยค เปรียบเทียบ ก็ เปน ประโยค ใหญ่ หรือ
เปน ประโยค เด็ก เมื่อ สังเกต ดู ความ ก็ เห็น ได้ ว่า เปน ความ
ดำรง ฐานะ ซึ่ง เปน ความ รู้ อยู่ ใน ใจ ก่อน แล้ว ไม่ใช่ ความ
เปรียบเทียบ ซึ่ง นำ ขึ้น พุด เมื่อ มี อะไร มา สดุด ใจ ให้ เปรียบ

เทียบ เพราะฉะนั้นจึงทราบได้เป็นแน่ว่า ห้วงนึก บทนี้ ๑ ตัว ๑
ประโยคเปรียบเทียบ เมื่อเติมเข้าให้เต็ม ก็ได้รับ ดังนี้

สัตว์ที่กิน เนื้อ เป็น อาหาร ย่อม เป็นสัตว์ที่มีเด็บ แหตมคม

โลธอน ก็เป็น สัตว์กิน เนื้อเป็นอาหาร

เพราะฉะนั้น โลธอนจึง เป็น สัตว์ที่มี เด็บ แหตมคม

(๓) ๑๔๑ ประโยคข้าง ห้วงนึก ชนิดนี้ มักเป็น คำพูด

ที่ใช้จำนวน คดบ ตะแคง หลัด เลี่ยง ต่าง ๆ ด้วย ความ ตั้งใจ

จะแสดง ผล ให้ปรากฏ โดย ไม่ต้อง กล่าวไว้ จึงออกมา

ตัวอย่าง ซึ่ง มัก เสนอ นำมาใช้ ใน ตำรา กรรมวิทยา ทั้งปวง ซึ่ง

อ้าง ว่า ชาว อังกฤษ ผู้หนึ่ง ชื่อ มิสเตอร์ พอร์สัน เป็นผู้กล่าว ว่า

“คนเยอรมัน ที่ เชี่ยวชาญ ใน ภาษา กรีก นั้น หา ยาก นอก
จาก เฮอร์แมน แต่เฮอร์แมน ก็ เป็น คน เยอรมัน”

ทั้งนี้ ดู เหมือน ประสงค์ จะ อ้างอิง ว่า เฮอร์แมนไม่ เป็น

ผู้ เชี่ยวชาญ ใน ภาษา กรีก แต่ผู้กล่าว แกล้ง ใช้จำนวน คดบ

ตะแคง ไม่ ให้เป็น คำ ปรากฏ ลง ว่า อ้าง ชัด เช่น นั้น

แบบฝึกหัด

ห้วง นึกบุญขาด ต่อไปนี้ ให้เติมประโยค ให้ครบบริบูรณ์
และถ้า ยัง เป็น ประโยค ไวยากรณ์ ก็ ให้แปลงเสีย ให้เป็น
ประโยค ธรรมดา วิชา ด้วย

๑. ดัศวะ จตุบาท ไม่ ตก ฟอง แต่ ตก ตก ฟอง

๒. คาวพระ ศุกร ไม่ มี แสง สว่าง จาก ตน เอง เพราะ เป็น
แปล เนื่อ .

๓. ที่ ระเบิด ขึ้น นี้ คง เป็น ด้วย อำนาจ ดิน บิน เพราะ นอก
จาก นี้ ที่ ไหน อะไร จะมี กำลัง แรง ถึง เพียง นี้

๔. ประโยค ที่ เทอม ต้น เป็น วิธำ มานย นาม ก็ เป็น
ประโยค ความ เต็ม เพราะ ย่อม กล่าว ถึง นาม นั้น โดย เต็ม

๕. แผ่นดิน ไม่ เบี่ยง เดย จะ ว่า ฝน ตก อย่างไร ได้ ?

๖. สิ่ง ที่ เขา กว่า น้ำ ย่อม ดอย น้ำ เพราะ ฉะนั้น ไม่ ระกำ
ก็ ย่อม ดอย น้ำ เหมือน กัน

๗. หลัง คา บ้าน นี้ คง รัว ไม่ เช่น นั้น ทำไม ฝน ตก น้ำ
จึง จะ หลุด ลง มา จาก เพดาน ได้ ?

๘. รัฐบาล อย่าง เด โน คราซี ย่อม ต้อง มี หนู เห่า คอย กัด
กัน กัน รัฐบาล อังกฤษ ก็ เป็น รัฐบาล อย่าง เด โน คราซี

ประโยค วรรค วิทยา แบ่ง ออก เช่น ก็ อย่าง

๓๔

ประโยค ปฏิเสธ จะ ได้ อธิบาย ให้ เข้า ใจ ละเอียด คือ

ประโยค รับ คือ ที่ แสดง ความ ต้อง กัน ของ เทอม ต้น

กับ เทอม ท้าย สิ่งใด ที่ เปน ชนิด หรือ ลักษณะ หรือ อากา รของ

เทอม ท้าย สิ่ง นั้น ย่อม เปน ชนิด หรือ ลักษณะ หรือ อากา ร

ของ เทอม ต้น ด้วย ประโยค ว่า “ทอง เปน แร่ ดี เหลือง” นี้

แสดง ความ ต้อง กัน ของ ‘ทอง’ ซึ่ง เปน เทอม ต้น กับ ‘แร่ ดี

เหลือง’ ซึ่ง เปน เทอม ท้าย เราทราบ ได้ ทัน ที่ ว่า ลักษณะ

ของ แร่ ดี เหลือง มี อยู่ ใน ทอง

ประโยค ปฏิเสธ แสดง ความ ต่าง กัน ของ เทอม ต้น กับ

เทอม ท้าย ถ้า ชนิด หรือ ลักษณะ หรือ อากา รของ เทอม ท้าย ทั้ง

หมด ไม่ เกี่ยว กับ ชนิด หรือ ลักษณะ หรือ อากา รของ เทอม ต้น ก็

คง มี เกี่ยว กัน บ้าง เปน เช่น เช่น ใน ประโยค ว่า “ทอง เปน

ของ ไม่ ละ ดาย ง่าย” ฉะนั้น ความ ละ ดาย ง่าย ซึ่ง เปน

ลักษณะ หรือ อากา รของ เทอม ท้าย (คือ ของ ที่ ละ ดาย ง่าย)

ปฏิเสธ ว่า ไม่ เปน ลักษณะ หรือ อากา รของ เทอม ต้น (คือ ทอง)

ประโยค ที่ ต่าง กัน โดยรับ หรือ ปฏิเสธ เช่น พรรณนามานี้ เรียก

ว่า ต่าง กัน ตาม ชนิด ของ ประโยค

• ส่วน ประโยค ที่ ต่าง กัน ตาม จำนวน นั้น คือ ต่าง กัน ตาม

ที่ แดง ใจ ความ โดย เต็ม หรือ แบ่ง แดงตั้งแต่ ส่วน เดียว ที่
 แดงใจความโดย เต็ม เรียก ว่า ประโยค ความ เต็ม ที่ แบ่ง
 แดงแค่ ส่วน เดียว เรียก ว่า ประโยค ความ แบ่ง จะ ได้
 อธิบาย ให้ เข้า ใจ ละเอียด ที่ ละ อย่าง ดัง นี้

ประโยค ความ เต็ม นั้น คือ ที่ แดง ว่า เทอม ท้าย เปน
 ของ เทอม ต้น ทั้ง หมด ดัง ใน ตัวอย่าง ว่า “ ร้าง ที่ชีวิตร์ ชาติ
 แล้ว ทุก ร้าง ย่อม เปน ของ เน้า ” นี้ การ เน้า เบื้อย อัน เปน
 ขรรมา ของ เทอม ท้าย (คือ ของ เน้า) ย่อม เปน ขรรมา
 ของ เทอม ต้น ด้วย ทุก ๆ ร้าง ไป ไม่มี เว้น

แต่ ประโยค ความ แบ่ง นั้น ลักษณะ และ ขรรมา ของ
 เทอมท้ายมีอยู่ ใน เทอมต้น แต่ บาง ส่วน ไม่ ทั่ว ไป เช่น ประโยค
 ว่า “ ไม่นาง อย่าง ที่ เปน ไม่ เประ ” นี้ ความ เประ ที่
 เปน ขรรมา ของ เทอม ท้าย เปน ขรรมา ของ เทอม ต้น แต่
 บาง ส่วน ไม่ ทั่ว ไป คือ เประ แต่ บาง อย่าง เท่านั้น ความ
 ใน ประโยค ยัง ถึง แต่ เฉพาะ ส่วน ฉะนั้น จึง ต้อง เรียก ประโยค
 ว่า ประโยค ความ แบ่ง ประโยค ที่ พุ่ เปน ไวยากรณ์ (ไวยากรณ์)
 ดัง คือ ไป นี้ ก็ นับ เปน ประโยค ความ แบ่ง เหมือน กัน เพราะ

ประโยค ตรีทวิภาค แบ่ง ออก เป็น ๓ อย่าง

๔๑

ไม่แสดงจำนวน โดยเต็ม แสดงแต่ส่วน มากบ้าง น้อยบ้าง
เท่านั้น คือ

นัก เรือน โดย มาก ไม่ ชอบ

คน ที่ ก่อ จริย นั้น มิ ไม่ น้อยเลย

คน ที่ ก่อ พุทธ ดำรงนา เป็น ชาว ศวัน ออกเสีย เกือบ ทั้ง หมด
น้อย คน จะ ได้ ไป รบโลก

ผู้ เรือน มัก จะ หดงผิดน้อย ๆ ว่า ใน ประโยค ความ แบ่ง

เช่น “ไม่ บาง อย่าง ที่ เปราะ” นี้ ถ้า เปราะ แต่ บาง อย่าง
แล้ว ก็ ไม่ เปราะ ทั้ง หมด อย่าง นี้ เป็น ผิด ที่ เต็ม เพราะ

ประโยค ความ แบ่ง พุท ถึง แต่ ส่วน (คือ บาง อย่าง) เท่านั้น

ไม่ได้ พุท ถึง ทั้ง หมด ขึ้นไม้ขึ้น ๆ นอก จาก บาง อย่าง ที่

กล่าว ถึง นี้ จะ เป็น อย่างไร ก็ ดี ย่อม ชย ออก ความ รู้ ของ

ประโยค นี้ ๆ ไม่ อ่าง ถึง ไม้ จะ เปราะ ทั้ง หมด หรือ ไม่ เปราะ

ทั้ง หมด ก็ ข้าง ประโยค นี้ ไม่ รับ หรือ ไม่ ปฏิเสธ เลย ถ้า จะ

เกณฑ์ ให้ ประโยค นี้ อ่าง ไป ถึง ว่า ไม้ ไม่ เปราะ ทั้ง หมด คง ข้างบน

แล้ว ก็ ผิด เพราะ เป็น การ ขยาย ใจ ความ ของ ประโยค ให้ เป็น

ความ เต็ม ไป ประโยค นี้ เป็น แต่ ความ แบ่ง รับ ผิด ชอบ

ได้แต่เพียง ส่วน ของ จำนวน ที่ กล่าว ถึง เท่านั้น เหตุฉะนั้น
ให้ เข้าใจ ว่า ประโยค ความ แบ่ง ที่ แสดง ลักษณะ และ ขบวนการ
ของ เทอม ท้าย ว่า มี อยู่ ใน เทอม ต้น แต่ บาง ส่วน นั้น หา ได้
ปฏิเสธ ว่า จะ ไม่ มี อยู่ ใน เทอม ต้น ทั้ง หก ไม่

ประโยค ที่มี เทอม ต้น เป็น วิสามานยนาม เช่น “กรุง
เทพ ฯ เป็น เมือง ใหญ่” หรือ “ศรี ปรากฏ เป็น จินต กระวี
เก่า” ฉะนั้น ต้อง นับ ว่า เป็น ประโยค ความ เต็ม เพราะ
ถึง แสดง นาม สิ่ง เดียว ก็ แสดง เต็ม ทั้ง นาม ไม่ ได้ แบ่ง แสดง
แต่ ส่วน ใด ส่วน หนึ่ง

ประโยค ที่ พุด คลุม ๆ ไม่ แน่ ว่า จะ เป็น ความ เต็ม หรือ ความ
แบ่ง เช่น “ผู้ หญิง ชอบ ดอกไม้” หรือ “เรือน เป็น ที่
อาศัย” ฉะนั้น ถ้า จะ พุด ตามจริง แล้ว ก็ ไม่ใช่ ประโยค ที่ ตรรก
วิทยานิยม แม้ จะ พุด ให้ ถูก ต้อง เป็น ดัง นี้ “ผู้ หญิง โดย
มาก ชอบ ดอกไม้” และ “เรือน ทั้ง หก เป็น ที่ อาศัย”
ประโยค ต้น เป็น ความ แบ่ง และ ประโยค หัก เป็น ความ เต็ม

ประโยค ความ เต็ม บาง ที่ ใน ตรรก วิทยา เขา ทั้ง คำ แสดง
จำนวน ออก เดี่ยว บ้าง เพื่อ จะ พุด ให้ ดั้น เข้า แต่ ประโยค
ความ แบ่ง จะ ทั้ง คำ แสดง จำนวน ไม่ ได้ เลย เป็น อัน ชาติ เพราะ

ฉะนั้น ถ้า พบ ประโยค ไต ที่ เทอม ต้น ไม่มี คำ แสดงจำนวน ก็
ให้ เข้าใจ ได้ ว่า ประโยค นั้น เป็น ประโยค ความ เต็ม เสนอไป

เมื่อ ได้ เรียบ แล้ว ว่า ประโยค ความ บริบูรณ์ ต่าง กัน ตาม
ชนิด บ้าง และ ต่าง กัน ตาม จำนวน บ้าง จึง ควร จะ วาง เป็น
แบบ ลง ได้ ว่า เมื่อ เทียบ กัน เข้า ทั้ง ชนิด และ จำนวน แล้ว
ประโยค ก็มี อยู่ ๔ อย่าง เท่านั้น คือ

ประโยค	รับ	ความ เต็ม ก
		ความ แบ่ง ค
	ปฏิเสธ	ความ เต็ม ข
		ความ แบ่ง ง

ตัว อักษร ก. ข. ค. ง. ทั้ง ๔ นี้ ใช้ เป็น เครื่องหมาย
แทน ประโยค ทั้ง ๔ เพื่อ เรียก ได้ ดั้น ๆ และ เข้าใจ กัน ง่าย ๆ เช่น
“ พระสงฆ์ ทั้ง สี่ เป็น ผู้ ทรง ใจ ซึ่ง คัด ” นี้ เรียก ว่า ประโยค ก.
“ ข้าง ขาว ทั้ง หลาย ไม่ ไช่ นก ” ,, ,, ข.
“ เรือ กำ นั้น บาง ดำ ทำ ด้วย เหล็ก ” ,, ,, ค.
“ กิดำ นั้น ขอ บางอัน ไม่ อยู่ ไต่ บัง กับ ” ,, ,, ง.
ผู้ เรียบ จะ ต้อง ตั้ง เกก จำ ไว้ ให้ แน่น ย่า เมื่อ เห็น

ประโยคใด ก็ ให้ทราบได้ทันที ว่า หมายถึง เรียก ด้วย อักษรใด หรือเมื่อเห็นอักษรใดก็ให้ทราบทันทีว่า เป็น เครื่องหมายใช้แทน ประโยคชนิดใดต่อไปข้างหน้า จะเรียก ประโยค ด้วย อักษร ทั้ง ๔ นี้เป็นสำคัญเสมอไป

คำประอบที่ขีดเส้นไว้ข้างใต้ใน ประโยค ข้างบนนั้น แสดงจำนวน ใจ ความของ ประโยค ก็คือว่า เป็น ความเต็ม หรือ ความแบ่ง แต่บาง ประโยค ที่มี คำ ประอบ ดูเหมือน จะแสดง ความเต็ม แต่กลายเป็น แสดง ความแบ่งก็มี เช่น ประโยคว่า “เด็กไม่ข้างพูดทุกคน” ฉะนั้น มี ใจ ความ เป็นสองนัย จะตีความว่า “ไม่มีเด็กที่เป็นเด็กข้างพูดเลย” หรือ “เด็กบางคนข้างพูด” ก็ได้ ความอย่าง ที่ ๑ นับว่า เป็น ประโยค ข. อย่าง ที่ ๒ นับว่า เป็น ประโยค ค. และอย่าง ที่ ๒ เป็น ใจ ความ ถูกด้วย เพราะ ฉะนั้นคำว่า ‘ทุกคน’ ที่เป็นคำ ประอบ ในที่นี้ก็เป็น คำที่มี ใจ ความ ไม่จริง ควร จะแสดง ความ เต็ม ตาม ใจ ความ ของ คำ แต่กลับเป็น แสดง ความ แบ่ง ไป ประโยคเช่น “หนังสือน้อยเล่มอ่านสนุก” ก็เหมือนกัน ถ้าจะตี ความตามตรงว่าหนังสือเป็น คำนั้น น้อยเล่มก็ได้ แต่ที่

จริง ผู้กล่าว เขา หมายถึง ความว่า “หนังสือ โดยมาก ไม่เป็นหนังสือ อ่านสนุก” ซึ่ง เป็น ประโยค ง. ไม่ใช่ ค.

เมื่อ ประโยค ของ คำพูด อาจ มี ใจ ความ พึง พึง ไป ได้ต่าง ๆ ดังนี้ เวลา จะ นำ มา ใช้ ใน ๓๗๖ วิชา จึง จำเป็น ต้อง จัด ให้ มี ใจ ความ แน่ เสีย ก่อน การ ที่ จะ ชี้แจง วิเคราะห์ ใจ ความ ประโยค ที่ พูด ความ ถม ๆ นั้น ไม่ใช่ หน้า ที่ ของ ๓๗๖ วิชา เป็น ชะนะ ของ โद्यากรณ หรือ ภาษา เพราะ ๓๗๖ วิชา สอน แต่ ลักษณะ ของ ประโยค ต่าง ๆ ที่ เข้า ถิ่น ทำให้ เกิด ความ รู้ เป็น ประโยค ใหม่ ขึ้น เท่านั้น ประโยค ที่ ๓๗๖ วิทยานิยม จึง ต้อง เป็น ประโยค ที่ แน่ แล้ว ทั้ง สั้น ให้ จำ ไว้ แต่ อีก อย่าง หนึ่ง ว่า ประโยค ๓๗๖ วิชา นี้ ถ้า เป็น ประโยค ความ เต็ม จะ ตก คำ ประทอบ แสดง จำนวน ออก เสีย เพื่อ ให้ สั้น เข้า ก็ ได้ เช่น ประโยค ว่า “ฉัน ไม่ เป็น สิ่ง มี ชีวิต” เช่น นี้ เป็น ประโยค ก. รับ ความ เต็ม แต่ ถ้า เป็น ประโยค ความ แบ่ง แล้ว จะ ตก คำ ประทอบ แสดง จำนวน ทั้ง เสีย ไม่ ได้ เป็น อัน ชาติ

แบบฝึกหัด

๑. ประโยค ก. ข. ค. และ ง. นั้น ต่าง กัน อย่างไร ? ให้เขียน มา ดู อย่าง ละ ๕ ประโยค

๒. คำว่า ‘ชนิด’ กับ ‘จำนวน’ นี้ หมายความว่า อะไร ประโยค อะไร กับ อะไร ต่าง กัน ตาม ชนิด และ ประโยค อะไร กับ อะไร ต่าง กัน ตาม จำนวน ?

๓. ประโยคว่า “เด็ก บาง คน ฉลาด” นี้ เป็น ประโยค อักษร ไค ? ถ้า หาก จะ เข้า ใจ ตาม ประโยค นี้ ว่า “เด็ก บาง คน ไม่ ฉลาด” จะ ถูก หรือ ไม่ เพราะ เหตุ ไค ?

๔. ประโยค ต่อไป นี้ ให้ ชี้ ว่า ไหน เป็น ประโยค อักษร ไค

ก. ไม่มี ใคร ผู้ ไค ที่ ไม่ ควร ได้ รับ ความ ศึกษา

ข. คน ที่ รู้ อะไร จริง นั้น มี น้อย ตัว นก

ค. คน ที่ ดึก แด่ รู้ นั้น มี ไม่ น้อย เลย

ง. นาย มา เป็น บุตร นาย มี

จ. นก ตก ฟอง ก้อน

ฉ. การ โดย มาก เป็น ความ จำ เป็น ต้อง กระ ทำ

ช. คน ที่ ทำ อะไร โดย ปราศ จาก ความ มุ่ง หมายถึง นั้น

มี ไม่ น้อย เลย

บทที่ ๗

ประโยชน์นิโต แสดง เทอมโต

และ

ประโยชน์ ทุก ๆ ชนิดนี้ เกี่ยง แยก กัน อย่างไร

ได้อธิบาย ลักษณะ ของ ประโยชน์ ทั้ง ๕ ชนิด ตาม วิธี ของ
 ตรรกวิทยา คือ ประโยชน์ รับ ความเต็ม, ประโยชน์ รับ ความ
 แบ่ง, ประโยชน์ ปฏิเสธ ความ เต็ม กับ ประโยชน์ ปฏิเสธ ความ
 แบ่ง ที่ เรียก ด้วย อักษร ย่อ ว่า ก. ข. ค. ง. นั้น บัดนี้ จะ
 ได้เปรียบเทียบ โดยละเอียด ให้ทราบว่า ประโยชน์ ทั้ง ๕ นี้
 มี ใจ ความ และ มี ที่ ใช้ ต่าง กัน อย่างไร ถ้า ประโยชน์ หนึ่ง ถูก
 จะ อาจ ทำให้ ประโยชน์ หนึ่ง ผิด ไป ได้อย่างไร กับ อีก ประ การ
 หนึ่ง เรา อาจ แสดง ใจ ความ อย่าง เดียว ให้ เปน ประโยชน์ ชนิดต่าง ๆ
 กัน ได้อย่างไร

ประโยชน์ ก. นั้น แสดง ความ ว่า สิ่ง ทั้ง หดาย หรือ
 จำพวก ของ สิ่ง ทั้ง หดาย ที่ รวม เรียก อยู่ ใน เทอม คำนั้น ย่อม
 เปน แต่ ส่วน หนึ่ง ของ จำ พวก สิ่ง ทั้ง หดาย ที่ รวม เรียก อยู่ ใน
 เทอม ทั้ง ทั้ง นั้น หรือ พูด อีกนัย หนึ่ง ก็ คือ ความ ของ เทอม

ดังนั้น เป็นแค่ ส่วน หนึ่ง ของ ความ แท้ เทอม ท้าย ทุก ประโยค
 ว่า ‘มนุษย์เป็นสัตว์โลก’ ฉะนั้น (มนุษย์เป็นเทอมต้น
 สัตว์โลกเป็นเทอมท้าย) บรรดา มนุษย์ ทั้ง หลาย ที่ รวม
 เรียก อยู่ ใน เทอม ต้น ย่อม เป็น แค่ ส่วน หนึ่ง หรือ แค่ จำพวก
 หนึ่ง ของ บรรดา สัตว์โลก ทั้ง หลาย ที่ รวม เรียก ด้วย เทอม ท้าย
 หา เป็น จำนวน เต็ม ของ เทอม ท้าย ไม่ คือ บรรดา สัตว์โลก
 ย่อม มี สิ่ง อื่น อีก ที่ ไม่ ใช่ มนุษย์ ทั้งนี้ เป็น ที่ ให้ เห็น ได้ ว่า
 ประโยค นี้ หา ได้ แสดง ให้ เรา ทราบ แน่ นอน เรื่อง สัตว์โลก ไม่
 สัตว์โลกจะมีอะไรอีก นอกจาก มนุษย์ ประโยคก็ ไม่แจ้ง สิ่ง
 ที่เราทราบ ได้ แน่ นอน ใน ประโยคนี้ ก็คือ จำพวกมนุษย์
 ก็คือ เราเป็นอันเชื่อมั่นได้ว่า ถ้าใคร เป็นมนุษย์ แล้วผู้นั้น ก็ต้อง
 เป็น สัตว์โลกด้วย แต่ สิ่ง ไດ เป็น สัตว์โลก สิ่งนั้น จะ

เป็น มนุษย์ หรือ ไม่ เป็น เรา ไม่ ทราบ
 จึง ได้ ชื่อ ว่า ประโยค ก. แสดง ความ
 แน่แท้ เทอม ต้น หา ได้ แสดง ความ
 ใน เทอม ท้าย ให้ เป็น เต็ม ชาติไม่ ความ
 จริงอันนี้ จะ แลเห็นได้ โดยง่ายใน รูปวงนี้
 ซึ่ง สมมุติว่า วงนอก เป็น เซต สัตว์โลก

รูปที่ ๑

ประโยชน์ชนิดใด แสดงเทอมใด

๔๑

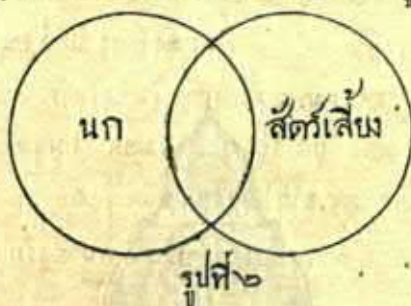
โลก บรรดาสัตว์โลกจะต้องอยู่ในวงนั้นทั้งสิ้น วงใน
เป็นเขตต์อันมนุษย์ ซึ่งแปลว่าพวกหนึ่ง ของสัตว์โลก
บรรดา มนุษย์จะต้องอยู่ในวงในนั้นทั้งสิ้น สัตว์โลก
อื่น ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ซึ่งอยู่ภายในวงนอกนั้น ต้องกัน
เอาไว้นอกวงใน และตั้งที่วงในก็อยู่ภายในวงนอก
ทั้งวง. บรรดา มนุษย์ทั้งหลายในวงในจึงต้องเป็นสัตว์โลก
ด้วย แต่สัตว์โลกอื่น ๆ ภายในวงนอกมนุษย์นั้น เราไม่
ได้รับความรู้เกิดขาดจากประโยชน์นี้เลย

ประโยชน์ ความแบ่ง หรือที่หมายเรียกว่า ประโยชน์ ศ.
นั้น มีใจความคล้าย ประโยชน์ ก. เว้นแต่เทอมต้น กล่าว
เพียงส่วนของสิ่งทั้งหลาย หรือจำพวกสิ่งทั้งหลายเท่านั้น
เมื่อกล่าวถึง 'บาง' ชนิดเป็นสัตว์เลี้ยง' ฉะนั้น หมาย
ความว่า บรรดาทุกสิ่งทั้งหลาย อาจจะแยกออกได้เป็นนกที่
คนชอบเลี้ยงจำพวกหนึ่ง แต่ไม่ทราบว่ามีกี่มากน้อย
เพราะคำว่า 'บาง' เป็นคำไม่มีความหมาย ไม่บอกให้ทราบว่ามี
เท่าใด และ ไม่แยกให้ต่างจากพวกนกอื่น ๆ ทั่วไปด้วย
ประโยชน์ชนิดนี้ อาจชี้ให้เห็นปรากฏได้ด้วยรูปเป็นวง ๒ วง
ไว้ด้วยกัน วงหนึ่งสมมุติว่ารวมพวกนกไว้ทั้งสิ้น อีก

๕.

ตรรกวิทยา

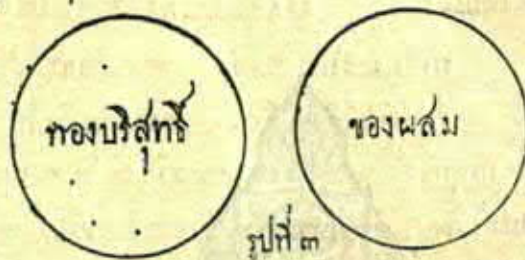
วงหนึ่ง รวมสัตว์ที่คนชอบเลี้ยงไว้ทั้งสี่
 ใจด้วยกัน ก็ชี้ให้เห็น ได้ อยู่แล้วว่า ส่วนหนึ่งของนก
 จะต้องรวม กับ ส่วน ๓ ของสัตว์เลี้ยง ทั้งที่ปรากฏ อยู่ใน
 รูปที่ ๒ (คือพื้นที่ของวงทั้ง ๒ มีร่วมกัน อยู่ ตรงกลางแห่ง

หนึ่ง) นี้แหละเป็นใจ ความที่ ประโยค ชนิดนี้ ใจให้เราทราบ
 ส่วนอื่นของวงทั้ง สอง ที่ นอก จาก ส่วน รวมนี้ ประโยค ชนิดนี้
 ไม่กล่าว ถึงเลย คือ นอกอื่น นอก จาก ที่ เราเอา มาเลี้ยง ก็ ตี
 หรือ สัตว์เลี้ยงอื่น ๆ นอกจาก นกก็ ตี จะ เป็นอย่างไร หรือ
 จะ มี เกี่ยว ข้อง กัน อย่างไร ประโยค ก็ ไม่ อ้าง ถึง

ประโยค ปฏิเสธ ความ เต็ม คือ ประโยค ข. นั้น ปฏิเสธ
 ว่า เทอม ต้น กับ เทอม ท้าย ไม่ ต้อง กัน และ ไม่ มี เกี่ยว ข้อง
 แก่ กัน และ กัน เลย ต่าง กัน เป็น คน ละ พวก ที่ เดียว เช่น
 ใน ประโยค ว่า 'ทองบริสุทธิ์ ไม่ ใส ของ ผสม' ฉะนั้น เรา
 ทราบ ได้ ว่า ใน จำ พวก ของ ผสม ย่อม จะ หา ทอง ที่ บริสุทธิ์ ไม่ ได้

ฉันท์ ก็คือ ในจำพวกของ บริสุทธ์ จะหา ของผสม ปน อยู่
ด้วยก็ ไม่ได้ เหมือนกัน เพราะของสองสิ่งนี้ เป็นของต่าง
กัน ต่างแยกกันอยู่ เป็นคนละพวก เข้ากันไม่ติด
ประโยคชนิดนี้จึงทำให้เห็นปรากฏได้ด้วยรูป เป็นวงกลมสอง
วงอยู่ห่าง ๆ กัน ดังรูปที่ ๓ นี้

ผู้เรียนจะเห็นได้โดยง่ายว่า ประโยค ข. นี้ ต่าง
จากประโยค ก. และ ค. เพราะข้อความว่า สิ่งทั้งหลายน
หรือจำพวก สิ่งทั้งหลายน ที่รวมอยู่ใน เทอม ห้าย ไม่ มี
อยู่ใน เทอม ต้น เลย นับว่า ได้ความรู้ ใน เทอม ห้าย เป็น อัน
แน่ ได้อย่างหนึ่ง ประโยค ก. และ ค. ซึ่งเป็นประโยค รับ
ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น แสดงให้เราทราบว่า เทอม
ต้นทั้งหมดย หรือเพียงส่วนของเทอมต้น รวมอยู่ใน เทอม
ห้าย แต่หาได้แสดงว่าเป็น ส่วนใด แยกใด ของ เทอม ห้าย
ไม่ จึงได้ชื่อว่า ไม่ทำให้เราเกิดความรู้ใน เทอม ห้าย เลย

ใน ประโยค ก. ที่ว่า ‘มนุษย์เป็นสัตว์โลก’ นี้ ถ้า
เราทราบแล้วว่า สิ่งใดเป็น สัตว์โลก เราก็ไม่อาจ ทราบ ว่า
สิ่ง นั้น เป็น มนุษย์ หรือ ไม่ หรือใน ประโยค ค. ที่ว่า ‘นก
บางชนิด เป็น สัตว์เลี้ยง’ ก็คือ ตาม ความ ใน ประโยค เรา
ก็ ทราบ ไม่ได้ เหมือนกัน ว่า สัตว์เลี้ยง ตัว ไหน จะ เป็น นก
หรือ ไม่เป็น แต่ใน ประโยค ข. ว่า ‘ทองบริสุทธิ์ ไม่ ไร
ของ ผสม’ นี้ เราทราบ ได้ทันที ที่ว่า ของผสม ถึง ใด ๆ
ย่อม ไม่ ไร ทองบริสุทธิ์ ทั้ง สั้น และ ทองบริสุทธิ์ ใด ๆ ย่อม
ไม่ ไร ของผสม ทั้ง สั้น ด้วย เทอม ทั้ง ๒ ใน ประโยคนั้น ปฏิเสธ
กัน อยู่ เค็ม ตัว แล้ว

การ ที่ เทอม ใด ทำให้ เรา เกิด ความ รู้ เป็น เด็ดขาด แน่น แท้
ทั้ง เทอม ได้ ดังนี้ ตรรกวิทยานิยม เรียก เทอม นั้น ว่า เป็น
เทอม แสดง

เพราะ ฉะนั้น ประโยค ข. จึง เป็น ประโยค แสดง เทอม ท้าย
แต่ ประโยค ก. และ ค. หา แสดง เทอม ท้าย ไม่ (คำว่า
เทอม แสดง นี้ จะ พูด ให้ เข้าใจ ง่าย ก็คือ หมายความว่า ได้
ใจ ความ เด็ดขาด ทั้ง เทอม ไม่ แอบแฝง และเป็น สิ่ง สำคัญ
ที่จะ ต้อง เข้าใจ ให้แจ่มแจ้ง ไว้ เพราะ การ ที่ พูด ผิด เหตุ ผิด

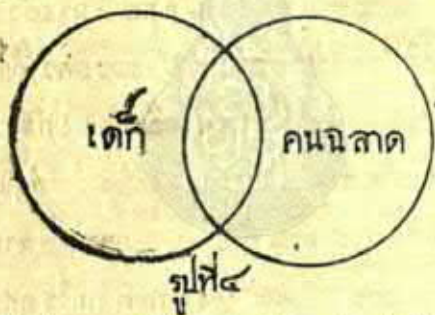
นั้น... มัก จะ เป็น ด้วย ใช้ เถอม ที่ ไม่ แสดง หรือ เถอม ที่ ไม่ ได้ ใจ ความ เด็ดขาด โดย มาก)

ดัง เกิด ต่อ ไป ตาม ที่ กล่าว มา แล้ว นี้ ยัง จะ ทราบ ได้

อีก ว่า ประโยค ก. แสดง เถอม ตัน เพราะ มี ใจ ความ ให้ เรา ทราบ ถึง มนุษย์ ได้ อย่าง เด็ดขาด ทุก คน ว่า เป็น พวก เดียว กับ ที่ เรียก ว่าสัตว์ โลก ประโยค ค. ไม่ แสดง ทั้ง เถอม ตัน และ เถอม ท้าย เพราะ ตาม อุทาหรณ์ ที่ กล่าว มา แล้ว เรา ทราบ ไม่ได้ ว่า นก ชนิด ไหน เป็น สัตว์ เดียง และ สัตว์ เดียง ตัว ไหน จะ เป็น นก เถอม ทั้ง สอง นั้น ย่อม เกิดข้อ ผ่าง กัน อยู่ ไม่ ทำ ความ เข้า ใจ ให้ เด็ดขาด ได้ ดัง เถอม เดียว ส่วน ประโยค ข. แสดง ทั้ง เถอม ตัน และ เถอม ท้าย เพราะ ชี้ ขาด ว่า ทอง บริสุทธิ์ ก็ ไม่ ใส ของ ผสม และ ของ ผสม ก็ ไม่ ใส ของ บริสุทธิ์ เป็น ความ รู้ อัน นุ่มนวล เด็ดขาด ได้ ทั้ง ๒ ฝ่าย

ส่วน ประโยค ปฏิเสธ ความ แบ่ง คือ ประโยค ง. นั้น จะ เห็น ได้ ว่าแสดง เถอม ท้าย แต่ ไม่ แสดง เถอม ตัน เพราะ เมื่อ กล่าว ว่า 'เด็ก บาง คน ไม่ เป็น คน ฉลาด' ถ้า เถอม ตัน ที่ ว่า 'เด็ก บาง คน' ก็ หมาย ความ ผิด ๆ เพียง บาง คน ไม่ ทัว ไป ทั้ง หมก เมื่อ พบ เด็ก คน ใด เข้า ก็ ย่อม ทราบ ไม่ได้

ว่าจะ อยู่ ใน พวก บาง คน ที่ เรา กล่าว ถึง นี้ หรือ ไม่ เทอม ต้น
 ของ ประโยค ง. นี้ จึง ยัง ได้ แผลง อยู่ จึง ยัง ไม่ เป็น เทอม
 แสดง แต่ เทอม ท้าย ที่ ว่า ‘คน นฉลาด’ นั้น เรา ทราบ
 ได้ แน่ ว่า ไม่ เกี่ยว กับ เด็ก บาง คน ที่ เทอม ต้น ปฏิเสธ นี้ จึง
 เป็น อัน ได้ ความ รู้ เกิด ชาติ อย่าง ๓ ประโยค ชนิด นี้ จะ แสดง
 ให้ เห็น ปรากฏ ได้ ด้วย รูป วง ๒ วง ไขว้ กัน ดัง รูป ที่ ๔ คือ
 วง หนึ่ง ด้าน แต่ เด็ก ทั้ง สิ้น กับ อีก วง หนึ่ง ด้าน แต่ คน นฉลาด

ทั้ง สิ้น เนื้อ ที่ ๆ วง ทั้ง สอง ไขว้ ทับ กัน อยู่ นั้น คง เป็น
 เด็ก ที่ เป็น คน นฉลาด ด้วย (แต่ เรา ต้อง ทำ ไม่ รู้ ไม่ เห็น เพราะ
 ประโยค ไม่ได้ อ้าง ถึง) ส่วน เด็ก บาง คน ที่ กล่าว ถึง ใน ประโยค
 นั้น ได้ ปฏิเสธ แล้ว ว่า ไม่ นฉลาด ทั้ง สิ้น เพราะ ฉะนั้น จึง
 จำ ต้อง เป็น เด็ก ซึ่ง อยู่ นอก เขต ที่ รูป ไขว้ ที่ วง ทั้ง สอง ไขว้
 ทับ กัน อยู่ เมื่อ นั้น ถึง เขต วง ของ คน นฉลาด จึง เป็น

ประโยคชนิดใดแสดง เทอมใด

๕๕

ฉันได้ความเต็มใจแน่นอนแล้วว่า เด็กบางคนเหล่านี้ ที่ไม่
ฉลาด ไม่ ประปน เข้า มา ด้วยเลย เป็น อัน ชาติ จึง อ้าง ได้ ว่า
ประโยคชนิด จ. นี้ ไม่แสดง เทอม ต้น แต่แสดง เทอม ท้าย

ผู้เรียน จะ ต้อง ระวัง ว่า ใน ประโยค ความ แบ่ง เช่น
ประโยค ศ. หรือ จ. ก็ ดี เมื่อ กล่าว ว่า บาง สิ่ง เป็น อย่าง
นั้น หรือ ไม่ เป็น อย่าง นั้น อย่า ไป เข้า ใจ ว่า เพราะ ฉะนั้น
บาง สิ่ง ก็ ต้อง ไม่ เป็น อย่าง นั้น หรือ ต้อง เป็น อย่าง นั้น ตรง
กันข้าม เช่น ประโยค ศ. ว่า ‘เด็กบางคนฉลาด’ นี้ อย่า
ไป เข้า ใจ ว่า ใจ ความ ใน ประโยคนี้ หมายถึง ไป ถึง ว่า เด็ก
บางคน ไม่ฉลาด ด้วย อันใด ก็ ดี ใน ประโยค จ. ว่า
‘เด็กบางคนไม่ชน’ ก็ ไม่ ย่าง ชิง ไป ถึง ว่า เด็กบางคน
ชน เลย เป็น อัน ชาติ ที่ กล่าว แต่ ว่า ‘บาง’ นั้น ต้อง
สันนิษฐานว่า ความ รู้ แน่ มี อยู่ แต่ เพียง นั้น นอก นั้น ออกไป
จะ เป็น อย่างไร อีก ก็ ยัง ไม่ อาจ ออก ความ ได้ เมื่อ เข้า ใจ
ดังนี้แล้ว ก็ คง ไม่ เป็น ที่ สงสัย ว่า ทำ ใน ประโยค จ. จึง
แสดง เทอม ท้าย

ในที่สุดนี้จึง ควร วาง รูป ประโยค ต่าง ๆ ที่แสดง เทอม
ต่าง ๆ กัน ได้ดังนี้ คือ

		<u>เทอม ต้น</u>	<u>เทอม ท้าย</u>
ประโยค	ความเต็ม	รับ ก. แดง	ไม่ แดง
		ปฏิเสธ ข. แดง	แดง
	ความแบ่ง	รับ ค. ไม่แดง	ไม่แดง
		ปฏิเสธ ง. ไม่แดง	แดง

และเพื่อให้จำได้ง่าย จึงควรจำคำทั้งสี่นี้ให้ขึ้นใจไว้
 คือ ตก, ขม, คุป, ทั้ง. คำทั้งสี่นี้มีตัว ก. ข. ค. และ ง.
 ซึ่งเป็นเครื่องหมายของประโยค ทั้ง ๔ ชนิด แล้วอักษร
 อื่น ๆ นั้นแปลที่สังเกตว่า ประโยคใด แดง เทอมใด ๆ ใน
 คำว่า 'ตก' แปลที่สังเกตว่าประโยค ก แดง เทอม ต้น ม
 ในคำว่า 'ขม' บอกว่าประโยค ข แดง เทอม หมด ก็คือทั้ง
 เทอม ต้น เทอม ท้าย ป ในคำว่า 'คุป' หมายถึง ความว่า
แปลว่า คือว่า ประโยค ค ไม่แดง เทอมใด เลย และ ท ใน
 คำว่า 'ทั้ง' แดงว่า ประโยค ง แดง เทอม ท้าย เครื่อง
 หมายสำหรับช่วย ความจำเช่นนี้ จะให้ชื่อว่า หัตถ์ กจำ

ใน ต่อ ไปนี้ จะ ได้ เปรียบเทียบ ว่า ประโยค ทั้ง ๔ ชนิด นี้

ประโยชน์ เกี่ยง แหย่ กัน อย่างไร

๕๑

เกี่ยงแย่ง กัน อย่างไร ถ้า จะ เอา เทอม คู่ หนึ่ง มา ตั้ง เปน เทอม
ต้น และ เทอม ท้าย แล้ว แต่ง เปน ประโยค ต่าง กัน ๔ ชนิด
จะ เห็น ได้ ว่า ประโยค เหล่า นี้ ความ เกี่ยง แหย่ กัน มาก เปน ต้น
ว่า ประโยค ก. ที่ ว่า ‘นก ทั้ง สั้น ย่อม เปน สัตว์ ทวิบาท’ ฉะนั้น
ที่ ประโยค ง. จะ ว่า ‘นก บาง ตัว ไม่ ใช่ สัตว์ ทวิบาท’ นั้น
ย่อม เปน อัน เปน ไป ไม่ ได้ และ ยิ่ง ประโยค ข. จะ ว่า ‘นก
ทั้ง หาย ไม่ ใช่ สัตว์ ทวิบาท’ เถา ก็ ยิ่ง ตรง กัน ข้าม จาก
ความจริง ที่ เดียว เพราะ ฉะนั้น ประโยค ก. ชื่อ ว่า ไม่ ยิน ยอม
แก่ ประโยค ข. และ ง. และ ประโยค ข. และ ง. ก็ ย่อม
ไม่ ยิน ยอม แก่ ประโยค ก. ด้วย ฉะนั้น ก็ คือ ประโยค ข.
ก็ ไม่ ยิน ยอม แก่ ประโยค ก. และ ค. ด้วย เดียว กัน

แต่ ควร จะ เปน ที่ สังเกต ไว้ อย่าง หนึ่ง ว่า ถ้า ก. ผิด
ง. ก็ ต้อง ถูก แต่ ข. นั้น อาจ จะ ถูก ก็ได้ หรือ อาจ จะ ผิด
ก็ได้ จะ ชัก ตัว อย่าง ให้ เห็น คือ ถ้า การ ที่ ว่า ‘คน ย่อม
ฉลาด ทุก คน’ นี้ เปน ผิด ที่ ว่า ‘คน บาง คน ไม่ ฉลาด’

ก็ต้อง เป็น ถูก แต่ที่จะว่า 'คน ย่อม ไม่ ฉลาด ทุก คน' นั้น
 เป็น การ อ้าง เกิน ไป ดัก หน่อย อาจ จะ เป็น ผิด ได้ ทั้งนี้
 ควร เรียก ว่า ประโยค ก. กับ ง. เดียง กัน แต่ ก. กับ ข.
 นั้น ปฏิเสธ ตรง กัน ข้าม ถ้า ใน ที่ใด จะ อ้าง ว่า ก. ผิด ก็
 ต้อง ชี้ ให้ เห็น ว่า ง. ถูก แล้ว ก. ก็ ต้อง ผิด อยู่ เอง แต่
 ข. นั้น ถึง แม้ ว่า มี ข้อ ที่ จะ ถูก ได้ ใน เมื่อ ก. ผิด ก็ ไม่ ควร
 จะ ยก ขึ้น มา อ้าง เป็น หลัก ตาม เพราะ ข. อาจ จะ ผิด ได้ เช่น
 'เดียวกับ ก. ดัง กล่าว มา แล้ว ฉะนั้น ใคร ก็ ดี เมื่อ จะ แสดง
 ว่า ข. ผิด ก็ ให้ ชี้ ว่า ค. ถูก เป็น พอ ไม่ จำ เบน จะ ต้อง
 ไป อ้าง ถึง ก. เลย เป็น อัน ชาติ

ผู้ที่ อ้าง ประโยค ความ เต็ม เช่น ก หรือ ข นี้ อยู่ใน
 ที่ ๆ จำ เบน ต้อง อธิบาย หรือ คอย แก้ ไข ผู้ ที่ จะ ยก ข้อ เด็ก น้อย
 ขึ้น มาเถียง เป็น โอ กาศ ให้ ผู้ ที่ จะเถียง นั้น ได้ ทาง ง่าย เข้า
 คือ คอย หา หรือ หยิบ ยก เอา ข้อ เด็ก น้อย พอ จะ เป็น เครื่อง
 กัด ก้าน ได้ ขึ้น มา กล่าว แต่ ถ้า เขา กล่าว ใช้ ความ เต็ม เป็น
 ปฏิเสธ ตรง กัน ข้าม เขาก็ เสีย ทำ อาจ จะ พัว ไร ง่าย

ประโยค เทียง แย้ง กัน อย่างไร

๕๘

เหมือนกัน มี ตัวอย่าง คือ ถ้า จะ กล่าว ว่า ‘พวก พุทธ
ศาสนิกชน ทั้ง หดาย ย่อม มี ขรรณ ตี กว่า พวก สย’ ก็ จะ มี
ผู้ หา โอภาศ เทียง ไค้ง่าย ว่า ‘พวก พุทธ ศาสนิก ชน บาง คน
(หรือ คน นั้น คน นี้) ไม่ มี ขรรณ ตี กว่า พวก สย’ แต่ ถ้า
จะ ปฏิเสธ ตรง ช้าม ถึง แก่ ว่า ‘พวก พุทธ ศาสนิก ชน ทั้ง หดาย
ไม่ มี ใคร มี ขรรณ ตี กว่า พวก สย’ ก็ ย่อม เห็น ได้ ทัน ที่
ว่า เปน จริง ไม่ ไค้ ใน ที่ สุด จึง ควร เข้า ใจ เปน ดัง เปร
ว่า ประโยค ง. ซึ่งผิด ของ ประโยค ก. ไค้ และ ประโยค
ค. ซึ่งผิด ของ ประโยค ข. ไค้ แล้ว ตรง กัน ช้าม กับ นี้ ประโยค
ก. ก็ผิด ของ ประโยค ง. และ ประโยค ข. ก็ผิด ของ
ประโยค ค. ด้วย ใน ทำนอง เดียวกัน

เมื่อ เปรียบ ประโยค ค. กับ ง. ซึ่ง ปฏิเสธ กัน ดุจ ก. กับ
ข. ก็ จะ เห็น ได้ ว่า ความ ยั คง เปน จริง ได้ ทั้ง สอง ข้าง
เพราะเมื่อ กล่าว ว่า ‘แ่ บาง ชนิด เปราะ’ ดังนี้ ที่ ปฏิเสธ ว่า
‘แ่ บาง ชนิด ไม่ เปราะ’ ก็ ยั คง เปน ถูก เหมือน กัน หา
เหมือนกับ ก. และ ข. ซึ่ง ต้อง ถูก แ่ ข้าง ไค้ ข้าง หนึ่ง ข้าง เดียว

ไม่ เพราะฉะนั้น ประโยค ก. กับ ง. นั้นจึงควรเรียกว่า
ไม่เชิง ตรงกันข้าม

อัน ประโยค ก. กับ ค. หรือ ข. กับ ง. นั้น ทั้งที่เป็น
รับ ด้วย กัน และ ปฏิเสธ ด้วย กัน เมื่อ ความ เต็ม อัน เป็น
สาธารณ์ ถูก และ ผิด อย่างไร แล้ว ความ แบ่ง อัน เป็น แต่
เฉพาะ ส่วน ก็ จำ ต้อง ถูก และ ผิด อย่าง นั้น ด้วย (แต่ถ้า ความ
แบ่งเป็น อย่างไร จะไป อ้าง ว่า ความ เต็ม ก็ ต้อง เป็น เช่น นั้น
หรือ ไม่ เป็น เช่น นั้น อ้าง ไม่ ได้ เป็น อัน ชาติ)

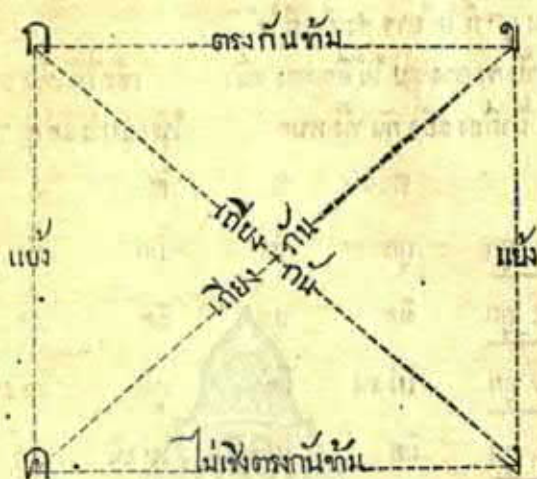
เช่น ประโยค ก. ว่า ‘มนุษย์ทั้ง หลาย ย่อมเป็น ผู้ อาจ จะ ผิด
ได้’ ฉะนั้น ถ้าจะ อ้าง แต่ เพียง ว่า ‘มนุษย์ บางคน ย่อม เป็น ผู้
อาจ จะ ผิด ได้’ ก็ ถูก เหมือน กัน แต่ ถ้า ประโยค ค. ว่า ‘สัตว์
บาง ชนิด ตก ฟอง’ จะไป อ้าง ว่า เพราะ ฉะนั้น สัตว์ ทุก ชนิด ย่อม
ตก ฟอง หรือ ย่อม ไม่ ตก ฟอง ด้วย ไม่ ได้ ประโยค ทั้ง ๒ คู่
นี้ จึง ควร ให้ ชื่อ ว่า แย้ง กัน

ความ เกี่ยง แย้ง ของ ประโยค ทั้ง ๔ นี้ จะ วาง ลง เป็น รูป
ได้ ดัง ใน หน้า ๖๑

การ ที่ จะ ให้ เข้า ใจ ความ เกี่ยง แย้ง ของ ประโยค ให้ ละเอียด
จริง นั้น เป็น การ สำคัญ เพราะ ฉะนั้น จึง จะ เทียบ ไว้ ให้ เห็น
เป็น ชั้น ๆ อีก ว่า ถ้า ประโยค ไต มี เทอม ต้น และ เทอม ห้าย

ประโยชน์ เกี่ยง แยก กัน อย่างไร

๖๓

เป็น อย่าง เดียว กัน แล้ว ความ ก็ จะ ตรง กัน หรือ ไม่ ตรง กัน
ได้ ตาม ลักษณะ ที่ เกี่ยง แยก กัน ดังนี้

๑ ประโยชน์ ที่ เกี่ยง กัน ต้อง เป็น ถูก ข้าง หนึ่ง ผิด
ข้าง หนึ่ง

๒ ประโยชน์ ที่ ตรง กัน ข้าม จะ ถูก ทั้ง คู่ ไม่ได้ แต่
จะ ผิด ทั้ง คู่ ก็ได้

๓ ประโยชน์ ที่ ไม่ ตรง กัน ข้าม จะ ผิด ได้ แต่ ข้าง
เดียว จะ ถูก ด้วย กัน ทั้ง คู่ ก็ได้

๔ ประโยชน์ ที่ แยก กัน ถ้า ประโยชน์ ความ เต็ม ถูก
ความ แบ่ง ก็ ถูก ด้วย แต่ เมื่อ ความ แบ่ง ถูก ความ เต็ม

อาจ จะ ถูก ก็ ได้ อาจ จะ ผิด ก็ ได้

กับ จะ วาง รูป ไว้ อีก ทาง หนึ่ง
ทั้ง ๔ นี้ เกี่ยง แยก กัน ทั้ง หก

เพื่อให้ เห็น ว่า ประโยค
ไม่ เฉพาะ แต่ คู่ ๆ อย่าง ไร

	ก.	ข.	ค.	ง.
<u>ถ้า ก. ถูก</u>	ถูก	ผิด	ถูก	ผิด
<u>ถ้า ข. ถูก</u>	ผิด	ถูก	ผิด	ถูก
<u>ถ้า ค. ถูก</u>	ไม่ แน่	ผิด	ถูก	ไม่ แน่
<u>ถ้า ง. ถูก</u>	ผิด	ไม่ แน่	ไม่ แน่	ถูก

แบบฝึกหัด

๑. ประโยค ทั้ง ๔ ชนิด แสดง เทอมนใดบ้าง และ มี คำ
อะไร เป็น หลัก จำ ได้ อย่างไร ?

๒. ใน ประโยค ค่ำ ไป นี้ ให้ เลือก เป็น คู่ ๆ ว่า โทน ตรง กัน
ข้าม, โทน เกี่ยง กัน, โทน แยก กัน, และ โทน ไม่ เจริญ
ตรง กัน ข้าม

ก. แร่ บาง อย่าง เรา ทราบ แล้ว

ข. ไม่มี แร่ อะไร ที่ เรา ทราบ

ค. แร่ ทุก อย่าง เรา ทราบ แล้ว

วิธี แปลง ประโยค

๒๓

ข. เรา ไม่ ทราบ ทุก อย่าง

ง. เรา บาง อย่าง เรา ไม่ ทราบ

จ. เรา ทุก อย่าง เรา ยัง ไม่ ทราบ

๓ ถ้า ประโยค ก ผิด ก็ ดี, ข ผิด ก็ ดี, ค ผิด ก็ ดี,

หรือ ง ผิด ก็ ดี ประโยค อะไร จะ ถูก จะ ผิด และ ประโยค
อะไร จะ ยัง เผลอ ที่ เกิด ออบ แคลง อยู่ บ้าง ?

๔ ให้ ปรูฟ (โดย ประโยค เกือบ กัน) ว่า ประโยค ไม่
เชิง ตรง กัน ข้าม นั้น จะ ผิด ทั้ง คู่ ไม่ ได้

๕ ให้ แสดง ให้ เห็น (โดย ประโยค ไม่ เชิง ตรง กัน ข้าม)
ว่า ประโยค ตรง กัน ข้าม อาจ ผิด ได้ ทั้ง คู่

๖ ใน การ ได้ แะยัง ทำ ไน จึง ควร ใช้ ประโยค เกือบ กัน มาก
กว่า ประโยค ที่ ตรง กัน ข้าม ?

บท ที่ ๘

วิธี แปลง ประโยค กับ วิธี บ่ง ความ ตรง

เมื่อ เรา กล่าว เผลอ ประโยค ชนิด ไหน ๆ ความ ใน ประโยค
นั้น มัก จะ บ่ง ให้ ถึง ประโยค อื่น ซึ่ง มี ใจ ความ เด่นชัด

เป็น ต้น เรา กล่าว ว่า “แม้ ทั้ง หดาย คือ ชั่ว” ฉะนั้น ความ บ่ง ไป ว่า “ไม่มี แะ ชนิดใด ที่ จะ ไม่ ใช้ ชั่ว” หรือ เมื่อ กล่าว ว่า “คน บาง คน ใจ ร้าย” ความ ที่ บ่ง ไป ว่า “คน บาง คน ใจ ไม่ ดี” การ ที่ ออก ความ จริง ใน ประโยค ใด ๆ ให้ เป็น ความ จริง ต่าง ประโยค ไป นี้ จะ ให้ ชื่อ ว่า บ่ง ความ และ ความ จริง ซึ่ง ตั้ง ขึ้น เป็น ประโยค ใหม่ นั้น ก็ ควร เรียก ว่า ความ บ่ง ของ ประโยค เดิม การ ที่ บ่ง ความ ตาม ประโยค นี้ อาจ จะ บ่ง ได้ ตรง ๆ อย่าง ช่าง บน นี้ ซึ่ง จะ ได้ รอ ไว้ กล่าว ต่อ ไป ใน ภายหลัง หรือ อาจ บ่ง ได้ อีก ทาง หนึ่ง โดย กลับ เทอม ไป มา ซึ่ง ทำให้ ตัว ประโยค เปลี่ยนแปลง ไป วิธี บ่ง ความ ชนิด ที่ ต้อง นั้น จึง ควร เรียก ว่า แปลง ประโยค และ จะได้ อธิบาย ให้ เจ่มแจ้ง ดัง ต่อ ไป นี้

คำว่า แปลง ประโยค นั้น หมายถึง ความ ว่า กลับ เทอม ต้น เป็น เทอม ท้าย ๆ เป็น เทอม ต้น แต่ เพื่อ ว่า จะ ให้ ความ บ่ง กัน จึง ต้อง จำ กฎ ๒ ข้อ นี้ ไว้ คือ (๑) ชนิด ของ ประโยค (รับ หรือ ปฏิเสธ) จะต้อง ไม่ เปลี่ยน แปลง ไป (๒) เทอม ได้ ใน ประโยค เดิม ไม่ แดง ใน ประโยค ที่ แปลง ใหม่ ต้อง ไม่ แดง ด้วย

วิธี แปลง ประโยค

๖๕

ใน ประโยคว่า “เร่ ทั้ง สั้น คือ ชาติ” นี้ ถ้า เรา จะ
แปลง แต่ เพียง กลับ หัว กลับ ท้าย ว่า “ชาติ ทั้ง สั้น คือ เร่” ก็
ย่อม เห็น ได้ ว่า ผิด เพราะ เหมัน ว่า ‘ชาติ’ ใน ประโยค เดิม
ไม่ แสดง แต่ ใน ประโยค แปลง มา แสดง เข้า ที่ จะ แปลง ให้
ถูกต้อง ตาม กฎ นั้น จำ ต้อง เปลี่ยน จำนวน คือ แปลง ว่า
“ชาติ บาง อย่าง เป็น เร่” ความ จึง จะ ตรง กัน ทั้ง นี้ จึง
เห็น ได้ ว่า ประโยค นี้ ต้อง แปลง เป็น ศิ และ วิธี แปลง ชนิด
นี้ ควร ให้ ชื่อ ว่า แปลง ด้วย จำ กัด จำนวน

ถ้า แปลง ประโยค ชนิดใด ให้ คง เป็น รูป อยู่ ตาม เดิม ก็
ให้ เรียก ชื่อ ว่า แปลง อย่าง สามัญ เป็น ต้น จะ แปลง
ประโยค ว่า “เร่ บาง ชนิด เป็น ของ เปราะ” ให้ เป็น “ของ
เปราะ บาง ชนิด คือ เร่” ก็ ย่อม เห็น ได้ ว่า กลับ กัน ตรง ๆ
และ ความ ก็ ไม่ เสีย เพราะ ประโยค ศิ คง แปลง เป็น ศิ อยู่
นั้น เอง ไม่ มี เหมัน ไດ แสดง เลย สัก เหมัน เดียว

หรือ จะ แปลง ประโยค ว่า “เร่ ไม่ ใช่ว่า ของ ผสม” เป็น
ประโยค ว่า “ของ ผสม ไม่ ใช่ว่า เร่” ก็ เป็น แปลง อย่าง สามัญ

เหมือนกัน เพราะประโยค ข คง แปลง เป็น ข ใจ ความไม่ผิด
ด้วย ประโยค ข แสดง เทอม ทั้งคู่ ทั้ง ปรากฎ อยู่ใน รูป ที่ ๓
ใน บท ที่ ว่าด้วย ประโยคใด แสดง เทอม ใด

ในการ ที่ จะ แปลง ประโยค ง นั้น มีความ ตัด ขัด อยู่ บ้าง
เพราะ เทอม ต้นไม้ แสดง แต่ เมื่อ กลับไป เป็น เทอม ท้าย ของ
ประโยค ปฏิเสธ ก็ จะ ต้อง กลาย เป็น เทอม แสดง ไป เป็น
ต้น ว่าใน ประโยค “นก บาง ชนิด ไม่ ไข่ สัตว์ เลี้ยง” ถ้า จะ
แปลง อย่าง สามัญ ก็ จะ ต้อง ว่า “สัตว์ เลี้ยง ทั้ง สัน ไม่ ไข่ นก”
ฉะนั้น ไม่ ได้ ความ และ ความ ผิด ย่อม เกิด แต่ เทอม ที่ ว่า
‘สัตว์ เลี้ยง’ ซึ่ง ใน ประโยค ต้นไม้ เป็น เทอม แสดง แต่
ใน ประโยค แปลง มา กลาย เป็น แสดง ไป (ที่ ไม่ แปลง ว่า
“สัตว์ เลี้ยง ทั้ง สัน ไม่ ไข่ นก บาง ชนิด” นั้น เพราะ ตาม นิยม
ของ ตรรก วิทยา ห้าม ไม่ ให้ ไข่ เทอม ท้าย เป็น จำนวน แบ่ง)
หาก จะ แปลง อย่าง จำกั จำนวน ว่า “สัตว์ เลี้ยง บาง ชนิด ไม่
ไข่ นก” ก็ ต้อง ผิด เหมือนกัน เพราะ ประโยค ง แสดง แต่
เทอม ท้าย เท่านั้น จึง ควร เห็น ได้ ว่า ประโยค ง นี้ จะ แปลง อย่าง
สามัญ หรือ อย่าง จำกั จำนวน ไม่ ได้ เป็น อัน ชาติ จำ ต้อง
แปลง อีก ทาง หนึ่ง ต่าง หาก คือ แก้ ให้ ประโยค ปฏิเสธ กลาย

วิธี แปลง ประโยค

๖๗๐

แปล ประโยค รับ เลี้ยง ก่อน เช่น แก่ ประโยค “นก บาง ชนิด ไม่ใช้ สัตว์ เลี้ยง” ไม่ ก็ แปล “นก บาง ชนิด เป็น สัตว์ ที่ คน ไม่ เลี้ยง” แล้ว จึง แปลง อย่าง ตามนี้ ว่า “สัตว์ ที่ คน ไม่ เลี้ยง บาง ชนิด เป็น นก” ความ จึง จะ ไม่ เสีย ประโยค นี้ แปลง ได้ แต่ ทาง นี้ อย่าง เดียว และ เรียก ว่า แปลง ด้วย แก่ ปฏิเสธ

ยังมี อีก วิธี หนึ่ง ซึ่ง จะ ใช้ สำหรับ แปลง ประโยค ก ได้ เรียก ว่า แปลง ด้วย เพิ่ม ปฏิเสธ เช่น ประโยค ว่า “แม้ ทุก อย่าง คือ ชาค” เพิ่ม ปฏิเสธ เข้า ทั้ง สอง ข้าง เป็น “สิ่ง ที่ หาย ที่ ไม่ ใช้ ชาค ย่อม เป็น สิ่ง ที่ ไม่ ใช่ แร่” ความ จริง รือ นี้ ชาค จะ ชี้ ให้ เห็น ได้ โดย ง่าย ด้วย รูป ที่ ๕ นี้

รูป ที่ ๕

จำ พวก แร่ ทั้ง สั้น รวม ขึ้น อยู่ ใน จำพวก ชาค แล้ว สิ่งใด ที่ ไม่

ใช้ธาตุ คือ อยู่ นอก วง ธาตุ แล้ว ก็ ต้องอยู่นอก วง แล้วด้วย
(แต่ อย่าหลงผิด อ้างว่า “สิ่ง ทั้ง หดาย ที่ ไม่ ใช้เรย์มม เปน
สิ่ง ที่ ไม่ ใช้ ธาตุ” เปน อัน ชาค เพราะ ไม่ เปน วิธี แปลง
ประโยชน์ได้ ด้วย ไม่ ได้ ถัด เทม ตัน เทม ท้าย และ ย่อม
จะ เห็น ว่า ผิด ได้ โดยง่าย ตาม รูป ที่ ๕ คือ สิ่ง ที่ อยู่ นอก
วง แล้ว ยัง อาจ จะ อยู่ ใน วง ธาตุ ได้)

วิธี แปลง ด้วย เพิ่ม ปฏิเสธ เช่นนี้ จะ ใช้ สำหรับ ประโยค
ก และ ง ซึ่ง เปน ความ แบ่ง ไม่ ได้ ถึง ประโยค ข ก็ แปลง
ไม่ได้ ตรงๆ ต้อง ถัด ข ให้ เปน ก โดย แก่ ปฏิเสธ เสีย ก่อน
แล้ว จึง แปลง ได้ จะ ชัก ตัว อย่าง ให้ เห็น คือ “มนุษย์ ไม่ ใช้
ผู้ พ้น จาก ความ ตาย” ต้อง ถัด ให้ เปน ความ วัช คือ “มนุษย์
เปน ผู้ ต้อง ตาย” แล้ว แปลง เปน “ผู้ ไม่ ต้อง ตาย เปน ผู้ ไม่
ใช้ มนุษย์” ตรง กับ “ผู้ พ้น จาก ความ ตาย ไม่ ใช้ มนุษย์”
ไปลง กับ วิธี แปลง อย่าง สามัญ นั้น เอง

ต่อไป นี้ จะ ได้ ชี้แจง ถึง วิธี บ่ง ความ อีก ทาง หนึ่ง ซึ่ง
ไม่ ต้อง ถัด เทม ตัน เปน เทม ท้ายๆ เปน เทม ตัน เช่น วิธี
แปลง ประโยค นั้น วิธี นี้ จึง ควร เรียกว่า บ่ง ความ ตรง

และ นี้ ต่าง กัน อยู่ เปน ๓ ชนิด ดัง จะ ได้ แยก อธิบาย ที่ ละ
ชนิด ๆ ต่อไป นี้ คือ

๑ บ่ง ตรง ตาม ความ เข้าใจ ตาม ัญญ คือ ที่ ประโยค

เดิม เป็น ประโยค รับ ความ ในใจ ก็ บ่ง ตรง ไป ถึง ประโยค ปฏิเสธ
 ใน ที่ มี ใจ ความ เสมอ กัน หรือ ประโยค เดิม เป็น ประโยค
 ปฏิเสธ ความ ในใจ ก็ บ่ง ตรง เป็น ประโยค รับ ใน ที่ มี ใจ ความ
 เสมอ กัน ข้อ ไป นี้ ก็ คือ ตัวอย่าง ประโยค ทั้ง ๕ ชนิด ที่ จะ ชี้
 ให้ เห็น ว่า ย่อม บ่ง ความ ตรง ตาม ความ เข้าใจ ตาม ัญญ เป็น ประโยค
 ต่าง ๆ ชนิด ไป ใน ที่ มี ใจ ความ เสมอ กัน ได้ อย่างไร

- { ก แร่ ทั้ง หดาย ย่อม เป็น ของ บริสุทธิ์
- { ข ไม่มี แร่ ชนิดใด ที่ เป็น ของ ผสม
- { ข ไม่มี มนุษย์ คนใด ที่ เป็น ผู้ พ้น จาก ความ ตาย
- { ก มนุษย์ ทั้ง หดาย ย่อม เป็น ผู้ ไม่ พ้น จาก ความ ตาย
- { ค คน บาง คน เป็น ผู้ มี กตัญญู
- { ง คน บาง คน ไม่ ใช่ว่า เป็น คน ออก กตัญญู
- { ง การ ทำ โทษ บาง อย่าง ไม่ เป็น ความ ยุติ ธรรม
- { ค การ ทำ โทษ บาง อย่าง เป็น ความ ยุติ ธรรม

(ใน ที่ นี้ ขอ เติมน ตาม ที่ ได้ อธิบาย มา แล้ว ใน บท ก่อน ๆ)

ว่าประโยชน์ ข นั้น อาจ จะ เอา คำ ปฏิเสธ มาไว้ข้าง หน้า ถ้าไม่
สังเกต บางที จะ ทำให้ ผู้ เรียน สงสัย ไป ว่าเป็น ประโยค รับ เช่น
ใน ประโยค ที่ ๒ } ข้าง บน นี้ ถ้า เอา คำ ปฏิเสธ ไปไว้ ตรง กลาง
ก็ คง เป็น “ แร่ ทั้ง หายไม่ ไร ของ ผสม ” กับ “ มนุษย์ ทั้ง
หายไม่ ไร ผู้ พ้น จาก ความ ตาย ”)

ประโยค ทุก ๆ คู่ นี้ ถ้า จะ ทด ลอง ด้วย เชื้อ น วง เทียบ ด
ก็ จะ เห็น ได้ ว่า ความ ไม่ คัด ง้าง กัน คือ ความ ตรง กัน ทุก คู่ ไป
ใน คู่ ต้น นั้น ถ้า วง แร่ อยู่ ภายใน วง แห่ง ของ บริสุทธิ เต็ม ทั้ง
วง แล้ว ก็ คง ไม่ มี ส่วน ไใด ที่ จะ กระ เต็ม ออก ไป ภาย นอก ที่
จะ กลาย ไป เป็น ของ ผสม ได้

ประโยค เหล่า นี้ อาจ จะ แปลง ให้ เห็น ได้ เป็น คู่ ๆ ตาม วิธี
แปลง ประโยค ให้ ปรากฏ ว่า ประโยค ความ บ่ง คือ ประโยค
ที่ ๒ ใน ทุก ๆ คู่ นั้น อาจ จะ แปลง ให้ กลับ มา เข้า เป็น ประโยค
เต็ม ได้ ทุก คู่ (เว้น แต่ คู่ ที่ ๒ ซึ่ง ขัด ข้อง ดัง จะ เห็น เหตุ ได้
ใน ภาย หลัง) จะ ได้ แปลง ให้ เห็น เป็น คู่ ๆ ดัง ต่อไป นี้

คู่ ที่ ๑ ประโยค ข ที่ ว่า “ ไม่ มี แร่ ชนิด ไใด เป็น ของ ผสม ”
นี้ แปลง อย่าง สำมัญ ก็ เป็น “ ไม่ มี ของ ผสม สิ่ง ไใด ที่ เป็น แร่ ”
ตรง กับ “ ไม่ มี ของ ไม่ บริสุทธิ ชนิด ไใด ก็ เป็น แร่ ” ซึ่ง เป็น

ประโยค แปลง ด้วย เพิ่ม ปฏิเสธ ของ ประโยค ว่า “แม้ ทั้ง หลាយ
ย้อม เปน ของ บริ สุทธิ์” คง มา ลง ประโยค เดิม นั้น เอง จึง
เห็น ได้ ว่า วิธี บ่ง ความ และ แปลง ประโยค เหล่า นี้ ก็ จะ แปลง
กลับ ไป กลับ มา หลาย ทบ ใจ ความ ที่ ต้อง ลง กัน เสมอ ไป

คู่ ที่ ๔ ใน ประโยค ที่ สุด ที่ ว่า “การ ทำ โทษ บาง อย่าง
เป็น ความ อหุติ ธรรม” นั้น แปลง อย่าง ตาม ัญ ก็ เปน “ความ
อหุติ ธรรม บาง อย่าง เปน การ ทำ โทษ” ซึ่ง เปน ประโยค แปลง
ด้วย แก่ ปฏิเสธ ของ ประโยค เดิม ก็ คือ “การ ทำ โทษ บาง อย่าง
ไม่ เปน ความ อหุติ ธรรม” นั้น เอง ความ มา ลง กัน อีก

คู่ ที่ ๓ ใน ประโยค ความ บ่ง ที่ ว่า “คน บาง คน ไม่ ใช้ คน
อก ตัญญู” นั้น เอง แปลง ด้วย แก่ ปฏิเสธ ก็ เปน “ผู้ ไม่
อก ตัญญู บาง ผู้ เปน คน” คือ ตรง กับ “ผู้ มี กตัญญู บาง ผู้ เปน
คน” ซึ่ง จะ แปลง อย่าง ตาม ัญ อีก ขึ้น หนึ่ง ก็ ได้ “คน บาง คน
เปน ผู้ มี กตัญญู” คง เปน ประโยค เดิม นั้น เอง

คู่ ที่ ๒ ใน ที่ สุด ประโยค ความ บ่ง ของ คู่ นี้ ที่ ว่า “มนุษย์
ทั้ง หลาย ย้อม เปน ผู้ ไม่ พ้น จาก ความ ตาย” นั้น แปลง
โดย จำ กัด จำ แวน ได้ “ผู้ ไม่ พ้น จาก ความ ตาย บาง จำ พวก
เป้น มนุษย์” แล้ว แปลง อย่าง ตาม ัญ ได้ “มนุษย์ บาง จำ พวก

เป็น ผู้ไม่ พ้น จาก ความ ตาย ” แต่ หา ลง กับ ประโยค เดิม ที่
ว่า “ไม่ มี มนุษย์ ไต ที่ เป็น ผู้ พ้น จาก ความ ตาย ” หรือ
“มนุษย์ ทั้ง หดาย ไม่ ไช ผู้ พ้น จาก ความ ตาย ” ไม่ เพราะ
ประโยค นี้ เป็น ประโยค ข ปฏิเสธ ความ เต็ม แต่ ประโยค ที่
แปลง มา ได้ นั้น เป็น ประโยค ความ แบ่ง ดัง นี้ จึง ควร ให้ เป็น
ที่ ทราบ ได้ ว่า การ บ่ง ความ ต ม ประโยค จะ บ่ง ความ
ตรง ก็ ดี หรือ แปลง ก็ ดี ถ้า ได้ ใช้ วิธี แปลง โดย จำ กัด จำนวน
แล้ว จะ เข้า รอย เต็ม อีก ไม่ ได้ โดย ได้ แต่ เพียง ให้ เบน ความ
แบ่ง ของ ประโยค นั้น ดัง ตัวอย่าง นี้ เท่านั้น เพราะ ได้ จำ กัด
จำนวน ให้ น้อย ลง เสีย แล้ว

๒ บ่งตรง ตาม ที่ เพิ่ม ลักษณะ จำ กัด การ บ่ง ความ ตรง
ชนิด นี้ คือ อย่าง เดียว กับ ที่ กล่าว มา แล้ว แต่ เติม คุณ ศัพท์
หรือ เครื่อง แต่ง อย่าง เดียว กัน เข้า ทั้ง สอง ฝ่าย คือ ทั้ง เทอม
ต้น และ เทอม ท้าย เพื่อ จำ กัด ใจ ความ แห่ง เทอม ทั้ง สอง ให้
ครบ เข้า แต่ ต้อง ไม่ ให้น้ำหนัก ตก หย่อน ไป ใน ข้าง หนึ่ง ข้าง
ใด ต้อง ให้ ใจ ความ บ่ง ตรง จาก ประโยค เดิม นั้น เอง เป็น
ต้น ว่า ใน ประโยค ว่า “เร ทั้ง หดาย เป็น ของ บริสุทธิ์ ” นี้
เดิม คำ แต่ง ว่า ‘อัน มีค่า’ เข้า ทั้ง สอง ฝ่าย เป็น “เร ทั้ง หดาย

วิธี บ่ง ความ ตรง

๗๓

อัน มี คำ เปน ของ บริสุทธิ์ ที่ มี คำ ” หรือ ประโยค ว่า “ ดาว
ทาง เปน สิ่ง มี ตัว ตน ” บ่ง ความ ตรง เปน “ ดาว ทาง ที่ แด
เห็น ได้ ด้วยตา เปน สิ่ง มี ตัว ตน ที่ แด เห็น ได้ ด้วยตา ” ฉะนั้น ย่อม
เปน การ บ่ง ความ ตรง ชนิด ที่ เรียก ว่า เพิ่ม ลักษณะ จำกัด เพราะ
ลักษณะ หรือ เครื่อง แต่ง ซึ่ง เพิ่ม เข้า นี้ ย่อม ทำให้ ความ
แห่ง เทอมน ใน ประโยค บ่ง จำกัด เข้า หรือ แคม เข้า กว่า ประโยค
เดิม คำ ได้ อธิบาย มา แล้ว ใน ลักษณะ ความ นอก ความ ใน นั้น

แต่ ผู้ ที่ จะ บ่ง ความ ชนิด นี้ จะ ต้อง ระวังก ให้ มาก ๆ เพราะ
อาจ ผิด ได้ ง่าย นัก เปน ต้น ว่า ประโยค ว่า “ แพทย์ ก็ คือ
มนุษย์ ” จะ ไป บ่ง ความ ว่า “ แพทย์ ที่ ไม่ ดี ก็ คือ มนุษย์
ที่ ไม่ ดี ” นั้น ย่อม แด เห็น ได้ ว่า ผิด กัน ที่ เพราะ คน ที่
ยังไม่ สำ นาญ ใน การ แพทย์ ยัง เปน แพทย์ ไม่ได้ ดี ไม่
จำเป็น ต้อง เปน คน ไม่ ดี ด้วย ที่ ผิด ดัง นี้ เพราะ เครื่อง
แต่ง ที่ ว่า “ ไม่ ดี ” นั้น ใจ ความ ไม่ ตรง กัน ข้าง ต้น หมายถึง
ความ ว่า “ รักษา โรค ไม่ ไคร หาย ” ข้าง หาย หมายถึง
ความ ว่า “ ประพฤติ ชั่ว ” ถึง เปน คำ เหมือน กัน ก็ ดี แต่
เปน คำ พ้อง มี ใจ ความ ผิด กัน อยู่ ดัง นี้ การ บ่ง ความ ชนิด นี้

เครื่อง แต่ง ต้อง ไม่ เปน คำ พ้อง ต้อง มี ใจ ความ เปน อย่าง เดียว
ความ บ่ง จึง จะ ถูก ได้

อีก ประ การ หนึ่ง การ บ่ง ความ ตรง ด้วย เพน ดักชน
จำ กัด นี้ ถ้า ใช้ ใน ความ เปรียบ เทียบ ก็ มัก จะ ผิด ได้ ง่าย
เพน ต้น ว่า ประโยค ว่า “ ต้น หงอน ไก่ ก็ เปน ต้น ไม้ ” แล้ว
บ่ง ว่า “ ต้น หงอน ไก่ ไหญ่ ก็ เปน ต้น ไม้ ไหญ่ ” ความ
ก็ กลาย เปน ผิด ไป ทัน ที เพราะ ต้น หงอน ไก่ ต้น ไต เมื่อ
เปรียบ กับ ต้น หงอน ไก่ อื่น ๆ ถึง จะ ไหญ่ ปาน ไต ก็ ดี ก็
ยัง จะ เปรียบ เทียบ กับ ต้น ไม้ ทัว ไป ไม่ ได้

๓. บ่งตรง ด้วย ความ เข้า ใจ ขั้บ ขั้น ความ บ่ง ตรง
ชนิด นี้ วิธี ก็ กล้าย กับ ชนิด ที่ สอง . แต่ เมื่อ พุด ถึง ทาง แห่ง
ความ นึก ใน ใจ แล้ว ก็ เปน คู่ กับ ชนิด ที่ หนึ่ง เพราะ ความ นึก
ขั้บ ขั้น เปน หลาย ขั้บ ขั้น (ชนิด ที่ ๓ นั้น ความ ใน ใจ เปน แต่
ขั้บ เดียว ขั้บ เดียว จึง เรียก ว่า อย่าง สามัญ) คือ ขยาย ความ
แห่ง เทม ของ ประโยค เดิม ให้ ต่าง ออก ไป เปน การ กระ โจน ออก
นอก รอย เดิม ที่ ต้อง ใช้ ความ คิด ขั้บ ขั้น อยู่ ดัก หน่อย เปน
ต้น ว่า ประโยค “ น้ำ เปน สัตว์ ดี เท้า ” บ่ง ว่า “ ไคร
กระตุก ของ น้ำ เปน ไคร กระตุก ของ สัตว์ ดี เท้า ” ดังนี้ . เทม

กัน และ เทอม ท้าย ใน ประ โยค ความ บ่ง ต่าง ไป จาก ประ โยค เดิม
ที่ เดียว

ใน ที่ สุด นี้ ขอ แนะนำ ให้ ผู้ เรียน ทั้ง ประ โยค แล้ว บ่ง
ความ ด้วย วิธี ต่าง ๆ ตาม แต่ จะ เหมาะ จะ เปน แปลง ก็ ดี หรือ
บ่ง ทรง ก็ ดี แต่ คง ปลาย ให้ ประ โยค ที่ เบียด ขึ้น ไป นั้น กลับ
มา เข้า รูป เดิม ได้ จะ เปน การ ผิด หัก ให้ เกิด ความ เข้าใจ
และ ความ ขำ นาม ใน ทาง นี้ แม้ ย้ำ ขึ้น ได้ แท้จริง แต่ ขอ
เตือน อีก ครั้ง หนึ่ง ว่า ถ้า ใน ที่ใด ได้ ใช้ วิธี แปลง โดย จำ กัด
จำนวน แล้ว จะ ให้ ประ โยค กลับ มา ลง รอย เดิม อีก ไม่ ได้ เปน
อัน ชาติ จะ ได้ แต่ ประ โยค ความ แบ่ง ของ ประ โยค เดิม เท่านั้น
จะ ทั้ง ประ โยค ด้วย อย่าง ไว สำหรับ ให้ ผิด หัก ตาม นี้ บ้าง พอ

ถาม ควร

๑. ความ ผิด ไม่ ใช้ เครื่องหมาย แห่ง ความ ใจ
๒. แรก ถูก ร้อน ก็ ช้อน เข้า
๓. คน ที่ รู้จัก คน เอง มี น้อย คน
๔. คน ที่ นึก ว่า ตน รู้จัก ผู้อื่น มี มาก
๕. อะไร ไม่ งาน เท่า ความ จริง
๖. ศักดิ์ าศุภบาท เปน ศักดิ์ มี ไกรง กระตุก สัน หลั่ง

๘. ไม่มีใครที่จะเป็นสุขได้เสมอ

(ประโยชน์เหล่านี้เป็น ไหวหาร พุค หาเป็น ไหวหาร ตาม
 นิยมของ กรรมวิทยา ไม่ เมื่อ จะ ทำให้วางรูปเป็นประโยชน์
 กรรมวิทยาเสียก่อน คือ ให้มีโทษมคัณฑ์โทษทั่วย แต่มี
 คำแสดงกัน กตาง)

แบบฝึกหัด

๑. คำว่า บ่ง ความ แปลงประโยชน์ กับ บ่ง ความ ตรง
 หมายความว่า กระไร ? ควร ให้ยกาหรณ์ เป็นเครื่อง แสดง
 คำตอบ ด้วย

๒. กฎ ของ การ แปลง ประโยชน์ มีว่า อะไรบ้าง ? ทำไม
 จึง ต้อง มีกฎ เหล่านี้ ?

๓. วิธี แปลง ประโยชน์ และวิธี บ่ง ความ ตรง นี้ ก็ ชนิด ? คือ
 อะไร บ้าง ? ให้อธิบาย ให้ละเอียด

๔. ประโยชน์ ที่ เรียง ลำดับ ไว้ดัง นั้น ให้ บอก ว่า ใช้วิธี
 อะไร จึง ได้เบียดเบียน ไป ได้เป็นขั้น ๆ ฉะนั้น

(๑) ไม่มีวิชาใดที่หาประโยชน์ได้

(๒) ไม่มีสิ่งใดที่หาประโยชน์ได้ที่เป็นวิชา

- (๓) วิชาทุกสิ่งไม่ใช่สิ่งที่ไม่มีความหมาย
- (๔) วิชาทุกสิ่งเป็นสิ่งที่มีความหมาย
- (๕) สิ่งที่ไม่มีความหมายเป็นสิ่งที่ไม่ใช่วิชา
- (๖) สิ่งที่ไม่มีความหมายมิได้ไม่ใช่วิชา
- (๗) ไม่มีวิชาใดที่ไม่มีความหมายมิได้

๕. ให้ ๆ ประโยคตรงกันข้ามของประโยคต่อไปนี้ แล้ว
ให้แปลงประโยคที่เถียงกับประโยคต่อไปนี้ด้วย

“ผู้ที่ไม่ทำงานจะไม่มีเงินได้”

๖. ให้บ่งความตรงตามประโยคต่อไปนี้ แล้วแปลง
ประโยคความบ่งตรงนั้น แล้วชี้ให้เห็นว่าประโยคที่แปลง
นั้น ก็เป็นประโยคแปลงโดยเพิ่มปฏิเสธของประโยคเดิม
นั่นเอง “คนเป็นผู้ฉลาด”

๗. ในประโยคต่อไปนี้ ให้เลือกออกเป็นพวก ๆ คือ

- (ก) พวกที่เช่น ความบ่งของ (๑)
- (ข) พวกที่ (๑) เป็น ความบ่งของ ประโยค นั้น ๆ
- (ค) พวกที่ไม่เถียง (๑) แต่จะบ่งจาก (๑) ไม่ได้
- (ง) พวกที่เถียง (๑)

• (๑) การ ยุติธรรม เป็น สิ่ง พึง กระทำ

- (๒) ไม่มีสิ่งใด พึง กระทำ ที่ เปน อชัฏกรรม
- (๓) ไม่มี การ อชัฏกรรมใด ๆ ซึ่ง เปน สิ่งไม่ พึง กระทำ
- (๔) สิ่ง ที่ ไม่ พึง กระทำ ทั้ง สิ้น เปน อชัฏกรรม
- (๕) อชัฏกรรม บาง อย่าง เปน สิ่ง ไม่ พึง กระทำ
- (๖) ไม่มี สิ่ง พึง กระทำ สิ่งใด ที่ เปน อชัฏกรรม
- (๗) สิ่ง ไม่ พึง กระทำ บาง อย่าง เปน อชัฏกรรม
- (๘) สิ่ง พึง กระทำ ทั้ง สิ้น เปน อชัฏกรรม
- (๙) ไม่มี สิ่ง ไม่ พึง กระทำ ซึ่ง เปน อชัฏกรรม
- (๑๐) อชัฏกรรม ทั้ง สิ้น เปน สิ่ง ไม่ พึง กระทำ
- (๑๑) สิ่งไม่ พึง กระทำ บาง อย่าง เปน อชัฏกรรม
- (๑๒) สิ่ง พึง กระทำ บาง อย่าง เปน อชัฏกรรม
- (๑๓) การ อชัฏกรรม บาง อย่าง เปน สิ่ง พึง กระทำ
- (๑๔) การ อชัฏกรรม บาง อย่าง เปน สิ่ง พึง กระทำ

บทที่ ๙

ความพึง ของ เทอม

ภาษา เปน ของไม่ แน่ คำเดียวกัน อาจ แปล ว่า อย่างนี้

บ้าง อย่างโน้น บ้าง ใน ที่นี้ ใช้ ใน ความ ว่า อย่าง นี้ ใน ที่อื่น
ใช้ เปน ความ อย่าง อื่นไป ใน การ ที่ จะฝึก ดั้น คานให้คิด ถูก
อย่าง เหตุผล ถูก ก็ คัธย อาศรัยรู้เท่า ภาษาให้ มาก ๆ ไม่
ว่า ภาษาใด ๆ คง มี น้อย คำนัก ที่ มี ใจ ความ เจ้น เจ้ง เปน
ใจ ความ เดียว เท่านั้น มัก จะ เปน คำ ดั้นได้ เดียวโดย มาก
คำเดียว, จะใช้ ให้ มี ความ หนัก บ้าง เบา บ้าง หรือ ต่าง กัน
ไป ที่ เดียว ก็ได้ เช่น จะ มี ผู้เถียง ว่า

การ ทำโทษ เปน ของ ชั่ว

ถึง จะ ทำ เพื่อ ดี แต่ ถ้า ต้อง ทำ ชั่ว เด็ด, ก็ ไม่ ควร ทำ
เพราะ ฉะนั้น การ ทำโทษ ไม่ ควร ทำ

เช่น นี้ ถ้า คิด ตร ของ ไป ก็ จะ เห็น ได้ ว่า คำ นวน ที่ ทำให้ เปน
ไป ได้ ตัวนี้ ก็ เพราะ คำ ว่า ‘ชั่ว’ ใน ที่นี้ ใช้ ต่าง กัน เปน ใจ
ความ สอง อย่าง ใน บรรทัด ต้น หมายถึง เพียง ว่า ‘ชั่ว
ดำ ทราม ภาย ภาย นอก’ คือ ทำให้ เจ็บ ปวด หรือ ทุกข์ ทรมาณ
แต่ ใน บรรทัด ที่ สอง หมายถึง ความ อักขี ถึง ‘ชั่ว ผิด ธรรม จริยา’
และ ถ้า การ ทำ ชั่ว ผิด ธรรม จริยา เปน ของ ร้ายแรง เหลือ เหตุ จน
ถึง แก่ ไม่ ควร ทำ เลย เปน อัน ชาติ ก็ ไม่ ใช่ เหตุ ที่ จะ ไม่ ควร
ทำ ชั่ว ให้ เจ็บ ภาย ด้วย เพราะ บาง ที่ ชั่ว แก่ ภาย นี้ เปน เกียรติ

แก้ข้อประเสริฐดำ สำหรับ รังผิด กรรม จริยา หรือ อักขณีย์ หนังสือ
จะเถียงว่า

คนใจ บุญแท้ ยศช่วย คน มีทุกข์ ไม่ได้

คนที่ทำอย่างอื่นไม่ได้, นอกจากที่ได้ทำ, ก็ไม่ควร
ยกย่อง

เพราะฉะนั้น คน ใจ บุญ ที่ช่วย คน มีทุกข์ ก็ ไม่ควร ยก ย่อง
ถ้า คน เช่นนี้ ใคร ๆ ก็ ย่อม แล เห็น ได้ ว่า ผิด แต่ จะ ผิด ตรง
ไหน นั้น จะ ทราบ ได้ ต่อ เมื่อ ได้ พิจารณา เห็น แล้ว ว่า คำ "ไม่ได้"
ใน ที่นี้ ใช้ ต่าง กัน เป็น สอง ใจ ความ คำ นั้น นั้น หมายถึง ความ
ว่า ยศ ไม่ได้ เพราะ ว่า ใจ กอบด้วย ความ เมตตา กรุณา แท้
แต่ คำ ที่ สอง นั้น เป็น ด้วย ทำไม่ได้ เพราะ ความ สำรอก ไม่
พอ ใช้ ต่าง กัน อยู่ ดังนี้ แต่ เอา มา ไม่ เน ใช้ เป็น อย่าง
เดียว กัน เสีย คำ ช่าง จึง เคย เป็น ผิด ผิด ไป ด้วย เมื่อ เรา
ยิ่ง พิจารณา มาก ไป เรา ก็ จะ ยิ่ง เห็น มาก ขึ้น ว่า ถ้อยคำ ที่
เราจะ ต้อง ใช้ ใน การ ได้ นี้ เป็น ของ ที่ อาจ ผิด ได้ ง่าย นึก
เพราะ ฉะนั้น จึง ขอ ให้ ผู้ เรียบ เรียง ใจ ใส่ ใน ข้อ สำคัญ ที่ จะ กล่าว ถึง
ต่อไป ใน บทนี้ ให้ มาก ๆ

เทอม ที่ แสดง ให้ ทราบ ถึง ใจ ความ อย่าง เดียว เป็น แน่ ลง ไป
อะ ไม่ มาก กว่า อย่าง เดียว เรียก ว่า เทอม ตาย

• เทอม ที่ แสดง ให้ ทราบ เป็น ใจ ความ ต่าง กัน ออก ไป ได้ แต่
สอง ทาง ขึ้น ไป เรียก ว่า เทอม ไม่ ตาย หรือ เทอม พ้อง

เทอม ที่ ใช้ ได้ สำหรับ ของ หลาย สิ่ง เช่น 'โบสถ์' ฉะนั้น

• ถึง โบสถ์ ย่อม มี อยู่ ใน ทุก วัด แต่ ก็ จะ นับ เป็น เทอม พ้อง หามิ ได้
เพราะ ถึง เรียก ที่ หลาย แห่ง ว่า โบสถ์ แต่ ที่ เหล่า นั้น แสดง ให้ เรา
ทราบ เป็น ใจ ความ เดียว กัน ว่าเป็น ที่ ๆ พระ สังฆ ประชุม ทำ
สังฆ กรรม และ บวช นาค นับ ว่า เป็น ใจ ความ เดียว เท่านั้น
ส่วน คำ ว่า 'วัด' บาง ที่ ก็ ใช้ เป็น ชื่อ ของ ที่ บาง ที่ ก็
หมาย ความ ว่า พระ สังฆ ทั้ง หลาย อย่าง เดียว กับ คำ ว่า 'ศาล'
ที่ บาง ที่ ก็ ใช้ เป็น ชื่อ ของ ตึก หรือ เรือน ซึ่ง สำหรับ ชำระ ความ
บาง ที่ ก็ ใช้ เป็น นาม ของ บุคคล ทั้ง หลาย ซึ่ง จัด การ ศาล ดัง
เช่น พด ว่า ศาล เห็น ว่า อย่าง นั้น ศาล เห็น ว่า อย่าง นี้
เป็น ต้น เพราะ ฉะนั้น คำ ว่า 'วัด' และ 'ศาล' จึง เป็น คำ
พ้อง ด้วย มี ที่ หมาย มาก กว่า ทาง เดียว

เทอม ตาย นั้น ใน วิทยา ต่าง ๆ ย่อม มี ใช้ มาก เพราะ วิทยา
ต้องการ ความ แน่ เมื่อ จะ นำ คำ ไต ขึ้น ใช้ ก็ ต้อง ไข ให้ เป็น
ที่ แน่ ย่ำ เดียว ก่อน ว่า จะ ให้ หมาย ความ เพียง นั้น เท่านั้น

เช่น คำว่า แม่ น้ำ, เกาะ, ภูเขา, แหตม, ย่าง, ฯลฯ ใน
ภูมิศาสตร์ และ คำว่า นุ่น นาก, รูป เหลี่ยม, เส้น ตรง, จุด
 ฯลฯ ใน ตำรายุคติดเป็นต้น ถึง คำใช้ ใน ภาษา ที่ พูด กัน
อยู่ ทุกวัน ก็มี คำ ตาย เหมือน กัน เช่น แกง เตี้ยง, ถ้วยชา,
ไม้เท้า, กาแฟ, ฯลฯ เพราะ คำเหล่านี้ เป็น ชื่อ ของ
เป็นสิ่ง ๆ ไป ทั้ง นั้น ไม่ แปล กลับไป กลับ มา ให้ เป็นอื่น ไม่ ได้
วิธานานย นาม ก็ เป็น เทียบ ตาย เหมือน กัน เช่น เกาะ บาง ปิน,
พระยา ตาก, ส่วน ดุสิต ฯลฯ

หน้อย ผู้เรียน จะ ฉวย เอา คำ ตาย ใน ศรกร วิทยา ไป ใช้ ประปน
กับ คำ ตาย ใน หนังสือ หัด อ่าน เช่น มด บท ถ้า ทำ ดัง นั้น ก็ ผิด
เพราะ สอง คำ นี้ มี ใจ ความ ไม่ เหมือน กัน เลย คำ ตาย ใน มด บท
หมาย ความ ว่า คำ ใน แม่ กก, กต, กบ, กับ ใน แม่ กกา บาง
คำ ที่ ผัน ด้วย ไม้เอก โท ไม่ ได้ แต่ คำ ตาย ใน ศรกร วิทยา
หมาย ความ ว่า คำ ที่ ไม่ มี ใจ ความ มาก กว่า ทาง เคี้ยว ถ้า
พูด ใน ส่วน ภาษา แล้ว คำ ว่า 'คำ ตาย' นี้ ก็ กลับ เป็น คำ พ้อง
เพราะ มี ใจ ความ ต่าง กัน เป็น สอง นัย ดัง ที่ เห็น อยู่ แต่ ถ้า
นับ เฉพาะ ศรกร วิทยา ก็ หา เป็น คำ พ้อง ไม่ เพราะ ได้ แสดง
แต่ ข้าง บน แล้ว ว่า จะ ให้ หมาย ความ เพียง นั้น และ เพียง

๕ ๕
พ. เทา นน

คำพ้อง ที่มี อยู่ โดย มาก นี้ มัก จะ เป็น คำ ใช้ สำ มัญ เป็น พัน
ไม่ ใคร เกี่ยว กับ คำ หรับ คำ รา ถ้า ผู้ ไต ใช้ คำ พ้อง สำ หรับ
เปรียบ เทียบ เช่น สำ นวน ทำ ความ ถูก ให้ เป็น ผิด ดัง ที่มี ตัว
อย่าง ให้ เห็น อยู่ ชั้ ง ต้น ก็ ได้ ชื่อ ตาม ตรรก วิทยา ว่า ยั ง ผิด
เพราะ เทอม พ้อง ต่อ ไป นี้ จะ ได้ ก่อ ดำ ง ถึง คำ พ้อง ชนิด ต่าง ๆ
ที่ ควร จะ แยก ออก ได้ เป็น สาม อย่าง คือ

- ๑ พ้อง แต่ เดียง เท่านั้น
- ๒ พ้อง แต่ ตัว สกต เท่านั้น
- ๓ พ้อง ทั้ง เดียง ทั้ง ตัว สกต

อย่าง ที่ ๑ กับ ที่ ๒ ไม่ สู้ สัก คัญ นัก จะ ผิด ได้ ก็ แต่ เมื่อ ไม่
พินิจ พิเคราะห์ เช่น เมื่อ พูด ถึง กาญจน์, การ, กาด, กภาพ,
หรือ ย่า, หย่า, ถ้า ภา ดู ตัว หนึ่ง ชื่อ เข้า จริง ก็ เห็น ว่า ผิด
กัน เป็น คน ละ คำ หรือ เมื่อ เขียน เข้า (กิริยา) เข้า (นาม)
เจ้า (สรพนาม) เจ้า (นาม) สระ (บ่อ) สระ (เครื่อง
สำหรับ ทำ เติง พยัญชนะ ให้ เปลี่ยน ไป ต่าง ๆ) แหน (ใบ เชี่ยว ๆ
ดอยน้ำ) แหน (ทอง) เหล่า นี้ จะ ให้ เกิด ผิด ชั้ น ได้
ก็ แต่ เมื่อ ไม่ คิด เพราะ ฉะนั้น ใน สอง จำ พว ก นี้ จะ ไม่ ต้อง ก่อ ดำ ง

ให้ชัด ยาว

แต่จำพวกที่ ๓ ที่พ้องกันทั้งเสียง และตัวสะกดนั้น เป็นพวกสำคัญมาก อาจทำให้ผิดได้อย่างฉับ ถัดแต่ไม่ใคร่เห็น จะต้องใคร่ครวญให้ละเอียดสักหน่อย คำจำพวกนี้ท่านแบ่งออกเป็น ๓ อย่าง คือ

๑ ที่พ้องกันโดยเสียงก็เด่นชัด ที่จริงก็เพี้ยนคำต่างกันทีเดียว

๒ ที่พ้องกันโดยอำนาจความคิดเด่นชัดต่อเกี่ยวพันไปถึงกัน

๓ ที่พ้องกันโดยไม่เกี่ยวข้องซึ่งกันเลย แต่มีเหตุผลทำให้ใจความแปรปรวนไปได้

อย่างที่ ๑ นั้น บางที่เพี้ยนคำต่างภาษาที่ยืมมาใช้ บางที่ก็เพี้ยนคำในภาษาเดียวกัน แต่มีรากที่มาจากต่างกัน โดยเสียงก็เด่นชัดหรือโดยเวลาที่ต่างไป คำเหล่านี้ก็ผิดเพี้ยนมาเหมือนกัน เข้าทั้งเสียงทั้งตัวสะกด เลยดูเป็นคำเดียวกันไป แต่ที่จริงเป็นคนละคำแท้ๆ ใจความก็ไม่เหมือนกัน และไม่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันด้วย เช่น คำว่า หางเสือ (ของเรือ) กับ หางเสือ (ของสัตว์ในน้ำ) นี้ จะมีเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

ก็หาไม่ ที่จริง คำ หนึ่ง ก็ เป็น ทาง เรียบ ดั่ง ที่ เรา ทราบ อยู่ แต่
โดย ที่ เขียน ยุ่ง ต่อก ๆ กัน มา นาน ๆ ตัว ร จึง กลาย เป็น ตัว ด
ไปได้ หนึ่ง คำ ว่า งา (ข้าง) กับ งา (เม็ด ต พืช) นี้ รูป
ร่าง ก็ ผิด กัน โทง ที่ เดียว จะ ว่า งา ข้าง ได้ นาน จาก เม็ด ต งา
หรือ เม็ด ต งา ได้ นาน จาก งา ข้าง ก็ เป็น ไป ไม่ ได้ คง จะมี ที่ มา
ต่าง กัน แต่ เฉลียว มา ประจบ เหมือน กัน เข้า

คำ ต่าง ภาษา ที่ เรา นำ มา ใช้ เป็น ภาษา ของ เรา นั้น เช่น
คำ ว่า บั๊ (ภาษา ฝรั่งเศส) ไต่ (ภาษา เขก) แต่ คำ
เหล่านี้ ก็ เฉพาะ มา พ้อง เข้า กับ คำ ใน ภาษา ของ เรา บั๊ คำ
ฝรั่งเศส เป็น ชื่อ ของ อาหาร ชนิด หนึ่ง ที่ เรา นำ มา ใช้ เรียกว่า
ขนม บั๊ แต่ คำ ว่า บั๊ ของ เรา ที่ เป็น คำ หมายถึง เสียง ชนิด หนึ่ง
เช่น เสียง ประทัด นั้น นับ ว่า เป็น คำ พ้อง กับ บั๊ ชื่อ ขนม ที่
กล่าว มา แล้ว ด้วย เป็น คำ มี ที่ มา ต่าง กัน และ เป็น คำ
คน ละ ภาษา ฉะนั้น ก็ ไต่ คำ เขก ที่ แปล ว่า เป็น ผู้ ใหญ่
ใน ลำดับ มา หะหมัด กับ คำ ว่า ไต่ ของ เรา ที่ แปล ว่า ภาชนะ
หรือ เครื่อง เรือน ที่ ทำ ด้วย ไม้ ชนิด หนึ่ง ก็ ย่อม เป็น คำ พ้อง

เช่น เดียว กัน เหมือน กัน

อย่าง ที่ ๒ คำ ที่ พ้อง กัน โดย จำนวน ความ คิด แล่น คิด ค่อย
ไป จาก ใจ ความ หนึ่ง ถึง อีก ใจ ความ หนึ่ง ที่ เกี่ยว พัน กัน ทำ
ให้ คำ เดียว มี ใจ ความ แยก ย้าย ไป ต่าง ๆ กัน ได้ หลาย ทาง นี้
ย่อม มี ชุก ชุม ที่ สุด เช่น คำ ว่า ‘ ศาส ’ แต่ เดิม ก็ คง หมายถึง
ความ เพียง ตึก หรือ เรือน ที่ ชำระ ความ มา ภาย หลัง เหย หมายถึง
ความ กว้าง ออก ไป ถึง บุคคล ทั้ง สิ้น ผู้ จัด การ ศาส ด้วย คำ
ศาส จึง กลาย เป็น คำ มี ใจ ความ สอง อย่าง ฉะนั้น คำ ว่า
‘ โรง เรียน ’ เดียว นี้ ก็ หมายถึง ความ ถึง ครู และ นัก เรียน ผู้ ร่วม
กัน ทำให้ หลัง เรือน ได้ ชื่อ เป็น โรง เรียน ด้วย เหมือน กัน ฉะนั้น

คำว่า ‘ นว ’ กับ ‘ ศอก ’ ก็ ได้ ถูก เปลี่ยน ใจ ความ
มา ด้วย แต่ แรก เริ่ม เดิม ที่ เมื่อ เรา ยัง ไม่ มี มาตรา วัด เรา
คง ใช้ วัด ด้วย นิ้ว และ ด้วย ศอก ของ เรา อย่าง หยาบ ๆ แล้ว มา
ภาย หลัง เมื่อ เกิด มี มาตรา วัด ขึ้น คำ ว่า นิ้ว และ ศอก จึง ยัง
คิด เป็น ชื่อ อยู่ ใน มาตรา วัด ด้วย ตลอด มา

วัด เป็น สัตว์ สี่ เท้า ชนิด หนึ่ง แต่ ‘ วัง วัด ’ หา ใช้
สัตว์ ชนิด นั้น วัง ไม่ กลายเป็น คน วัง แท้จริง การ ที่ เรียก
คน วัง แข่ง กัน ว่า วัง วัด นี้ ก็ คง มี ความ คิด เกี่ยว พาด ไป

ถึง วัว หรือ ถึง กรรม เนียม บุราณ ที่ จะ เคย ใช้ วัว วัว แข่ง กัน
จริง ๆ บ้าง กระ มัง คำ ว่า วัว วัว นี้ จึง จัด ว่า ได้ เบียด นมา
ด้วย คำ นาจ ความ คิด ที่ แฉก คัด ต่อ มา จาก วัว จริง ๆ

คำ ว่า ‘ปลา’ จะ ว่า เปน คำ ตาย ก็ ไม่ ได้ เพราะ
ปลา วาฬ ไม่ ใช้ ปลา มัน หาย ใจ ด้วย ปอด เหมือน สัตว์
(ไม่ หาย ใจ ด้วย เหงือก เหมือน ปลา) และ โครง กระดูก ของ
มัน ก็ เหมือน สัตว์ ดี เท้า การ ที่ เรา มา รวม มัน เข้า ใน พวก ปลา
นี้ เรา ทำให้ คำ ว่า ปลา เปน คำ พ้อง ไป ด้วย และ การ ที่
ความคิด ของ เรา แฉก ไป เหม่า มัน ว่า เปน ปลา เพราะ มัน
อยู่ ใน น้ำ เหมือน ปลา นี้ ก็ เปน ด้วย ความ โง่ เมื่อ ครั้ง ยัง ไม่
มีความรู้ ข้าพเจ้า เข้า ใจ ว่า ที่ พระ จันทร ถูก ให้ ชื่อ ว่า
‘เดือน’ ก็ เห็น จะ เปน ด้วย พระ จันทร เปน เครื่องหมาย วัด
เดือน ตาม จันทร คติ กาล แต่ ความ จริง จะ เปน ด้วย เดือน
(ของ บั) ได้ นาม เนื่อง มา จาก พระ จันทร หรือ พระ จันทร
ได้ ชื่อ ว่า เดือน จาก เดือน ของ บั ยัง ไม่ เปน การ แน่

อยู่ วง ที่ ๓

คำ ที่ พ้อง กัน โดย มิ ได้ เกี่ยว ข้อง กัน เลย

แต่ มี เหตุผล ทำให้ ใจ ความ แปร ไป ได้นั้น เช่น คำ ว่า ‘หวาน’
น้ำ ตาล ก็ ดี ถ้อย คำ ก็ ดี โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ก็ ดี จะ

มีความ คล้าย คลึง กัน ที่ ความ คิด พอ จะ แฉก เกี้ยว พัน กัน
 ไป ได้ ดัง ที่ กล่าว มา แล้ว ใน อย่าง ที่ ๒ ก็ ไม่ มี แต่ ยังมี
 คุณ ศัพท์ ร่วม กัน ได้ ว่า ' หวาน ' น้ำ คาล อัน เป็น แด่ ของ
 ท่า ๆ ทำ ง่าย ๆ จะ ไป เปรียบ กับ โศลก ฉันท กาศย์ กถอน ที่ เพราะ
 หรือ ถ้อย คำ ที่ ไพเราะ ซึ่ง ต้อง การ ดล บัญญา ความ ฉลาด
 เหลือ ถ้า สำหรับ เรียบ เรียง ขึ้น ก็ กระไร อยู่ แต่ เหตุ ที่ รศ
 แห่ง ความ ไพเราะ อัน สำ ผัก โศทร ประ สาท เป็น ของ แสดง ให้ ชื่น
 ยาก จึง ได้ ยก ไป เปรียบ กับ รศ น้ำ คาล อัน หวาน ฉ่ำ จับ ชิวหา
 ประ สาท ให้ เข้าใจ ได้ ง่าย กว่า เปรียบ กับ อย่าง อื่น ฉันท
 ไค ก็ ดี ถ้อย คำ คม, หน้า คม, และ คา คม ก็ ไป เปรียบ กับ คม มีด
 จึง ได้ ใช้ คุณ ศัพท์ ' คม ' เหมือน กัน เพราะ ฉะนั้น คำ ว่า
 หวาน และ คม นี้ จึง นับว่า เป็น คำ พ้อง อย่าง ประ ติภาต ไม่ เหมือน
 กับ อย่าง ที่ ๒ ที่ เป็น แด่ ความ คิด แฉก ติด ค่อ ไป ยัง สิ่ง ซึ่ง มี
 ความ เกี้ยว พัน กัน ละ เมียด ละ ม้าย คล้าย คลึง กัน อยู่ แล้ว

แบบ ฝึก หัด

๑ ให้ แสดง คำ ' เทอม ตาย ' แล้ว ให้ ๆ ตัว อย่าง คำ
 ที่ เป็น เทอม ตาย แท้ มา บ้าง

กฎของ ห้วง นึก

๘๘

๒ นามใดบ้าง ที่มักเรียกว่า 'เทอม พ้อง' ?

๓ เทอม พ้อง ทั้ง ๔ ชนิด นั้น ต่าง กัน อย่างไร บ้าง ให้ ๆ

อุทาหรณ์ ทุก ๆ ชนิด ด้วย

๔ เทอม พ้อง อย่าง ที่ ดำ ซึ่ง นับ ว่า เป็น คำ คัญ ที่ สุด
ยัง แยก ออก อีก เป็น ที่ จำ พวก ? และ จำ พวก เหล่า นี้ ต่าง กัน
เป็น ลักษณะ อย่างไร ?

๕ คำ พ้อง ต่อ ไป นี้ ให้ บอก ว่า อยู่ ใน พวก ไหน และ
พ้อง กัน โดย อะไร ?

พระ, นาย, แม่, บาท, ตา, รูป, ฉัน, น้ำ, ใบ, เรือ,
ทางเดิน, ไฟ, หมอน, พัน, ไต่, ปาก, เข็ม, ผม, หีบ,
กา, ต้น กา, กระเบ้า, สระ

บท ที่ ๑๐

กฎของ ห้วง นึก

คำ ที่ เรียกว่า 'ห้วง นึก' นี้ ได้ อธิบาย มา แล้ว ว่า เป็น
ความ นึก ห้วง หนึ่ง ซึ่ง เปรียบ เทียบ เทอม ๔ ของ เทอม กับ

เทอมร่วม เพื่อให้ทราบ ว่า เทอม สอง เทอม นั้น จะ ต้อง กัน หรือ
ต่าง กัน อย่างไร เพราะ ฉะนั้น ใน ห้วง นี้ ห้วง หนึ่ง แม้ แต่
จะ กล่าว เทอม ซ้ำ กัน หลาย เทอม ก็ ต้อง มี ต่าง กัน อยู่ จริง ๆ
เพียง สาม เทอม เท่านั้น คือ ที่ เรียก ว่า ‘เทอมใหญ่’ ‘เทอมเล็ก’
กับ ‘เทอมร่วม’ จึง ควร จะ วาง ลง เป็น กฎ ได้ ข้อ ๓ ว่า

กฎที่ ๓ “ใน ห้วง นี้ หนึ่ง ๆ จะต้อง มี เทอม ต่าง กัน ๓ เทอม
และ สาม เท่านั้น” (คำว่า ‘สาม เท่านั้น’ สำหรับ ย้ำ ว่า ไม่
มากกว่า สาม และ ไม่น้อย กว่า สาม ต้อง เฉพาะ สาม พอดี)

ใน การ ที่ จะ เปรียบ เทียบ ตาม ลักษณะ ของ ห้วง นี้ ก็
ได้ กล่าว มา แล้ว เหมือน กัน ว่า อาศัย ความ รู้ เฉพาะ ที่ ให้ ชื่อ ว่า
‘ประโยคใหญ่’ กับ เทอม ซึ่ง มา สดุดใจ ขึ้น แล้ว ยก เปรียบ
เทียบ กับ เทอม ร่วม เป็น ประโยคใหม่ ให้ ชื่อ ว่า ‘ประโยคเล็ก’
จึง สามารถ อ้าง ผล เป็น ความ รู้ ใหม่ ว่า เทอม เล็ก กับ เทอม
ใหญ่ ต้อง หรือ ต่าง กัน อย่างไร จึง เห็น ได้ ว่า ใน ห้วง นี้ ห้วง
หนึ่ง ต้อง มี ๓ ประโยค คือ ประโยค เหตุ ๒ ประโยค ประโยค
ผล ๑ ประโยค เพราะ ฉะนั้น จึง ควร วาง บท ได้ อีก ข้อ ๓ ว่า

กฎที่ ๔ “ใน ห้วง นี้ หนึ่ง ๆ ต้อง มี ๓ ประโยค
เท่านั้น”

กฎของ หวัง นิก

๘๗

- หาก จะกล่าว เปน หวัง นิก ว่า

จัน เปน ชาว ทวีป เอเซีย

ไทย ก็ เปน ชาว ทวีป เอเซีย

เพราะ ฉะนั้น ไทย ก็ เปน จัน

- ดังนี้ ย่อม เห็น ได้ ว่า ผิด แต่ การ อ้าง ก็ ได้ อ้าง ตาม แบบ ซึ่ง
กล่าว มา แล้ว ข้อ ที่ ผิด นั้น เกิด ขึ้น จาก เทอม รวบ คือ 'ชาว
ทวีป เอเซีย' ซึ่ง เปน เทอม ไม่ แสดง ทั้ง ๒ แห่ง จัน กับ
ไทย จะ อยู่ ใน ทวีป เดียว กัน ก็ได้ แต่ ไม่ จำ เปน จะ อยู่ แห่ง เดียว
กัน จะ อยู่ คนละ แห่ง ก็ได้ ดัง รูป นี้ จึง ควร เปน ที่

สังเกตได้ อย่าง หนึ่ง ว่า หวัง นิก ไท ถ้า เปน หวัง นิก ที่ ถูก
เทอม รวบ ทั้ง แสดง อย่าง น้อย ครั้ง หนึ่ง

บาง ที่ ความ ผิด เช่น นี้ ผิด ที่ อ้าง กลับ ไป เปน ถูก ได้ ก็มี
โดย แยก ศี เติ้นต์ เช่น ใน บท ว่า

คนไทย เปน ชาว ทวีป เอเซีย

กรรมวิทยา

คนกรุงเทพฯ ๑ ก็เป็น ชาว ทวีป เอเชีย

เพราะฉะนั้น คน กรุงเทพฯ ๑ ก็ เป็น คนไทย

ห้วง นี้ก็ ย่อม ผิด อย่าง เดียว กับ ที่ กล่าว มา แล้ว เพราะ

เทอม รวมน คือ 'ชาว ทวีป เอเชีย' ไม่เป็น เทอม แดง ดัก แห่ง

เดียว แต่ ผด เถาะ ไป ตรง เป็น ถูก เข้า ได้ จึง เห็น ได้ ว่า

แม้แต่ ผด ที่ ช่าง จะ เป็น ความ ถูก ลักษณะ ของ ห้วง นี้ก็ ยัง

อาจ ผิด ได้ ทั้ง ห้วง นี้ ช่าง บน นัน

เมื่อ พุด ถึง เทอม รวมน นี้ ยังมี อีก อย่าง หนึ่ง ซึ่ง ควร จะ อยู่

ใน กฎ ข้อ เดียว กัน คือ เทอม รวมน เป็น เทอม พ้อง ดุจ ห้วง นี้ว่า

คน ใจ บุญ อุด ทำบุญ ไม่ได้

คนที่ ทำ อย่าง อื่น ไม่ได้ นอก จาก ที่ ทำ ก็

ไม่ควร ได้ รับ ความ ยก ย่อง นก

เพราะฉะนั้น คน ใจ บุญ ที่ อุด ทำบุญ ไม่ได้ ก็

ไม่ควร ยก ย่อง นก

ใน ห้วง นี้ก็ ทราบ ได้ ทัน ที่ ว่า ผิด และ เมื่อ ตรวจ ดู

ก็ เห็น ได้ ว่า ความ ผิด เกิด จาก เทอม รวมน พ้อง กัน คือ เทอม

หนึ่ง หมายความว่า 'อุด ทำ ไม่ได้' แต่ อีก เทอม หนึ่ง หมาย

ความ ว่า 'ทำ ไม่ได้จริง ๆ' ใจ ความ ต่าง กัน อยู่ ดังนี้ จึง

เป็นคน ละ เทอม ที่ เดียว ห้วง นึก ชนิด นี้ จะ เรียกว่า มี เทอม
ต่าง กัน ๔ เทอม ก็ ได้ ไม่ มี เทอม ร่วม จะ หา ความ จริง
อะไร เช่น แม่ ไม่ ได้ ทำ กับ พด ว่า

กา เป็น สัตว์ ที่ บิน ได้

ภาษา ที่ ใช้ ต้ม น้ำ ก็ เรียกว่า กา

เพราะ ฉะนั้น ภาษา ที่ ใช้ ต้ม น้ำ ก็ เป็น สัตว์ ที่ บิน
ได้ เหมือน กัน

เทอม ร่วม คือ 'กา' เป็น เทอม พ้อง ไม่ สามารถ
เป็น หลัก สำหรับ ให้ เทอม อื่น มา เปรียบ เทียบ ได้ การ ที่
อ้าง ผิด เช่น นี้ เรียกว่า ผิด เพราะ เทอม พ้อง และ ที่ ใช้
เทอม ร่วม ไม่ แสดง เเตย นั้น เรียกว่า ผิด เพราะ เทอม ร่วม
ไม่ แสดง รวม ใจ ความ ที่ กล่าว มา แล้ว ทั้ง หก นี้ จึง

อาจ สามารถ วาง กฎ ลง ได้ อีก ข้อ ๓ ว่า

กฎ ที่ ๓ “ เทอม ร่วม ต้อง เป็น เทอม แสดง อย่าง น้อย ครั้ง
หนึ่ง และ ต้อง ไม่ เป็น เทอม พ้อง ”

ห้วง นึก ชนิด หนึ่ง เช่น ว่า

ชาติ ที่ อาจ ปก ครอบ คน เอง ได้ ไม่ ควร อยู่ ได้

กฎ หมาย ของ ชาติ อื่น

ชาติ โดย มาก ใน โลก นี้ อาจ ปก ครอบ คน

เองได้

เพราะฉะนั้น ชาติ ทั้งหลายไม่ควร อยู่ ได้ กฎหมาย
ของชาติใด ๆ หมด

ดังนั้น พึง ตู ก็ เห็น ได้ ว่า ผิด แล้ว เมื่อ ตรวจ ตู ก็ คง ได้ ความ
ว่า เป็น เพราเร เทอม เด็ก ใน ประโยค เหตุ ก็คือ 'ชาติ โดย
มาก' นั้น ไม่เป็น เทอม แสดง แต่เมื่อ มา อยู่ ใน ประโยค
ผล กลายเป็น เทอม แสดง ไป ก็คือ 'ชาติ ทั้ง หลาย' .

การ ที่ เรา พุด ยก เหตุ นั้น เหตุ ย่อม เป็น พยาน หรือ เป็น
หลัก ให้ เห็น ว่า ผล เป็น อัน ถูก แน่ แล้ว ก็ เมื่อ เทอม ใด ใน
ประโยค เหตุ ไม่เป็น เทอม แสดง แปลว่า เรา ยัง ไม่เป็น ที่
ทราบ แน่ เทอม นั้น ใน ประโยค ผล จึง ไม่ควร อ้าง ให้ มาก
ไป กว่า นั้น จน ให้ กลายเป็น เทอม แสดง ไป ตู ใน ห้วง ช้าง บนัน

การ ที่ อ้าง แสดง เทอม เด็ก ให้ เกิน เหตุ เช่น นี้ ยัง แด เห็น
ง่าย ไม่น่าจะ ผิด ได้นัก แต่ อีก อย่าง หนึ่ง ซึ่ง อ้าง แสดง
เทอม ใหญ่ ให้ เกิน เหตุ นั้น แด เห็น ยาก อาจ ผิด ได้ บ่อย ๆ
เช่น ตัวอย่าง ว่า

ไทยเป็น คน รัก ชาติ

จีน ไม่ ใช่ ไทย

กฎของ หวัง นึก

๘๕

เพราะฉะนั้น จัน ไม่รักชาติ

เช่นนี้ อาจ อ้าง ผิด ได้ง่ายนัก เพราะ วิธีอ้าง ก็ อ้าง ตาม แบบ
นั้นเอง แต่เมื่อ สัก เกດ ไป จึงจะ เห็น ว่า เทอม ใหญ่ คือ 'คน
รัก ชาติ' ใน ประโยค บน ไม่แสดง เพราะ เป็น เทอม ท้าย
ของ ประโยค ก ครั้น มา ใน ประโยค ผด ถัดไป เป็น เทอม แสดง
ด้วย เป็น ประโยค ข แสดง เทอม ทั้ง คู่ เมื่อ ไม่ เป็น เทอม
แสดง ใน ประโยค เหตุ ก็ ต้อง เข้า ใจ ว่า นอกจาก ไทย ยัง
จะมี ชาติ อะไร อื่น ๆ อีก ก็ จะ เป็น คน รัก ชาติ เหมือน กัน ซึ่ง
เรา ไม่ สามารถ ทราบ ได้ เพราะ ฉะนั้น เราก็ ไม่ มี หลักฐาน
อัน ใด ที่ จะ ไป อ้าง ให้ เห็น ไป ว่า จัน ซึ่ง ไม่ ใช่ว่า พวก เรา
จะ เป็น คน ไม่ รัก ชาติ เสีย ที่เดียว ดัง เกด ดู รูป ค่อ ไปนี้

ก็ พอ จะ เข้า ใจ ได้ ว่า ที่ อ้าง เช่นนี้ ผิด เพราะ อะไร การที่ เขา
เทอม เด็ก ซึ่ง ไม่ แสดง มา อ้าง เป็น เทอม แสดง ให้ ชัด ว่า ผิด เพราะ

อ้าง แสดง เทอม เล็ก และ ถ้า เขา เทอม ใหญ่ ซึ่ง ไม่ แสดง มา
อ้าง เป็น เทอม แสดง ตั้ง ข้าง บน นี้ ก็ ให้ ชื่อ ว่า ผิด เพราะ อ้าง
แสดง เทอม ใหญ่

ตาม คำ มุต เหล่านี้ จึง อาจ วาง ลง เป็น กฎ ได้อีก ข้อ ๑ ว่า
กฎ ที่ ๔ “เทอมใดใน ประโยค เหตุ ไม่ แสดง ใน ประโยค
ผล ต้อง ไม่ แสดง ด้วย”

การ ที่ เขา เทอม ใหญ่ กับ เทอม เล็ก มา เปรียบ เทียบ กับ เทอม
ร่วม นี้ ถ้า เทอม ใหญ่ กับ เทอม เล็ก ต่าง ก็ ต้อง กับ เทอม ร่วม
ก็ อ้าง ได้ ทันที ที่ หรือ ถ้า เทอม หนึ่ง ต่าง แต่ อีก เทอม หนึ่ง
ต้อง กับ เทอม ร่วม ก็ อ้าง ได้ เหมือน กัน ว่า เทอม ทั้ง สอง นั้น
ต่าง กัน แต่ ถ้า ทั้ง เทอม ใหญ่ และ เทอม เล็ก ต่าง ก็ ต่าง กับ
เทอม ร่วม แล้ว จะ ไม่ ได้ ความ จริง อะไร ไม่ อาจ อ้าง ได้
เพราะ เท่า กับ ไม่ ได้ เปรียบ เทียบ เทอม ใหญ่ กับ เทอม เล็ก
อาจ จะ ต้อง กัน ก็ ได้ หรือ ต่าง กัน ก็ ได้ เทอม ร่วม ไม่
เป็น หลัก ฐาน ให้ ทราบ ได้ เมื่อ เช่น นี้ ถ้า ประโยค เหตุ เป็น
ประโยค ปฏิเสธ ทั้ง คู่ ดู บท ว่า

เด็ก คน นี้ ไม่ ใช่ เด็ก ที่ ข้าพเจ้า รู้จัก

เด็ก ที่ ท่าน พูด ถึง ก็ ไม่ ใช่ เด็ก ที่ ข้าพเจ้า รู้จัก

ก็อ้างอะไรไม่ได้ เพราะเด็กคนนี้กับเด็กที่ทำงานพูดถึง จะ
 เป็นเด็กคนเดียวกัน หรือคนละคน ก็ไม่ทราบได้จากความ
 เปรียบเทียบกับเทอมรวม (คือ 'เด็กที่ข้าพเจ้าไม่รู้จัก')
 เลย เพราะต่างก็ต่างกันเสียแล้ว ไม่มีอะไรเป็นที่สังเกต
 ได้ จึงมีกฎข้อที่ ๓ ว่า

กฎที่ ๕ "จากประโยคปฏิเสธทั้งคู่ จะอ้างอะไร
 ไม่ได้"

เทอมเด็กกับเทอมใหญ่ที่เปรียบเทียบ กับ เทอมรวม นั้น
 ถ้าเทอมหนึ่งต่าง แต่อีกเทอมหนึ่งต้องกับเทอมรวม แล้ว
 ก็ย่อมเป็นที่ปรากฏได้ว่าเทอมทั้งคู่นั้น ต้องต่างกัน หรือ
 พูดอีกนัยหนึ่งว่า ถ้าประโยคเหตุเป็นรับ ประโยคหนึ่ง
 ปฏิเสธ ประโยคหนึ่งแล้ว ประโยคผล ก็ต้องเป็นปฏิเสธ
 เสมอไป เช่น ตัวอย่างดังนี้

บีฝนชุกเป็นบีที่เข้างาน

บีนี้ไม่ใช่บีฝนชุก

เพราะฉะนั้น บีนี้ไม่ใช่บีที่เข้างาน

จึงควรวางกฎได้ว่า

กฎ ที่ ๖ “ถ้า ประโยก เหตุ เป็น ปฏิเสธ ประโยก หนึ่ง
 ประโยก ผล ต้อง เป็น ปฏิเสธ ด้วย” (เพราะ ฉะนั้น ถ้า จะ อ้าง
 ให้ ได้ ผล เป็น ปฏิเสธ ก็ ต้อง ให้ เหตุ เป็น ปฏิเสธ อยู่ ประโยก หนึ่ง)
 ยังมี อยู่ อีก คู่ หนึ่ง ซึ่ง คล้าย กับ กฎ ข้อ ๕ ข้อ ๖ นี้ คือ

กฎ ที่ ๗ “ถ้า เหตุ เป็น ประโยก ความ แบ่ง ทั้ง คู่ จะ อ้าง
 อะไร ไม่ ได้”

กฎ ที่ ๘ “ถ้า เหตุ เป็น ประโยก ความ แบ่ง อยู่ ประโยก หนึ่ง
 ผล ก็ ต้อง เป็น ประโยก ความ แบ่ง ด้วย”

กฎ ข้อ ๗ ข้อ ๘ นี้ ที่ จริง ไม่ จำ เป็น เพราะ มี อยู่ ใน
 ข้อ ๓ ข้อ ๔ แล้ว หวัง นึก ไต ซึ่ง จะ ผัน กฎ ข้อ ๗ ข้อ ๘ ที่ คง
 ต้อง ผัน กฎ ข้อ ๓ ข้อ ๔ ด้วย เหมือน กัน คือ ผิด เพราะ แสดง
 เทอม เด็ก หรือ แสดง เทอม ใหญ่ หรือ ไม่ แสดง เทอม ร่วม
 อย่าง ไค อย่าง หนึ่ง นั้น เอง

แบบฝึกหัด

๑. กฎ ทั้ง ๘ ข้อ นั้น ว่า กระไร บ้าง ? ถ้า ให้ คิด อย่าง
 แสดง คำ ตอบ ได้ ด้วย ก็ ดี

๒. ที่ ว่า เทอม ร่วม ไม่ แสดง นั้น คำ ว่า ‘ไม่ แสดง’ นี้
 หมายถึง ความ ว่า อะไร แน่ ?

บทที่ ๑๑

ลักษณะและรูปของ ห้วง นึก

เมื่อเรา ได้ ทราบ แล้ว ว่า ห้วง นึก อาจ ผิด และ ถูก ได้ อย่างไร
จน ได้ วาง ลง เปน กฎ ไว้ ใน บท ก่อน ใน บท นี้ต่อไป เรา จึง
ควรจะ ตรวจ ดู ตาม ลักษณะ ของ ประโยค ต่าง ๆ ที่ เข้า กัน เปน
ห้วง นึก ให้ เห็น ว่า อาจ จะ กลับ กัน ได้ ทั้ง สั้น เปน ก็ อย่าง
แล้ว มี ถูก ก็ อย่าง ผิด ก็ อย่าง

เรา ได้ ทราบ มา แล้ว ว่า ห้วง นึก หนึ่ง ย่อม มี ประโยค ๓
ประโยค มี เทอม ๖ เทอม แต่ คำ กัน อยู่ เพียง ๓ เทอม
เท่านั้น เพราะ ฉะนั้น เทอม ทั้ง ๓ นี้ จึง มี เหมือน กัน อยู่ อย่าง
ละ คู่ ๆ แต่ ประโยค ทั้ง ๓ นั้น อาจ จะ เปน รับ บ้าง ปฏิเสธ
บ้าง ความ เต็ม บ้าง ความ แบ่ง บ้าง ก็ คือ ประโยค ก, ข, ค,
หรือ ง, ประ สม กัน ได้ หลาย อย่าง ถ้า จะ ลอง เรียง สดับ กัน
ก็ จะ เห็น ได้ ว่า เปน ห้วง นึก ต่าง กัน ถึง ๖๔ อย่าง คง ได้ เรียง
ไว้ เปน ลำดับ ให้ เห็น ใน ตัว ไป นี้ การ ที่ ห้วง นึก ต่าง กัน
ไป ได้ ด้วย กลับ ประโยค ทั้ง ๔ ชนิด ให้ อยู่ ใน ที่ ผิด ๆ กัน ดังนี้
เรียกว่า ลักษณะ ของ ห้วง นึก เพราะ ฉะนั้น ห้วง นึก จึง มี

คำงักนอยู่ โดยสันเจิงเพียง ๖๔ ลักษณะ คือ

ก ก ก ก ข ก ก ค ก ก ง ก

ก ก ข ก ข ข ก ค ข ก ง ข

ก ก ค ก ข ค ก ค ค ก ง ค

ก ก ง ก ข ง ก ค ง ก ง ง

ข ก ก ข ข ก ข ค ก ข ง ก

ข ก ข ข ข ข ข ค ข ข ง ข

ข ก ค ข ข ค ข ค ค ข ง ค

ข ก ง ข ข ง ข ค ง ข ง ง

ค ก ก ค ข ก ค ค ก ค ง ก

ค ก ข ค ข ข ค ค ข ค ง ข

ค ก ค ค ข ค ค ค ค ค ง ค

ลักษณะ และรูป ของ ห้วง นึก

๑๐๓

<u>ก ก ง</u>	<u>ก ข ง</u>	<u>ก ค ง</u>	<u>ก ง ง</u>
<u>ง ก ก</u>	<u>ง ข ก</u>	<u>ง ค ก</u>	<u>ง ง ก</u>
<u>ง ก ข</u>	<u>ง ข ข</u>	<u>ง ค ข</u>	<u>ง ง ข</u>
<u>ง ก ค</u>	<u>ง ข ค</u>	<u>ง ค ค</u>	<u>ง ง ค</u>
<u>ง ก ง</u>	<u>ง ข ง</u>	<u>ง ค ง</u>	<u>ง ง ง</u>

(อักษรเหล่านี้ บอก ชนิด ประโยก เปนต้นว่า ก ก ก
ก็หมายความว่า ห้วง นึก ซึ่งมี ประโยก เปน ประโยก ก ทั้งนั้น
ก ก ข ก็หมายความว่า ห้วง นึก ซึ่งมี ประโยก เหตุ เปน ประโยก
ก ทั้งคู่ และมี ประโยก ผล เปน ประโยก ข ฯลฯ บรรดา
ห้วง นึก ซึ่ง จะ เข้า ประโยก ให้ เปน ลักษณะ ต่าง ๆ กัน ไปนี้ มี
ได้ ๖๔ ลักษณะ เท่านั้น เปน ต้น เสง)

ในที่นี้ เราจะ ต้อง ทราบ ว่า ลักษณะใด จะ เปน บท
ซึ่ง ผัน กฏ ทั้ง ๔ ข้อ ที่ได้ กล่าว มา แล้ว ใน บท ก่อน บ้าง เพื่อ
ได้ ทราบ ว่า ใน ลักษณะ ของ ห้วง นึก ทั้ง ๖๔ ลักษณะ นี้ จะ มี เปน

ห้วง นึก ถูก แท้จริง อยู่ก็ ดักษณ

กฎ ข้อ ที่ ๕ นั้นว่า ถ้า ประโยค เหตุ เปน ปฏิเสธ ทั้ง คู่
ก็ อ้าง ผลอะไร ไม่ ได้ และ ประโยค ปฏิเสธ นั้น เรา ย่อม ทราบ
อยู่ แล้ว ว่า คือ ประโยค ข กับ ประโยค ง เพราะ ฉะนั้น ใน
ดำ คับ ดักษณ ข้าง ต้นนี้ ที่มี ข อยู่ หน้า ทั้ง คู่ ก็ คือ ง อยู่ หน้า
ทั้ง คู่ ก็ คือ หรือ ข กับ ง ง กับ ข อยู่ หน้า ก็ คือ ย่อม
อ้าง อะไร ไม่ ได้ นับ เปน ห้วง นึก ไม่ ได้ ทั้ง นั้น เรา จึง ชัก เส้น
บาง เคี้ยว ไว้ ข้าง ใต้ เบน ที่ ดัง เทก รวม เปน ๓๖ ดักษณ ด้วย กัน

กฎ ข้อ ที่ ๘ นั้น ก็ เหมือน ข้อ ที่ ๕ แปลก แต่ ว่า เปน
ประโยค ความ แบ่ง และ ประโยค ความ แบ่ง ก็ คือ ประโยค ค
กับ ประโยค ง เพราะ ฉะนั้น ดักษณ โค มี ค อยู่ หน้า ทั้ง คู่
หรือ ง อยู่ หน้า ทั้ง คู่ ก็ คือ หรือ ค กับ ง หรือ ง กับ ค
กดับ กัน อยู่ หน้า ทั้ง คู่ ก็ คือ ย่อม ชัก ออก ได้ ทั้ง นั้น เพราะ
จะ อ้าง อะไร ไม่ ได้ ตาม กฎ ข้อ ๘ ดักษณ เช่น นี้ ชัก ออก ได้
อีก ๓๖ แห่ง และ เพื่อ ให้ เห็น ต่าง กัน จึง จะ ชัก ด้วย เส้น หยา
เคี้ยว ไว้ เบน ที่ ดัง เทก

กฎ ข้อ ๖ ที่ จำ ถ้า ประโยค เหตุ เปน ปฏิเสธ ประโยค หนึ่ง

ลักษณะ และ รูป ของ ห้วงนี้

๓๐๓

ประโยชน์ ผล ต้อง เป็น ปฏิเสธ ด้วย นั้น ถ้า ลักษณะ ไค มี ข
หรือ ง อยู่ใน กุ หน้า แล้ว ตัว หลัง ไม่เป็น ข หรือ ง ก็
ผิด กฎ ข้อ นี้ เรา จึง ชัก ออก ได้ อีก ๓๒ แห่ง และ จะ ชัก
ให้ ต่าง กัน ไป เป็น เส้น กุ บาง ข้าง บน หน้า ข้าง ต่าง

กฎ ข้อ ๘ เป็น คู่ กับ ข้อ ๑ คือ เปลี่ยน เป็น ประโยค ความ
แบ่ง ไม่ ใช้ ประโยค ปฏิเสธ เพราะ ฉะนั้น ลักษณะ ไค มี ค หรือ
ง อยู่ใน กุ หน้า แล้ว ตัว หลัง ไม่ใช้ ค หรือ ง ก็ ต้อง
ผิด กฎ ข้อ นี้ จึง ชัก ออก ได้ อีก ๘ แห่ง ด้วย เส้น กุ หน้า ข้าง
บน บาง ข้าง ต่าง เพื่อให้ เป็น ที่ สง เกต ต่าง กัน ไว้

ใน กฎ ข้อ ๑ นั้น ยัง ว่า ถ้า จะ อ้าง เป็น ประโยค ปฏิเสธ
ประโยค เหตุ จำ จะต้อง เป็น ปฏิเสธ อยู่ ประโยค หนึ่ง เพราะ
ฉะนั้น ลักษณะ ไค ที่มี ตัว หลัง เป็น ข หรือ ง แม้ กุ หน้า ไม่มี ข
หรือ ง อยู่ ตัว หนึ่ง แล้ว ก็ ชัก ออก ได้ จึง จะ ชัก ด้วย เส้น
บาง ทั้ง คู่ อีก ๔ แห่ง

กฎ ข้อ ๔ ว่า ถ้า เทอม ไค จะ เป็น เทอม ใหญ่ ก็ ดี หรือ
เทอม เด็ก ก็ ดี ใน ประโยค เหตุ ไม่ แสดง เทอม นั้น ใน
ประโยค ผล ต้อง ไม่ แสดง ด้วย แม้ ธรรมดา ใน ลักษณะ ที่ เหลือ

อยู่ข้างบนนี้ จะเห็นได้ว่า มีอยู่ อีก ลักษณะหนึ่ง ซึ่ง ผัน กฏ ข้อนี้
คือ ค ข ง เพราะ ค อันเป็น ประโยคใหญ่ ไม่แสดง เทอม เดย
แต่ ง ซึ่ง เป็น ประโยค ผด แสดง เทอม ท้าย ซึ่ง เป็น เทอม ใหญ่
ลักษณะ ห่วง นี้ ค ข ง นี้ จึง เป็น ลักษณะ ผิด ควร ชัก ออก
เสีย ได้ ด้วย เส้น หมา ทั้ง คู่ เมื่อ จะ ทำ เป็น มาณสี แสดง ลักษณะ
ที่ ผิด และ ที่ ถูก ที่ ได้ ผด ดังนี้

ผผัน กฏ ข้อ ๕ (เส้น บาง เคี้ยว)	๑๖	ลักษณะ
ผผัน กฏ ข้อ ๗ (เส้น หมา เคี้ยว)	๑๒	,,
ผผัน กฏ ข้อ ๖ ตอน คั่น (บาง บน ต่าง หมา)	๑๒	,,
ผผัน กฏ ข้อ ๖ ตอน ท้าย (บาง ทั้ง คู่)	๔	,,
ผผัน กฏ ข้อ ๘ (หมา บน บาง ต่าง)	๘	,,
ผผัน กฏ ข้อ ๕ (หมา ทั้ง คู่)	๓	,,
รวม ทั้ง ขึ้น	๕๓	ลักษณะ

ลักษณะทั้ง ขึ้น มี

๖๔ ลักษณะ

หัก ที่ ผิด ออก เสีย

๕๓ ,,

คง เหลือ ที่ ถูก อีก

๑๑ ลักษณะ

ลักษณะและรูปของ ห้วง นึก

๓๐๕

ห้วง นึก ที่ ถูก ทั้ง ๓๓ ลักษณะ นั้น คือ

ก ก ก ข ก ข ค ก ค ง ก ง

ก ก ค ข ก ง

ก ข ข ข ค ง

ก ข ง

ก ค ค

ก ง ง

ลักษณะ นั้น ๆ ใช้ ว่า จะ คง ที่ ได้ เมื่อไร ย่อม เบียดเบียน

รูป ไป ได้ ตาม ที่ ของ เทอม ร่วม และ ใน ห้วง นึก นั้น

เทอม ร่วม อาจ เบียดเบียน ที่ ต่าง กัน ไป ได้ เปน ๔ อย่าง เรียก

ตาม ภาษา ศรภก วิทยา ว่า รูป ดัง จะ วาด ได้ ให้ เห็น ค่ะ ไป นี้

สมมติ ให้ ก เปน เทอม ใหญ่ ข เปน เทอม เล็ก และ

ค เปน เทอม ร่วม

	รูปที่ ๑	รูปที่ ๒	รูปที่ ๓	รูปที่ ๔
ประโยชน์ใหญ่	$k = k$	$k = k$	$k = k$	$k = k$
ประโยชน์เล็ก	$x = k$	$k = x$	$x = k$	$k = x$
ประโยชน์ผล	$\therefore x = k$	$\therefore x = k$	$\therefore x = k$	$\therefore x = k$

(รูป ทั้ง ๔ นี้ ต้อง ดัง เกิด ตาม ที่ ของ เทอม รวม ถ้า จะ จำ
ให้ ง่าย ให้ จำ ว่า ที่ ของ เทอม รวม ทั้ง ๔ รูป นี้ เปลี่ยน ไป
คล้าย ตัว พยัญชนะ อังกฤษ ที่ เรียก ว่า คับดูยู W)

เพราะ ฉะนั้น จึง เห็น ได้ ว่า ลักษณะ หนึ่ง ๆ ยัง อาจ ต่าง ออก
ไป ได้ อีก เป็น ๔ รูป และ ผู้ เรียบ คง จะ ไม่ ยิน ติ เมื่อ ได้
ทราบ ว่า ใน ๓๓ ลักษณะ ที่ นับ ว่า เป็น ถูก แล้ว นี้ ยัง จะ ต้อง
กระจาย ออก ตรวจ ทั้ง ๔ รูป ทุก ลักษณะ รวม เป็น ๔๔ อย่าง
หมด ด้วย กัน เพื่อให้ ได้ ตัว จริง ว่า ลักษณะ ไหน มี รูป ไก่
ถูก บ้าง เป็น ต้น ว่า ใน ลักษณะ ก ข ข นี้ รูป ที่ ๑ คือ

ก ทั้ง หมด คือ ก

ข ทั้ง สั้น ไม่ ไซ่ ก

$\therefore$ ข ทั้ง หมด ไม่ ไซ่ ก

ย่อม เห็น ได้ ว่า ผัน กฎ ข้อ ๔ ผิด เพราะ แสดง เทอม ใหญ่
ด้วย ว่า ก ซึ่ง เป็น เทอม ใหญ่ นั้น ใน ประโยก ใหญ่ ไม่ แสดง

ลักษณะ และ รูป ของ ห้วง นึก

๓๐๗

แต่ ใน ประโยค ผล มา แสดง เข้า

ส่วน รูป ที่ ๒ คือ

ก ทั้ง หมด คือ ก

ข ทั้ง หมด ไม่ ไซ้ ก

... ข ทั้ง หมด ไม่ ไซ้ ก

ย่อม เห็น ได้ ว่า เป็น ห้วง นึก ที่ ถูก หา ผัน กฏ ข้อใด ๆ ไม่

รูป ที่ ๓ นั้น คือ

ก ทั้ง หมด คือ ก

ก ทั้ง หมด ไม่ ไซ้ ข

... ข ทั้ง หมด ไม่ ไซ้ ก

เห็น ได้ ทัน ที่ ว่า ผิด ด้วย แสดง เทชนใหญ่ คือ รูป ที่ ๓ อีก รูป
ที่ ๔ นั้น เป็น ห้วง นึก ถูก ไม่ ผัน กฏ ข้อใด เลย ให้ ผู้ เรียน
เรียน ตรวจ ดู เอง ก็ จะ เห็น จริง ได้

เมื่อ ได้ กระจาย ลักษณะ ทั้ง ๓๓ ลักษณะ ออก ตรวจ ดู ทุก รูป
ดังนี้ แล้ว จะ เห็น ได้ ว่า คง เป็น ถูก แท้ แท้ ๒๔ อย่าง หมด ด้วย
กัน คือ

รูปที่ ๑	รูปที่ ๒	รูปที่ ๓	รูปที่ ๔
ก ก ก	ข ก ข	ค ก ค	ก ก ค
ข ก ข	ก ข ข	ค ก ค	ก ข ข
ก ค ค	ข ค ง	ก ค ค	ค ก ค
ข ค ง	ก ง ง	ข ก ง	ข ก ง
		ง ก ง	ข ค ง

(ก ก ค) (ข ก ง) ข ค ง

(ข ก ง) (ก ข ง) (ก ข ง)

ลักษณะ ทั้ง ๕ ที่วงเล็บไว้ นั้น แม้แต่ ถูก ก ก็ ไม่สู้ มี
ประโยชน์นัก เพราะ ประโยค เหตุ เปน ประโยค ความ เต็ม
ทั้ง คู่ ประโยค ผล ควร จะ เปน ความ เต็ม ได้ แต่ กลับ มา
เปน ความ แบ่ง ไป เสีย ได้ ชื่อว่า ผล ต่ำ จะ ชัก ตัว อย่าง
ให้เห็น คือ ใน ลักษณะ ก ก ค รูปที่ ๑ ถ้า กล่าว
เป็นคำมีใจความ ก็ว่า

ถึง ที่มี ตัว คน ย่อม เดิน ตาม กฎ แกร วิ เต ชัน

ลักษณะ และ รูป ของ ห้วงน้ำ

๑๑๑

แระ ทั้ง หาย เป็น สิ่ง ที่ มี ตัว ตน

แระ บาง อย่าง เดิน ตาม กฎ แกร วิ เต ชัน

ทั้ง นี้ เห็น ได้ ว่า ผล ย่าง แต่ ส่วน หนึ่ง ของ เหตุ ที่ จริง เรา
ก็ ย่อม ทราบ ได้ ตาม ประโยค ใหญ่ ประโยค เล็ก ทั้ง คู่ นี้ ว่า
แระ ทั้ง ต้น ย่อม เดิน ตาม กฎ แกร วิ เต ชัน แต่ ลักษณะ นี้ ซึ่ง
อ้าง เพียง ส่วน เดียว ก็ ยัง เรียก ว่า ผิด ไม่ ได้ เพราะ ถ้า ขาด
ทั้ง หก เป็น เช่น นั้น จริง ส่วนใด ส่วน หนึ่ง ก็ ย่อม เป็น จริง
เช่น นั้น ด้วย เหมือน กัน ลักษณะ นี้ จึง ต้อง นับ อยู่ ใน พวก ถูก
แม้ แต่ จะ เป็น ลักษณะ ซึ่ง มี ผล ดัง ที่

เมื่อ ไม่นับ ลักษณะ ซึ่ง มี ผล ดัง ทั้ง ๕ ซึ่ง ได้ วง เด็ด ไว้ แล้ว
นี้ ที่ ถูก และ คง เป็น ประโยชน์ ได้ แท้ ก็ ยัง มี เหลือ อยู่ แต่ ๑๘
หมด ด้วย กัน เท่านั้น

จะ เป็น ที่ สังเกต ได้ ว่า บรรดา ลักษณะ ที่ ถูก เหล่า นี้ ที่ อ้าง
ผล เป็น ประโยค ๓ ด้ว ความ เต็ม ก็มี แต่ ใน รูป ที่ ๑ เท่านั้น
กับ จะ สังเกต ได้ อีก ว่า มี รูป ที่ ๑ รูป เดียว ซึ่ง อ้าง ผล เป็น ประโยค
ได้ ทั้ง ๕ ชนิด คือ ก, ข, ค, ง. นอก นั้น รูป อื่น ๆ หา อ้าง
ได้ ครบ ไม่ กับ อีก ประการ หนึ่ง ใน รูป ที่ ๑ ประโยค ใหญ่
มี แต่ ประโยค ความ เต็ม คือ ก หรือ ข เท่านั้น และ

ประโยคเล็กก็มีแค่ประโยครวมคือ ก หรือ ค ข้อพิถน
เหล่านี้จะได้ยกไว้อธิบายในข้างหน้าต่อไป

ในรูปที่ ๒ ประโยคอ้างเป็นปฏิเสธคือ ข หรือ ง เสมอ
แต่ประโยคเล็กเป็นได้ทั้ง ก, ข, ค, หรือ ง. เสมอไป

รูปที่ ๓ มีผลเป็นประโยคความแบ่งทุกลักษณะ กับมี
ประโยคเล็กเป็นประโยครวมเสมอด้วย รูปที่ ๓ นี้มีลักษณะ
ถูกมากกว่ารูปอื่น ๆ ด้วยว่าไม่มีลักษณะที่ผลถ้า

รูปที่ ๔ เขามักเห็นกันว่าไม่สู้มีประโยชน์ เพราะว่า
อาจเรียงคำพูดให้เป็นลักษณะในรูปที่ ๓ ได้ดีกว่าทั้งสิ้น รูป
ที่ ๔ นี้มีประโยคผลเป็น ข, ค, และ ง. ก็ได้ เว้นแต่ ก
อย่างเดียว และลักษณะอันต้นคือ ก ก ค ก็เป็นผลถ้าแห่ง
ลักษณะอันต้นของรูปที่ ๓ คือ ก ก ก นั้นเอง ผู้เป็น
หัวหน้าในวิชากรรมวิทยาหลายท่านลงความเห็น ว่า รูป
ที่ ๔ นี้หากจะทั้งเสียทีเดียว ไม่ใช่เลยก็ได้

แบบฝึกหัด

๑. ลักษณะเหล่านี้ (ไม่คิดถึงรูป) จะผิดกฎข้อใดบ้าง?

คือ กคก, ขขค, คขก, กงค, คคก, กขค

๒ ให้เขียน ลักษณะ ของ ห่วง นึก ทั้ง ๖๔ ลักษณะ และ
จำ ลักษณะ ที่ผิด ออกเสีย ๕๓ ลักษณะ บอกให้ทราบ ด้วย ว่า
ผิดเพราะ อะไร เท่าใด.

๓ ประโยค เหตุเป็น คู่ ๆ เหล่านี้ คู่ไหน ใน รูป อะไร
จะ เป็น ห่วง นึก ถูก ได้บ้าง ?

กก, กค, ขก, งก

๔ ลักษณะ คขง กับ ขคง นี้ รูปอะไรจะเป็น
ห่วง นึก ถูก ?

๕ ห่วง นึก เหล่านี้ ที่ ถูก จะเป็น ลักษณะ อะไร ? ให้เรียง
ตาม ลำดับ ของ ลักษณะ ด้วย

(๑) บาง ย เป็น ๕

ไม่มี ข เป็น ย

บาง ข เป็น ๕

(๒) ๕ ทั้งหมด เป็น ย

ย ทั้งหมด ไม่ใช่ ข

.. ข ไม่ ใช่ ต

(๓) ปดา ไม่ ให้ ถูก กิณ-นม

ปดา วาฬ ให้ ถูก กิณ-นม

.. ปดา วาฬ ไม่ ใช่ ปดา

๖. ให้นึก หา ห้วง นึก ที่ ะโยค เหตุ ผิด

แต่ ผด ถด บั

เปน ถูก มา ให้ ดู บ้าง

บทที่ ๑๒

แฟดา ขี ตาม กรรมก วิทยา

คำว่า ‘แฟดา ขี’ นี้ หมายความว่า การ ช้าง ชิง ที่อา ศรัย
ความ ผิด แอบแฝง กฎ ดำ หรับ ห้วง นึก ทั้ง ๔ ข้อ ที่ เรียบ มา แล้ว
นั้น ก็ เพื่อ จะ บ้อง กัน ไม่ ให้ เกิด แฟดา ขี อัน เปน ความ ผิด เช่น น
ชั้น ได้ แต่ ยาก ที่ จะ กัน ให้ ได้ หมด ที่ เคียว เพราะ เปน แต่
กฎ ดำ ธารณะ ดำ หรับ กัน ให้ เข้า ทาง ถูก เท่า นั้น แต่ ทาง ผิด
ซึ่ง จะ มี เปน เฉพาะ อัน ผู้ เติบ มัก จะ หดง ได้ ง่าย ก็ ย่อม มี
มาก . ใน ที่ นี้ จึง จะ ขี ให้ เห็น ทาง ผิด เท่า นี้ เพื่อ ให้ ทราบ ไว้
เมื่อ พุค ให้ เข้า ใจ ง่าย จึง ควร พุค อีก นัย หนึ่ง ว่า ที่ เรียบ มา

แฟลชชีตาม ตรรก วิทยา

๓๓๓

แล้ว นั้น ถ้วน แต่ วิช^๕ ซึ่ง จะ หา ทาง ถูก แต่ ที่ จะ เรียบ ใน บท ต่อ ๆ
ไป นี้ คือ จะ ให้ ทราบ ทาง แยก ซึ่ง ผู้ เติบ อย จะ หลง เดียว ไป
บน ทาง ผิด ได้ ย่าง นั้น เอง

เรื่อง แฟลชชี^๕ นั้น ตาม ที่ ท่าน อาจารย์ อะริสโตเติล ได้
เป็น ผู้ วาง แบบ ลง ไว้ ก่อน แต่ กาล ไบรอน ประมาณ ๒๐๐๐ ปี กว่า
มา แล้ว นั้น . ท่าน จำ แนก ไว้ เป็น ๒ พวก คือ

๑ แฟลชชีตาม ตรรก วิทยา คือ ที่ เกิด ขึ้น ใน การ
อ้าง เหตุ ผล นั้น เอง ซึ่ง จะ ได้ กล่าว ต่อ ไป ใน บท นี้ กับ

๒ แฟลชชีตาม ความ ซึ่ง เกิด ขึ้น จาก ใจ ความ พดิก
แพลง ซึ่ง จะ ได้ กล่าว ต่อ ไป ใน บท หน้า

แฟลชชี ตาม ตรรก วิชา นั้น ท่าน กล่าว ว่า แม้ แต่
ไม่ มีความ รู้ ใน เรื่อง ที่ พด ก็ อาจ จับ ได้ ว่า แฟลชชี เกิด จาก ตรง
ไหน แต่ แฟลชชี ตาม ใจ ความ นั้น นอกจาก ผู้ ที่ มีความ
รู้ ใน เรื่อง ที่ พด ก็ ไม่ สามารถ จับ หรือ แกะ ไข ให้ ถูก ต้อง
ได้ เพราะ ย่อม เกิด จาก ใจ ความ ใน เรื่อง พดิก แพลง ไป อีก
ชั้น หนึ่ง

แฟลชชี ตาม ตรรก วิทยา แบ่ง ออก อีก เป็น ๒ พวก คือ

ตาม ตรรกวิทยาแท้ ๑ กับ เพียง ^๕หนึ่งใน ตรรกวิทยา ๑

แฟลดา^๕ ซึ่ง ตาม ตรรกวิทยา แท้ นั้น ได้ แก่ ที่ ^๗ผ่าน กฎ ทั้ง ๔ ข้อ ซึ่ง ได้ กล่าว มา แล้ว คือ :-

๑ แฟลดา^๕ ซึ่ง เกิด แต่ มี เทอม ๔ เทอม ซึ่ง ^๗ผ่าน กฎ ข้อ ๑ หรือ ^๗ผ่าน กฎ ข้อ ๓ ตอน ท้าย

๒ แฟลดา^๕ ซึ่ง เกิด แต่ เทอม ร่วม ไม่ แดง ซึ่ง ^๗ผ่าน กฎ ข้อ ๓ ตอน ต้น

๓ แฟลดา^๕ ซึ่ง เกิด แต่ แดง เทอมใหญ่ หรือ เทอม เล็ก ซึ่ง ^๗ผ่าน กฎ ข้อ ๔

๔ แฟลดา^๕ ซึ่ง เกิด แต่ เหตุ ปฏิเสธ ซึ่ง ^๗ผ่าน กฎ ข้อ ๕ กับ ข้อ ๖ ที่ ^๗ผ่าน กฎ ข้อ ๗ และ ข้อ ๘ นั้น ก็ คง ^๗ผ่าน กฎ ข้อ ต้น ๆ

ด้วย จึง รวม อยู่ ใน ๔ ข้อ เท่านั้น

ส่วน พวก ที่ เพียง ^๕หนึ่งใน ตรรกวิทยานั้น มี อยู่ ๖ อย่าง ดังต่อไปนี้ คือ :-

๑ แฟลดา^๕ ซึ่ง สอง จาน คือ ใช้ เทอมใด เทอม หนึ่ง เปน ๒ ใจ ความ ต่าง กัน โดย มาก มัก เปน เทอม ร่วม ถ้า เช่น นั้น ก็ คือ แฟลดา^๕ ซึ่ง เกิด แต่ เทอม พ้อง ซึ่ง ^๗ผ่าน กฎ ข้อ ๓ ตอน ท้าย ถึง กระไร ก็ ดี การ ที่ ใช้ เทอม ให้ มี ใจ ความ ต่าง กัน เปน ๒

ทวิ . หรือ ๒ อย่าง เช่น นี้ เทอม นั้น ก็ ต้อง เรียก ว่า เทอม พ้อง
ห้วง นี้ก็ เช่น นี้ ที่จริง จึง มี ๔ เทอม ควร นับ เข้า เป็น แฟลตซ์
ชนิด ที่ ๓ ของ พวก แฟลตซ์ ตาม ตรรกวิทยาแท้ ซึ่ง ได้ กล่าว มา
แล้ว ไม่ น่า จะ มา แยก ไว้ ใน แฟลตซ์ เนื่อง ใน ตรรกวิทยา
นี้ อีก พวก ๓ เลย แต่ บาง ที่ ท่าน จะ เห็น ว่า แฟลตซ์ ชนิด ที่ จะ
ได้ กล่าว นี้ เป็น จำนวน คำ พ้อง ที่ ถัด ลง ไป อีก ไม่ใช่ คำ พ้อง
คำ มัญญ ไม่ เฉพาะ เป็น รูป คำ ตาม ตรรกวิทยาแท้ ย่อม
เกี่ยว ไป ถึง จำนวน ความ มาก อยู่น้อย อยู่นั้น ท่าน จึง แยก ลง
ไว้ ใน พวก เพียง เนื่อง ใน ตรรกวิทยา นี้ อีก ก็ จะ เป็น ได้

อุทาหรณ์ (ก) ผู้ที่ ทำ ร้าย ร้าง ภาย ผู้อื่น ควร มี โทษ

คน เจ็บ ที่ ให้ โรค ของ ตน ไป ติด ผู้อื่น ชื่อ ว่า ทำ ร้าย
ร้าง ภาย ผู้อื่น

เพราะ ฉะนั้น คน เจ็บ ที่ ให้ โรค ของ ตน ไป ติด ผู้อื่น ก็
ควร มี โทษ

ห้วง นี้ก็ เช่น นี้ ก็ ยาก ที่ จะ สัม นิษฐาน ใน ชั้น นั้น ว่า ผิด
หรือ ถูก อย่าง ใด เพราะ ย่อม แล้ว แต่ ความ หมาย ของ เทอม
ที่ว่า 'ทำ ร้าย ร้าง ภาย' จะ หมาย เพียง ว่า ทำ ด้วย จงใจ หรือ
ด้วย ความ หนักแน่น ก็ ต้อง พิจารณา อีก ชั้น หนึ่ง แต่ ใน

ห้วง นึก บทนี้ ตาม ตรรกวิทยา เชนว่า ‘ทำร้าย ร่างกาย’
ก็ ต้อง นับเป็น เชน พ้อง เพราะ มี ใจ ความ ไม่ เชน กัน

อุทาหรณ์ (๒) การ ทำ ชะ ของ ผู้ อื่น ให้ เสีย ไป เป็น ความ ผิด
การ ที่ ขาย ของ ถด รากา ชื่อ ว่า ทำ ชะ ของ พ่อค้า อื่น ๆ
ให้ เสีย ไป

เพราะ ฉะนั้น การ ขาย ของ ถด รากา ก็ เป็น ความ ผิด

ในความ ชนิด นี้ แผลา ที่ เกิด จาก เชน ที่ ว่า ‘ทำ ชะ ของ
ผู้ อื่น ให้ เสีย ไป’ นั้น จะ หมาย ความ เป็น อย่างไร เน้ . แต่ การ
ขาย ของ ถด รากา นี้ คง ไม่ เป็น การ ทำ ชะ ของ ผู้ อื่น ให้ เสีย ไป
ชนิด เดียว กับ ที่ หมายไว้ ใน ประโยค นั้น จึง ควร เห็น ได้ ว่า
แผลา ชนิด นี้ เกิด จาก ใช้ คำ เป็น ๒ อย่าง มี ใจ ความ มาก ๆ
น้อย ๆ ต่าง กัน ไป เป็น ชนิด หรือ จำ นวน ทั้ง ด้ว อย่าง นี้ ทั้ง สิ้น
ถ้า จะ นับ รวม เสีย ว่า เป็น เชน พ้อง แล้ว ก็ อยู่ ใน พวก
แผลา ที่ ตาม ตรรกวิทยา ทั้ อย่าง ชนิด ที่ ๓ เชน นี้ หาก อาศัย
ใจ ความ ยัง พึง พิเคราะห์ ได้ ท่าน จึง นำ มา ตั้ง ชื่ เป็น อีก พวก
หนึ่ง ใน แผลา ที่ ชนิด เพียง เชน ใน ตรรกวิทยา

๒ แผลา ที่ โวยา กรณ์ ก็ คือ แผลา ที่ เกิด จาก ความ
เคลือบ แฝง ใน รูป ประโยค ของ โวยา กรณ์ เช่น ประโยค ว่า
“ต้อง กับ ตาม ต้อง หน” ฉะนั้น จะ ว่า เป็น ๓๐ หรือ เป็น ๘ ก็ได้

ความไม่แน หรือใน ประโยคว่า “ นาย ก ทำงาน เสร็จ แล้ว
ก็ กลับ บ้าน ใน วัน รุ่ง ชื่น ” จะ คือ ความว่า นาย ก ทำงาน
เสร็จ ใน วัน รุ่ง ชื่น แล้ว กลับ บ้าน ทัน ที่ ก็ ได้ หรือ จะ ว่า ทำ
งาน แล้ว รุ่ง ชื่น จึง กลับ บ้าน ก็ ได้ คำ กาด กิริยา วิเศษณ์
ใน ที่ นี้ อาจ ประกอบ ทั้ง สอง กิริยา หรือ ประกอบ แต่ กิริยา ท้าย
กิริยา เดียว ก็ได้ ไม่มี อะไร เป็น เครื่อง ตัด ติน ข้าง เจ้า ได้
เห็น บ้าย กลาง ถนน ซึ่ง เขียน บอก ไว้ ว่า “ ห้าม รถม้า เดิน ไม่ ได้ ”
นี่ ก็ เป็น เฟลดา ซี เช่น นี้ เหมือน กัน เพราะ คำ กิริยา วิเศษณ์
‘ ไม่ ได้ ’ นั้น จะ ว่า ประ กอบ กิริยา ห้าม หรือ ประ กอบ
กิริยา เดิน ใน ประ โยค นั้น ก็ ไม่มี อะไร เป็น ที่ สัม เกต อีก
แห่งหนึ่ง ได้ เห็น บ้าย บัด ไว้ ที่ หน้า ประตู วัด ว่า “ ห้าม ไม่ ให้ เกบ
และ หัก ถอน ต้นไม้ กิ่งไม้ ใน วัด ต่าง ๆ ” เช่น นี้ คำ คุณ ศัพท์
‘ ต่าง ๆ ’ ตาม รูป ประ โยค ก็ ควร จะ ตัน นิษฐาน ว่า ประ กอบ วัด
แต่ ที่ จริง ผู้ เขียน บ้าย คง หมายถึง ความ จะ ห้าม ใน วัด นั้น วัด เดียว
แต่ วาง คุณ ศัพท์ ผิด ที่ จึง ทำให้ เป็น บัณฑิต หา ชื่น เหล่า นี้ เรียก
ว่า เฟลดา ซี ไวยา กรณ ทั้ง สั้น เพราะ เกิด จาก รูป ประ โยค
ไวยา กรณ ทำให้ ความ เบี่ยง ไป

๓ เฟลดา ซี ทวิ จำนวน เป็น เฟลดา ซี คล้าย ๆ กับ เฟลดา ซี
ต้อง จำ และ มัก เกิด แต่ ใช้ เทอม หนึ่ง เหล่า กับ เทอม ทั่ว

ไป คณะ วน กันไป เปน ต้นใน ประโยค ว่า “ มุม ทุก มุม ของ รูป
 สาม เหลี่ยม รูป ๓ ย่อม แยก กว่า ๒ มุม ฉาก ” นี้ ที่จริง ก็
 หมายถึง ความ ว่า มุม ทั้ง ๓ มุม ของ รูป ๓ เหลี่ยม มุมใด มุม
 หนึ่ง ย่อม แยก กว่า ๒ มุม ฉาก (คือ ใช้ คำ ‘ มุม ทุก มุม ’ เปน เทอม
 ทวิ ไป หรือ ฉา ขา รณะ) แต่ ถ้า จะ ออก ความ อื่น ทาง หนึ่ง
 ให้ เทอม ว่า ‘ มุม ทุก มุม ’ เปน เทอม หนึ่ง เหล่า ก็ คือ ว่า ทั้ง ๓
 มุม รวม กัน แยก กว่า ๒ มุม ฉาก แล้ว ก็ ย่อม เกิด เปน แผลงา ขึ้น
 ฉนั้น ฉนใด ก็ ดี ถ้า ผู้ พิพากษา คน หนึ่ง คนใด อาจ มี ความ เห็น
 ผิด อาจ คัด สัน ผิด ได้ เรา ก็ ไม่ ควร จะ อ้าง ให้ เคย ไป ถึง ว่า
 กรรม การ ผู้ พิพากษา ทั้ง กรรม การ จะ มี ความ เห็น ผิด คัด สัน ผิด
 ไป ด้วย เพราะ ถึง อาจ จะ ผิด ได้ เรียง ตัว ก็ ดี เมื่อ รวม กัน
 เข้า เปน หนึ่ง เหล่า ก็ ไม่ จำ เปน จะ ต้อง ผิด เช่น นั้น คำ พยาน ก็ ดี
 เมื่อ ปาก หนึ่ง ๆ อาจ ให้ การ เกิด อื่น คด ดาไป ได้ แล้ว ก็ ไม่
 ควร จะ อ้าง ว่า คำ พยาน ทุก ๆ ปาก รวม กัน จะ ไม่ เปน หัก
 ถาน ได้ เหล่า นี้ เรียก ว่า แผลงา ขึ้น ทวิ จำ นวน เพราะ มี เหตุ
 เปน ราย ย่อย แล้ว ไป อ้าง รวม เปน จำ นวน รวม ทวิ ๓ ขึ้น

๔ แผลงา ขึ้น แบ่ง จำ นวน เปน แผลงา ขึ้น ที่ ตรง กัน ข้าม กับ
 แผลงา ขึ้น ทวิ จำ นวน คือ เกิด แต่ ใช้ เทอม รวม ใน ประโยค ใหญ่

เป่น เทอม หนึ่ง เหล่า แล้ว เทอม ร่วม ใน ประโยค เด็ก กลาย มา
 เป่น เทอม ทั่วไป ชื่อ ว่า แบ่ง จำ นวน เต็ม ออก เป่น ส่วน ย่อย
 เช่น จะ กล่าว ว่า

มุม ของ รูป ๓ เหลี่ยม รูป ๓ ทุก มุม เท่า กับ ๒ มุม ฉาก

ก ข ค เป่น มุม ๓ ของ รูป ๓ เหลี่ยม

เพราะ ฉนั้น ก ข ค ก็ เท่า กับ ๒ มุม ฉาก

ดังนี้ เป่น ต้น ความ ผิด ที่ เกิด แต่ เทอม ร่วม คือ 'มุม ของ
 รูป ๓ เหลี่ยม' ใน ประโยค ใหญ่ เป่น เทอม หนึ่ง เหล่า ใน
 ประโยค เด็ก เป่น เทอม ทั่วไป

แฟ่ดาศี เช่น นี้ มี มาก และ ย่อม เห็น ความ ผิด ได้ ทัน ที่
 เห็น ตัวอย่าง ที่ จะ ชัก ไข ให้ เห็น ดัง ต่อ ไป นี้

- (ก) คน ที่ อยู่ ใน เมือง ก นั้น เป่น ผู้ หญิง, ผู้ ชาย,
 ผู้ ใหญ่, และ เด็ก. อายุ ต่าง ๆ กัน
 ผู้ ที่ จัด ราช การ บ้าน เมือง ใน เมือง ก ก็ เป่น คน
 ที่ อยู่ ใน เมือง ก

เพราะ ฉนั้น ผู้ ที่ จัด ราช การ บ้าน เมือง ใน เมือง ก
 ก็ คือ ผู้ หญิง, ผู้ ชาย, ผู้ ใหญ่, และ เด็ก. อายุ

ต่าง ๆ กัน

(๒) กรรม การ ค้าต ฎีกา ย่อม ตัด สิ้น ไม่มี ผิด

พระ ยา ก ก็ อยู่ ใน กรรม การ ค้าต ฎีกา

เพราะ ฉะนั้น พระ ยา ก ก็ ตัด สิ้น ไม่มี ผิด

๕ แฟดา ชี้นำหนักคำ

กรรมตา ที่ พุด เปน ประโยค

คำ ใน ประ โยค คง มี น้ำ หนัก เปน สำ คัญ มาก น้อย ผิด กัน แต่ ว่า
ความ ประ สงค์ เช่น ใน ประ โยค ที่ กล่าว ว่า “ พรงี้ ข้าพเจ้า
จะ ไป ปาก น้ำ ” ถ้า จะ ลง น้ำ หนัก คำ ที่ พรงี้ หรือ ที่ ข้าพเจ้า
หรือ ที่ ไป หรือ ที่ ปาก น้ำ ความ ก็ ต่าง ๆ กัน ไป ทั้ง สิ้น

ถ้า น้ำ หนัก อยู่ ที่ พรงี้ ก็ หมาย ความ ว่า จะ ไป พรงี้ ไม่

ใช้ วัน อื่น ถ้า น้ำ หนัก อยู่ ที่ ข้าพเจ้า ก็ หมาย ความ ว่า

ข้าพเจ้า ไป ไม่ ใช้ คน อื่น ไป ฯลฯ ความ เข้า ใจ ที่ ต่าง ออก

ไป ด้วย เหตุ ลง น้ำ หนัก คำ พุด ผิด ๆ กัน เหล่า นี้ ย่อม เปน

แฟดา ชีชนิด นี้ ทั้ง สิ้น จะ ชัก ตัว อย่าง อื่น ๆ ให้ เห็น บ้าง คือ

ใน ประ โยค ว่า “ การ เรียน ธรรม กรรม วิชา ไม่ ใช้ เพื่อ ประ โยชน์

จะ ให้ วิชา ที่ ต้อง การ มาก นึก ” ดังนี้ ถ้า จะ ออก ความ

ว่า การ เรียน ธรรม กรรม วิชา ย่อม ให้ วิชา ที่ ต้อง การ แม้ แต่

จะ ไม่ เพื่อ ประโยชน์ เช่น นั้น อย่าง เดียว ก็ได้ หรือ จะ ออก
ความ ว่า ตรรก วิทยา ให้ วิชา ที่ ต้อง การ แต่ เด็ก น้อย ก็ได้
หรือ จะ ออก ความ ว่า ตรรก วิทยา ให้ วิชา ที่ ไม่ ต้อง การ เป็นอัน มาก
ก็ได้ แล้ว แต่ จะ ประสงค์ ให้ น้ำหนัก ความ อยู่ ที่ คำใด

๖ แฟ ธา ซี ชนิด คำ คือ แฟ ธา ซี ซึ่ง เกิด แต่ ใช้ ชนิด คำ
ทั้ง ๔ จำพวก ตาม ไวยากรณ์ นั้น ผิด ไป เป็น ต้น ว่า หลง เขา
กิริยา วิเศษณ์ หรือ เครื่อง ประกอบ คำ แต่ง มา เป็น นาม หรือ เทอม
ท้าย ท่าน อาจารย์ ขวดี ติสสฺส ให้ ตัวอย่าง ไว้ ว่า

คน เติบ ที่ อะไร ก็ เข้ม ยืน สิ่ง นั้น

นาย (ก) เติบ วัน ยัง คำ

เพราะ ฉะนั้น นาย (ก) เข้ม ยืน วัน ยัง คำ

เช่น นี้ ชื่อ ว่า เขา 'วัน ยัง คำ' ซึ่ง เป็น กิริยา วิเศษณ์ แต่ง
'เติบ' มา เป็น กรรม รับ ประโยค ทำให้ ถูกลาย เป็น เทอม ท้าย ไป

แบบ ผูก หัด

๑ แฟ ธา ซี คือ อะไร ? ให้ แยก ออก ไป ตาม ชนิด

๒ ให้ อธิบาย แฟ ธา ซี ตาม ตรรก วิทยา ทุก อย่าง แล้ว

ให้อุทาหรณ์ ด้วย ถ้า คิด อุทาหรณ์ ให้ นอก แบบ ไม่ ได้ ใช่

อุทาหรณ์ ตาม แบบ บ้าง ก็ ได้

๓ ประโยค ต่อไปนี้ อาจ จะเข้าใจ แตก ต่างกันไปได้ อย่างไร?

(๑) เขา ไปกรุง เก้า แล้ว ก็ เคย ไป นคร ราช สี่ มา ด้วย รถไฟ พิเศษ.

(๒) เจ็ด กับ เก้า ห้า หน เป็น เก้า ไต ?

บท ที่ ๑๓

แฟลตา ซี ตาม ความ

แฟลตา ซี ชนิด นี้ มี หมด ด้วย กัน รวม ๘ อย่าง ซึ่ง ท่าน อริสโตเติล ได้ กำหนดไว้ ใน บัญ จุบัน นี้ ก็ ยัง คง ถือ ตาม นั้น อยู่ คือ

๑. แอ็ก ซีเค็นต์

แฟลตา ซี ชนิด นี้ เกิด จาก ข้อ แต่ ความ สาธารณะ ลง มา เป็น ความ เฉพาะ แต่ เนิญ มี แอ็ก ซีเค็นต์ หรือ อุปัต เหตุ ซึ่ง ทำ ให้ ความ เฉพาะ นั้น ไม่ เป็น ไป ตาม สาธารณะ ตัวอย่าง ที่ ท่าน ให้ ไว้ เป็น อุทาหรณ์ ใน ตำรา เก่า ๆ ซึ่ง เดียว นี้ ก็ ยัง มัก นำ มา ใช้ ใน ตำรา ใหม่ ๆ ทั้ง กัน นั้น คือ

แฟ ธา ซี ตาม ความ

๓๒๓

สิ่ง ที่ ช้อ วาน นั กั น วั น นั

วาน นั ช้อ เนอ ตบ

เพราะ ฉะนัน วั น นั กั น เนอ ตบ

ใน ห้วง นั กั ห้วง นั ย่อม เห็น ได้ ว่า ความ ใน ประโยค ดัน นั้น
หมาย แต่ เพียง สิ่ง ของ เนิน ๆ ไม่ ได้ เกี่ยว ไป ถึง อา การ สุก ตบ
ของ ๆ นั้น ๆ เมื่อ ประโยค ที่ ๒ มี คำ ตบ เป็น แอ ก ศิ เติน ศ์
แซก แซ มา ด้วย จึง ทำ ให้ ผล ที่ ย่าง เชว ไป

ถ้า จะ กล่าว ว่า “ผู้ ว่า ราช การ เมือง มี อำ นาจ อัน ชอบ
ธรรม ที่ จะ ใช้ คำ แท่ง หน้า ที่ ของ คน เป็น โอ กา ศ์ ดำ หรับ แซ ก นำ
ให้ พด เมือง มี ความ เชื่อ ตาม ถัก ชี ส่า สนา ที่ คน ถือ เพราะ
ธรรมตา คน ย่อม มี อำ นาจ ชอบ ธรรม ที่ จะ ทำ ให้ คน ทั้ง หลาย เชื่อ
ตาม ความ เห็น ของ คน ได้ ทั้ง นั้น” ที่ ตก อยู่ ใน แฟ ธา ซี

แอ ก ศิ เติน ศ์ เหมือน กัน เพราะ ถึง คน จะ มี อำ นาจ ชอบ ธรรม
ที่ จะ ทำ ได้ เช่น นั้น จริง แต่ เมื่อ ผู้ใด เป็น ผู้ ว่า ราช การ เมือง
ผู้ นั้น ก็ มี คำ แท่ง หน้า ที่ อัน พิเศษ กว่า คน ธรรมตา จึง ไม่
ควร ใช้ อำ นาจ ของ หน้า ที่ เป็น โอ กา ศ์ ดำ หรับ กระ ทำ ถึง ซึ่ง คน
มี อำ นาจ ชอบ ธรรม ที่ จะ ทำ ได้

ใน ส่วน เป็น คน ธรรมตา

๒ - คอน เว็ด ของ แอ ก ศิ เติน ศ์

คือ แฟ ธา ซี ที่ กัด บั กั น

ตรง ข้าม จาก แฟ ธา ซี แอ ก ศิ เติน ศ์

(คำ ว่า คอน เว็ด เป็น

คำภาษา ต่าง ประเทศ แปลว่า กลับกัน ตรงข้าม กลับ ๆ คำ
 สำคัญ ที่เรียกกัน ว่า ‘ โอ อะ พ้อ ’) และ เกิด จาก ข้าง แต่
 ความ เนิบาะ ไป ต่อ ความ ดำรงฐานะ มี ตัว อย่าง ดังนี้ “ ดูรา
 ถ้า เสพย์ มาก ก็ เปน ยา พิษ เพราะ ฉะนั้น การ เสพย์ ดูรา ก็ เปน
 การ กิน ยา พิษ ” ความ ใน ประโยค ความ รู้ เติม เปน ความ
 เนิบาะ และ เปน ความ ที่ ตา ศรัย เหตุอื่น อีก คือ ‘ ถ้า เสพย์
 มาก เกิน ไป ’ แต่ ใน ประโยค ข้าง กลับ มา เปน ความ ดำรงฐานะ
 ไม่ ตา ศรัย เหตุ นั้น เอย

การ ที่ ให้ ทาน ก็ อาจ เปน ทาง ต่อ ให้ เกิด ความ เกียจ คร้าน
 และ ความ ขี้ ร้าย ต่าง ๆ ได้ จริง แต่ ถ้า จะ ไป ข้าง เปน
 ดำรงฐานะ เสีย ว่า ไม่ ควร ให้ ความ ช่วยเหลือ แก่ ผู้ ที่ ขอ แล้ว
 ก็ เปน แฟ ดา ซึ่ง เช่น นี้ เหมือน กัน

๓. ข้าง เต้ คือ ข้าง โดด ออก นอก ทาง มัก จะ เปน วิธ
 ครอบ ครอบ ของ ผู้ ที่ แก่ ตัว หรือ ผู้ ที่ ค้อง อุดหนุน ข้าง ฝ่าย เต้
 เบรียบ ลักษณะ ของ แฟ ดา ซึ่ง นี้ ก็ คือ เต้ ขี้ บรู่ ฟ ให้ เต้ยง
 โดด ไป ความ ที่ บรู่ ฟ เปน อย่าง หนึ่ง แต่ ใช้ วิธ ให้ ดู เหมือน
 เปน บรู่ ฟ ของ อีก อย่าง ๑ จะ ชัก ตัว อย่าง ให้ เห็น ได้ ยาก
 เพราะ มัก เกิด ใน เมื่อ เวลา พุท เปน ความ ยึด ยาว ซึ่ง เปน

โอ ภาศ ให้ผู้ พัง หอง ดั้น หรือ ทำ ความ เข้า ใจ ให้ พัง ข่าน
เชื่อน แะ ไป ตัว อย่าง ที่ พอ จะ ชัก ให้ เห็น ได้ บ้าง นั้น คือ

เมื่อ มี ผู้ ยก ความ ผิด ของ ผู้ ไค ขั้น มา กล่าว แล้ว มี ผู้
ท้วง ว่า ผู้ ที่ กล่าว นั้น ก็ เปน คน ผิด เช่น นั้น เหมือน กัน เช่น นี้
เปน อย่าง เด หรือ เมื่อ มี ผู้ ไค ออก ความ เห็น ว่า ควร จะ จัด
การ เปลี่ยนแปลง ดัง นั้น อย่าง นั้น ๆ ก็ ไม่ ควร จะ อย่าง เด
ไป ว่า ผู้ ที่ พด ไม่ ควร เปน ผู้ ที่ ออก ความ เห็น ชนิด นี้ ฉนั้น ไค
ก็ ต่ เมื่อ มี ผู้ ตัก เคื่อน ให้ ตัก ก็ ไม่ ควร กล่าว ว่า ผู้ ตัก
เคื่อน ก็ เปน คน ไม่ ต่ มี ความ เสีย หาย อยู่ เหมือน กัน เพราะ
ความ ตัก เคื่อน ไม่ เกี่ยว กับ ความ ประพฤติ ของ ผู้ ตัก เคื่อน คน
ไม่ ต่ ก็ อาจ ให้ คำ ตัก เคื่อน ที่ ต่ ได้

การ อย่าง เด ชนิด นี้ เมื่อ พด ขั้น แค ฅน ภาศ เท่านั้น ก็ พอ แอ
เห็น ความ ผิด ได้ ง่าย แค เมื่อ มี ผู้ พด เปน ถ้อย ความ พัว พัน
ยัด ยาว แล้ว ใช้ ถ้อย คำ สำ แวน ทำ ใจ ผู้ พัง ให้ พัง ข่าน จน
ไม่ อาจ สำมารถ คั้ง ใจ ให้ เปน กตาง ได้ แล้ว ก็ อาจ เห็น
ตาม ได้ ง่าย ที่ สุด เฟ้ ๓ ขี้ ชนิด นี้ ท่าน กล่าว ว่า เปน ฮาธุ
ของ คน นุก พด (หรือ ที่ เข้า ใจ กัน เปน ตาม ญี่ ว่า 'ดั้นทอง')

๔ ส่วน ความ เฟ้ ๓ ขี้ นี้ ได้ แก่ เขา ดัง ที่ คั้ง การ ปรุ ฝ

มาใช้เป็นวิธี ปฏิเสธ หรือเอา สิ่ง ที่ยังไม่รู้ ที่ต้องการ จะรู้
มา สมมติ เป็น รู้ แล้ว จึงไม่ เป็น หลักฐาน ที่ เชื่อได้ ได้ชื่อ
ว่า ส่วน ความ เดิม นั้นเอง แฟลต ซันนิท นี้ก็ ยาก ที่ จะ ชัก
อุทาหรณ์ ให้ เห็น ได้ ชัด เหมือน กัน เพราะ ย่อม เกิด ขึ้น ใน
เวลา พุด อ้อม ก้อม ยืด ยาว ทำให้ ผู้ พุด หรือ ผู้ ฟัง ต้ม ตั่ว
หลงเอา สิ่ง ที่ ต้องการ จะ ปฏิเสธ มา เป็น สิ่ง ที่ รู้ แล้ว จึง กลาย
เป็น ไม่มี ปฏิเสธ ไป

ใน เวลา ที่ ใช้ หัวง นึก คิด ยัง ตี ฟัง มัก จะ ผิด ได้ ง่าย มี
อุทาหรณ์ ใน ราชาน ซึ่ง ท่าน อ้าง ว่า เป็น หัวง นึก ที่ นัก ปราชญ์ ชา ตี
กรีก ปฏิเสธ ว่า สิ่ง ที่ เรียก ว่า ความ เกิดขึ้น ไหว่นั้น หา มี
จริง ไม่ คือ

สิ่ง ใด ที่ เกิดขึ้น ไหว่ สิ่ง นั้น ต้อง เกิดขึ้น ไหว่ ใน ที่ ๆ มัน
อยู่ หรือ ใน ที่ ๆ มัน ไม่ อยู่ อย่าง ใด อย่าง หนึ่ง
แต่ ที่ ว่า สิ่ง ใด จะ อยู่ ใน ที่ ๆ มัน ไม่ อยู่ นั้น ย่อม
เป็น จริง ไม่ ได้ และ ถ้า สิ่ง ใด เกิดขึ้น ไหว่ สิ่ง นั้น
ก็ ต้อง ไม่ อยู่ ใน ที่ ๆ มัน อยู่

เพราะ ฉะนั้น ก็ ไม่มี สิ่ง ใด ที่ จะ เกิดขึ้น ไหว่ ได้ เลย

ความ ผิด ของ หัวง นึก หัวง นี้ เกิด จาก ส่วน ความ เดิม คือ คือ

เอาความเกิดขึ้นไหว อย่างไร ซึ่งจะต้องการปฏิรูฟนั้น มาตั้ง
เป็นประโยชน์เหตุที่รู้แล้ว ความจริงนั้น สิ่งใดที่เกิดขึ้นไหว
ก็ย่อมเกิดขึ้น ไหว ในระหว่างที่ ซึ่งมัน อยู่ในเวลาหนึ่ง กับ
ที่ซึ่งมัน อยู่ อีก เวลาหนึ่ง

การที่ ยก เหตุว่า 'ไม่ควร เชื่อ เพราะไม่น่า เชื่อ' หรือ
'ไม่ทำ เพราะไม่ ถูก' เช่นนี้ ย่อม ตกใน แฟ่ตาชี ส่วน
ความ เหมือน กัน ด้วย เหตุ กับ ผล เป็น ความ เดียว กัน เท่า
กับ กล่าว ซ้ำ กัน จะ เป็น เหตุผล แก่กัน อย่างไร ได้ ผล นั้น
เป็น สิ่ง ที่ เรา ต้อง การ ปฏิรูฟ ที่ นับ ว่า เรา ยัง ไม่ รู้ แต่เหตุ
นั้น เป็น สิ่งอื่น ที่ เรา รู้ แล้ว ซึ่ง นำ มา ดำ หรับ เป็น เครื่อง
ปฏิรูฟ ผล ก็ เมื่อ เหตุ กับ ผล เป็น ความ อัน เดียว กัน เดียว แล้ว
ก็ ชื่อ ว่า เรา สิ่ง ที่ ยัง ไม่ รู้ มา ตั้ง เป็น รู้ แล้ว ผล ที่ ปฏิรูฟ จึง
ชื่อ ว่า ไม่ มี ปฏิรูฟ

๕ ความ ดอย แฟ่ตาชี ชนิด นี้ เกิด แต่ อารัง เหตุ ผล อย่าง

ห่อหุ้ม เด่น ดอย จน ไม่ อาจ แล เห็น ว่า จะ เกี่ยว เป็น เหตุผล
กัน อย่างไร ได้ มี ตัวอย่าง ที่ กล่าว ให้ เห็น ได้ ดัง นี้ คือ

พระผู้ตั้ง ดำ หนา ย่อม เกิด ใน ตระกูล กระษัตริย์ ทั้ง ด้าน
ทุก ๆ พระ องค์ มา

พระพุทธเจ้า ก็ เกิด ใน ตระกูล กระษัตริย์

เพราะ ฉะนั้น ศาสนา พุทธ จึง เป็น ศาสนา ที่ ควร นับ ถือ
ได้จริง

(ความ อ่าง ใน หัวนี้ ต้อง อย่า เข้าใจ ว่า เป็น ความ
อ่าง ที่ผิด แต่ แผลง ชื่อนี้ เกิด จาก วิธี อ่าง ต่าง หาก เพราะ
เหตุ กับ ผล ไม่ จำ เป็น ต้อง เป็น ตาม กัน เช่น นี้ จึง เป็น เหตุ ผล
ที่ แล เห็น ไม่ได้ ว่า กัน กัน อย่างไร)

๖ ใช้เหตุ

แผลง ชื่อนี้ ชนิด นี้ ก็ แผลง ชื่อ ที่ เหตุ กับ ผล
ไม่ เป็น เหตุ เป็น ผล กัน เลย ที่ เดียว เช่น การ ที่ อ่าง ว่า ฝน พัด
อากาศ เปลี่ยนไป ตาม พระจันทร์ ข้าง ขึ้น ข้าง แรม เป็น กัน เพราะ
ได้ ทราบ ปรากฏ ตาม วิชา ศาสตร์ แล้ว ว่า พระ จันทร์ ไม่ มี
อำนาจ ทำ ความ เปลี่ยน แปลง เช่น นั้น ได้ ใน ชั้น บราณ นั้น
ถ้า มี ดาว หาง ขึ้น แล้ว ภาย หลัง เจริญ เกิด ความ ไข้ เจ็บ
หรือ ความ ร้าย ต่าง ๆ ก็ มัก ชัก เขา ว่า เป็น เพราะ ดาว หาง
แค่ ตาม ทาง วิชา ศาสตร์ เรา ก็ ได้ ทราบ แล้ว ว่า ดาว หาง เป็น
อย่างไร มี ทาง เดิน อย่างไร จึง ต้อง ผ่าน มา ใกล้ พิกภพ ของ
เรา เป็น บาง ครั้ง บาง คราว ไม่ เห็น ว่า จะ เกี่ยว กับ การ โรค
ภัย ไข้ เจ็บ และ ความ ร้าย แรง ใน โลก พิกภพ นี้ ได้ เลย ใน

สมัยนี้ถึงแม้ว่าเรา จะ พ้น จาก ความ เชื่อ ใน ตำรา ร้าย ที่ ต่าง ๆ
ก็ ดี เรา ก็ ยัง อาจ มี แฟ ธา ซี ชนิด นี้ ได้ บ้าง

การ ที่ ยก เหตุ ได้ พด้อย ๆ นี้ มัก จะ เป็น แฟ ธา ซี ไร
เหตุ ได้ ง่าย เป็น ต้น เรา จะ อ้าง ว่า โรงเรียน นี้ ไม่ เจริญ
เพราะ แต่ ก่อน เคย จัด ไม่ ดี มา เสีย แล้ว เช่น นี้ ก็ อาจ ตก
อยู่ ใน อ้าง ไร เหตุ เหมือน กัน

๑ หาดาย คำ ถาม แฟ ธา ซี นี้ ไม่ ดู สำคัญนัก มัก เกิด
แต่ ตั้ง คำ ถาม หาดาย ๆ ข้อ เวียง กัน จน ไม่ สามารถ มี คำ ตอบ ได้
มี ตัวอย่าง ที่ ทำน ไร ใน ตำรา อื่น ๆ คือ คำ ถาม ว่า “เด็ก
ที่ มารดา แล้ว หรือ ?” คำ ถาม เช่น นี้ ย่อม ไม่ เป็น ยุติธรรม
เพราะ จะ ตอบ รับ หรือ ปฏิเสธ ก็ ไม่ ได้ นอกจาก ได้ ทำ เช่น
นั้น จริง ครั้น จะ ตอบ ว่า ไม่ เคย ได้ ตี มารดา เคย ก็ หา
เป็น คำ ตอบ ของ คำ ถาม นี้ ไม่ คำ ถาม นี้ ที่ จริง เป็น ๒ คำ
ถาม รวม กัน คือ ๑ “เคย ตี มารดา บ้าง หรือ เป่า ?” เมื่อ
ได้ คำ ตอบ ว่า ‘เคย’ จึง จะ ถาม ต่อ ไป ได้ ตั้ง คำ ถาม ข้าง บน
นั้น แฟ ธา ซี ชนิด นี้ มัก มี ได้ ใน เวลา ชัก พยาน ท่าน
อาจารย์ วิธ โสโตตุ ก่อ ว่า “คำ ถาม หาดาย ข้อ ซึ่ง รวม เป็น

คำถามเดียวกัน จำต้องแยก ออก เป็น ข้อ ๑ เสีย ก่อน
 คำถาม ที่ จะ ให้ ตอบ ได้ อย่าง เดียว ก็ ต้อง เป็น คำถาม ข้อ เดียว
 เพราะ ฉะนั้น ประจักษ์ ๑ เดียว ไม่ ควร มี กิริยา หลาย กิริยา และ
 กิริยา ๑ เดียว ก็ ไม่ ควร มี ประจักษ์ หลาย ประจักษ์ เหมือน กัน
 ต้อง ให้ มี ประจักษ์ เดียว กิริยา เดียว จึง จะ ตอบ รับ หรือ ปฏิเสธ
 อย่าง เดียว ได้."

แบบ ผูก หัก

แฟกซ์ ความ ความ มี อะไร บ้าง ? ให้ อธิบาย ให้ละเอียด
 ที่ นักหาสุทธานรณ นอกแบบ ไม่ ได้ ก็ ให้ ใช้ สุทธานรณ ตาม
 คำว่า

บทที่ ๑๔

ห้วง นึก ช้อน

ห้วง นึก อาจ ช้อน กัน ได้ ต่าง ๆ กัน

จะ นำ มา อธิบาย

ห้วง นึก ช้อน

๑๒๓

ที่จะ อย่าง คอ ไปนี้

$$(๑) \quad ข \quad \text{ทั้ง} \quad \text{หมก} = ก$$

$$ก \quad \text{ทั้ง} \quad \text{หมก} = ข$$

$$ค \quad \text{ทั้ง} \quad \text{หมก} = ก$$

$$แ่ \quad \text{ทั้ง} \quad \text{หมก} = ค$$

$$ง \quad \text{ทั้ง} \quad \text{หมก} = ก$$

คือ อย่างนี้ เห็น ได้ว่า มี ห้วง นึก ๒ ห้วง ช้อน กัน อยู่ ถ้า
จะ แยก กัน ก็ ได้ ดังนี้

$$ข \quad \text{ทั้ง} \quad \text{หมก} = ก \quad \quad \quad ค \quad \text{ทั้ง} \quad \text{หมก} = ก$$

$$ก \quad ,, = ข \quad \quad \quad ง \quad ,, = ค$$

$$ค \quad ,, = ก \quad \quad \quad ง \quad ,, = ก$$

ห้วง นึก บท ต้น นั้น ปรุ ฟ ผด ให้ เป็น เหตุ ของ ห้วง นึก
บท ท้าย คอ ไป ถ้า จะ ให้ ชื่อ จัง ควร เรียก ว่า ผด เพื่อ ให้
แ่ ห้วง นึก บท ท้าย นั้น รับ ผด ของ บท ต้น มา เป็น เหตุ จัง
ควร ให้ ชื่อ ว่า เหตุ จาก ผด และ รวม ทั้ง หมก นี้ เรียก ว่า

ห้วง นึก ซ้อน อย่าง เพื่อ เหตุ

(๒) ยังมีอีก อย่างหนึ่ง เรียกว่า ห้วง นึก ซ้อน อย่าง
อ้าง เหตุ ดัง ตัวอย่างนี้

ข ทั้ง หมก เปน ก เปน ๑

ก , , เปน ข

. ก , , เปน ก

ประโยชน์ เหตุ ทั้งคู่ ข้อน อ้าง เหตุ อีก ขึ้น หนึ่ง ถ้า จะ แยก ออก
เปน ห้วง นึก สามัญ ต่าง ๆ กัน ก็ ได้ ถึง สาม บท ผู้ เรียบเรียง
ต้อง แยก คู เกิด แต่ ห้วง นึก ซ้อน อย่าง นำ พิจารณา นี้ คือ

(๑) ก ทั้ง หมก = ข

ข ทั้ง หมก = ก

ก ทั้ง หมก = ง

ง ทั้ง หมก = ๑

. ก ทั้ง หมก = ๑

ห้วง นึก อย่างนี้ เรียกว่า ห้วง นึก ซ้อน อย่าง งู กลืนหาง

และจะค่อยให้ขาวออกไปทั่วโค ๆ ก็ได้ แต่จะต้องให้เทอม
ท้าย กับ เทอม ต้น ของ ประโยก ต่อ กัน ย้ำ กัน หรือ พุค อีก
นัยหนึ่ง ว่า ให้ ประโยก ต่อ กัน ถัด หาง กัน เสมอ ไป เทอม
แรก ที่ สุด กับ เทอม ท้าย ที่ สุด ซึ่ง จะได้ เป็น เทอม ต้น เทอม
ท้าย ของ ประโยก อย่าง จะได้ มี แต่ อย่าง ละ ครั้ง เดียว ห้วงนึก
ซ้น ชนิด นี้ ถ้า จะ แยก ออก เป็น ห้วงนึก สามัญ ก็ จะ ได้
จำนวน ห้วง น้อย กว่า จำนวน ประโยก เหตุ ใน แห่ง เสมอ ไป ใน
ที่นี้ ประโยก เหตุ มี ๓ จึง จะได้ ห้วงนึก สามัญ ๓ ห้วง
ทั้งที่ กระ จาย ให้ คู่ ต่อ ไป นี้

๒ ทั้ง หมก = ก ก ทั้ง หมก = ง ง ทั้ง หมก = จ

ก ทั้ง หมก = ๒ ก ทั้ง หมก = ค ค ทั้ง หมก = ง

๑ ก ทั้ง หมก = ค ๑ ก ทั้ง หมก = ง ๑ ก ทั้ง หมก = จ

ห้วงนึก สามัญ ๓ ห้วง นี้ ย่อม เป็น ห้วงนึก เพื่อ เหตุ ซึ่ง กัน และ กัน
ดัง กล่าว มา แล้ว ใน (๑) เพราะ ย่อม ปรุ ผลิต ให้ เป็น เหตุ
แก่ ห้วง ต่อ ไป ทั้ง นั้น

ห้วงนึก ซ้น อย่าง ๑ ถัด หาง ที่ ชัก ตัว อย่าง มา ให้ เห็น นี้
ประโยก เหตุ เป็น ประโยก รับ ความ เต็ม ก็ ประโยก ก ทั้ง นั้น

แต่ที่จริง อาจ มี ประโยค ความ แบ่ง ได้ ประโยค หนึ่ง คือ ให้
 เป็น ประโยค หนึ่ง กับ จะ มี ประโยค ปฏิเสธ ได้ ประโยค หนึ่ง
 คือ ให้ เป็น ประโยค เหตุ สุต ท้าย เพราะ ถ้า ประโยค เหตุ
 ประโยค โท นอก จาก ประโยค หนึ่ง เป็น ความ แบ่ง เข้า ก็
 จะ เกิด ผิด ที่ เรียก ว่า เทอม รวม ไม่ แดง (พื้น กฏ ของ ห่วง นึก
 ข้อ ๓) ด้วย เทอม รวม เป็น เทอม ท้าย ของ ประโยค ความ เต็ม
 เต็ม เทอม หนึ่ง กับ อีก เทอม หนึ่ง ก็ เป็น เทอม หนึ่ง ของ ประโยค
 ความ แบ่ง ซึ่ง จะ เป็น เทอม แดง ไม่ ได้ เลย สัก ครั้ง เดียว
 หนึ่ง ถ้า ประโยค เหตุ ประโยค โท นอก จาก ประโยค สุต ท้าย เป็น
 ประโยค ปฏิเสธ ก็ จะ เกิด ผิด ที่ เรียก ว่า แดง เทอม ใหญ่
 (พื้น กฏ ของ ห่วง นึก ข้อ ๔)

แบบฝึกหัด

๑. ห่วง นึก ข้อนี้ มี อย่างไร ก็ อย่างไร บ้าง? ให้ ชัก
 อูทาทรณ์ ด้วย ไม่ ใช่ ไน คำว่า เป็น ตี แล้ว แยก ออก เป็น
 ห่วง นึก ตาม ญ ทั้ง สิ้น

๒. ห่วง นึก อย่างไร จึง จะมี ส่วน ที่ จำ ผล เพื่อ เหตุ หรือ

เหตุ จาก ผล ?

๓ ห้วง นึก ชัน อย่าง งู กัด หาง นั้น มี กฎ ที่ จะ ต้อง ให้ เผล ไป ตาม อย่าง ไบ บ้าง ?

บท ที่ ๑๕

ห้วง นึก อย่าง มี คอน ตี ชัน

(ก.) ห้วง นึก สมมุติ , ประ โยค แบ่ง ออก เป็น ๒ ชนิด

คือ เรียก ว่า ประ โยค อย่าง บริบูรณ์ ดัง ที่ กล่าว มา แล้ว ใน บท ต้น ๆ นั้น อย่าง ๓ กับ อีก อย่าง ๓ คือ ประ โยค มี คอน ตี ชัน ดัง จะ ได้ อธิบาย ต่อ ไป นี้

ประ โยค คอน ตี ชัน นี้ ต่าง กัน อยู่ อีก เป็น ๒ จำพวก ๆ หนึ่ง เช่น ประ โยค ว่า “ ถ้า เหล็ก ไม่ แท้ ก็ เปราะ ” คือ คำ ที่ อ้าง นั้น ย่อม อาศัย เหตุ ยืนยัน ว่า ต้อง เป็น เช่น นั้น แล้ว จึง จะ อ้าง ได้ ว่า เป็น อย่าง นั้น ๆ หา เป็น ความ ใด ส่วน เด็ดขาด ลง ไป ไม่ ต้อง อาศัย สิ่ง ใด เช่น ประ โยค บริบูรณ์ ดัง ที่ กล่าว มา แล้ว ใน ข้าง ต้น นั้น ไม่ ประ โยค คอน ตี ชัน ชนิด นี้ ให้ ชื่อ ว่า ประ โยค สมมุติ เพราะ เหตุ ว่า ความ อ้าง ของ

ประ โยค ต้องอาศัย ข้อสมมุติ ที่ ตั้งขึ้น ข้อ สมมุติ นี้ ดัง เกิด
ได้ด้วย มี คำว่า ถ้า, ~~ถ้า~~ ถ้าว่า, ~~หาก~~ หากว่า, ~~แม้~~ แม้ ว่า, ฯลฯ
นำ หน้า

ประ โยค คอนติชัน อีก ชนิด หนึ่ง ให้ ชื่อ ว่า ประ โยค คติ ยัง คิฟ

เช่น “ เดือน ตาม จันทร คติ ต้อง เปน ช้าง ขึ้น หรือ ช้าง แรม
อย่างใด อย่าง หนึ่ง ” หรือ “ เดือน ตาม จันทร คติ ถ้า
ไม่ เปน ช้าง ขึ้น ก็ ต้อง เปน ช้าง แรม ” ดังนี้ เปน ตัวอย่าง
และ จะ อาศัย เหตุ ให้ เปน หลายสถาน ออกไป อีก เท่าใด ๆ ก็ ได้
เช่น “ เดือน ตาม สุริย คติ ต้อง เปน เมษายน หรือ พฤษภาคม
หรือ มิถุนา ยน หรือ มีนาคม อย่างใด อย่าง หนึ่ง ”

เมื่อ รวม ชนิด ของ ประ โยค ตาม ที่ กล่าว มา แล้ว นี้ จึง
ควร วาง รูป ดัง เปน แผน ที่ ได้ ดังนี้ คือ

ประ โยค	{	บริบูรณ์	{	(ได้ แก่ ที่ เวียน มา แล้ว ใน ช้าง กัน)
		คอนติชัน		สมมุติ
				คติยังคิฟ

ประ โยค คอนติชัน ทั้ง สอง ชนิด นี้ ท่าน กล่าว ว่า คือ
ประ โยค บริบูรณ์ รวม กัน ๒ ประ โยค หรือ หลาย ประ โยค

คัง ที่ผู้ เรียบ ได้เห็น ปราถอยู่ แล้ว ประ โยค สมนุติ กับ
 ประ โยค คิสังคิฟ อย่าง อาศรัย ข้อ อ้าง แต่ ๒ สถาน ที่แบ่ง
 ออกได้ เป็น ประ โยค บริบูรณ์ ๒ ประ โยค แต่ประ โยค คิสังคิฟ
 อย่าง อาศรัย ข้อ อ้าง มากกว่า ๒ สถานขึ้นไป ก็ แยก เป็น
 ประ โยค บริบูรณ์ ได้ มากกว่า ๒ ประ โยค ขึ้น ไป

ใน ประ โยค สมนุติ เช่น “ถ้าเหตักไม่แท้ก็ เปราะ”

นี้ภาคต้น คือ “ถ้าเหตัก เป็นเหตักไม่แท้” เรียกว่า ภาคนำ

แต่ ภาค หลัง คือ “เหตัก นั้น เป็นเหตัก เปราะ” เรียกว่า

ภาค ตาม ความไม่แท้ ย่อม เป็น ข้อ สมนุติ และ ย่อม

เป็น ข้อ อาศรัย สำหรับ ที่ จะ ให้ เหตัก นั้น เป็น เหตัก เปราะ ไม่ ได้

ประ โยค สมนุติ เช่น นี้ อาจ ใช้ เป็น ห้วง นึก ได้ หลาย ทาง แต่

ที่ ตัว กุญ มี เพียง ๒ ทางเท่านั้น และ เมื่อ ห้วงนึก ไต มี

ประ โยค สมนุติ เช่น นี้ ก็ ให้ ชื่อว่า ห้วงนึก สมนุติ มี

ประ โยค ใหญ่ ประ โยค เล็ก ประ โยค อ้าง เหมือน

ห้วง นึก บริบูรณ์ ที่ ได้ กล่าว มา แล้ว เหมือน กัน จะ ชัก ตัว

อย่าง ให้เห็น พอ เป็น ที่ ดัง เกด ต่อ ไป ดังนี้ คือ

(๑) ถ้า ก เป็น ข, ค ก็เป็น ง

แต่ ก เป็น ข จริง

เพราะฉะนั้น ค ก็เป็น ง จริง

จะ ต้อง ดัง เกิด ให้ ตระเขียกว่า ใน ห้วงนึก ห้วง นี้ ประโยค
เด็ก รับ ภาคนำ ของ ประโยค ใหญ่ ซึ่ง เป็น ประโยค สมมุติ
แล้ว ประโยค อย่าง จึง รับ ภาคนำ ตาม ของ ประโยค ใหญ่ ได้ ห่วง
นึก ชนิด นี้ เพื่อ จะ ให้ เป็น ที่ ดัง เกิด ต่าง จาก ชนิด ที่ จะ กล่าว
ต่อไป ท่าน จึง ให้ ชื่อ ว่า ห่วง นึก สมมุติ ที่ รับ ภาคนำ

(๒) ถ้า ก เป็น ข, ค ก็เป็น ง

แต่ ค ไม่เป็น ง

เพราะ ฉะนั้น ก ก็ไม่เป็น ข

จะ ต้อง ดัง เกิด อีกว่า ประโยค เด็ก นั้น ปฏิเสธ ภาคนำ
ของ ประโยค ใหญ่ ซึ่ง เป็น ประโยค สมมุติ หา ได้ ปฏิเสธ
ภาคนำ ไม่ ห่วง นึก ชนิด นี้ ท่าน ให้ ชื่อ ว่า ห่วง นึก สมมุติ
ที่ ปฏิเสธ ภาคนำ

ห่วง นึก สมมุติ จึง มี ข้อ บังคับ อยู่ ข้อ ว่า ต้อง รับ
ภาคนำ หรือ ปฏิเสธ ภาคนำ อย่างใด อย่างหนึ่ง ถ้า ไม่ ก็ตาม

ข้อ บึง กับ นี จะ ไป รับ ภาค ตาม หรือ ปฏิเสธ ภาค นำ ก็ ดี
ย่อมจะ เกิด เป็น แฟ ตา ชี้นัน ทั้ง ตัว อย่าง ต่อ ไป นี้

ถ้า ก เป็น ข, ค ก็เป็น ง

แต่ ค เป็น ง

• เพราะฉะนั้น ก ก็เป็น ข

ความผิด ของ ประ โยค ช่าง นี้ แะ เห็น ได้ทันที เพราะ การ
ที่ ค จะ เป็น ง ได้นั้น หา สา รย์ เหตุ แต่ เพียง ว่า
ก ต้อง เป็น ข อย่าง เดียว ไม่ อาจ จะมี เหตุ อื่น ๆ
ได้ อีก เป็น อัน มาก บาง ที่ ถ้า จ เป็น ฉ, ค ก็ จะ
เป็น ง ได้ หรือ ถ้า ต เป็น ถ, ค ก็ อาจ เป็น ง ได้
แะ อื่น ๆ อีก ไม่มี สิ้น สุด ที่ เรา ไม่ พึง ทราบ เพราะ ฉะนั้น การ
ที่ ประ โยค เล็ก จะ มา รับ เข้า ว่า ค เป็น ง ก็ ไม่ เป็น บรู๊ฟ
พอ ที่ จะ ให้ ก เป็น ข ได้ จะ พุค เป็น ความ ให้ เข้า ใจ ได้
ง่าย อีก ที่ ว่า ถ้า คน เป็น คน ธรรมดา นี้ ก็ จะ ไม่ ยอม ออก เงิน
เพื่อ ประ โยชน์ อย่าง นั้น ๆ แต่ ที่ โทณ เรา จะ ไป อ้าง ได้ ว่า คน
ทุก คน ที่ ไม่ ยอม ออก เงิน เพื่อ ประ โยชน์ นั้น ๆ จะ เป็น คน ธรรมดา

ทั้งสิ้น เพราะอาจมีคนที่ไม่ยอมออกเงิน เพราะ
 ไม่มีเงินจะออก หรือบางทีจะเห็นว่าประโยชน์ของการ
 ที่จะทำเช่นนั้น ๆ ไม่พอแก่เงินที่ตนจะออกไป ด้วยมี
 หนทางที่จะทำประโยชน์อื่นให้ดีกว่านั้นด้วยเงินนั้น ๆ
 แฟลตชนิดนี้ควรให้ชื่อว่า แฟลตที่รับภาคตาม

อีกชนิดหนึ่งคือปฏิเสธรากน้ำนั้น ก็จะได้เห็นว่า
 ผิดเช่นเดียวกัน คือ

ถ้า ก เป็น ข, ค ก็เป็น ง

แต่ ก ไม่เป็น ข

เพราะฉะนั้น ค ก็ไม่เป็น ง

แฟลตชนิดนี้อธิบายได้ทำนองเดียวกับเมื่อ ก็คือการ
 ที่ ค จะเป็น ง นั้น หาอาศัยแต่เหตุที่ ก เป็น ข
 อย่างเดียวไม่ อาศัยเหตุอื่น ๆ อีกที่เรายังไม่มีความรู้
 เพราะฉะนั้น แม้แต่เหตุที่เราจะปฏิเสธได้ กล่าวคือ ก
 ไม่ใช่ ข เราก็ไม่มีความรู้ที่จะไปอ้างได้ว่า ค ไม่ใช่ ง
 ด้วย ค อาจกลายเป็น ง ได้ด้วยเหตุอื่นดังกล่าวมาแล้ว

ห้วง นึกอย่าง นึกอนติชน

๓๔๓

เช่น ต้นว่า ถ้าคน ไตเปน คน ไม่ กระจ่หนี เรา ก็ ไม่

อาจอ้าง ได้ ตาม ความ ใน ประ โยค เหตุ ว่าเขา คงจะ ให้
เงิน ใน สิ่ง ที่ เปน ประ โยชน์ ทุกเมื่อ เฟดาสี ชนิด นี้ ควร ให้
ชื่อ ว่า เฟดาสี ปฏิเสธ ภาคนา

ห้วง นึก สมมุติ นี้ แม้ แต่ จะ ดู เปน ห้วง นึก อีก ชนิด หนึ่ง
ต่าง หาก มี ข้อ บัง คับ และ วิธี ต่าง หาก ก็ ดี ก็ อาจ แปลง
ให้เป็น ห้วง นึก บริบูรณ์ ให้ เข้า ตาม กฎ ที่ ไต เรียบ มา แล้ว ได้
เหมือน ถิ่น เพราะ ประ โยค สมมุติ อาจ แปลง ให้ เปน ประ โยค
บริบูรณ์ ได้ ทั้ง สิ้น เช่น ต้นว่า ประ โยค ว่า “ ถ้า เหล็ก
ไต เปน เหล็ก ไม่ แท้ เหล็ก นั้น ก็ เปน เหล็ก เปราะ ” นี้
แปลง เปน ประ โยค บริบูรณ์ ความ ที่ ตรง กับ ว่า “ เหล็ก
ไม่ แท้ เปน เหล็ก เปราะ ” แล้ว ห้วง นึก สมมุติ ที่ ว่า

ถ้า เหล็ก ไต เปน เหล็ก ไม่ แท้ เหล็ก นั้น เปน เหล็ก เปราะ
เหล็ก นั้น เปน เหล็ก ไม่ แท้ จริง

เพราะ ฉะนั้น เหล็ก นั้น ก็ เปน เหล็ก เปราะ จริง
ก็ แปลง เปน ห้วง นึก บริบูรณ์ ได้ ว่า

เหล็ก ไม่ แท้ เปน เหล็ก เปราะ

เหล็ก นั้น เปน เหล็ก ไม่ แท้

เพราะ ฉะนั้น เหตุนี้ นั้นเป็น เหตุที่เพราะ

ประ โยค สม มุตติ บาง ประ โยค ก็ไม่ แปลง ได้ ง่าย เช่น นี้

จำเป็นต้อง เต็ม คำ เข้า ด้วย ความ จึง จะ ตรง กัน เช่น

ประ โยค ใน ห้วง นี้ก สม มุตติ ต่อ ไป นี้

ถ้า ประ หรศ ตก คำ อา กาศ ก็ หนาว

ประ หรศ ตก คำ จริง

เพราะ ฉะนั้น อา กาศ ก็ หนาว จริง

จะ แปลง เป็น ประ โยค บริบูรณ์ ให้เป็น ห้วง นี้ก บริบูรณ์ ต้อง ว่า

การที่ ประ หรศ ตก คำ เป็น การ ที่ ทำ ให้ อา กาศ หนาว

แต่ นี้ เป็น การ ที่ ประ หรศ ตก คำ จริง

เพราะ ฉะนั้น นี้ ก็ เป็น การ ทำ ให้ หนาว จริง

ห้วงนี้กสมมุตินิเทศฎีกาตาม ก็ จะ แปลง ให้ ดู เป็น

ตัวอย่าง ให้ เป็น ห้วง นี้ก บริบูรณ์ ได้ เหมือน กัน คือ

๑. ถ้า ความ เห็น ของ คน บาง คน ถูก การ มี ภาษี น้ำเงิน

ก็ เป็น การ ที่ ถูก

แต่ การ มี ภาษี น้ำ เงิน หาเป็น การ ที่ ถูก ไม่

เพราะ ฉะนั้น ความ เห็น ของ คน จำ พวก นั้น ก็ ไม่ ถูก

แปลงเป็น ห้วง นี้ก บริบูรณ์

ความ เห็น ของ คน บาง คน เป็น ความ เห็น ที่ ว่า การ มี
ทาส น้ำ เงิน เป็น การ ถูก

แต่ การ มี ทาส น้ำ เงิน หา เป็น การ ถูก ไม่
เพราะ ฉะนั้น ความ เห็น ของ คน บาง คน นั้น ก็ เป็น ความ
เห็น ที่ ไม่ ถูก

วิธี ที่ จะ แปลง ประ โยค สมนุติ ให้ เป็น ประ โยค บริบูรณ์ นั้น
บาง ประ โยค ก็ แปลง ยาก ดัง อุทาหรณ์ ที่ กล่าว มา แล้ว
ต้อง อาศัย ญ์ แปลง ดัง เกิด ให้ ความ ตรง กัน และ ให้
ประ โยค สมนุติ ที่ เป็น ๒ ประ โยค รวม เข้า เป็น ประ โยค เดียว
กัน เสีย ก็ เป็น ไปได้

คราว นี้ จะ ชี้ ให้ เห็น ได้ ด้วย อุทาหรณ์ ง่าย ๆ ว่า การ
ที่ รับ ภาศ ตาม ใน ห้วง นึก สมนุติ ก็ เป็น การ ผัน ญ์ ข้อ ๓
เทอม รวม ไม่ แสดง ใน ห้วง นึก บริบูรณ์ นั้นเอง

ตัวอย่าง ห้วง นึก สมนุติ

ถ้า คน เป็น คน ตระหนี่ ก็ จะ ไม่ ให้ เงิน

นาย ก ไม่ ให้ เงิน

เพราะ ฉะนั้น นาย ก เป็น คน ตระหนี่

แสดง เป็น ห้วง นึกบริบูรณ์

คน ๓๖๖ คน ย่อม เป็น ผู้ ไม่ ให้เงิน

นาย ก ไม่ให้เงิน

เพราะฉะนั้น นาย ก เป็น คน ๓๖๖ คน

คำว่า ‘ผู้ ไม่ให้เงิน’ เป็น เทอม รวบรวม และ ไม่เป็น
 เทอม แยก ทั้ง ๒ ครั้ง เพราะ เป็น เทอม ท้าย ของ ประโยค

ก. ทั้ง ๓ ห้วง นึก นี้ จึง ผิด กฎข้อ ๓ ที่ ว่า เทอม รวบรวม ไม่ แยก
 ห้วง นึก สมนิติ อย่าง ปฏิเสธ ภาค นำ ก็ จะ เทียบ ให้ เห็น ได้ เหมือนกัน

ห้วง นึก สมนิติ

ถ้า คน เป็น คน ๓๖๖ คน ก็ จะ ไม่ ให้เงิน

นาย ก ไม่เป็น คน ๓๖๖ คน

เพราะฉะนั้น นาย ก ก็ ไม่ เป็น ผู้ ไม่ ให้เงิน

(คือ เป็น ผู้ ที่ ให้เงิน)

แสดง เป็น ห้วง นึก บริบูรณ์

คน ๓๖๖ คน ย่อม เป็น ผู้ ไม่ ให้เงิน

นาย ก ไม่เป็น คน ๓๖๖ คน

เพราะ ฉะนั้น นาย ก ก็ไม่ ใ้ผู้ ไม่ ใ้เงิน

(คือเป็นผู้ ที่ ใ้เงิน)

ใน ห้วง นึก นี้ ประ โยคความรู้เฉพาะ เปน ประ โยค กิ เทอม
ท้าย ‘ผู้ ไม่ ใ้เงิน’ จึง เปน เทอม ไม่ แดง แต่เทอมนี้ มา
เปน เทอม ท้าย ของ ประ โยค อ่าง ซึ่ง เปน ประ โยค ข จึง
กลายเป็น เทอม แดง ไป ชื่อว่า ผู้ กฏข้อ ๔ ของ ห้วง
นึก หรือ ที่ เรียก ว่า เฟ ตา ซึ่ง แดง เทอมใหญ่

(๖) ห้วง นึกคิดยังคิฟ

ประ โยค คอนติชันอีก

ชนิด หนึ่ง ที่ เรียก ว่า คิดยัง คิฟนี้ คือ เทอม ท้าย หา เปน
เทอม เดียว ไม่ ย่อม มี ต่าง ๆ กัน หาย เทอม มัก
มี คำ ว่า ‘หรือ’ กัน กวาง คำ แดง นั้น จะ แดง ว่า
เทอม ต้นคอง หรือต่าง กับเทอมเหล่านี้ เทอม หนึ่ง เทอมใดก็ได้
เช่น ตัวอย่าง ว่า “การ เดินทาง ย่อม ไป ได้ด้วย รถ ไฟ หรือ
เกวียน หรือ เดิน หรือ เรือ” ประ โยค คิดยัง คิฟที่ ชักมา
เปน ตัวอย่าง นี้ มี เทอม ท้าย ที่ จะ เลือก ได้ ต่าง กัน ๔ อย่าง
แต่ ไม่มี ก้าหนด จะมี ก็ อย่าง ๆ ก็ได้ ตั้งแต่ สอง ขึ้น ไป

เมื่อ ห่วง นึก ไค นั ประ โยค ใหญ่ เปน ประโยค ดิทยังติฟ
 ห่วง นึก นั้น ก็ เรียกว่า ห่วง นึก ดิทยังติฟ แต่ ก็ ย่อม ต่าง กัน
 ได้ เปน ๒ อย่าง คือ ห่วง นึก สมมติ เหมือน กัน คือ ประโยค
 เด็ก ซึ่ง มัก เปน ประโยค บริบูรณ์ นั้น จะ เปน ประโยค รับ
 ก็ได้ หรือ ปฏิเสธ ก็ได้ ถ้า เปน ประโยค รับ ห่วง
 นึก นั้น ก็ ได้ ชื่อว่า ห่วง นึก ดิทยังติฟ รับ ดัง ตัวอย่าง ต่อไปนี้

ก คง เปน ข หรือ ค

แต่ ก คือ ข

เพราะฉะนั้น ก ก็ ไม่ใช่ ค

เหตุ ของ บ คง เปน เหมือนต์ หรือ คิม หันต์ หรือ วสันต์
 แต่ เหตุ นี้ เปน เหตุ เหมือนต์

เพราะ ฉะนั้น เหตุ นี้ ก็ ไม่ใช่ เหตุ คิม หันต์ หรือ วสันต์

ถ้า ประโยค เด็ก เปน ประโยค ปฏิเสธ ก็ ควร ให้ ชื่อว่า

ห่วง นึก ดิทยังติฟ ปฏิเสธ ดัง ตัวอย่าง ต่อไปนี้

ก คง เปน ข หรือ ค

แต่ ก ไม่ใช่ ข

เพราะฉะนั้น ก ก็ คือ ค

ห้วง นึก อย่าง มี คอน ดิฉัน

๓๔๗

ฤดู ของ ปี คง เปน เหมือนต์ หรือ คิมหันต์ หรือ วสันต์

แต่ ฤดู นี้ ไม่ ใช่ ฤดู เหมือนต์

เพราะ ฉะนั้น ฤดู นี้ ก็ คง เปน คิมหันต์ หรือ วสันต์

ถ้า ประโยค เด็ก เปน ประโยค คิสัง คิฟ ปฏิเสธ มากกว่า
อย่าง เดียว เช่น “แต่ ฤดู นี้ ไม่ ใช่ ฤดู เหมือนต์ หรือ คิมหันต์”
ประโยค อ่าง ก็ จะ ต้อง รับ แต่ อย่าง ที่ เหลือ อยู่

ย่อม จะ เปน ที่ ปรากฏ ได้ ใน ตัวอย่าง ข้าง บนนี้ ว่า
ห้วง นึก ชนิด นี้ ต่าง กัน เปน คน ละ พวก กับ ห้วงนึก บริบูรณ์ ที่ เดียว
หา ขึ้น อยู่ ใน กฎ ข้อ บัง คับ ของ ห้วง นึก บริบูรณ์ ไม่ ด้วย
ประโยค เหตุ เปน ประโยค รับ ประโยค อ่าง กลับ เปน ประโยค
ปฏิเสธ ถ้า ประโยค เหตุ เปน ประโยค ปฏิเสธ ประโยค อ่าง กลับ
เปน ประโยค รับ ถึง จะ แปลง ให้ เปน ห้วงนึก บริบูรณ์ ประโยค
ทั้ง ๓ เปน ประโยค บริบูรณ์ ก็ ไม่ อาจ แปลง ได้ ส่วน ห้วงนึก
คอนดิชัน อย่าง สมมุติ ที่ ได้ เรียบ มา แล้ว นั้น อาจ แปลง เปน ห้วง
นึก บริบูรณ์ ขึ้น อยู่ ใน กฎ ข้อ บัง คับ ของ ห้วงนึก บริบูรณ์ ได้ ไม่ ต่าง
ไป เปน จำพวก ใหม่ เหมือน ห้วง นึก คอนดิชัน อย่าง คิสัง คิฟ นี้ เดย

ห้วงนึก คิสัง คิฟ นี้ อาจ เปน แฟลา ซี ได้ ง่าย นึก เพราะ
การ ที่ จะ เลือก เทอม ท้าย ต่าง ๆ กัน เปน หดาย อย่าง นั้น ยาก

ที่จะเลือกให้เข้ากันได้เหมาะสม และให้รวมความได้หมด
ถ้าไปเลือกเอาอย่างที่ไม่เข้ากัน ซึ่งยังกำกวมกันอยู่ หรือ
เลือกไม่ครบอย่าง ก็เกิดผิดขึ้นทันที เช่น ตัวอย่างต่อไปนี้

หนังสือที่เรียกว่าคัมภีร์ ย่อมเป็นหนังสือที่ใจความ
ดี หรือแต่งดี

หนังสือเล่มนี้ใจความดี

เพราะฉะนั้นหนังสือเล่มนี้ ก็เป็นหนังสือที่ดีที่แต่งไม่ดี
เห็นได้ว่าหนังสือใดที่เนื้อความดีนั้น ไม่จำเป็นจะต้อง
เป็นหนังสือที่ดีที่แต่งไม่ดี เพราะฉะนั้นการที่เลือกเอาใจ
ความดี กับ แต่งดี มาเป็นเงื่อนไขนี้ ก็ชื่อว่าการเลือกอย่างที่ไม่
เข้ากันได้จริง

การเลือกเงื่อนไขสำหรับประโยคใหญ่แห่งหนึ่งก็
ดียังดีพอ ถ้าเลือกได้ตามชอบใจแล้ว (กล่าวคือไม่
จำเป็นต้องให้เข้ากันได้) ก็อาจปฏิเสธอะไรก็ได้ตามชอบใจ
ทั้งสิ้น คนเจ้าดำนอนมักจะชอบใช้ และผู้แรกเรียนก็
มักหลงผิดบ่อย ๆ ด้วย

แบบฝึกหัด

๓. ประโยคบริบูรณ์กับประโยคมีเงื่อนไขต่างกันอย่างไร ?

กับ ประโยค คอน ดิชั่น นั้น มีกี่ อย่าง ดังเกิด ได้อย่างไร ?

๒ ส่วน ใด ของ ประโยค เรียก ว่า ภาค นำ และ ส่วน ใด
เรียก ว่า ภาค ตาม ? ให้ชี้ ให้เห็น ด้วย อุทาหรณ์

๓ ให้แต่ง ประโยค คอน ดิชั่น ที่ อาจ แยก ออก เป็น ประโยค
บริบูรณ์ ได้ สอง, สาม และ สี่ ประโยค มาอย่าง ละ ประโยค

๔ หวัง นึก สมมุติ มี กฎ อะไร บ้าง ? ถ้า ผู้ กฎ เหล่า นั้น
จะ เป็น ผู้ กฎ ของ หวัง นึก บริบูรณ์ ข้อ ใด ?

๕ การ ที่ ใช้ หวัง นึก คอน ดิชั่น อย่าง ดี ยัง ดี พิพ นั้น เหตุ ใด
จึง ว่า อาจ ผิด ได้ ง่าย นึก ให้ชี้ ด้วย อย่าง ด้วย

๖ หวัง นึก มี คอน ดิชั่น ทั้ง สอง ชนิด ชนิด ไหน นับ ว่า
เป็น คน ละ พวก กับ หวัง นึก บริบูรณ์ ที่ เดียว เพราะ เหตุ ใด ?

๗ ใน หวัง นึก ต่อ ไป นี้ ให้ เลือก ว่า ไหน เป็น ถูก แล้ว
แปลง ให้ เป็น หวัง นึก บริบูรณ์ ถ้า หวัง ไหน ผิด ก็ ให้ชี้ ด้วย
ว่า ผิด อย่างไร

ก ถ้า แผ่น ดิน เบียด ฝน ก็ ย่อม ได้ ตก แต่ นี้ แผ่น ดิน
ไม่ เบียด เพราะ ฉะนั้น ฝน จึง ไม่ ได้ ตก

ข ถ้า ฝน ได้ ตก แผ่น ดิน ก็ คง เบียด นี้ ฝน ไม่ ได้ ตก
เพราะ ฉะนั้น แผ่น ดิน จึง ไม่ เบียด

ก ถ้าฝน ได้ ตก แผ่น ดิน ก็ คง เบียด แผ่น ดิน เบียด
จริง เพราะ ฉะนั้น ฝน ก็ ได้ ตก จริง

ข ถ้า แผ่น ดิน เบียด ฝน ก็ ได้ ตก แต่ ฝน ได้ ตก จริง
เพราะ ฉะนั้น แผ่น ดิน ก็ ต้อง เบียด

(ใน ตัว อย่าง ห่วง นี้ๆ เหล่านี้ ผู้ เรียบ จำ ต้อง อ้าง ตาม
ประโยค เหตุ ทั้ง ด้าน จะ เอา ความ รู้ นอก ออก ไป เข้า มา บน
ด้วย ก็ จะ ทำ ให้ ทาง ผิด ไป)

บทที่ ๑๖

ห่วง นึก สอง เขา

ยังมี ห่วง นึก อีก ชนิด หนึ่ง เรียกว่า ห่วง นึก สอง เขา
เพราะ ยก ความ ท้า กัน ทั้ง ๒ คู่ แล้ว ก็มี ที่ อ้าง รวม กัน ได้
คู่ ตัว อย่าง ต่อไปนี้

ถ้า ก เป็น ข, ก ก็ เป็น ง, และ ถ้า จ เป็น ฉ,
ก ก็ เป็น ง

แต่ ก คง เป็น ข, หรือ จ เป็น ฉ อย่างไร อย่างใด อย่างหนึ่ง

เพราะฉะนั้น ก็ จึง เปน ง

ถ้า จะ พูด ให้ เปน ถ้อยคำมีใจความ ก็ พอ หา คำ อย่างใด เช่น

“ ถ้า วิชา ศาสตร์ ดอน ให้ ทราบ ความ จริง อัน เปน

ประโยชน์ มาก ๆ ก็ เปน ของ น่า เรียน อยู่ และ ถ้า การ เรียน

วิชา ศาสตร์ ทำให้ กำ ถึง ความ คิด หา เหตุ ผล ก่อ ตั้ง ขึ้น ก็

เปน ของ น่า เรียน เหมือน กัน แต่ ขรรค วิชา ศาสตร์ ย่อม

ให้ผู้ เรียน ได้ ทราบ ความ จริง อัน เปน ประโยชน์ มาก ๆ หรือ มี

ฉะนั้น เพียง แต่ การ เรียน วิชา ศาสตร์ ก็ ย่อม ทำ กำ ถึง ความ

คิด หา เหตุ ผล ให้ ก่อ ตั้ง ขึ้น ใน อย่างใดอย่างหนึ่ง นี้จริง เพราะ

ฉะนั้น วิชา ศาสตร์ จึง เปน ของ น่า เรียน ”

ห้วงนึก เช่น นี้ มี ผู้ กล่าว ว่า “ เปน ห้วงนึก ชนิด ที่มี ประโยค

ใหญ่ เปน ประโยค สมมุติ ซึ่ง มี ภาค นำ หด ยภาค กับ มี

ประโยค เด็ก เปน ประโยค คิธ ยัง คิฟ ” ดู ความ ก็ เปน จริง เช่น นั้น

ห้วงนึก ชนิด นี้ อาจ ต่าง กัน ได้ อย่าง น้อย ที่ สุด เพียง ๓

สถาน ตัวอย่าง บน นั้น นับ เปน สถาน หนึ่ง เรียก ว่า

ห้วงนึก สอง เขา ขึ้น เดียว อย่าง เปน

อีก สถาน หนึ่ง นั้น เรียกว่า ห้วงนึก สอง เขา สอง ขึ้น

อย่าง เปน ดัง ตัวอย่าง ต่อไปนี้

ถ้า P เป็น W , K ก็เป็น J , และถ้า J เป็น D ,
 J ก็เป็น W

แต่ P คงเป็น W , หรือมีฉะนั้น J คงเป็น D
 เพราะฉะนั้น K ก็คงเป็น J , หรือ W คงเป็น W
 อย่างไรก็ดี อย่างหนึ่ง

ถ้า จะพูด ให้เป็น ความ ก็พอ หา ตัวอย่าง ได้ว่า “ถ้า
 ข้า ราช การ ผู้ใหญ่ แดเห็น ว่า ความ เห็น ที่คน ได้ ออก ไปแล้ว นั้น
 ผิด ยิ่ง ชื่น ยิน ยิน อยู่ ก็ ชื่อ ว่า เป็น ผู้ นำ ผู้อื่น ให้ หอง ผิด
 และถ้า เห็น ว่า ความ เห็น ที่คน ได้ ออก ไปแล้ว นั้น ผิด กลับ เปลี่ยน แก่
 เสีย ก็ อาจ ต้อง หา ว่า เป็น ผู้ ไม่ แน่ นอน นั้น คง แต่ เมื่อ เห็น
 ผิด เช่นนี้ จำ เป็น จะ ต้อง คง ยิน ยิน อยู่ หรือ มี ฉะนั้น ก็ เปลี่ยน แก่
 เสีย ใน อย่างใด อย่าง หนึ่ง เพราะ ฉะนั้น ถ้า ไม่ได้ ชื่อ ว่า เป็น ผู้ นำ
 ผู้อื่น ให้ หอง ผิด ก็ เป็น ผู้ อาจ ถูก ต้อง หา ว่า ไม่ แน่ นอน นั้น คง ”

ห้วง นี้ ก็นึก นี้ เรียก ว่า สอง ชั้น เพราะ ประ โยค อัง ยัง
 เป็น คิด ยัง คิพออยู่

อีก สถาน หนึ่ง นั้น เรียก ว่า ห้วง นี้ ก็นึก สอง เขา อย่าง ตาม
 เพราะ อาจ แยก ออก เป็น ห้วง นี้ ก็นึก สมนุติ ปฏิเสธ ภาค ตาม ซึ่ง ไม่
 เกี่ยว กัน เลย ได้ ๒ ห้วง ห้วง นี้ ก็นึก นี้ เป็น ๒ ชั้น เสมอ

ได้แก่ ตัว อย่าง ต่อ ไป นี้

ถ้า ก เป็น ข, ก ก็เป็น ง, และถ้า จ เป็น ฉ,
ข ก็เป็น ข

แต่ ก คงไม่ใช่ ง, หรือ ข ไม่ใช่ ข อย่างใดอย่างหนึ่ง
เพราะฉะนั้น ก ก็คงไม่ใช่ ข, หรือ จ ไม่ใช่ ฉ อย่างใด
อย่าง หนึ่ง

พูดเป็น ความ ที่ ได้ดัง นี้ ก็คือ

“กานาย ก เป็น คนฉลาด ก็คงไม่กล้าด่าทอคนอื่นต่อสาธารณะเพื่อ
เป็น คำ ด่า พย โขก และถ้า กานาย ก เป็น คน มี จรรยา ก็คง ไม่ ทำ
เช่นนั้น โดย หมาย ใจ จริง แต่ที่ กานาย ก ทำเช่นนั้น คงเป็น
ด้วย ด่า พย โขก หรือ หมาย ใจ จริงอย่าง ใดอย่าง หนึ่ง เพราะ ฉะนั้น
กานาย ก ก็คงเป็น คน ไม่ฉลาด หรือไม่มี จรรยา อย่าง ใดอย่าง หนึ่ง”

ห้วงนึก สอง เขาเหล่านี้ อาจเป็น เฟลตัส ได้ มากกว่าถูก เพราะ
ยากที่จะ หา ความ ที่ ทำ กัน เพียง ๒ อย่าง ให้ กัน ความ เต็ม หมด
ไม่ ให้ มี เหลือ ออก ไป ทาง อื่น ได้อีก นอกจาก จะ เป็น ความ

ปฏิเสธกันเอง เช่น ร้อน ไม่ร้อน หิน ไม่ใช่หิน ฯลฯ ซึ่งขัดกับกฎแห่งความมักอย่างไม่มีปานกลาง (หน้า ๒๕) เท่านั้น เพราะฉะนั้น ถ้าจะเลือกกล่าวเด่น ตามชอบใจ เช่นว่า “ถ้าฉันรักเรียน รัก การ เฒ่า เรียน อยู่ แล้ว ก็ไม่ต้อง อาศัย สิ่งที่ยั่ววน ใจจากครู และถ้าฉันรักเรียนน้อยกว่าการเฒ่าเรียนจริง การ ยั่ววนใจ อย่างไร ๆ ก็ ไม่อาจ ทำให้เกิด ประโยชน์ ได้ แต่ ขรรณ คำนึง เรียน คง รัก การ เฒ่า เรียน หรือ หน่าย การ เฒ่า เรียนอย่างใด อย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้น การ ยั่ว วนใจ ก็คง เป็น สิ่ง ที่ ไม่ จำ เป็น หรือไม่มีประโยชน์ อย่างใด อย่างหนึ่ง” ดังนี้ ประโยคเล็กซึ่ง เป็น ประโยค คัดยั่วตีฟ เป็น ประโยคผิด อยู่เอง เพราะ ความ รัก กับ ความ หน่าย-ไม่ กิน ความ หมด ยังอาจ มีเด็ก บางจำพวก ซึ่ง ไม่รัก การ เฒ่า เรียน และ ก็ ไม่ หน่าย หรือเกลียดชัง การ เฒ่า เรียน เด็ก จำ พวก นั้นความยั่ว วนใจ ครู รวบรวมอะไร จะ ชักจูง ให้ เกิดประโยชน์ ได้

ถ้า หาก ว่าเรา จะ เลือกหยิบ เอา ความ ค้านดิ่งกับใครคนหนึ่งขึ้นใช้ ได้ตามความ ต้องการ ของเรา แล้ว ยกเป็นเหตุ เป็นผล ตามนี้ เรา ก็อาจจะอ้าง อะไร ๆ ได้ตามชอบใจ หมด.

ห้วง นึก ๒ เขานี้ อาจ ค้าน ดิ่ง กัน ได้เอง ไม่ มีที่ สิ้น สุด ด้วยเหตุที่ เลือกความดีหรือความชั่วที่ค้านดิ่งกันเป็นคู่ ๆ ตามชอบใจ

ที่ไม่กินความได้เต็ม คุณท่านอาจารย์ อริสโต ตกลงกล่าวว่า มีหญิงชาวเมืองเฮเซ็นส์ (ซึ่งเป็นเมืองหลวงของชาวชาติกรีก) คนหนึ่งแต่โบราณได้กล่าวแก่บุตรของตนว่า “เจ้าจงอย่าเข้ารับราชการบ้านเมืองเลย เพราะถ้าเจ้ากล่าวคำอวยุติธรรม มนุษย์จะเกลียดเจ้า และถ้า เจ้า กล่าว คำอวยุติธรรม เทพยดาจะรังเจ้า” ท่าน อริสโต ตกลงจึง ขยายว่าบุตรควรจะตอบว่า “ข้าพเจ้าควรเข้ารับราชการบ้านเมือง เพราะถ้าข้าพเจ้า กล่าวคำ แต่ดื้อน ที่เป็น ยุติ ธรรม เทพยดาจะโปรดข้าพเจ้า และถ้า ข้าพเจ้า กล่าว คำ แต่ดื้อน อวยุติธรรม มนุษย์ก็จะ รัก ข้าพเจ้า ”

แบบฝึกหัด

- ๑ ห้วงนึก ๒ เขา คืออะไร และทำไมจึงเรียกว่า ดั้งนั้น ?
 - ๒ ห้วงนึก ๒ เขา มีกี่อย่าง ต่างกันอย่างไร ?
 - ๓ ห้วงนึก ๒ เขาที่จะเป็น เฟลดาซีได้นั้น มักเป็น เพราะอะไร?
 - ๔ ห้วงนึก ค่อยไปนี้ ให้ เขารูปเป็นห้วงนึกคิดยังดีฟ หรือ
 - ห้วงนึก ๒ เขา แล้วให้ บอกชื่อว่าเป็นชนิดใด
- “ผลที่เจ็บมากนั้นคง หายเร็ว และถ้าหากผลเป็นผลที่จะหายช้า ก็คงเจ็บน้อย เพราะฉะนั้น ก็นำที่จะอดทน เอาดอก”

บทที่ ๑๗

เทอม ชนิดต่าง ๆ.

ได้กล่าวแล้วใน บทที่ ๑ ว่าคำอ้างหรือที่เรียกว่าประโยคใน
 ตรรกวิทยา ย่อมแสดงความต่างกัน หรือต่าง กัน ของ ๆ สอง
 สิ่ง หรือความเข้าใจสองอย่าง แต่ในการที่จะอ้างให้
 ชัดเจนนี้ เราจะต้องบรรจุใช้ทั้งคำแสดงสิ่งทั้ง สอง ที่เปรียบ
 เทียบกัน และคำแสดงผล ของ ความเปรียบเทียบ (คือ
 ให้ทราบ ว่า ตัอง กัน หรือ ต่าง กัน) โดยให้เป็น ที่เข้าใจ
 ง่าย และชัดเจนที่สุด คำที่แสดงสิ่ง เปรียบเทียบก็ได้เขียน
 แล้วว่าเราเรียกว่า เทอม และคำที่แสดงผล ของ การ เปรียบ
 เทียบก็ได้เขียน แล้วว่าเราเรียกว่า คำแสดง จึงควร เห็น
 ได้ว่าคำอ้าง ที่เต็ม บริบูรณ์ ย่อมมี เทอม สองเทอม กับ คำแสดง
 คำหนึ่ง และเพื่อ ให้จำง่าย ตรรกวิทยา จึงให้ ชื่อ เสียว่า
ประโยค

อุทาหรณ์ ใน ประโยคว่า ‘แบบเรียนเร็วเป็น
 คำว่าดี’ นี้ คำว่า ‘แบบเรียนเร็ว’ นับเป็นเทอม หนึ่ง
 ‘คำว่าดี’ นับเป็น อีกเทอม หนึ่ง และคำว่า ‘เป็น’ นับ

แปล คำ แต่ง เพราะ ทำให้ เห็น ผล ของ ความ เปรียบ เทียบ ว่า
จำพวก หนึ่ง คือ แบบ เรียง เร็ว กับ จำพวก คำ รา ตี ทั้ง หดาย นั้น มี
ลักษณะ ต้อง กัน จำพวก แบบ เรียง เร็ว จึง นับ เข้า เป็น พวก เดียว
กับ จำพวก คำ รา ตี ทั้ง หดาย ได้.

ใน ที่ นี้ จะ เห็น ปรากฏ ได้ ชัด ว่า 'เทอม' ไม่ จำ เป็น ต้อง
แปล คำ ๆ เดียว จะ แปล คำ ที่ คำ ๆ ก็ได้ สุด แต่ เป็น
เครื่อง แสดง ความ เข้า ใจ, หรือ คน, หรือ สิ่ง ของ, อัน หนึ่ง
หรือ จำพวก หนึ่ง, แล้ว ก็ เป็น ใช้ ได้ เช่น ใน ประโยค ว่า
"มุม ที่ ฐาน ของ รูป สาม เหลี่ยม หน้า จั่ว (เป็น) เท่า กัน" นี้
เทอม ต้น มี คำ ถึง แปด คำ และ เทอม ห้าย มี ต้อง คำ
(คือ 'เท่า กัน') เท่านั้น

คำว่า เทอม นี้ เป็น คำ ภาษา อังกฤษ ที่ นำ มา จาก ภาษา
ละติน และ หมาย ความ ว่า 'จำกัด ที่ สุด' และ ดัง ที่ เทอม ใน
ศรกรวิทยา อยู่ หัก หาย เป็น จำกัด ที่ สุด ของ ประโยค ท่าน
จึง ได้ ให้ ชื่อ ตาม ศัพท์ ว่า เทอม

ถึง แม้ ว่า เทอม เป็น คำ แต่ ก็ คำ จะ เป็น เทอม ได้ ทุก
คำ ที่ ทำ ไม่ เช่น เรา จะ สมมุติ พด ให้ เป็น ประโยค ศรกรวิทยา
ว่า 'ควร เป็น กฎ' หรือ 'บาง ที่ คือ เรา' ฉะนั้น ก็

ย่อมไม่ได้ความอยู่เอง เพราะฉะนั้นคำว่า 'ควร' หรือ
'บางที' ในที่นี้ก็แปล เทอม ไม่ได้

คำที่จะแปล เทอม ต้น ได้ ต้องแปล คำนาม หรือคำอื่น ๆ
แต่รวมใช้ในที่เสมอ นาม คำที่จะแปล เทอม ท้ายได้ ต้อง
แปล นาม, คุณศัพท์ หรือ คำที่ใช้เสมอ นาม, คุณ ศัพท์
และ กริยา บางทีจะ แปล ที่ สงสัย ว่า คำ คุณ ศัพท์ แต่
ถ้าจะ แปล เทอม ได้หรือไม่? เช่น ใน ประโยค ว่า "แบบเรียน
แปล ประโยชน์มาก" ขอ อธิบาย ว่า ใน ประโยค เช่นนี้ ย่อม
แปลที่ เข้า ใจ กัน อยู่ ถึง ตัว นาม ที่ ไม่ ได้กล่าว ถ้าจะ พุค ให้
เต็มคำก็ต้อง ว่า "แบบเรียน เร็ว แปล (หนังสือ มี) ประโยชน์มาก."

ต่อไป นี้ เราจะ ต้อง พิจารณา เทอม ที่ แยก ออกไป ได้ ต่าง ๆ
เพื่อให้ทราบ ใจ ความ ของ เทอม เหล่า นั้น แน่ ชน ไว้

๑. ใน ชั้น ต้น เรา อาจ แยก เทอม ออก เป็น เฉพาะ, ทวิ ไป
และ หมู่ เหล่า ได้ หรือ จะ พุค ตาม ศัพท์ ไวยากรณ์ ก็ ว่า
วิถำนามย ดำนามย และ สมุห

เทอม เฉพาะ เป็น เทอม ที่ ใช้ แทน ของ สิ่ง เดียว อย่าง เดียว
เช่น กรุงสยาม, วัชรราชบพิธ, พระยอด, นายแดง, ฯลฯ

เทอมชนิดต่าง ๆ

๑๕๘

นายแดงนี้ถึงอาจเป็นชื่อของคนได้ทั้งหมด แต่ก็ไม่ในทั้งหมด
ไม่หมายความว่านายแดงคนอื่น ๆ ทั่วไป หมายความว่า
เฉพาะนายแดงคนที่พูดถึงคนเดียวกันนั้น และคำว่านายแดง
ในที่ต่าง ๆ กัน ก็ย่อมมีใจความผิดกันทั้งหมด อย่าง
เดียวกับคำว่า 'ภูเขาทอง' ของเราไม่ได้เกี่ยวกับ 'ภูเขาทอง'
กรุงเก่าเลย

เทอมทั่วไป ตรงกันข้ามกับที่กล่าวมาแล้ว ก็จะใช้แทนสิ่งใด ๆ ก็ได้ ที่ขึ้นอยู่ในพวกเดียวกัน และมีลักษณะตัวกัน เช่นคำว่า 'แม่' นี้เป็นเทอมทั่วไป เพราะจะเรียกทอง, หรือเงิน, หรือทองแดง, หรือเหล็ก, หรือคัมภีร์, ฯลฯ ว่าแม่ก็ได้

เทอมหมู่เหล่า นั้นเป็นชื่อของ ๆ หลายสิ่ง ซึ่งรวมกันเข้าทั้งหมด เป็นจำนวนเทอมอื่นหนึ่ง แต่หาเป็นชื่อของ ๆ เหล่านั้นเรียงตัวไม่ เป็นชื่อของจำนวนเทอมทั้งหมด เช่นคำว่ากองทหาร, กรรมการ, มวยหมู่, คณะเหนือ ฯลฯ เทอมเหล่านี้เป็นชื่อของจำพวกทั้งสิ้นหาได้เป็นชื่อของคนเรียงตัวที่รวมอยู่ในพวกนั้นไม่

ในหนังสือบางเล่มเขาไม่แยกเทอมหมู่เหล่าออกเฉพาะพวก

หนึ่ง ทาง หาก เพราะ เหตุ ว่า เทอม เหล่า นั้น บาง ที่ ก็ เป็น ได้
ทั้ง ทัว ไป และ หมู่ เหล่า เป็น ต้น ว่า ‘ หอ สมุด ’ คำ นี้ ถ้า
หมายความว่า ถึง หนังสือ ต่าง ๆ ที่ รวม กัน เข้า เป็น หอ หนึ่ง คำ
ว่า หอ สมุด ก็ เป็น เทอม หมู่ เหล่า แต่ ถ้า หมายความว่า หอ
สมุด ทัว ไป ไม่ ว่า ของ หอวง (ที่ ตั้ง อยู่ ใน พระ บรม มหา
ราชวัง) หรือ ของ ราชภู หรือ หอ สมุด ของ ใคร ๆ ใน
เมือง ไต ๆ แล้ว หอ สมุด ก็ กิตาย เป็น เทอม ทัว ไป ฉะนั้น,
กอง ทหาร ก็ เหมือน กัน ถ้า หมายความว่า ถึง ทหาร ที่ รวม กัน
ขึ้น เป็น กอง หนึ่ง ก็ เป็น เทอม หมู่ เหล่า ถ้า หมายความว่า
ถึง กอง ทหาร ต่าง ๆ เช่น กอง รักษา องค์, กอง ปืน ใหญ่,
กอง ทหาร หน้า, กอง ทหาร มหาด เล็ก ๆ ฯลฯ ก็ เป็น เทอม
ทัว ไป แต่ ใน ถิ่น นี้ เห็น ว่า ถึง คำ ไต จะ เป็น ได้ สอง ทาง
แม้ ใน ที่ ไต หมายความว่า ทาง ไต ก็ ควร ใช้ เป็น ทาง นั้น
เพราะ ฉะนั้น ถ้า จะ แยก เทอม หมู่ เหล่า ออก เสีย เป็น อีก พวก หนึ่ง
เพื่อให้ ชัดชัด ขึ้น ก็ ไม่ เป็น การ ขัด ข้อง อัน ไต

(๒) การ แยก อีก ทาง หนึ่ง ก็ สั กัญ เหมื่อง กัน คือ แยก
เป็น เทอม มี ตัว และ เทอม ไม่ มี ตัว เทอม มี ตัว นั้น เป็น
คำ ที่ ใช้ เป็น ชื่อ ของ ๆ ที่ เป็น ตัว เป็น คน และ เทอม ไม่ มี

ตัวใช้เป็นชื่อของชนิด, ลักษณะ, หรืออาการต่าง ๆ ของ ๆ ที่มีตัว 'เรือนงาม' นี้เป็นชื่อของ ๆ ที่มีตัวอยู่ เพราะฉะนั้นก็เป็นเทอมที่มีตัว แต่ 'ความงาม' เป็นชื่อของเครื่องแต่งชนิดของเรือน เพราะฉะนั้นจึงเป็นเทอมไม่มีตัว

ผู้เรียนต้องสังเกตไว้ว่า 'คำคุณศัพท์' ย่อมมีตัวทั้งต้น เมื่อเราพูดว่าหนังสือเป็นประโยชน์ คำ 'ประโยชน์' นี้ก็เป็นคำประกอบของหนังสือ ซึ่งมีตัว เพราะฉะนั้นคำ 'ประโยชน์' ก็ต้องมีตัวด้วย (คือหนังสือนั่นเอง) แต่เมื่อทำคุณศัพท์ให้เป็น 'คุณนาม' เช่น 'ความมีประโยชน์' นี้ก็กลายเป็นของไม่มีตัวไป เพราะไม่ถึงถึงหนังสือหรือถึงอะไร ๆ ที่มีประโยชน์ แต่ถึงถึงอำนาจอะไรอื่นหนึ่งที่ทำให้ของนั้นเป็นประโยชน์ได้ ฉะนั้น 'กริยานาม' ก็เป็นคำไม่มีตัวฉะนั้นเหมือนกัน

(๓) แยกอีกทางหนึ่งคือ แบ่งเทอมออกเป็น
 เทอมรับ กับ เทอมปฏิเสธ เทอมรับ คือ ที่แสดงความ
 มีอาการที่เป็นอยู่ แต่ เทอมปฏิเสธ นั้น แสดงความขาด
 อาการที่เป็นอยู่ เช่น ผู้ตอบด้วยวาสนา ผู้มียุติธรรม

ผู้กตัญญู เหล่านี้ เป็นเทอมรับ แต่ผู้ไว้วาสนา ผู้ยุติธรรม และผู้ชกตัญญู เหล่านี้ เป็นเทอม ปฏิเสธ. ผู้เรียน ควร สังเกต ว่า คำที่ มา แต่ ภาษา บาฬี เช่น ยุติธรรม และ กตัญญู นี้ ถ้า ปฏิเสธ ก็ แถม พยางค์ ‘อ’ เข้าข้าง หน้า แต่ ใน ภาษา ของ เรา ไม่ มี พยางค์ เหล่านี้ จึง ต้อง แถม คำ ปฏิเสธ ว่า ‘ไม่’ หรือ ‘ปราศจาก’ ลง แทน

ผู้เรียน จะ ต้อง ให้ ทราบ ว่า เทอม ไต ที่มี คำ ปฏิเสธ เทอม นั้น หา เป็น เทอม ปฏิเสธ เสมอ ไป ไม่ เช่น คำ ว่า ‘หา คำ มิได้’ นี้ ตาม รูป ของ คำ ก็ ควร เป็น ปฏิเสธ แต่ ที่ จริง กลับ เป็น เทอม รับ เพราะ แปล ว่า มี คำ มาก จน จะ ประมาณ มิได้

หนึ่ง คำ เช่น ว่า ‘น้อย กว่า’ นี้ ก็ หา เป็น เทอม ปฏิเสธ ของ คำ ‘มากกว่า’ แท้ ไม่ เพราะ ยังมี ปานกลาง ว่า ‘เท่ากัน’ เทอม ปฏิเสธ ของ มากกว่า ก็ คือ ‘ไม่ มากกว่า’ (ซึ่ง อาจ เป็น ได้ ทั้ง เท่ากัน และ น้อย กว่า) ฉะนั้น ไต ก็ ดี ผอม ไม่ ใช่ เทอม ปฏิเสธ ของ อ้วน และ ขั้ว ไม่ ใช่ เทอม ปฏิเสธ ของ ตั้ ฉะนั้น เทอม เหล่านี้ ก็ อาจ จะมี คำ กลาง ได้ ควร เรียก ว่า เทอม ตรง ข้าม และ ย่อม ปฏิเสธ ซึ่ง กัน และ กัน อยู่ ใน ตัว เอง จะ

นับว่า เทอมใด รับ เทอมใด ปฏิเสธ เสมอ ไปไม่ได้

มีคำอีกจำพวกหนึ่ง เช่น 'ตาบอด' 'ตาย' ฯลฯ ซึ่งแสดง ความ ขาด ของ อาการ ที่ ได้เคย มี มา แล้ว หรือ ที่ ควรจะมี ได้ คนเรา ถึงจะ ตาบอด มาแต่กำเนิด ไม่ได้เคย แลเห็น เลย ก็ ตี แต่ยังมี ตา และอาการ ของ ตา ที่ ควรจะเห็น ได้ เว้นแต่เป็น เพราะเหตุร้าย หรือ แฉก ศีรษะค้ำอะไรขึ้นหนึ่ง จึงทำให้ อาการ ของ ตานั้น พิการ ไปเสีย ไม่เหมือนต้นไม้ที่ถึงมีตาอย่างไร ๆ ก็คงไม่อาจเห็นได้โดยเป็นอันขาด เพราะเหตุฉะนั้น เทอม ที่แสดง ความ ขาด ของ อาการ ที่ควรจะมี ได้ เช่น ตาบอด และ ตาย (สำหรับ คน หรือ สัตว์) นี้ จึงให้ชื่อใน ตรรกวิทยาว่า เทอม ขาดอาการ และ เทอม ที่แสดง สิ่งที่ไม่ มีและไม่ควรจะมี ได้ นั้น เรียกว่า เทอม ปฏิเสธ

(๔) การแบ่งอย่างที่สุดนี้ คือ แบ่งเป็น เทอม เกี่ยว กับ เทอม ดำรง เทอมเกี่ยว แสดงสิ่ง ซึ่งเมื่อนักจะต้องนึกถึง สิ่งอื่นด้วย เช่น นึกถึง คำบิดา ก็อด นึกถึง บุตร ไม่ได้ เพราะ คนมีบุตร จึงได้ชื่อว่า เป็นบิดา นึกถึง สามี คำภรรยา ก็ขึ้น มา ใน ใจ ด้วย นึกถึง ครู ก็นึกถึง ศิษย์ ด้วย เพราะ ครู เป็น ผู้สั่งสอน ศิษย์ จึงได้นามปรากฏว่า ครู ส่วน เทอม ดำรง นั้น

ไม่ได้เกี่ยวเนื่องของเพื่อ กับ สิ่งใด จะให้อุทาหรณ์ได้เช่น น้ำ,
ต้นไม้, ไม้, ไม้, ไม้. เป็น ต้น

ถ้าจะนับ แต่ ดำรง เกี่ยวอย่าง ปกติ แล้ว คำใด ๆ ก็
ย่อมมีที่เกี่ยวพาดไป ถึง คำอื่น ได้ทุก คำ เช่น น้ำก็ เกี่ยวด้วย
ชาติ ที่ผสมให้ เป็น น้ำ ต้นไม้ก็ เกี่ยวด้วย ดิน ที่ปลูก ไม้
ก็ เกี่ยวด้วย ไม้ ที่ ทำ ไม้ ไม้ แต่ ความ เกี่ยว นี้ หา สนิท ส่นม ถึง
กับจะทำให้ สิ่ง หนึ่ง ได้ ชื่อ ว่า สิ่ง หนึ่ง เพราะ มี สิ่ง หนึ่ง เกี่ยว
ดัง บิดา กับ บุตร สามี กับ ภรรยา ครู กับ ศิษย์ ที่ ถ่วง มา
แล้ว ข้าง บน ไม้ คำพวก นี้ เช่น น้ำ, ต้น ไม้ ไม้ ไม้ ไม้ จึง แยก
ออก เดี่ยว เรียก ว่า เทอม ดำรง

ใน บท ต่อ ไป ข้าง หน้า จะ ได้ ชี้ ให้ เห็น ว่า เทอม มัก มี ใจ
ความ มาก กว่า ทาง เดี่ยว ใจ ความ ทาง หนึ่ง เป็น ทั่วไป, อีก
ทาง หนึ่ง เป็น เฉพาะ ทาง หนึ่ง มี ตัว ติด ทาง หนึ่ง ไม่ มี ตัว ไม้ ไม้
อย่างไร

ก่อน ที่ จะ ใช้ เทอมใด ผู้เขียน ควร ตรวจ เสีย ให้ ถ่องแท้
และ ให้ เป็น ที่ ตก ดง ใจ ว่า เทอม นี้ จะ ให้ หมาย ความ เป็น
อย่าง นี้ แน่ ละ นี้ เป็น ข้อ สำคัญ ที่ สุด ของ ตรรกวิทยา คำ เช่น
ว่า กระ สัตว์ เป็น ต้น ถ้า หมาย ความ ว่า กระ สัตว์ ใด ๆ
พระ องค์ ใน ทุก ๆ บ้าน เมือง ใน โลก ใน ไม่ ว่า เวลา บัด จุบัน

หรือ อติ๊ด ก็คือ ก็เป็น เทอม ทั่วไป ถ้า หมายถึง ความ เพียง
 กระษัตริย์ พระองค์ ใด ใน ประเทศ ใด ก็เป็น เทอม เฉพาะ และ
 เป็น เทอม มี ตัว, เทอม รับ, และ เกี่ยว ด้วยไฟ บ้าน พด
 เมือง ของ พระ องค์ ทั้ง ๕

แบบฝึกหัด

๑. จง ไร คำ เทอม

๒. จงชี้ให้เห็นว่า เทอม ทั่วไป กับ เทอม หมู เหล่า ต่างกัน
 อย่างไร.

๓. เทอม ต่อ ไปนี้ โทณไม่ มี ตัว บ้าง? บ้าน, ความ ชอบ
 ใจ, ทุก ชั่ว โภง, เอก ชน, ความ เปน เอกชน, เขียว, เหล็ก, ชาติ.

๔. เทอม ปฏิเสธ คือ อะไร? มี คำ อะไร บ้าง ที่ แสดง
 ความ ปฏิเสธ?

๕. เทอม ต่อ ไปนี้ ให้ บอก ว่า

(ก) เปน ทั่วไป หรือ เฉพาะ หรือ หมู เหล่า

(ข) มี ตัว หรือ ไม่ มี ตัว

(ค) รับ หรือ ปฏิเสธ หรือ ชาติ อากา.

(ง) เกี่ยว หรือ ถ้า ทั่ว

แขวง, หนึ่งสี่, หอ สมุค, กรุง สยาม, พระ ยอด,
ทอง, ประชานา จินต, หนอง คาย, ความ จำ, แสง สว่าง,
ความ ดังเกิด.

บทที่ ๑๘

ความใน และ ความ นอก ของ เทอม

ถ้าจะมีคำถามว่า นามศัพท์ว่า 'ยาน' นี้คืออะไร จะ
ตอบว่ายานคือ เรือ รถ ม้า ช้าง เกวียน บัลดุน ฯลฯ
ก็ได้ หรือจะตอบว่าเครื่องนำไปก็ได้ คำตอบอย่าง
หนึ่งเรียกว่า ความนอก ของคำว่ายาน คำตอบอย่าง
ที่สองเรียกว่า ความใน ของคำว่ายาน ผู้เรียนจะ
สังเกตเห็น ได้ว่าคำเทอมทั้งหลาย โดยมาก ย่อมจะมี
ความนอกความใน ดังอุทาหรณ์ข้างบนนี้

คำว่า 'เรือ' นี้ ถ้าจะพูดตามความนอกก็ตั้งแต่
ถึงเรือต่าง ๆ คือ เรือมหาจักรี นกฏราช กุมาร พาดิ
ศุกรีพ เรือแหวก เรือใบศ เรือดำปืน และเรือต่าง

ประเทศทั่วโลก อีก เปน อัน มาก ที่มีชื่อต่าง ๆ กันทั้งนั้น
ถ้าจะพูด ตาม ความใน ก็ถึงถึง ยาน ชนิดหนึ่ง ซึ่ง จะพาเราไป
ได้ ใน ทางน้ำ อันใดก็ดี คำว่า 'สัตว์โลก' ก็มีความ
นอก คือ คน ทั้ง หญิง ชาย ผู้ใหญ่ เด็ก, สัตว์สี่ เท้า สอง เท้า,
นก, ปลา, และ แมลง ทั้ง สั้น ยาว นั้น แต่ความ ในนั้น
ถึงถึง สิ่งที่มีชีวิต (มีชีวิตวิญญาณ) มีความสามารถย่อย
อาหาร และ ออก กำ ดัง ได้ จะพูด ให้เข้าใจง่าย คือ

ความ นอก ของ เทอม นั้น คือ สิ่ง ทั้ง หลาย ทั้ง สั้น ที่ จะ
เรียกชื่อ ตาม เทอม นั้น ได้

ความ ใน ของ เทอม คือ จรรณชาติ หรือ ชนิด หรือ อาการ
หรือ ลักษณะ ที่ จำเป็น จะ ต้อง มี อยู่ใน สิ่ง เหล่านั้น เพื่อ
จะได้เรียกชื่อ สิ่ง เหล่านั้น ตาม เทอม นั้นได้

เราจะ เรียก คน หรือ ม้า หรือ นก แก้ว หรือ คัก กระ แตน หรือ
ปลา เทโพ ว่า สัตว์โลก ก็ได้ เพราะ ฉะนั้น คน หรือ ม้า หรือ
คัก กระ แตน หรือ ปลา เทโพ ใด ๆ จึง เปน ความ นอก ของ คำ
ว่า 'สัตว์โลก'

การ มีชีวิต (มีชีวิตวิญญาณ) มีความสามารถย่อยอาหาร
และ ออก กำ ดัง ได้ เปน จรรณ ชาติ ของ สัตว์โลก ทั่วไป ถ้า

สิ่งใด ไม่มี ของ เหล่านี้ สิ่งนั้น เราก็ ไม่ เรียก ว่า สัตว์ โลก
ธรรมชาติ หรือ อากาโร เหล่านี้ จึงเป็น ความใน ของ คำว่า สัตว์ โลก

มีอีก สิ่ง หนึ่ง ซึ่งผู้ เวียน ควร จะ สังเกต ให้มาก คำว่า
'เรื่อ' นี้ ถ้าจะเติม คำ ประกอบ ให้เป็น 'เรื่อ กดไฟ' ขึ้น
จะ เห็น ได้ ว่า ความ นอก น้อย ลง ไป ทันที เพราะ แต่ ลำพัง
เรื่อ ย่อม มี ทั้ง เรื่อใบ เรื่อ แฉว และ เรื่อ พาย ด้วย เมื่อ พด เณการะ
เรื่อ กด ไฟ แฉว เรื่อ ใบ เรื่อ แฉว เรื่อ พาย ต้อง คัด
ออก หมด ย่อม เหลือ อยู่ แต่ เรื่อ ที่ ถ่น ไป ได้ ด้วย แรง ไฟ
และ ใสน้ำ เท่านั้น จำนวน เรื่อ ก็ น้อย ลง ไป มาก เป็น ธรรมดา
แต่เมื่อ พิจารณา ดู ความ ใน จะ แล เห็น ได้ ว่า มาก ขึ้น เพราะ
เรื่อ กดไฟ มี ลักษณะ และ อากาโร ทุก อย่าง ที่ เรื่อ ธรรมดา มี
และ ยัง เข้า มี ลักษณะ และ อากาโร อื่น ๆ ที่ เรื่อ ธรรมดา ไม่มี อีก
คือ ถ่น เรื่อ ถ่น ด้วย ใสน้ำ เป็น ต้น

ถ้าจะเติม คำ ประกอบ เข้า อีก ว่า 'เรื่อ กดไฟ หดวง'
ความ นอก ก็ จะ ยิ่ง น้อย ลง ไป อีก เพราะ ใน พวก เรื่อ กดไฟ
ทั้ง หดวง จะ ต้อง แยก เรื่อ กดไฟ ที่ ไม่ ใช่ว่า เรื่อ กดไฟ หดวง
ออก เสีย จำนวน เรื่อ ย่อม น้อย ลง เป็น ธรรมดา แต่ ความ
ใน ทั้ง ๒ เพราะ นอก จาก ลักษณะ และ อากาโร ทั้ง ๒ ของ

เรือ กด ไฟ เรือ จำ พวก นี้ ยัง มี ความ พิเศษ เพิ่ม ขึ้น อีก ก็
 เป็น เรือ กด ไฟ เฉพาะ ของ หอดวง ไม่ใช่ เรือ กด ไฟ ของ ใคร ๆ
 ทั้ง ไป ฉะนั้น ไต่ ก็ ดี ถ้า เติม คำ ประ กอบ ว่า ‘เรือ กด ไฟ หอดวง
 อย่าง ใหญ่’ จำ นวน เรือ ใน จำ พวก นี้ ก็ ยิ่ง น้อย ลง อีก แต่
 ชนิด ตักษณ หรือ อา การ ทวี ขึ้น เป็น การ ตรง กัน ข้าม อยู่
 ฉะนั้น และ เรา อาจ เติม คำ ประ กอบ ให้ ความ นอก เหลือ แต่
 เรือ ลำ เดียว ก็ได้ ส่วน ความ ใน จะ มาก ขึ้น ตาม ความ
 ประ กอบ นั้น

เมื่อ ได้ กล่าว ถึง เพียง นี้ แล้ว ผู้อ่าน จะ เข้า ใจ ชัด คี่
 ว่า จำ นวน ของ ความ นอก ความ ใน ทวี และ ลด ต่าง กัน อย่าง ไ
 จัง ควร จะ เขียน เป็น กฎ ลง เสีย ให้ ทราบ แน่ ว่า ดัง นี้ “ถ้า ความ
 ใน ของ เทอม ทวี ขึ้น ความ นอก ก็ ย่อม ลด ลง”

ผู้ เรียน ต้อง ไม่นึก ว่า การ ทวี หรือ ลด ของ ความ ใน ความ
 นอก แห่ง เทอม นี้ มี ส่วน เป็น กำหนด คือ ทวี หรือ ลด เท่า ส่วน
 กัน ไม่ เป็น ดัง นั้น มิ ได้ คง จะ เห็น ปรากฏ ใน อุทาหรณ์
 ต่อไป นี้ .

ถ้า จะ เติม คำ ประ กอบ ‘คำ’ หรือ ‘เผือก’ เข้า กับ

คำว่าข้าง ความ นอก ที่ ทวิ ฐั้น ทั้ง สอง นั้น ต่าง กัน มาก เพราะ ข้าง เหนือ มี น้อย เท่านั้น ก็ เห็น ได้ ว่า ใน การ ที่ ทวิ ความ ใน ของ คำ ฐั้น เท่า ๆ กัน นั้น ความ นอก จะ ไม่ ดก ดง ได้ เป็น ลำดับ ย่อม ดก มาก บ้าง น้อย บ้าง แล้ว แต่ คำใด ประกอบ

คำ บาง อย่าง แสดง แต่ ความ นอก คำ บาง อย่าง แสดง แต่ ความ ใน บาง อย่าง แสดง ทั้ง ความ นอก และ ความ ใน เทอม จำ พวก ที่ แสดง ทั้ง ความ นอก และ ความ ใน เรียก ว่า คชน ใน เตศัพท์ นอก นั้น ที่ แสดง แต่ อย่างใด อย่างหนึ่ง อย่างเดียว ไม่ เรียก ว่า คชน ใน เตศัพท์

ในเรื่อง นี้ ท่าน นักปราชญ์ ทาง กรรมก วิทยา ยังมี ความ เห็น แตก ต่าง กัน อยู่ บาง ท่าน เห็น ว่า วิธำ มานย นาม ไม่ แสดง ความ ใน แสดง แต่ ความ นอก เท่านั้น และ อธิบาย อ้าง เหตุ ผล ว่า ดังนี้

“คำ เทอม เช่น ข้า แดง สุก กระจุ เทพ ฯ ประเทศ อังกฤช เป็น นาม ซึ่ง แสดง แต่ ความ นอก เท่านั้น ความ อื่น และ คุณ นาม ทั้ง ปวง เป็น นาม ซึ่ง แสดง แต่ ความ ใน เท่านั้น เพราะ ฉะนั้น นาม เหล่า นี้ ก็ ไม่ ใช้ เทอม คชน ใน เตศัพท์ แต่ คำ คุณศัพท์ ว่า ‘ขาว’ แสดง ถึง สิ่ง ที่มี สี ขาว ทั้งหมด เช่น

ถ้าดี หิมะ กระดาษ ฟอง คัดอื่น ฯลฯ กับ แสดง ถึง ความ
ขาว ด้วย จัด ว่า เป็น คำ ที่ แสดง ทั้ง ความ นอก และ ความ ใน
เพราะ ฉะนั้น คำ ว่า ‘ขาว’ และ คำ คุณศัพท์ ทั้ง บอง เช่น กัน
จึง นับ ว่า เป็น คอนโน เตคัพ

“ถ้ามา นย นาม หรือ นาม ทัว ไป ที่ มี ตัว นับ เป็น เทอม
คอนโน เตคัพ ด้วย เช่น คำ ว่า ‘คน’ เป็น คำนับ ย่อม แสดง
ถึง นาย มา นาย มี นาย ดี นาย ชำ และ นนุษย์
ใด ๆ หมด ทัว โลก การ ที่ เรา เรียก ผู้ มี ชีว เหล่า นี้ ว่า คน
ก็ เพราะ เหตุ ว่า เขา มี ชรรณ ชาติ และ อาการ ร่วม กัน คำ ว่า
คน จึง นับ ว่า แสดง ทั้ง ความ นอก และ ความ ใน และ จึง เป็น
เทอม คอนโน เตคัพ

“วิธำ นานยนาม หรือ นาม เฉพาะ ไม่เป็น เทอม คอนโน—
เตคัพ เพราะ ว่า เป็น แต่ แสดง ถึง ผู้ หรือ สิ่ง ที่ เรา เรียก คือ
แสดง ความ นอก หา ได้ แสดง ลักษณะ หรือ อาการ ที่ มี อยู่ ใน ตัว
ผู้นั้น ไม่ คือ ไม่ แสดง ความ ใน เมื่อ เรา เรียก คน ว่า
‘นายใหญ่’ หรือ เรียก ตำบล ว่า ‘ปากน้ำ’ หรือ เรียก ช้าง
ว่า ‘พดาย มง คด’ ชื่อ เหล่า นี้ ก็ เป็น เครื่องหมาย สำหรับ
ใช้ ใน คำพูด เท่านั้น จริง อยู่ ที่ จะ ถิ่น ได้ ว่า ใน การ

ทั้งชื่อเหล่านี้เราย่อมมีเหตุเป็นเบื้องต้น เราจึงเลือกให้
 ชื่อเหล่านี้ ไม่ให้ชื่ออื่น ๆ แต่ก็ตอบได้ว่า ชื่อเหล่านี้
 เมื่อได้ตั้งขึ้นแล้ว ก็อยู่ดำรงทน ไม่เกี่ยวข้อง กับ เหตุต่อไป
 เราตั้งชื่อคนว่า ‘นายใหญ่’ เพราะบางทีเมื่อเด็ก ๆ เขา
 ได้เป็นคน อ้วน ดำ เราเรียกตามดว่า ปากน้ำ เพราะว่า
 ตามดนั้นเคยตั้งอยู่ที่ ปากของแม่น้ำ แต่เมื่อภายหลัง
 นายใหญ่ จะเป็นคน ผอม เล็ก ดังที่นี้ หรือ สายน้ำ จะไหลพุ่ง
 แรงไปทางอื่น ทำให้ ปากของแม่น้ำ เกิดอื่นที่ไปก็คื
 นายใหญ่ หรือตามด ปากน้ำก็ คงยังถึชื่อเดิมอยู่ อย่างนั้น คง
 ไม่เปลี่ยนแปลง ไปด้วยเป็นแน่ วิธานานย นาม เหล่านี้ จึง
 เรียกว่า แสงถึง แต่ตัวคน (คือ ความนอก) เท่านั้น ไม่
 เกี่ยวถึง เหตุผลลักษณะ อากา (ซึ่งนับว่าเป็น ความใน) โดย
 นามเหล่านี้ จึง ไม่เป็น เทอม คอนโนเตคัพ”

บางท่านมีความเห็นแตกต่างไปว่า วิธานานย นาม
 เป็น เทอม คอนโนเตคัพ และมีเหตุอ้างเป็น หลักฐาน ได้
 ดังนี้ คือ

“คำ นามว่า นาย ใหญ่นี้ แม้เราไม่รู้จัก นาย ใหญ่
 คำว่า นายใหญ่ ก็เกือบไม่มีใจ ความ แท้จริงคำนี้ นอก

ให้เราทราบ ได้ทันที ที่ว่า ผู้ นั้น เป็น ชาย และ เป็น ชาต ไทย
แต่เมื่อ เรา รู้จัก ตัว เขา เข้า ด้วย ชื่อ ของ เขา นี้ ยัง แสดง ถึง
รูปร่าง ลักษณะ และ อิริยาบถ ของ เขา ด้วย อีก ว่า ที่จริง แล้ว
เรา จะ ทราบ ได้ ว่า เขา เป็น นายใหญ่ ไม่ใช่ คน อื่น ก็ เพราะ
ด้วย รูปร่าง ลักษณะ และ อิริยาบถ ของ เขา นั้นเอง นาม ไต
ถ้า ไม่มี สิ่ง เหล่า นี้ เป็น เครื่อง แสดง อยู่ใน ใจ แล้ว นาม นั้น
ก็ ไม่มี ใจ ความ แน่ ถ้า แม้ คำ ว่า นายใหญ่ ไม่ แสดง ให้ เรา
ทราบ ใน ใจ ด้วย รูป และ ลักษณะ อิริยาบถ ของ เขา แล้ว เมื่อ
พบ เขา ทำ ไม่ เรา จึง จะ รู้จัก เขา ได้ ? เพราะ เขา คง ไม่มี
ป้าย ติด หน้า ออก บอก ชื่อ เขา ด้วย เป็น แน่

“ ชึ่ง ผู้ ที่ ใช้ คำ ว่า กรุง เทพ ๑ และ ทราบ ว่า คำ นี้ เป็น
ชื่อ ของ อะไร คง จะ ไม่มี ใคร รับ ว่า ไม่ มีความ รู้ ถึง อย่าง
หนึ่ง อย่าง ไດ เลย ว่า กรุง เทพ ๑ ต่าง จาก กรุง อื่น ๆ อย่างไร
ความ รู้ ถึง นี้แหละ คือ ความ ใน ของ คำ ว่า กรุง เทพ ๑ คำ ว่า
ปาก น้ำ นั้น ก็ เช่น เดียว กัน ถึงแม้ว่า ขรรค มา โลก จะ เปลี่ยน
หน ทาง ของ แม่น้ำ ให้ ห่าง ไป จาก ตำบล ปาก น้ำ เสีย ใคร ๆ
ที่ รู้จัก ตำบล ปาก น้ำ ก็ จะ รู้ ถึง ได้ ว่า ถึงแม้ ได้ เป็น ตำบล
ที่ ตั้ง อยู่ ปาก แม่น้ำ ใน เวลานี้ ก็ เป็น ตำบล ที่ เคย ได้ ตั้ง

อยู่ปากแม่น้ำ มา ครั้งหนึ่ง แล้ว นับว่า เป็นการ เปลี่ยนแปลง
ของ พงษาวดาร เท่านั้น ความรู้ สัก เหล่า นี้ ย่อม เป็น ความ ใน
ทั้ง สิ้น เพราะ ฉะนั้น จะ ไม่ นับ ว่า วิद्या นานย นาม เป็น เทอม
คอนโน เติคฟ์ อย่างไร ได้ ?”

เรื่อง นี้ เป็น การ ต่าง ทรุ ต่าง บา ก็ ไม่ คง รอย กัน ได้
ถึง คำว่า ก็ เถียง กัน อยู่ เหมือน กัน ต้อง นับ ว่า ความรู้ ของ
มนุษย์ ใน ทาง ความ คิด ของ มนุษย์ เอง ยัง ไม่ สะ พอ ที่ จะ
คิด สิ้น ลง ให้ เป็น หนึ่ง ได้ ตรรกวิทยา นี้ จึง เป็น วิชา ที่ ยัง
ไม่ แน่ เหมือน วิชา อื่น ๆ ก็ เป็น ธรรมดา อยู่ เอง เพราะ
ความคิด ของ มนุษย์ เป็น ของ ซึ่ง กว่า สิ่ง อื่น ๆ ยาก ที่ จะ
วาง หัก ให้ เป็น วิชา แน่ คง ได้ ต้อง หวัง เสีย ว่า ใน กาล
ต่อไป ข้าง หน้า ความรู้ เจริญ ขึ้น ความ แน่ ก็ จะ เกิด ขึ้น
สิ่ง ที่ เป็น ของ เถียง กัน อยู่ เดียว นี้ ก็ จะ ไม่ ต้อง เป็น บัณฑิต
ต่อไป

แบบฝึกหัด

๑. อะไร เป็น ความ ใน และ ความ นอก ของ เทอม เหล่า นี้ ?
ให้ อธิบาย ให้ ชัด

๑. ดัศวดีเท้า, รถไฟ, ภูเขา, พระสงฆ์, สมารึก
หอพระสมุท, เครื่องจักร, ถนน, วัด, แม่น้ำ.

๒. กฎที่ว่า ด้วย ความ นอก และ ความ ใน เพิ่ม และ ลด นั้น
ว่าอะไรบ้าง ?

๓. ให้ชี้ว่า เทอมต่อไปนี้ ทุก ๆ ชุด ก็หา ได้ เกียง กฎ ไม่.

(ก) เหล็ก, แร่, ชาติ, ของ.

(ข) รถ, รถกบ, รถกบสี่ล้อ, รถกบสี่ล้อน้ำคู่.

๔. เทอมใดบ้าง ที่ ยัง เป็น บัณฑิตหา ไม่แน่ ว่าจะ ให้ เป็น
คอนโนเซ็คฟ หรือ ไม่ ? (ไม่ให้ ใช้ คำ ใน คำว่า) และ เป็น
บัณฑิตกัน อย่างไร ?

๕. คำ เทอม ต่อไปนี้ ให้ เรียง ลำดับ เป็น ชุด ๆ อย่าง คำถาม
ที่ ๓ แต่ ให้ เขา ที่ มีความ นอก มาก ใจ หน้า แล้ว ให้ ชี้ ว่า
เทอมไหน มีความ ใน มาก ที่ สุด และ น้อย ที่ สุด ด้วย

ดัศว

พุทธ ศาสต นิกชน

ดาว พระ เภระห์

มหา กระษัตริย์

ดัศวดี เท้า

ดาว พระ ศุกร

เอกชน

ม้า

ดาว

ดัศว ให้ ลูก กินนม

ครู

กระษัตริย์

พระเจ้าอยู่หัวทอง

คน

บทที่ ๑๔

ลักษณะทั้งห้าของเทอม

มีคำใช้ชุดหนึ่งที่นักเรียนชั้นสูงควรจะทราบว่าเป็นอย่างไร
และมีที่ใช้อย่างไร เมื่อเข้าใจชุดเงินจนอาจนำมาใช้ได้
ถูกต้องแล้ว ย่อมจะเป็นประโยชน์แก่การเรียนวิชาศาสตร์
สูงๆขึ้นไปในเวลาภายหลังเป็นอันมาก คำชุดนี้มีอยู่ห้าคำคือ
๑ จำพวก, ๒ ชนิด, ๓ ลักษณะพิเศษ, ๔ คุณสมบัติ
๕ แยกก็เห็นดี. และรวมเรียกทั้งชุดนี้ว่า ลักษณะทั้งห้า
ของเทอม เพราะถ้าสำหรับใช้ในที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปของ
เทอมทั้งสี่ จะได้แยกอธิบายที่ละเอียดๆต่อไปนี้

๑ จำพวก นั้นได้แก่เทอมใด ๆ ซึ่งตั้งขึ้นเป็นใหญ่
แล้ว อาจแบ่งออกเป็นพวกเล็กๆ หรือเป็นชนิดต่างๆ หลาย
ชนิด อันรวมกันอยู่ในจำพวกใหญ่นั้นได้ คงเทอมว่า 'เร'
นี่ เมื่อถึงถึงความว่า อาจแบ่งออกเป็นชนิดหรือ

พวกเด็ก ๆ ต่าง ๆ กันได้ คือ แร่ทอง, แร่เงิน, แร่เหล็ก, แร่ดีบุก, แร่ตะกั่ว ฯลฯ คำว่า แร่ นั้น ก็นับว่าเป็นจำพวกใหญ่ หรือ เทอมว่า 'รูปสามเหลี่ยม' ก็ได้ เมื่อหมายความว่า อาจ แยก ออก เป็น รูป สามเหลี่ยม หน้าจั่ว, รูปสามเหลี่ยม ด้านเท่า, รูปสามเหลี่ยม มุมฉาก ฯลฯ เทอม รูปสามเหลี่ยม ก็ ย่อม เป็น จำพวก

๒. ชนิด นั้นได้แก่พวกเด็ก ๆ ที่ รวมกัน อยู่ใน จำพวก ใหญ่ และ พวกเด็กพวกหนึ่ง ๆ ก็เรียกว่าชนิดหนึ่ง ๆ ทั้งนี้ ดังตัวอย่างข้างบนนี้ เทอมว่า แร่ทอง ก็ได้ แร่เงิน ก็ได้ แร่เหล็กก็ได้ แร่ดีบุกก็ได้ แร่ตะกั่วก็ได้ ฯลฯ ย่อมเป็น ชนิดหนึ่ง ๆ ของจำพวกที่ว่า 'แร่' หรือ เทอมว่า รูปสามเหลี่ยม หน้าจั่วก็ได้ รูปสามเหลี่ยม ด้านเท่าก็ได้ รูปสามเหลี่ยม มุมฉากก็ได้ ฯลฯ ย่อมเป็น ชนิดหนึ่ง ๆ ของจำพวกที่ว่า 'รูปสามเหลี่ยม' ทั้งสิ้น

ดังนั้นจึงได้เห็นได้ว่า 'จำพวก' กับ 'ชนิด' นั้น เป็นคำคู่กัน และย่อมใช้เพื่อกัน คู่ๆ คำว่า 'บิดา' กับ 'บุตร' เมื่อพูดถึงบิดา ก็ต้องเข้าใจว่ามีบุตร เมื่อ

พูด ถึง บุตร ก็ ต้อง เข้าใจ ว่า มี บิดา อันใด ก็ คดี เมื่อ
 กล่าว ถึง เทอม ที่ นับ ว่า เป็น จำ พวก ก็ ต้อง เข้าใจ ว่า มี ชนิด แยก
 ออก ไป เป็น พวก เด็ก ๆ ต่าง ๆ กัน อีก หรือ เมื่อ กล่าว ถึง
 เทอมที่ เรียกว่า ชนิด ก็ ต้อง เข้าใจ ว่า มี จำ พวก ซึ่ง ชนิด
 นั้น ชุม อยู่ หรือ พูด อีก นัย หนึ่ง ก็ ว่า ชนิด นั้น เป็น แต่ พวก
 เด็ก พวก หนึ่ง ที่ ต้อง รวม อยู่ ใน จำ พวก ใหญ่ นั้น ที่ จะ พูด แต่
 ดำรง ว่า เทอม นั้น เป็น จำ พวก แล้ว ไม่ หมาย ความ ต่อ ไป ถึง
 ชนิด ต่าง ๆ ที่ แยก ออก หรือ จะ พูด แต่ เฉพาะ ว่า เทอม นั้น
 เป็น ชนิด แล้ว ไม่ หมาย ความ เกี่ยว ไป ถึง จำ พวก ที่ รวม ชนิด
 นั้น เข้า ได้ ก็ ย่อม พูด ไม่ ได้ เช่นเดียวกับ ที่ เรียกว่า บิดา แล้ว
 ปฏิเสธ ว่า ไม่ เคย มี บุตร หรือ เรียก ว่า บุตร แล้ว ปฏิเสธ ว่า
 ไม่ เคย มี บิดา อัน นั้น

เพราะ ฉะนั้น จึง แล เห็น ได้ ว่า เทอมใด ที่ จะ ชี้ ได้ ว่า เป็น
 จำ พวก หรือ เป็น ชนิด จำ ต้อง ทราบ ว่า หมาย ความ อย่างไร
 เทอม ว่า 'แะ' ถ้า หมาย ความ ว่า เป็น สิ่ง หนึ่ง ซึ่ง อาจ
 แยก ออก เป็น พวก ๆ ได้ เช่น แะ ของ คำ, แะ เงิน, แะ เหล็ก,
 ฯลฯ ก็ ย่อม เป็น จำ พวก ถ้า หมาย ความ ว่า เป็น พวก หนึ่ง
 ของ 'ธาตุ' ก็ ถวาย เป็น ชนิด ไป เพราะ เป็น พวก เด็ก พวก

หนึ่ง ที่ รวม ขึ้น อยู่ ใน จำ พวกใหญ่ คือ ชาติ.

เทอมว่า 'แร่เหล็ก' ถ้า หมายถึง ความ ว่า เป็น สิ่ง หนึ่ง
ซึ่ง ชาติ แยก ออก เป็น แร่ เหล็ก ดี แร่ เหล็ก อ่อน ๑ ๓ ๑
ก็ ย่อม เป็น จำ พวก ถ้า หมายถึง ความ ว่า เป็น พวก หนึ่ง ที่ รวม
ขึ้น อยู่ ใน จำ พวกใหญ่ คือ 'แร่' ก็ ย่อม เป็น ชนิด ทั้ง
กล่าว มา แล้ว ช่าง คั้น

เทอมว่า 'รูป สาม เหลี่ยม' ถ้า หมายถึง ความ ว่า ชาติ
แยก ออก เป็น รูป สาม เหลี่ยม หน้า จั่ว สาม เหลี่ยม มุมฉาก ๑ ๓ ๑
ก็ ย่อม เป็น จำ พวก ถ้า หมายถึง ความ ว่า เป็น รูป มี ด้าน สาม
ด้าน ซึ่ง รวม ขึ้น อยู่ ใน พวก 'รูป หลาย เหลี่ยม' ซึ่งเป็น
จำ พวกใหญ่ ก็ ย่อม กลาย เป็น ชนิด ไป

เทอมว่า 'มนุษย์' ถ้า หมายถึง ความ ว่า เป็น สัตว์ โลก ที่มี
ชีวิต พวก หนึ่ง ซึ่ง ชาติ แยก ออก เป็น ผู้ หญิง ผู้ ชาย ได้ ก็
ย่อม เป็น จำ พวก ถ้า หมายถึง ความ ว่า เป็น พวก หนึ่ง ที่ รวม
ขึ้น อยู่ ใน จำ พวกใหญ่ คือ 'สัตว์ โลก' ก็ ย่อม เป็น ชนิด

เพราะฉะนั้น ถ้า ผู้ใด จะ จำ ไว้ เฉพาะ คำ หรือ จะ อ้าง ออก
ไป กัน ก็ ว่า เทอม นั้น เป็น จำ พวก เทอม นี้ เป็น ชนิด โดย
ไม่ได้ ใคร ครอบ คุม ก่อน ว่า หมายถึง ความ อย่างไร ก็ ย่อม

ผิดได้เท่ากับเด็ก นกเรียน ที่จำขึ้นใจไว้ว่า คำว่า 'ดี' เป็นคุณ
ศัพท์เหมือนกัน เพราะคำว่า ดีนี้ อาจจะเป็น นาม หรือ เป็น
คุณศัพท์ หรือ เป็น กริยา วิเศษณ์ ก็ได้ แต่ว่า ความหมาย
และที่ใช้

๓. ลักษณะพิเศษ ที่ จะ ชี้ ให้ เขา ใจ ชัด นี้ ได้ แจ่มแจ้ง
บาง ที่ จะ ต้อง อธิบาย ชัด ค้อม ไป ดัง หน้อย

ถ้า จะ พูด ถึง ความนอก ของ คำพูด ใหญ่ กับ ชนิด ของ มัน แล้ว
ก็ ไม่ เป็น ที่ สงสัย คำพูด ใหญ่ จำ ต้อง มีความนอก มากกว่า ชนิด
ของมัน อยู่ เอง กล่าว คือ เทอม ว่า 'แร่' จำ ต้อง มี
ความนอก มากกว่า เทอม ว่า 'แร่ ของ คำ' เพราะ นอก จาก
แร่ ของ คำ ทั้ง ๕ นั้น ยังมี แร่ อื่น ๆ คือ แร่ เงิน แร่ เหล็ก ฯลฯ
ทั้ง ๕ นั้น รวม อยู่ ใน เทอม ว่า แร่ นั้น ด้วย ที่ พูด ว่า ความนอก
ของ เทอม นั้น ได้ อธิบาย ได้ แต่ ก่อน ครั้ง หนึ่ง แล้ว ว่า หมายถึง
ความ ว่า จำนวน ของจริง ๆ ทั้ง ๕ นั้น ที่ เทอม นั้น เป็น ชื่อ

ถ้า พูด ถึง ความใน ก็ ไม่ หมายถึง ความ ถึง ตัว ของจริง ๆ
ที่ ชื่อ นั้น แต่ หมายถึง ความ ถึง ลักษณะ หรือ ฮาตาร พิเศษ ที่
มี อยู่ ใน ของ ทั้ง หลาย ที่ ชื่อ นั้น เป็น ดำเนิน ทุก กัน และ
เป็น เครื่องหมาย แยก ของ เหล่า นี้ ออก ให้ ต่าง จาก ของ อื่น ๆ ที่

ลักษณะ ทั้ง ห้า ของ เทอม

๓๘๓

เรียกชื่อเป็น อย่างอื่นไป เพราะฉะนั้น ความใน ของ เทอม ว่า ‘เร’
 ซึ่งใน ที่นี้ นับ เป็น จำพวก ก็คือ “ธาตุ ซึ่ง ที่ เกิด แต่ พื้น ดิน”
 และ ความ ใน ของ เทอม ว่า ‘เร ของ คำ’ ซึ่ง ใน ที่นี้ นับ
 เป็น ชนิด ของ จำ พวก เร่ ก็คือ “ธาตุ ซึ่ง ที่ เกิด แต่ พื้น ดิน
 และ มี สี่ เหลืออง บริสุทธิ์” หรือ “เร ซึ่ง มี สี่ เหลืออง บริสุทธิ์”
 เช่นนี้ ย่อม เห็น ได้ ว่า ความใน ของ ชนิด นั้น ย่อม มี มากกว่า

ความใน ของ จำ พวก ของ มัน เพราะความใน ของ ชนิดมีความ
 ใน ของ จำ พวก รวม อยู่ ใน นั้น ด้วย กับ มี ลักษณะ อื่น ๆ อัน
 จะ แยก ชนิด นี้ ให้ ต่าง จาก ชนิด อื่น ๆ ใน จำ พวก เดียว กัน เพิ่ม เข้า
 ด้วย เป็น อัน ตรง กัน ข้ามกับ ความนอก ของชนิด และ จำ พวก
 อยู่ ลักษณะ อื่น ๆ นี้แหละ เรียกว่า ลักษณะ พิเศษ

ถ้า นับ เทอม ‘โรง เรียน’ ว่า เป็น จำ พวก และ แยก
 ‘โรง เรียน มัธยม’ ออกเป็น ชนิด ความ นอก ของ จำ พวก
 ก็ ต้อง มากกว่า ของ ชนิด เพราะ นอกจาก จำ นวนโรง เรียน
 มัธยม ยังมีโรง เรียน บุต, โรง เรียน ประถม, กับโรง เรียน
 พิเศษ ต่าง ๆ มาบวก เข้า ด้วย แต่ พุด ถึงความใน ๆ ของ ชนิด
 ก็ นับ มี มาก กว่า ความใน ของ จำ พวก ดัง ปรากฏ ต่อไปนี้ :-

ความใน ของ จำ พวก โรง เรียน คือ สถานที่ ที่ ดำ หาร

ทำ การ สอน การ เรียน

ความใน ของชนิด

โรงเรียน นัธยมคือ ๘ ถาน ที่ สำหรับทำ

การ สอน การ เรียน วิชา ชั้น กลาง

ทั้ง นี้ ย่อม เห็นได้ ว่าความใน ของ ชนิด มีความใน ของ จำพวก
ทั้งหมด กับ มี ลักษณะพิเศษ เพิ่มขึ้น ด้วย หรือ จะ พูด ว่า
ลักษณะพิเศษ+จำพวก = ชนิด ก็ได้ ในส่วน ความ ใน

ใน ที่ นี้ ควร สังเกตไว้ด้วยว่า จำพวก ก็ คือ หรือ ชนิด
ของ มัน ก็ คือ ย่อม มี ทั้ง ความ นอก ความใน ดัง กล่าว มา แล้ว
และ ความ นอก ความใน แห่ง จำพวก และ ชนิด ของ มัน นี้ ย่อม
มากน้อย กว่า กัน ตรงข้าม คือ ความ นอก ของ จำพวก มากกว่า
ความ นอก แห่ง ชนิด ของ มัน แต่ ความใน ของ จำพวก น้อย
กว่า ความใน แห่ง ชนิด ของ มัน ส่วน ลักษณะพิเศษ นั้น เป็น
ความใน อยู่ แล้ว ไม่มี ตัวไม่มี ตน จึงไม่ มีความ นอก
(เพราะ ความ นอก นั้น ได้ แก่ ตัว ตน จริง ๆ)

๔ คุณสมบัติ นั้น แต่ชื่อ ก็ บอก อยู่แล้ว ว่า เป็น ความใน
คือ เป็น ลักษณะ ซึ่ง มี เป็น ส่วนอยู่ ทั่วไป อยู่ ใน จำ พวก เดียว กัน
แปลกแต่ ลักษณะ นี้ หา จำเป็น ที่ จะต้อง แยก จำพวกนี้ ให้ ต่างไปจาก
พวกอื่น ๆ ที่ เรียกชื่อ เป็น อย่าง อื่นไปไม่ ดัง ตัว อย่าง ต่อไปนี้ :—

รูป สาม เหลี่ยม มี คุณสมบัติ คือ มีมุม ทั้ง สาม รวม กัน

เท่ากับ มุม ฉาก สอง มุม และมี ด้าน คู่ ไต ๆ ค่อ กัน ย่อม ยาวกว่า ด้าน ที่ สาม เสมอไป คุณ สมบัติ เหล่า นี้ หา ได้ ใช้ เป็นลักษณะ พิเศษ ใน เมื่อ ใด หรือ แสดง ว่า รูป สาม เหลี่ยม คือ อะไร ไม่ เพราะ เพียง อ้าง ว่า ‘มี ด้าน สาม ด้าน’ ก็ เป็น ลักษณะ พิเศษ ที่ จะ แยก ให้ ต่าง จาก รูป ชนิด อื่น ๆ พอดี แล้ว รูป สาม เหลี่ยม ที่มี คุณ สมบัติ คือ มุม ทั้ง สาม มุม รวม กัน เท่า กับ มุม ฉาก สาม มุม และ ที่ ตรง กัน ข้าม รวม กัน ทั้ง สอง มุม ก็ ย่อม เท่า กับ มุม ฉาก สอง มุม คุณ สมบัติ ของ รูป เหลี่ยม ต่าง ๆ เช่น นี้ ย่อม มี เป้า อัน มาก ทั้ง ปรา กฏ อยู่ แล้ว ตาม ที่ ท่าน อาจารย์ ยุคติด ได้ ปรุ ฟัง ไว้ ใน คำรา ของ ท่าน นั้น

คุณ สมบัติ นี้ จะ มี แก่ แก่ สิ่ง ซึ่ง เรา อ้าง ถึง โดย เฉพาะ เท่า นั้น หรือ จะ มี แก่ สิ่ง อื่น ซึ่ง นอก จาก ที่ เรา อ้าง ถึง ด้วย ก็ ได้ จึง ได้ กล่าว ไว้ ใน ข้าง ต้น ว่า “ไม่ จำ เป็น ที่ จะ แยก จำ พวก หนึ่ง ให้ ต่าง ไป จาก จำ พวก อื่น ๆ ที่ เรียก ชื่อ เป็น อย่าง อื่น ไป” คุณ สมบัติ ที่ มี แก่ จำ พวก หนึ่ง โดย เฉพาะ และ หา มี แก่ จำ พวก อื่น ๆ อีก ไม่ นั้น ควร เรียก ว่า คุณ สมบัติ เฉพาะ เช่น ‘หัว เระ’ นี้ เป็น คุณ สมบัติ เฉพาะ ของ เทอม ว่า ‘มนุษย์’ เพราะ ท่าน นิยม ว่า นอก จาก มนุษย์ แล้ว ไม่มี

อะไร หัวเราะได้ และ 'การ ถอน ที่ กว้าง ที่ สุด ด้วย เส้น เขตร
 จำ กัด' เป็น คุณ สมบัติ เนิภาะ ของ 'วง กดม' เพราะ รูป
 อื่น ๆ ที่มี เส้น โดย รอน ยาว เท่า กัน ไม่มี รูป ไต จะ ถอน
 พัน ที่ ได้ มาก เท่า วง กดม แต่ คุณ สมบัติ ที่ อาจ มี ได้ แก่
 พวง อื่น ๆ นอกจาก พวง ที่ กัด ว ถึง ควร ให้ ชื่อ ว่า คุณ
 สมบัติ ไม่ เนิภาะ เช่น ความ จำ, ความ หิว ฯลฯ เป็น
 คุณ สมบัติ ไม่ เนิภาะ ของ 'คน' เพราะ ย่อม มี แก่ สัตว์ จำ พวง
 อื่น ๆ ด้วย

๕ แอ็ก คี เต็นต์ คือ ลักษณะ หรือ อา การ ที่ เนิญ มี แก่
 สิ่ง นั้น ๆ แต่ หาก จะ มี ก็ ดี หรือ ไม่ มี ก็ ดี ก็ ไม่ อาจ ทำให้
 สิ่ง นั้น ๆ แปร ปรวน ไป ได้ คุฯ ขนาด ของ รูป สาม เหลี่ยม
 เปน ต้น ย่อม เปน แอ็ก คี เต็นต์ ถึง แม้ ว่า ด้าน ของ รูป สาม
 เหลี่ยม จะ ยาว เพียง นิ้ว เดียว ก็ ดี หรือ ยาว ถึง โยชน์ ก็ ดี
 คุณ สมบัติ ของ รูป สาม เหลี่ยม นั้น มี อย่างไร ตาม ที่ ท่าน
 อาจารย์ ยุคติด ได้ ปรู ฟ ไว้ ก็ จะ คง มี อยู่ อย่าง นั้น หา ได้
 เนิญ แปร ลง ไป ไม่ ที่ เกิด ของ คน เรา ก็ เปน แอ็ก คี เต็นต์
 รูป โณม, ชาติ ทุระกุด, ความ ช้วน ผอม, ความ คุฯ ทุคุฯ,
 เครื่อง ประดับ กาย ฯลฯ ย่อม เปน แอ็ก คี เต็นต์ ทั้ง นั้น ถึง

จะเป็นอย่างไร หรือ เปลี่ยนแปลง ไป ประการใด ที่ไม่อาจ
ทำให้ผู้นั้นผิดไปจากความเป็นผู้นั้นได้

อีกทีหนึ่ง หาคู่เหมือน กับคุณ สมบัติ ไม่ดัง กล่าว มา นี้
และ ท่าน แบ่ง ไว้เป็นสอง อย่าง คือ อีกทีหนึ่งที่แยกได้
เช่น เครื่องประดับกาย ฯลฯ ซึ่งอาจจะเปลี่ยนได้ กับ
อีกทีหนึ่งที่แยกไม่ได้ เช่น ที่เกิด, สูงต่ำ, รูปโฉม
 ฯลฯ ซึ่งติดตัว ไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงได้

แบบฝึกหัด

๑. จำพวก กลับ เป็น ส่วน ของ ชนิด และ ชนิด เป็น ส่วน
ของ จำพวก นั้น จะ รัก ตัว อย่างจริง uly ให้ เห็น จริง ได้ อย่างไร "

๒. เทอม ใน บท ที่ ๓๗ ข้อ ๕ ให้เลือก ว่า โหน เป็น จำพวก
และ โหน เป็น ชนิด แห่ง กัน และ กัน

๓. เทอม ต่อ ไป นี้ มีอะไร เป็น คุณ สมบัติ และ อะไร
เป็น อีกทีหนึ่งบ้าง

วงกลม, แปดเหลี่ยม, นก, รัฐมนตรี, ศักดิ์สิทธิ์, เขียว
๔. ให้ รัก ตัว อย่าง ชี้ ให้ เห็น ลักษณะ พิเศษ ได้ อย่าง ชัด เจน
ที่เดียว

บทที่ ๒๐

ไขคำ

ตามนิยมของทรรกวิทยา

ในการที่จะกล่าวถึงสิ่งใด ๆ นั้น เราอาจกล่าวได้
ในทางต่าง ๆ กัน เป็นต้นว่า เราจะกล่าวถึง 'ปลา'
เราอาจเล่าเรื่องว่า "เมื่อวันนั้น ๆ ข้าพเจ้าได้ไปดูเขา
ทอดแห ที่นั่น ๆ ได้ปลา มาก น้อย เท่า นั้น และ ทิด ปลา ตัว
ใหญ่ ตัวหนึ่ง พอดี ขึ้น มา พ้น น้ำ มัน ก็ ตื่น จัน แห ขาด
หลุดหนีลงน้ำไปได้ ฯลฯ" อย่างนี้ เรียกว่า บอกเล่า
ก็นำเรื่อง มา ให้ ผู้ พัง ทราบ

หรือจะพูดอีกทางหนึ่งก็ได้ว่า "ปลานี้, อย่าเข้าใจ
ว่ามัน หายใจ ด้วย ปอด ซึ่ง อยู่ใน ทรวงอก เหมือน สัตว์ บก ทัวไป
มัน หาย ใจ ด้วย เหงือก ตรง แก้ม ของ มัน ต่าง หาก ปลา วาฬ นั้น
ถึงเรียกว่า ปลา ก็ ดี แต่ หาใช่ ปลา ไม่ เพราะ มัน หาย ใจ
ด้วย ปอด เหมือน สัตว์ บก และ โครง กระดูก ของ มัน ก็ คล้าย
สัตว์สี่เท้า ท่านจึงนับเข้าในจำพวก สัตว์ จตุบาท" อย่าง
นี้ เรียกว่า อธิบาย เพราะ ย่อม ทำ ความ เข้าใจ ของ ผู้ พัง

ให้ดีขึ้น · ให้แจ่มแจ้งขึ้น

หริศ จะเพียงแต่ไขความให้ผู้ฟัง ทราบ ว่า ปดา คืออะไร
เช่นว่า “ปดา คือ ศัพท์น้ำที่หายใจด้วยเหวี่ยง” เท่านั้น
ก็ได้ อย่างนี้ตามนิยามของ ตรวกวิทยา เรียกว่า ไขคำ
และคำที่บอก ว่า ปดา คือ อะไร (คือ ศัพท์น้ำ ถึง เหวี่ยง)
นั้น เรียกว่า คำไข ของศัพท์ว่า ‘ปดา’

เท่านั้นก็พอ แต่เห็นได้ว่า คำบอกเล่าถึงสิ่งใด ก็คือ
เรื่องราวสิ่งนั้นที่นำมาเล่าให้ฟัง จะเป็นเรื่องราวก็ได้
เรื่องสั้นก็ได้ ไม่กำหนด คำอธิบายถึงสิ่งใด ก็คือ คำ
ชี้แจงในเรื่องนั้น ที่จะทำให้ความเข้าใจให้ดีขึ้น ให้แจ่ม
แจ้งขึ้น และจะมากน้อย ยาวสั้นเท่าไร ก็ไม่กำหนดเหมือนกัน
ถ้าผู้ฟังเป็นคนฉลาดอาจเข้าใจได้ง่าย คำอธิบาย
ก็จะสั้นเข้าได้ ถ้าผู้ฟังเป็นผู้เข้าใจยาก คำอธิบายนั้น
ก็จะต้องยืดยาวออก แต่คำไรของสิ่งใด ๆ นั้นเป็นคำจำกัด
จะมากไปหรือน้อยไปไม่ได้ ต้องเป็นคำที่บอกความเต็ม
ว่าสิ่งนั้นคืออะไร พอที่ ถ้าเป็นของมีน้ำหนักอาจยังได้
คำไขของสิ่งใด ก็ต้องมีน้ำหนักเท่ากับสิ่งนั้นพอที่ ไม่ตก

ไม่หย่อน

เพราะฉะนั้น ใน ๓ อย่างนี้คือ บอกเล่า, อธิบาย, และ
ใช้ความ, ใช้ความจึงเป็นของยากที่สุด การบอกเล่า
นั้น ใคร ๆ ก็ทำได้ แม้แต่เด็กเล็ก ๆ ที่ยังไม่รู้หนังสือ
เมื่อได้เห็นอะไรมา แล้วก็ อ. บอกเล่าถึงสิ่งนั้นได้ถูก และ
จะบอกให้สั้นเรียง หรือจะบอกแต่เพียงที่ยังจำได้ ก็ยัง
เป็นบอกเล่าอยู่นั่นเอง การบอกเล่าจึงเป็นการง่ายที่สุด
การอธิบายนั้น ถ้ามีความเข้าใจในสิ่งใดก็อธิบายถึง
สิ่งนั้นได้ นับว่ายากขึ้นกว่าบอกเล่า ด้วยต้องการ
ความเข้าใจสูงขึ้น และต้องมีโวหารอธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจ
ได้ง่ายด้วย แต่ก็ยังไม่สู้ยากนัก เพราะถ้ามีความ
เข้าใจเพียงไรก็อธิบายเพียงนั้น ส่วนการใช้ความนั้นต้อง
มีความรู้รอบคอบ เฉพาะอย่างยิ่งจะต้องให้มีความพอดี ไม่
ให้บกพร่อง (ให้น้อยคำที่สุด) และต้องกะไม่ให้สูงขึ้น
จนเข้ามามีด้วย จึงเป็นการยากที่สุด เป็นสิ่งที่ต้อง
เรียนแท้จริง ต่อไปนี้จึงจะได้อธิบายถึงการใช้ความตาม
นิยมของตรรกวิทยา

ในการที่จะใช้คำใดนั้น เราต้องหัดเขาลักษณะ

หรืออาการที่มีอยู่เป็นสามัญทั่วไปในของทุก ๆ ชิ้น ที่
เรียกชื่อปรากฏด้วยคำนั้น ชิ้นมาเป็นคำไวยากรณ์ของคำนั้น
แต่ลักษณะและอาการเหล่านี้เราจะต้องเลือกเอาเฉพาะแต่ที่
แยกสิ่งนั้นออกจากสิ่งอื่น ๆ ที่เรียกชื่อเป็นอย่าง
อื่นไปจริง ๆ เพราะตามธรรมชาติของการใช้ความ
คำนี้จะต้องมีต้นที่ต้นที่จะให้ต้นได้ จึงเป็นอันตรงกับที่
ได้กล่าวมาแล้วในลักษณะทั้งห้าของเทศมว่า คุณสมบัติ
ของสิ่งใดจะเข้ามาเป็นคำไวยากรณ์ของสิ่งนั้นเสมอไปไม่ได้ ด้วย
คุณสมบัตินั้นของสิ่งใดไม่จำเป็นที่จะมีแต่แก่สิ่งนั้น โดยเฉพาะ
จะมีแก่สิ่งอื่นที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นไปด้วยก็ได้

การใช้ความตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนี้ จึงมีอุปมาทำ
ได้ด้วยอย่างนี้ คือ ถ้าหากว่าคำที่จะใช้คำนั้นเป็นชนิด แล้ว
บอกจำพวกกับลักษณะพิเศษที่จะได้แยกชนิดที่จะใช้คำนั้นออก
ให้ต่างจากชนิดอื่น ๆ ในจำพวกเดียวกัน ดูใจคำว่า 'รูป
สามเหลี่ยม' ก็ใช้ว่า "รูปสามเหลี่ยมคือรูปซึ่งมีด้าน
สามด้าน" ดังนี้ คำว่ารูปสามเหลี่ยมเรากล่าวเอาเป็นชนิด
แล้วเรากล่าวบอกจำพวก คือ 'รูป' กับบอกลักษณะพิเศษ

คือ 'ซึ่ง มีบ้าน ตามบ้าน' สำหรับ จะ ได้ แยก รูป ตาม เหลี่ยม ให้ต่าง ไป จาก รูป ชนิด อื่น ๆ ใน จำพวก รูป ด้วย กัน เมื่อ ใส คำ ไค ๆ ด้วย อุบาย ฉะนั้น คำ ใส ของ เรา ก็ ย่อม มี น้ำหนัก เท่า กับ คำ ที่ เรา จะ ใส พอดี ไม่ ยั้ง และ หย่อน คือ ไม่ รวบรวม เข้า ถึง อื่น นอก จาก สิ่ง ที่ จะ ใส เข้า มา ไว้ ด้วย และ ไม่ ถึง สิ่ง ที่ ต้อง ใส จะ ใส ออก เสีย บ้าง คง เต็ม จำนวน พอดี การ ใส ความ ตาม วิธี นี้ ย่อม เป็น ความ รู้ เนื่อง มา จาก มุต ความ จริง ว่า ลักษณะ พิเศษ + จำพวก = ชนิด อัน ได้ ทราบ แต่

ข้อ ๓ ที่ ว่า ด้วย ลักษณะ พิเศษ ใน ลักษณะ ทั้ง ห้า ของ เทอมนั้น

ผู้ เรียบ จะ ต้อง ระวัง ว่า ในการ ใส ความ นี้ ต้อง ไม่ ใส คำ ให้ ผิด ถ้า ใส คำ ผิด ไป ถึง แอ่ง คี ดันต์ ซึ่ง ไม่ มี อยู่ แต่ สิ่ง เหล่า นั้น ทัว ไป คง ใส คำ 'รูป ดี เหลี่ยม' ว่า "รูป ซึ่ง มี บ้าน เท่า กัน ดี บ้าน" ดังนี้ คำ 'เท่ากัน' ซึ่ง เป็น แอ่ง คี ดันต์ ย่อม ทำ ความ ใน คำ ใส ให้ แคม ลง มาก ได้ ชื่อ ว่า ทำ น้ำหนัก ให้ หย่อน ลง จึง จะเป็น คำ ใส ที่ ถูก ของ คำ ว่า รูป ดี เหลี่ยม ไม่ ได้ เพราะ แด เห็ง ได้ ง่าย ๆ ว่า กัน เอา รูป ดี เหลี่ยม ที่ มี บ้าน ไม่ เท่า กัน ออก เสีย หมด รูป ตาม เหลี่ยม เหล่า นั้น ก็ ย่อม เป็น รูป ดี เหลี่ยม ด้วย เหมือน กัน

ไข คำ

๓๘๓

ถ้า ไข คำ เพื่อ ซึ่ง บอก ลักษณะ อัน มีอยู่ แก่ คำ ที่ จะ ไข นั้น
โดย เต็ม คำ นั้น คง เป็น คุณ สมบัติ ซึ่ง ถึง จะ นำ มา
ใช้ ก็ ไม่มี ประโยชน์ ไม่อาจ ช่วย ใจ ความ ใน คำ ไข นั้น ได้
ดู ไข คำ ‘รูปสี่ เหลี่ยม ด้าน ขนาน’ ว่า “รูป ที่มี ด้าน สี่ ด้าน
มี มุม ที่ ตรง กัน ข้าง เท่า กัน และ มี ด้าน ที่ ตรง กัน ข้าง ขนาน
กัน และ เท่า กัน ด้วย” ดังนี้ มุม และ ด้าน อัน ตรง กัน ข้าง ที่ เท่า
กัน นั้น ย่อม เป็น คุณ สมบัติ ของ รูปสี่ เหลี่ยม มี ด้าน ขนาน
กัน เป็น คู่ ๆ ที่ เรียก ว่า สี่ เหลี่ยม ด้าน ขนาน และ ย่อม
เป็น ผล ที่ จำ ต้อง เกิด แต่ การ ที่ ด้าน ขนาน กัน เป็น คู่ ๆ เพราะ
ฉะนั้น เมื่อ ไข ว่า รูป ที่มี ด้าน สี่ ด้าน และ ด้าน ขนาน กัน เป็น
คู่ ๆ แล้ว ก็ ไม่ จำ เป็น ต้อง บอก คุณ สมบัติ ว่า มุม ตรง
กัน ข้าง เท่า กัน และ ด้าน ตรง กัน ข้าง เท่า กัน เพราะ ไม่
มี ประโยชน์ อะไร เลย มี แต่ จะ ทำ คำ ไข ให้ รก และ ยืด ยาว จน
เมื่อ เกิน ไป เท่า นั้น

การ ไข ความ ตาม นิยม ของ ตรรก วิทยา นี้ มี กฎ ที่ จะ
ต้อง ถือ ตาม ๕ ข้อ คือ :-

๑. คำ ไข จะ ต้อง บอก แก่ ลักษณะ ที่ แท้ ของ คำ ที่ จะ ไข นั้น
(ลักษณะ ที่ แท้ ก็ แปล ว่า ต้อง บอก จำ พวก กับ ลักษณะ พิเศษ ตาม

ที่ได้อธิบายมาแล้วนั่นเอง)

๒. คำใด ต้อง ไม่ ใช้คำที่ ต้อง การ จะ ใช้ (เพราะ ใน การ ใช้ ความนี้ ก็เพื่อ จะ ให้ทราบว่า คำ ที่ ต้อง การ จะ ใช้ นั้น คือ อะไร และ เป็น อะไร แน่ ก็เมื่อ ยัง ไม่ทราบ จะ นำ เขามาใช้ ใน การ ใช้ ตัวมันเอง ให้ทราบ อย่างไรได้ ถ้าใคร ทำ ดังนั้นก็ต้อง ด้วยโทษที่เรียกว่า ใช้ปนงูงตีหาง คือ วนเวียนไป ผู้ที่ ๆ ตั้ง ต้น อีก เป็น อันใด ได้ ความ อะไร ความ ผิด เช่นนี้ นอกจากความ ผิด ผิด ช่น นำ คำเดิม มา ใช้ ตรง ๆ มัก จะ เกิด แต่การใช้ คำ ที่มี ใจ ความ พ้อง กัน โดยมาก)

๓. คำใด ต้อง ได้ แก่ และ เท่า กับ คำ ที่ ต้อง การ จะ ใช้ พอดี (นี้ ก็ ตรง กับ คำ ที่ ได้ อธิบาย มา แล้ว ว่า ไม่ ให้ ชั่ง และ หย่อน คือ ไม่ ให้ รวม เข้า สิ่ง ขึ้น นอกจาก สิ่ง ที่ จะ ใช้ เข้า มา ไว้ด้วย และ ไม่ ให้ ทั้ง สิ่ง ที่ ต้อง การ จะ ใช้ นอก เลยบ้าง)

๔. คำใด ต้อง ไม่ เป็น คำ เกือบ ผิด หรือ เป็น คำ ที่ ไม่ แน่ (คือ ใน การ ใช้ ความนี้ จะ ใช้ คำใด ต้อง เป็น คำ ที่มี ใจ ความ แน่ ที่ รู้ แล้ว เป็น อัน แน่ ทั้งสิ้น และ เมื่อ รวม กัน เข้า เป็น คำ ใด ก็ ต้อง เป็น ความ แน่ เหมือน กัน ไม่เช่นนั้น ความ ระ สงค์ ใน การ ใช้ ความ ให้ทราบ กระ จ้าง เข้า ก็ จะ เป็น อัน ไม่ ดำ เริ่จ จะ กลับ เป็น ใช้ สิ่ง ที่ ยัง ไม่ กระ จ้าง ให้ ไม่

แบบฝึกหัด

๑๖๓

กระจางอยู่ อย่างเดิม หรือ กลับให้ ไม่กระจาง ยิ่งขึ้น)

๕. คำไร. ที่ อาจ จะ ไร เป็น ทาง รับได้ ห้าม ไม่ ให้
เป็น ทาง ปฏิเสธ (ข้อ ดุค ท้าย นี้ ไม่ ดู คำ คัญ มัก และ ก็ ไม่
ดู จำ เป็น ด้วย)

ใน ที่ สุด นี้ ผู้ เรียบ ควร สังเกต เห็น ได้ ว่า คำ ไร ของ คำ ไค
ก็ คือ ความ ใน ของ คำ นั้น เอง

แบบฝึกหัด

๑. การ ไร คำ ตาม นิยม ตรรก วิทยา นั้น มี อะไร บ้าง ?

๒. ให้ ไร คำ ว่า คำ พอก, ชนิด, ลักษณะ พิเศษ
คุณ สมบัติ และ แยก ที่ เด่นชัด

๓. กฎ สำหรับ การ ไร คำ มี อะไร บ้าง ?

๔. คำ ไร คือ ไป นี้ ผัน กฎ ข้อ ไหน บ้าง ?

ก. คำ พอก ก็ คือ ฝ่าย ตัว ตน ของ ชนิด ของ มัน ทั้ง หมก

ข. วัตถุ ที่ เป็น แร่ มัน คือ วัตถุ ที่ ไม่ ได้ เกิด ด้วย อำนาจ ของ
พืช หรือ สัตว์ ทำ ให้ เกิด

ค. รูป สาม เหลี่ยม ด้าน เท่า คือ รูป สาม เหลี่ยม ที่ มี
ด้าน และ มุม เท่า กัน หมก

ง. รูป สาม เหลี่ยม มุม ขว คือ รูป สาม เหลี่ยม ที่ มี มุม
เป็น มุม ขว อยู่ มุม หนึ่ง

บทที่ ๒๑

การ แยก ชนิด

นอกจาก ไข ความ ก็ ยังมี การ แยก ชนิด ซึ่ง นับว่า
เนื่อง จาก ความรู้ ที่ เกิด แก่ ดัชนี ทง ห้า ของ เทอม ที่ ก่อตัว มาแล้ว
และ การ แยก ชนิด นี้ เป็น ของ จำเป็น ใน วิชา ศาสตร์ ต่าง ๆ อันจะ
ได้ เรียน ใน ชั้น สูง ๆ ต่อไป จึง เป็น สิ่ง ที่ ผู้ เป็น นัก เรียน
ควร ต้อง ค้น เคย ได้ ทุก คน เพราะ ฉะนั้น ใน ที่ นี้ จะ ได้ วาง
หลัก ของ การ แยก ชนิด ตาม วิ ธี ศรกร วิชา ไว้ ให้ ทราบ พอ เป็น
เค้า มุข

การ แยก ชนิด นี้ ก็ คือ แยก จำพวก ใหญ่ ออก เป็น ชนิด เล็ก ๆ
ต่าง ๆ กัน นั้นเอง แต่ มี กฎ ที่ จะต้อง ถือ ตาม อยู่ ๓ ข้อ คือ

๑. ชนิด หนึ่ง ๆ ที่ แยก ออก นั้น ต้อง ไม่ ก้าว ก่าย กัน
คือ ต้อง ขาด เจก กัน ที่ เดียว

๒. ชนิด ต่าง ๆ ที่ แยก ออก แล้ว นั้น เมื่อ รวม กัน เข้า
ต้อง เท่า กับ จำพวก ใหญ่ ทั้ง หมด พอ ดี

๓. การ แยก นั้น ต้อง นิยม ทาง ใด ทาง หนึ่ง แต่ ทาง เดียว
จะ แยก ด้วย ทาง นั้น บ้าง ทาง นี้ บ้าง ประปน กัน ไม่ ได้ (เช่น ต้น ว่า

แยก จำพวก หนังสือ ที่ ตี พิมพ์ ออก เป็น ชนิด ยก ๔ หน้า เช่น ราชกิจจานุเบกษา หรือ ยก ๘ หน้า เช่น พระราชพงศาวดาร หรือ ชนิด ยก ๓๐ หน้า เช่น ตกลง พาย ๑๓ ๑ อย่าง นี้ เรียกว่า แยก ตาม 'ขนาด' ขนาด จึง เป็น ทาง ของ การ ที่ แยก นั้น แต่ ถ้า แยก เป็น หนังสือ ไทย หนังสือ อังกฤษ หนังสือ ฝรั่งเศส หนังสือ จีน ๗๓ ๑ อย่าง นี้ เรียกว่า แยก ตาม 'ภาษา' ภาษา จึง เป็น ทาง ของ การ ที่ แยก นั้น)

ที่ แยก ด้วย ทาง หาดาย ทาง ประปน กัน นั้น ความ นิติ อาจ ปราศ ไปได้ โดย ง่าย คือ แยก หนังสือ ตี พิมพ์ ออก เป็น ชนิด หนังสือ ไทย ชนิด หนังสือ ฝรั่งเศส ชนิด โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และ ชนิด หนังสือ สดวก มนต์ ๗๓ ๑ เหล่านี้ ย่อม เห็น ได้ ว่า ทาง ที่ นิยม แยก นั้น มี ถึง ๓ ทาง คือ ๑ ภาษา ๒ ลักษณะ ที่ แต่ง (คือ เป็น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน หรือ ความ ร้อยแก้ว) ๓ ใจ ความ ใน เรื่อง และ ก็ ย่อม เข้า กัน ไม่ ติด เพราะ หนังสือ ไทย หรือ หนังสือ ฝรั่งเศส หรือ หนังสือ ใน ภาษา ไต ๆ ก็ ตี อาจ จะ มี ได้ ทั้ง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน หรือ ร้อยแก้ว และ อาจ จะ มี เป็น หนังสือ สดวก มนต์ และ หนังสือ เรื่อง อื่น ๆ ได้ ด้วย ทั้ง ๓ การ ที่ แยก ด้วย นิยม ทาง ต่าง ๆ หาดาย ทาง ประปน กัน ดัง นี้ จึง

แปล อัน ไม่มีประโยชน์ และ ย่อม ผัน กฏ ข้อ ๓. กว่ แยก
ดังนั้นควร ให้ชื่อว่า แยก ก้าว ก่าย

ผู้เขียน จะ สังเกต เห็น ได้ ว่า กฏ ทั้ง ๓ ข้อ นั้น ย่อม เพื่อ กัน
และ กัน เช่น ทวิ อย่าง ข้าง บน นี้ ใช้ ว่า จะ ผัน แต่ กฏ ข้อ ๓
เมื่อไร ย่อม ผัน ข้อ ๓ กับ ข้อ ๒ ด้วย ผัน กฏ ข้อ ๓ นั้น ก็
หนึ่งข้อ ชนิด ต่าง ๆ นี้ ชนิด หนึ่ง ๆ ไม่ ขาด กัน ย่อม ทน
เกี่ยว กัน อยู่ ด้วย คง กล่าว มา แล้ว ว่า หนึ่งข้อ สอด มนต์ และ
หนึ่งข้อ โคตร ฉันท กัณฑ์ กถอน นั้น ย่อม มี อยู่ ใน ชนิด หนึ่งข้อ
ภาษา ต่าง ๆ ด้วย และ เมื่อ แปล ดังนี้ เมื่อ รวม ชนิด
หนึ่งข้อ ต่าง ๆ เหล่านี้ เข้า ด้วย กัน ความ ก็ ไม่ พอดี กับ
จำพวก ที่ เรียก ว่า หนึ่งข้อ ศัพท์ จึง แปล อัน ผัน กฏ ข้อ ๒ ด้วย

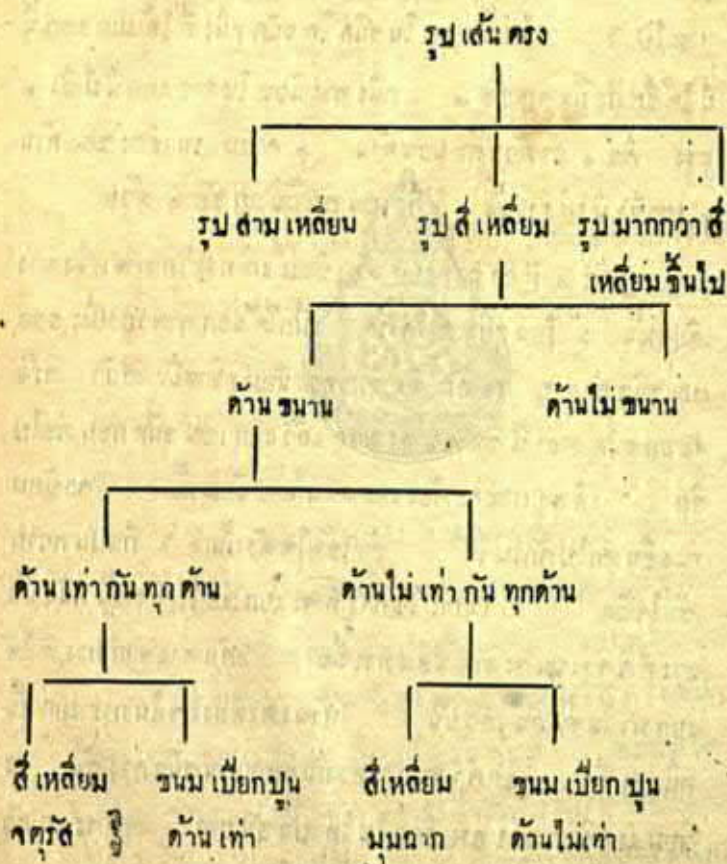
จะ ชัก อุทาหรณ์ ให้ เห็น ได้ ง่าย ๆ อีก อย่าง หนึ่ง คือ ถ้า
หาก ว่า จะ แยก จำพวก 'รูป เส้น ตรง' ออก เป็น ชนิด รูป ตาม
เหลี่ยม รูป สี่ เหลี่ยม ด้าน ขนาน รูป สี่ เหลี่ยม มุมฉาก กับ
รูป หดาย เหลี่ยม (คือ ทั้ง แต่ ห้า เหลี่ยม ขึ้น ไป) ดัง นี้ เป็น กัน
ย่อม เห็น ได้ ว่า ผัน กฏ ทั้ง ๓ ข้อ นั้น กัน ที่ เพราะ ชนิด ต่าง ๆ
เหล่านี้ ไม่ ขาด กัน คือ รูป สี่ เหลี่ยม มุมฉาก ย่อม เป็น รูป สี่
เหลี่ยม ด้าน ขนาน ทั้ง นี้ เป็น การ ทำ อย่าง ครบ เทียบ กัน

อยู่ ได้ชื่อ ว่า ผัน กฎ ข้อ ๑ และเมื่อ รวมกัน เข้า ทุก ๆ
ชนิดแล้ว ก็หา มี ใจ ความ เท่า จำ พวก รูป เส้น ตรง ไม่ เพราะ
รูป สี่ เหลี่ยม ด้าน ไม่ ขนาน ซึ่งมี ด้าน เปรน เส้น ตรง นั้น ราว
หาย ไป ไม่ ขึ้น อยู่ ใน ชนิด ไต ชนิด หนึ่ง ที่ ได้ แยก ออก นี้

นี้ ได้ ชื่อ ว่า ผัน กฎ ข้อ ๒ ซึ่งมี ทาง นิยม ใน การ แยก นี้ มี ๓
ทาง คือ ๑ ว่า ด้วย จำนวน ด้าน ๒ ความ เอน เอียง ของ ด้าน
๓ มุม ซึ่งมี แก่ รูป นั้น จึง เปน อัน ผัน กฎ ข้อ ๓ ด้วย

กฎ ข้อ ๓ ที่ ว่า การ แยก ด้วย นิยม แต่ ทาง ไต ทาง หนึ่ง ทาง
เดียวกันนี้ ผู้ เรียง ขยาย เข้า ใจ ว่า เมื่อ ได้ แยก จำพวก หนึ่ง ออก
เป็น ชนิด ต่าง ๆ โดย สั้น เรียง ด้วย ทาง นิยม ทาง หนึ่ง แล้ว ครั้น
จะ ยก ชนิด เหล่า นี้ ขึ้น เปน จำ พวก แล้ว แยก เปน ชนิด ย่อย ต่อ ไป
อีก ก็ จำ เปน จะ ต้อง แยก ตาม ทาง นิยม นั้น จะ นิยม
ทาง อื่น ต่อ ไป อีก ไม่ได้ ถ้า เข้า ใจ ดัง นั้น ก็ เปน ความ
เข้าใจ ผิด เพราะ ใน การ ที่ จะ แยก ต่อ ไป อีก ชั้น หนึ่ง นั้น
บาง ที่ ก็ จำ เปน จะ ต้อง นิยม ทาง อื่น อัน ต่าง จาก ทาง ที่ ได้
แยก มา ใน ชั้น ต้น แล้ว นั้น ห้าม แต่ เพียง ว่า ใน การ แยก ชั้น
หนึ่ง ๆ ก็ คือ แยก จำ พวก เดียว กัน ออก เปน ชนิด ต่าง กัน จะ
นิยม แยก มากกว่า ทาง เดียว ไม่ได้ เปน อัน ราว จะ ยก ด้วย

อย่าง แยกรูป เส้นตรง นิยม ทาง ต่าง กัน ๓ ทาง อย่าง ข้างบน นั้น มา
ให้เห็น เป็น ที่ สังเกต ว่า หา ผัน กฎ ทั้ง ๓ ข้อ นั้น ไม่ ก็

ดังนี้ ย่อม เห็น ได้ว่า ใน ชั้น ต้น นั้น แยก ตาม จำนวน
ด้าน เปน ประมาณ ชั้น ที่ ๒ แยก ตาม ความ เชน เชียง ของ
ด้าน และ ชั้น ที่ ๓ แยก ตาม ลักษณะ มุม ของ รูป เหล่า นั้น และ
ก็ หา ผืน กฏ ข้อใด ข้อหนึ่ง ทั้ง ๓ ข้อ นั้น ไม่

การ ที่ แยก ดัง ตัวอย่าง ข้างบน นี้ ก็ เปน อัน แยก ตาม
ขอบใจ สุด แต่ระวัง ไม่ ให้ ผืน กฏ ได้ เด็ด ก็ เปน ใช้ ได้ แต่
มี วิธี หนึ่ง ซึ่ง นัก ปราชญ์ ทาง ศรกร วิทยา ชาติ กรัก ผู้ หนึ่ง
ชื่อ นอพรอัส เปน ผู้ ได้ คิด ขึ้น วิธี นี้ ท่าน กล่าว ว่า เปน
การ เที่ยง ไม่ ให้ ผืน กฏ ทั้ง ๓ ข้อ นั้น ได้ เปน อัน ชาติ เพราะ
ท่าน แยก จำพวก ออก เปน ๓ ๆ เช่นนี้ คือ เปน วัช อย่าง
หนึ่ง ปฏิเสธ อย่าง หนึ่ง เปน อัน เดิน ตาม กฏ แห่ง ความ นี้ ก็
ซึ่งได้ เรียบ มา เด็ด ว่า บรรดา สิ่ง ทั้ง หลาย ต้อง มี ลักษณะ
อย่างใด อย่าง หนึ่ง หรือ ไม่มี ก็ คือ ต้อง เปน อย่างใด อย่าง
หนึ่งใน สอง อย่าง นี้ จะมี ก็ได้ หรือ ไม่มี ก็ได้ แต่ ที่ จะ
ปฏิเสธ เสีย ทั้ง สอง ทาง นั้น ไม่ ได้ เปน อัน ชาติ ก็ เมื่อ แยก
จำพวก ใด ออก เปน ๒ ทาง คือ วัช กับ ปฏิเสธ เช่น นี้ เด็ด สิ่ง
ใด ไม่ วัช อยู่ ทาง วัช ก็ จำ ต้อง ขึ้น อยู่ ทาง ปฏิเสธ. ที่ จะ กก

หตน หตุค ถอย หายไป ไม่ ขึ้น อยู่ ทางใด ทางหนึ่ง นั้น เป็น การ เปน
 ไป ไม่ ได้ วิธี แยก ดัง นี้ จึง เปน อัน เชื่อ แน่ ได้ ว่า อย่าง
 ไร ๆ ก็ คี่ คง ไม่ ฝัน กฏ ข้อ ๔ ข้อ ๕ ได้ และ ก็ ย่อม ไม่
 ฝัน กฏ ข้อ ๓ ด้วย อยู่ เอง นัก ปราชญ์ ธรรมวิทิต ทั้ง หดาย
 ได้ ชนนาน นาม รูป แยก นี้ ตาม นาม ของ ท่าน ผู้ ตันคิก ว่า ปยพิริ
 พฤกษ์ และ วิธี แยก ตาม รูป นี้ ต่อ ไป จะ ได้ เรียก ว่า แยก กุ
 (คำ ว่า พฤกษ์ นี้ ใน ภาษา เเรา เรียก ว่า ‘ชยะ’ บางที จะ
 เข้า ใจ ได้ ดี กว่า เพราะ วิธี จำ แยก อย่าง นี้ มี รูป คล้าย ชยะ
 แต่ เพื่อ จะ ถื ก คำ เต็ม ของ ท่าน ให้ กระจ่าง ชัด จึง ได้ ใช้ ตาม
 คัมภีร์ เต็ม นั้น)

สิ่ง

เป็น ตัว คน

ไม่ เป็น ตัว คน

(ได้แก่) สิ่ง ที่ มี ตัว กว้าง ไป

มี ชีวิต และ อำนาจ
เคลื่อนไหว ได้

ไม่มี ชีวิต ไม่มี อำนาจ
เคลื่อนไหว ได้

(ได้แก่) ตัว โลก

มีความ คิด ตาม เหตุ ผล

ไม่ มีความ คิด ตาม เหตุ ผล

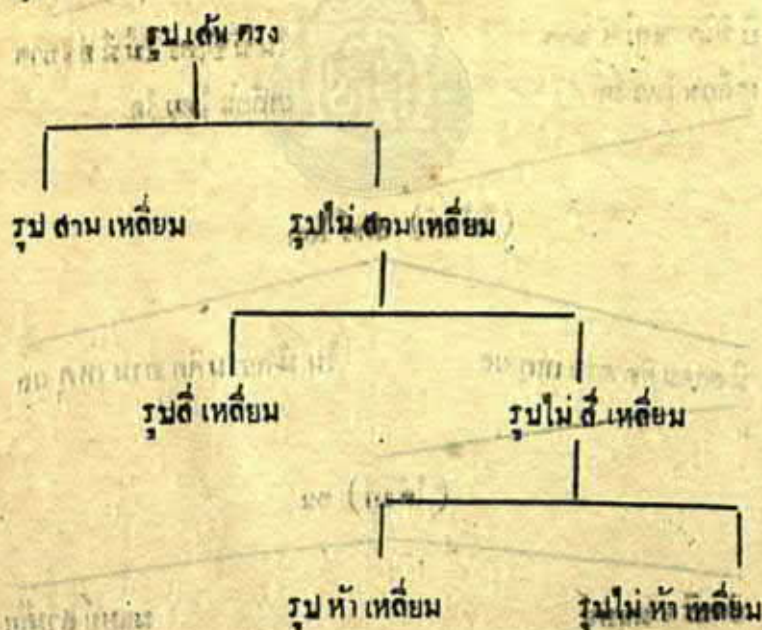
(ได้แก่) คน

อหังการ บ่มุข

มนุษย์ ดำเนิน

ตามแบบนี้จะเห็นได้ว่า ชนิดข้างขวาเมื่อที่หาได้แยก
ต่อไป อย่างข้างซ้ายเมื่อไม่นั้น ก็อาจแยกได้คู่กัน แต่
หากผู้จำแนกเกรงว่ารูปจะรก พาย่งไป กับชื่อประกอบ
หนึ่งจะไม่มีที่สิ้นสุด จึงได้งดไว้

วิธีแยกคู่นี้ ถึงแม้ว่าจะแยกเครื่องกันไม่ให้สิ้นกฎได้
ก็จริง แต่บางทีก็ใช้ไม่ได้ทั่วไป เช่น ต้นที่จะแยก
รูปเส้นตรงออกเป็นดังนี้ คือ

ก็ยอมเห็นได้ว่า ไม่มีประโยชน์ ถัดจากนั้นก็ให้เขียน แ
ไปเสียอีก แต่การ แยกตาม ใจ นั้นเล่า ก็ ไม่ เป็น เครื่อง
ประ กัน ได้ว่า เรา จะ ไม่ ละทิ้ง ส่วน ใด ๆ ออกเสีย บ้าง
โดย ความ ไม่ รู้ ตลกดรอบ คอบ หรือ โดย ภาค ด่วน หน้า ไม่ ถูก
เป็น ต้น ว่า การ แยก ชนิด สัตว์ ของ ตำรา ปรมาณ วิทยา นั้น ที่
แยก จำ พวก สัตว์ มี กระดูก สั้น หลัง ออกเป็น ชนิด ต่าง ๆ กัน ก็
พวก ให้ ตุกกิน นม, นก, ปลา, และ เร้ป ไทด์ นั้น ภาย
หน้า อาจ จะมี ผู้ ตรวจ พบ สัตว์ ที่มี กระดูก สั้น หลัง แต่ หา
ขึ้น อยู่ ใน ชนิด ไค ชนิด หนึ่ง เหล่านี้ ไม่ รูป ที่ แยก ไว้ นี้ อาจ
จะ เป็น อันใช้ ไม่ ได้ ต้อง เปลี่ยนใหม่ และ อาจ จะ เปลี่ยน
ไม่มี ที่ สั้น สด เพราะ ความ รู้ ของ มนุษย์ ยัง แคบ นึก แต่
ถ้า แยก อย่าง แยก คู่ เช่น :-

ตั้งแต่นั้นมีกระดูก ดังนี้

ให้ลูก กิน นม

ไม่ ให้ลูก กิน นม

นก

ไม่ใช่ นก

ปลา

ไม่ใช่ปลา

เร่ไรโทด

ไม่ใช่ เร่ไรโทด

ฉะนั้น

ถึง จะมี ชนิด ใหม่ ที่จะ เข้า ใน พวก ให้ ลูก กิน นม

หรือ นก หรือ ปลา หรือ เร่ไรโทด ไม่ได้

ที่สุด (คือ พวก ไม่ใช่ เร่ไรโทด) ได้ เสมอ

เช่น อัน ไม่ เสีย เพราะ ฉะนั้น ใน วิธี แยก นี้

ก็ ยัง เข้า พวก

รูป ที่ แยก ไว้

ถ้า ที่ใด จะ ใช้

แยกคู่ได้ ก็ควร ใช้แยก คู่ คอแยกคู่ไม่ได้จริง ๆ
จึงแยก ตามวิธี ใน ใจ ของ เรา และให้เข้าใจ ว่าวิธี นั้น
อาจ จะ ผิด กฎ ข้อ ๑ ข้อ ๒ ได้เสมอ เพราะ ความรู้ ของ เรา
ยัง สั้น นึก ยัง ไม่ อาจ แล เห็น กาด ข้าง หน้า ได้ คดออก จะต้อง
ระวัง ให้ มาก

ใน การ แยก ชนิด นี้ มี สิ่ง ที่ ต้อง ห้าม อยู่ อย่าง หนึ่ง คือ
ไม่ให้ กระ โจน ตั้ง แต่ พวก ใหญ่ ลง มา หา ชนิด ที่ เล็ก หรือ ห่าง
เกิน ไป ให้ ค่อย ๆ แยก เป็น หด้น ๆ เป็น ลำดับ กัน ลง มา
ดูๆ แยก รูป เส้น ตรง นี้ ถ้า จะ แยก ออก เป็น รูป เส้น ขนาน
และ เส้น ไม่ ขนาน ที่ เดียว ก็ ไม่ ดี ดี ควร แยก เป็น รูป ตาม
เหลี่ยม, สี่ เหลี่ยม, และ หดาย เหลี่ยม ก่อน แล้ว จึง แยก
รูป ชนิด ที่ อาจ มี บ้าน ขนาน ได้ ออก เป็น รูป เส้น ขนาน และ
เส้น ไม่ ขนาน คอ ไป การ ที่ แยก กระ โจน นั้น บาง ที่ ก็ ไม่
ผิด แต่ ถ้า ภายหลัง ไป นึก ถึง สิ่ง อื่น ที่ จะ ต้อง อยู่ ใน ระหว่าง
นั้น ขึ้น ได้ ก็ จะ เอา เข้า ยาก ทำให้ เสีย รูป ต้อง กลับ
แยก ใหม่ อีก

แบบฝึกหัด

๑. การแยกชนิดตามนิยาม ของ ธรรมวิภาษานิกฎอย่างไบบ้าง?

๒. ให้แยก ชนิด ของ เทพธิดาต่อไปนี้คือ

รัฐบาล, วิทยาศาสตร์, เทพธิดาของ ธรรมวิภาส,
ประโยชน์ของ ธรรมวิภาส

๓. คำ ต้น ของ พวก คำ ต่อ ไปนี้ เป็นชุด ๆ ให้แยก ออก
เป็น ชนิด เป็น ชั้น ๆ ตาม นิยาม ของ ธรรมวิภาส ให้กิน ตลอดจน
คำอื่น ๆ ใน ชุด เดียว กัน หหมด

ก. คน

ข. รูปสามเหลี่ยม

ฆราวาส

สามเหลี่ยมด้านเท่า

ชาวต่างประเทศ

หน้าจั่ว

คนที่เปลี่ยนชาติ

มุมฉาก

เจ้ามาแบบลับเยือก

มุมจั่ว

คนที่แบบลับเยือกแต่กำเนิด

ด้านไม่เท่า

ผู้มีบรรพชาศัตก

พระสงฆ์

พลเรือน

แบบฝึกหัดระคน

ห้วง นึก ต่อไป นี้ นึก บ้าง ถูก บ้าง ให้ผู้เรียนทำ ตามที่
กล่าว ต่อ ไป นี้

ก. ถ้าห้วง นึก ไต ยังไม่มี ประโยคครบ ก็ดี หรือ ยังไม่
เป็น ไว หาว อัน ถูก ต้อง แท้ ตาม ตรรก วิทยา ดี ก็ ให้ เติมน และ
แก้ไข ให้เป็น ห้วง นึก อย่าง บริบูรณ์.

ข. ให้บอก ว่า เป็น ห้วง นึก ถูก หรือผิด ถ้า ผิด จะเป็น
แฟลต ชี ชนิดใด ด้วยเหตุใด

ค. ในห้วง นึก ข้างต้น ทั้ง ๕ ห้วง นี้ ให้ แปลง เป็น อย่างรูป
ที่ ๑ ด้วย

๑. ชาติที่จะเป็นเรา ต้องเป็นของแท้ไม่มีอะไรผสม
เหล็กก็เป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเหล็กก็เป็นของแท้ไม่มีอะไรผสม

๒. ชีวิตใดตลอดเป็นคนพาลเพียรไม่ใช้น้อย ไม่เช่นนั้น
ที่ไหนจะคิดคำหรือทำราได้กว้างขวางถึงเพียงนั้น

๓. ไม่มีอะไรดีกว่าปัญญา เข้ากับเกล็ดก็ยิ่งดีกว่า
ไม่มีอะไร เพราะฉะนั้น เข้ากับเกล็ดก็ยิ่งดีกว่าปัญญา

๔ ผู้ดีต้องเป็นผู้ทรงคุณความดี แต่ คน ที่ เป็น ผู้ดี บาง คน ก็ ไม่ เป็น ผู้ทรง คุณ ความ ดี เพราะ ฉะนั้น ที่ เรียก ว่า ผู้ดี บาง คน ก็ ไม่ ใช่ ผู้ดี แท้

๕ หิน มี ตัว คน หรือ ไม่ ? มี คน มี ตัว คน หรือ ไม่ ? มี เพราะ ฉะนั้น ตัว ท่าน ที่ มี ตัว คน ก็ ย่อม เป็น หิน (เป็นคำ ของ ท่าน ผู้หนึ่ง ชื่อ ว่า อุ เชี่ยน)

๖ คน ทุก คน ย่อม ควร เปน ผู้ทรง คุณ ความ ดี เพราะ คน ทุก คน ย่อม ควร ได้ ความ สุข

๗ นิธยธัมม ช้อง แอ ของ ท่าน นั้น ปรา กฏ ได้ ด้วย ความ ชิต รม ของ ท่าน ฉะนั้น ผู้ที่ โกธ ชัด เพราะ ว่า ท่าน ผู้ใหญ่ ที่ มีความ ช้อง แอ นั้น มัก เปน เช่น นี้ ทั้ง นั้น (คำ ของ ท่าน คมธวัธ เกณ)

๘ ผู้ชนะ ตน เอง เปน ผู้กล้า ผู้บิภักดิ์ ตน เอง ได้ เปน ผู้ชนะ ตน เอง เพราะ ฉะนั้น ผู้บิภักดิ์ ตน เอง ได้ ก็ เปน ผู้กล้า

๙ แร่ ทั้ง หดาย ย่อม เปน ชาติ เพราะ เช่น นั้น แร่ ที่ อย่าง หา ยาก ที่ สุด จึง เปน ชาติ ซึ่ง อย่าง หา ยาก ที่ สุด

๑๐ เมือง ก เป็นเมือง ที่ กอบ ด้วยความ เกียรติ ราน เพราะ ฉะนั้น ผู้คน จึง พา กัน หด หยาก เพราะ ฉะนั้น ผู้คน จึง พา กัน กระ ทำ การ โจร กรรม

๑๑ ถ้า ท่าน เป็นบุตร ของ นาย ก ท่าน คง ทำ การ ของ นาย ก ให้ สำ เร็จ

๑๒ หนังสือ ย่อม เป็น เครื่อง ให้ เกิด ความ รู้ และ ความ สดุด ได้ ทั้ง สอง อย่าง ผู้ ตระ เกต ก็ เป็น หนังสือ เพราะ ฉะนั้น ผู้ ตระ เกต ก็ เป็น เครื่อง ให้ เกิด ความ รู้ และ ความ สดุด ได้ ทั้ง สอง อย่าง

๑๓ ความ อยาก ได้ ไม่ ควร เป็น เครื่อง สำหรับ ตี ฉืน ความ อยาก ได้ อาจ เกิน กว่า ที่ ควร เพราะ ฉะนั้น สิ่ง ที่ เกิน กว่า ที่ ควร ก็ ย่อม ไม่ เป็น เครื่อง สำหรับ ตี ฉืน

๑๔ ผู้ ที่ ขำ ท่าน คาย โดย ตั้ง ใจ ควร มี โทษ ทหาร ย่อม ขำ ขำ กัก ด้วย ความ ตั้ง ใจ เพราะ ฉะนั้น ทหาร ควร มี โทษ

๑๕ เรื่อง ที่ กรม ส้ม เต็ม พระ พรมา นุช ก ชี โนรส ทรง นิพนธ์ ไว้ ทั้ง สั้น นั้น จะ อ่าน วัน เดียว ไม่ จบ เพราะ ฉะนั้น เรื่อง เทวด พ่าย ก็ อ่าน วัน เดียว ไม่ จบ

๑๖ การ ที่ เกี่ยว กับ ธรรม จริยา นั้น เรา จะ นั่ง อยู่ ที่ เดียว ไม่ ได้ เพราะ ฉะนั้น ถ้า ใคร ขึ้น นั่ง อยู่ ที่ เดียว ที่ คง ดำ หลั่ง

๑๗ เมือง ก ถ้า ดั่ง มี พุท ธิ ก รก ษ ย์ ท่าน ก็ เป็น ชาว เมือง

ก เพราะฉะนั้น ท่าน ก็คง ออก เข้า

๓๗ ผู้แต่ง หนังสือ ถ้าไม่ เป็น คน มีอุปสาคะ ก็ ต้อง เป็น คนฉลาด ยิ่ง ยวด นาย ก ผู้แต่ง หนังสือ เป็น คนอุปสาคะ เพราะฉะนั้น นาย ก ผู้แต่ง หนังสือ ก็ ไม่ใช่ ผู้ฉลาด ยิ่ง ยวด

๓๘ ท่าน ไม่ใช่ฉัน ฉันเป็น คน ท่าน จึง ไม่ใช่คน

๓๙ คน ที่มี หุ่น อยู่ ในการ ทอดเต้านั้น คง ชนระ คน หนึ่ง ข้าพเจ้า ก็ เป็น ผู้ มี หุ่น อยู่ คน หนึ่ง เพราะ ฉะนั้น ข้าพเจ้า ก็ ต้อง ชนระ

๔๐ ทอง และ เงิน ย่อม เป็น สมบัติ เพราะ ฉะนั้น การ ที่ลดทอง และ เงิน ใน ประเทศ โดย ส่ง ไปต่าง ประเทศ ก็ เป็น การ ลดสมบัติ ของ ประเทศ นั้น

๔๑ กลางคืน คง เป็น เหตุ ให้เกิด กลางวัน เพราะ ย่อม มา ก่อน กลาง วัน เสมอ

๔๒ ถ้า ยาชานาน นี้ คือ ใครกิน คง สบาย นาย ก กิน อยู่ เสมอ และ สบาย ขึ้น เพราะ ฉะนั้น ยา ชานาน นี้ ก็ เป็น ยา ดีจริง

๔๓ ผู้ที่ เรียก ท่าน ว่า มนุษย์ ย่อม เป็น ผู้พูด ถูก นาย ก ที่ ว่า ท่าน เป็น บัาก็ เรียก ท่าน ว่า มนุษย์ เพราะ ฉะนั้น นาย ก ก็ พูด ถูก

๔๔ ใคร หิว มาก ที่ สุด ก็ ต้อง กิน มาก ที่ สุด ใคร กิน น้อย ที่

ดื่มน้ำที่หิวมากที่สุด เพราะฉะนั้น ใคร กิน น้อย ที่ ดื่มน้ำ ย่อม เปน
ผู้กินมากที่สุด

๒๖ สิ่งใด ที่ ทำให้ เมา ก็ ควร ห้าม สุรา เปน ของ ทำให้ เมา
เพราะฉะนั้น ก็ ควร ห้าม การ เสพ สุรา

๒๗ สิ่งใด ที่ เรา กิน สิ่ง นั้น เรา เพราะ ปลูก ขึ้น เข้า สุก เปน สิ่ง
ที่ เรา กิน เพราะ ฉะนั้น เข้า สุก ก็ เปน สิ่ง ที่ เรา เพราะ ปลูก ขึ้น

๒๘ ต้น ไม้ ใน สวน นี้ ทั้ง หมด ทำให้ เปน ที่ ร่ม รื่น ดี เพราะ
ฉะนั้น ต้น ไม้ ต้น นี้ ซึ่ง เปน ต้น หนึ่ง ใน บรรดา ต้น ไม้ ใน สวน จึง
ทำให้ เปน ที่ ร่ม รื่น ดี

๒๙ สิ่ง ทั้ง ปวง ที่ ปรากฏ แก่ ตา นั้น ย่อม มี แสง จาก ตน เอง
หรือ มี ฉะนั้น ก็ ฉาย แสง จาก สิ่ง อื่น พระจันทร์ ไม่ มี แสง จาก ตน
เอง เพราะ ฉะนั้น จึง ฉาย แสง จาก พระอาทิตย์ แต่ พระอาทิตย์ มี
แสง จาก ตน เอง เพราะ ฉะนั้น จึง ฉาย แสง จาก สิ่ง อื่น ไม่ ได้

๓๐ บรรดา พระจันทร์ ของ แปร เนต ต่าง ๆ นั้น เดิน ไป รอบ
แปร เนต แต่ ทั่ว วัน ตก ไป อยู่ ทั่ว วัน ออก เกือบ ทั่ว ดวง เพราะ ฉะนั้น
พระจันทร์ ของ โลก เรา จึง เดิน รอบ โลก แต่ ทั่ว วัน ตก ไป อยู่ ทั่ว วัน ออก

๓๑ ประเทศ อิตาเล ที่ ถิ่น ด่าน ภาณุ เดียน อย่าง ไฉน นั้น แก่ ใจ ดิ
นั้น ราษฎร เปน คน จน มี คน ขอลา หัก ใจ ไป ทั่ว เมือง

ประเทศ ฝรั่งเศส ก็ถือศาสนาคริสต์นิกาย โรมัน แค โข ดิ
เพราะฉะนั้น ประเทศ ฝรั่งเศส ก็มีคน ขอทาน เต็ม ไป ทั้ง เมือง

๓๒ ที่ สุด ของ สิ่งใด ก็คือ ความ ดำ เراء อย่าง ดี ที่ สุด ของ สิ่งนั้น
ความตาย เป็น ที่ สุด ของ ชีวิต เพราะ ฉะนั้น ความ ตาย ก็ คือ
ความ ดำ เراء อย่าง ดี ที่ สุด ของ ชีวิต มนุษย์

๓๓ เมื่อ ได้ยิน ผู้ กล่าว ว่า “คน ที่ ตั้ง อยู่ ใน ศักดิ์ ธรรม ย่อม
เป็น ผู้ มีความ สุข” เช่นนี้ ยาก ที่ จะ ออก ถิ่น ได้ ไม่ กล่าว ออก ไป
ได้ว่า “ถ้าเช่นนั้น คน ที่ ไม่ มีความ สุข จะ เป็น ผู้ ไม่ ตั้ง อยู่ ใน ศักดิ์
ธรรม เสีย หหมด หรือ ?”

๓๔ มี ผู้ มา ขอ ให้ ข้าพเจ้า ช่วย ให้ เขา ได้ รับ คำ แห่ง นั้น ๆ แล้ว
เขา จะ ให้ เงิน แก่ ข้าพเจ้า การ ที่ จะ ช่วย ใคร ๆ ได้ นั้น ย่อม เป็น
การ ดี และ การ ดี นั้น ถึง กฎ ของ ธรรม จริยา ก็ ไม่ ห้าม เพราะ ฉะนั้น
ก็ ไม่ มี กฎ ธรรม จริยา ข้อใด ที่ จะ ห้าม ไม่ ให้ ข้าพเจ้า รับ เงิน นั้น

๓๕ ศักดิ์ เกี้ยว เอื้ออง คือ ศักดิ์ ที่ มี กับ ผา และ มี กับ เขา รอย
เท้า ของ ศักดิ์ ที่ สดุดี พรวน ไป แล้ว นี้ เป็น รอย เท้า กับ ผา
เพราะ ฉะนั้น ศักดิ์ นี้ ต้อง เป็น ศักดิ์ เกี้ยว เอื้ออง ที่ มี เขา ด้วย อนึ่ง
ศักดิ์ ที่ จับ ศักดิ์ กับ เป็น อาหาร ไม่ มี กับ ผา เพราะ ฉะนั้น ศักดิ์
นี้ ก็ ไม่ ใช่ ศักดิ์ ที่ จับ ศักดิ์ กับ เป็น อาหาร

๑๖ คน เราจำเป็นต้องปล่อยตัวตามใจ หรือหักห้ามใจไว้ อย่างไร
อย่างหนึ่ง การที่ปล่อยตัวตามใจเป็นการนำไปสู่ทุกข์คติ และ
การที่หักห้ามใจไว้ ก็ต้องเป็น การที่ ปฏิเสธ ตน เอง ได้
เพราะ ฉะนั้น คน เรา จึง จำ ต้อง ไปสู่ ทุกข์คติ หรือ มิ ฉะนั้น ก็ ต้อง
ฝึก หัก ปฏิเสธ ตน เอง แต่ อย่างไร อย่าง หนึ่ง

๑๗ การที่ว่ายน้ำ ก็คือ การที่ไปได้ ในของเหลว (คือน้ำ) การ
เขรไปในอากาศ ก็คือการว่ายไปในของเหลวมาก (คืออากาศ)
เพราะ ฉะนั้น คนที่ ว่ายน้ำ เป็นก็ ไม่น่า จะ หวาดเสียว ต่อการเขรไป
ในอากาศ

๑๘ กองทัพหงสาวดีที่ยกมาตีกรุงศรีอยุธยา ในแผ่นดินสมเด็จพระ
พระ มหาจักร พรต นั้น ถ้า ยกกลับไปทางเมืองกำแพงเพชรก็จะ
พบทัพ พระมหาธรรมราชา ด้าน ทาน อยู่ ถ้า ยก กลับไปทางเมือง
กาญจนบุรี ก็ จะขัดสน ด้วย เสบียง อาหาร เพราะ ฉะนั้น กองทัพ
หงสาวดี ครั้ง นั้น ถ้าไม่ถูก ด้าน ทาน ก็ คง ต้อง ขัด สน ด้วย
เสบียง อาหาร อย่างไร อย่าง หนึ่ง

๑๙ การ ที่ สบมา คน จะคงได้ คิดนั้น จำต้อง ชาญชัย มีความเฉลียว
เปี่ยม การ ที่ จะ มี เฉลียว เปี่ยม ต้องมี กำหนด คำ ของ สมบัติ ซึ่ง
แปล ว่า จะ ต้องมี อริ เป็นกลางให้ ถือกัน ทั่วไป เพราะ ฉะนั้นการที่

จะให้มันมีมากมิตได้มัน จึง จำ ต้อง มี อัตรามาเป็นกลาง ให้ถือ
กันได้ทั่วไป

๔๐ การ ที่ ตัวเร้าเจ้าน เป็น หลาย จำพวก เกิดมา สำหรับกัน
ตัวอื่น เป็น อาหาร นี้ ย่อม เป็นจริง ว่า คน เรา ก็เกิดมา สำหรับ
กินตัวอื่น เป็น อาหาร

๔๑ กรรมกัมมวิยา ยิ่งถูกมาก ถ้าเหตุผิด ผลที่ อย่างก็ยิ่ง ผิดหนักขึ้น
เพราะ ฉะนั้น ใน ที่ใด ที่ หัก ไม่ เป็น ความรู้ เน ผู้ กู้ กรรมกัมมวิยา
มากที่สุด ก็ น่าจะ เป็นที่ไว้ ใจ ให้ ผู้อื่น เชื่อ จึง ได้ น้อย ที่สุด

๔๒ ถ้า ผู้ใด ทำ ความดี ให้ แก่ คน โดย ถูกต้อง ตามคลอง จรรยา
จริยา ผู้ นั้น รัก ตน ถ้า ผู้ใด ทำ ความดี ให้ แก่ ผู้อื่น โดย ถูกต้อง ตาม
คลอง จรรยาจริยา ผู้ นั้น เป็น ผู้ กอบ ด้วย เมตตา จิตร์ แต่ นี้ คน
เป็น อัน มาก ที่ จะ ไม่ ทำ ความดี ทั้ง ให้ แก่ ตน เอง หรือ ให้ แก่
ผู้อื่น โดย ถูก ต้อง ตาม คลอง จรรยาจริยา เพราะ ฉะนั้น คน
เหล่านี้ ก็ ไม่ เป็น คน รัก ตน หรือ ไม่เป็น คน มี เมตตา จิตร์

๔๓ คน เรา ที่ ไม่ เป็น ผู้ ทรง คุณ ความดี ย่อม จะ คอย บั่น ทน
องค์ คุณ ความดี ของ ผู้อื่น เพราะ ใจ ของ คน เรา ถ้า ไม่ ถึง ถึง อยู่
แต่ ใน ความดี ของ ตน เอง ก็ ถึง ถึง อยู่ ใน ความชั่ว ของ ผู้อื่น
และ ผู้ใด ที่ ต้อง การ ความดี ได้ ตน ก็ ย่อม คอย บั่น ทน ผู้อื่น
(หลอดเบกคน)

๔๔ ความประสงค์ของการสงคราม ก็เพื่อจะให้มีความ
สงบเรียบร้อยทุกเมื่อ เพราะฉะนั้นทหารจึงเป็นผู้ที่ทำความ
สงบเรียบร้อยได้ดีที่สุด

๔๕ ความไว้วางใจกัน ในข้อนี้ สัญญานี้เป็นสิ่งที่จะเว้นไม่ได้
ในสัมพันธแห่งมนุษย์ ถ้ามีเช่นนั้นกิจการของเราโดยมาก
ก็จะหลุดลอยแล้วแต่จะเป็นไปเอง แต่สัญญานี้ถ้าไม่มีความ
จำเป็นที่จะต้องทำตามสัญญา ก็จะทำให้มีความไว้วางใจในสัญญา
อย่างไรได้ . . . เพราะฉะนั้นความจำเป็นที่จะต้องกระทำตาม
สัญญาจึงเป็นสิ่งที่จะละเว้นไม่ได้ในสัมพันธแห่งมนุษย์ เท่าเทียมกัน

๔๖ ผู้ใดที่เชื่อว่าตนอยู่ข้างฝ่ายถูกในความเห็นของตน
ย่อมเปิดตนให้อาจอ้างเข้าทางผิดได้ ตัวท่านย่อมเชื่อตามความ
เห็นของท่านเสมอ ว่าท่านอยู่ข้างฝ่ายถูก เพราะฉะนั้น
ตัวท่านก็เปิดตัวท่านให้อาจอ้างเข้าไปได้ (เวอร์คตี)

ข้อสอบได้ ตรรกวิทยา สำหรับ ประกาศ นียบัตร
ครู ประถม เมื่อ ปลาย ศก ๑๒๑

๑. (ก) ประโยค มี ส่วน อย่างไรบ้าง ?
- (ข) เทอมเฉพาะ กับ เทอมทั่วไป ต่างกัน อย่างไร ?
- (ค) เทอมใหม่เหล่านี้คือ อะไร ?

๒. ความนอก กับ ความใน ของ เทอม 'ดอกบัว' กับ
'ดอกไม้' ต่าง กัน อย่างไร ?

๓. เมื่อ ท่าน กล่าวถึง 'แพ' (ไม่ใช้แพไม้) ท่าน
หมายความว่า อะไร แน่ ?

๔. มัน เป็น อัน มาก ทำ การ ไม่ ไหว เพราะ ว่า มัน
อาหาร กิน พอ มัน ที่ ออก อาหาร นั้น ย่อม ทำ การ ไม่ ไหว
อยู่เอง

- (ก) ใน ห้วง นี้ ข้าง บน นี้ ไหน เป็น ประโยค ผล ?
- (ข) กับ อีก ๒ ประโยค นั้น เรียก ว่า ประโยค
อะไร ?
- (ค) เทอม ไหน เป็น เทอม ร่วม ?

ข้อสอบได้

๒๓๗

(ข) ทำไมจึง ทราบ ได้ว่า เปน เทอม รวมน ?

(ง) โหนด เปน เทอม ไหม เพราะ เหตุ ไດ ?

(จ) โหนด เปน เทอม เด็ก เพราะ เหตุ ไດ ?

๕. ให้ชี้ว่า ห้วง นึก ต่อ ไป นี้ผิด เพราะ อย่างไร

(ก) น้ำ ทะเล ย่อม เค็ม แต่ น้ำ ใน ทะเล ต่ำ
ไม่มีเกลือ เพราะ ว่า ไม่ ใส น้ำ ทะเล

(ข) นายจิตร เปน คน ดี นายจิตร เปน ครู
เพราะฉะนั้น นั้น ครู จึง ย่อม เปน คน ดี

(ค) ผู้ที่ ไม่ ทำ การ ย่อม เปน ผู้ เกียจ ครัว้น ชาย
ผู้ นี้ ทำ การ อยู่ ไม่ เพราะฉะนั้น ชายผู้ นี้ จึง เปน คน เกียจ ครัว้น

๖. ใน เวลา เข้า ขึ้น ขึ้น ถ้า ข้าพเจ้า เห็น ถึง ต้น ไม้ ต้น
หนึ่ง ใน สวน ของ ข้าพเจ้า หัก แต่ อาจ จะ เปน ได้ ทั้ง สอง อย่าง
คือ หัก ด้วย พญ เมื่อ ขึ้น นี้ หรือ มี ขะโมย มา ถอบ หัก เช่น
นี้ , ทำ อย่างไร ข้าพเจ้า จึง จะ ทราบ ได้ว่า หัก เพราะ เหตุ ไດ ?

ข้อสอบได้ ตรวจวิชา สำหรับ ประกาศ นียบัตร

ครู ประถม เมื่อ ป้าย ศก ๑๒๒๒

“ เพราะเหตุนี้ เป็น ของ แท้ ไม่มี อะไร ผสม เหตุ
จึง เป็น แร่ ด้วย แร่ นั้น ย่อม เป็น ของ แท้ ไม่มี อะไร ผสม ”
ห้วง นี้ ห้วง นี้

(ก) ให้ เรียง เสีย ให้ ถูก ต้อง ตาม ลำดับ ประโยค
และ ให้ แปลง เป็น ไวยากรณ์ ตรวจวิชา อย่าง ถูกต้อง ทุก ประโยค ด้วย

(ข) ให้ บอก ว่า ไหน เป็น ประโยค ใหญ่, ประโยค
เล็ก, และ ประโยค ช้าง เพราะ เหตุใด

(ค) ให้ บอก ว่า ไหน เป็น เทอม ใหญ่ เทอม เล็ก และ
เทอม รวบรวม เพราะ เหตุใด

ห้วง นี้ บรรยาย ต่อไป นี้ ไม่มี ประโยค กรรม บริบูรณ์
ให้ เติม เสีย ให้ ครบ แล้ว ให้ เรียง ลำดับ ให้ ถูก ต้อง ตาม
ไวยากรณ์ และ ตาม นิยม ของ ตรวจวิชา ด้วย

(ก) เคี้ยว นี้ บิด ทำ นบ ที่ ปาก ถัด เสีย แล้ว น้ำ จึง
ไม่ กร่อย

ข้อสอบได้

๒๔๘

(๑) ก็ฝน แด้ง เช่นนี้ จะให้เข้างาน อย่างไรได้ ?

(๒) นาย ก เรียน ได้แม่นยำ เพราะ ชูธำหะ

๓ ให้ช้าง ผุด จาก เหตุ เปน กุ่ ๆ ค่อยไปนี้

(๓) สิ่งที่มีชีวิต ร่มรื่น รุก จัก เจริญ และ แดก คับ
คั้น.ไม่ก็ รุก จัก เจริญ และ แดก คับ

(๔) รอยเท้าบน แผ่น อีฐ นี้ เปน รอย เท้า สุนัข
สุนัขจะเหยียบ อีฐ ให้ เปน รอย ได้ ค่อย เมื่อ อีฐ เบียด

(๕) หดง คา ที่ น้ำฝน ไหล ช่ม ลงได้ คือ หดง คา
รว .. หดง คา นี้ น้ำฝน ไหล ช่ม ลง ได้

๔ ความ นอก กับ ความ ใน ของ เทอม นั้น ต่าง กัน อย่างไร ?
ให้ เปรียบ ความ นอก กับ ความ ใน ของ เทอม ว่า ‘มนุษย์’ กับ
‘คนไทย’

๕ ให้ ไข คำว่า มนุษย์, คนไทย, เมืองไทย, ความ กตัญญู.

๖ มี รอย เขียน หนังสือ อยู่ ที่ ฝาผนัง และ เด็ก สอง
คน ๆ หนึ่ง อยู่ใน ชั้น มุด กับ อีก คน หนึ่ง อยู่ใน ชั้น ประถม
ต่างคนต่าง ซัด กัน ว่า เปน ผู้ เขียน จะ ทราบ ได้อย่างไร ว่าใคร
เป้น คน เขียน แน่ ?

๗ หัวง นึก ค่อยไปนี้ผิด หรือ ถูก ถ้าผิด ๆ เพราะ อะไร

(ก) ปลาฉาพ ไม่ ไข่ ปลา แมว น้ำ ก็ ไม่ ไข่ ปลา
เพราะ ฉะนั้น ปลาฉาพ จึง ไม่ ไข่ แมว น้ำ

(ข) โทษ รัก ชาติ ญวน ไม่ ไข่ ไทย เพราะ
ฉะนั้น ญวน ก็ ไม่ รัก ชาติ

ข้อ สอบได้ ทรรก วิทยา สำหรับ ประกาศ นียบัตร

ครู มัธยม เมื่อ ปลาย ศก ๑๒๒๒

๑. คำ ไร จะ ว่า เปน ความ นอก หรือ ความ ใน ของ คำ
ที่ ไร นั้น ? ให้ ไร คำ ต่อ ไป นี้:— การ ศึกษา, รัฐบาล,
ญาติ, การ เปน ครู, การ ทำ โทษ

๒. ให้ จำ แยก จำ พจน 'การ เดินทาง' ออก เปน ชนิด
และ ตำรา ของ ชนิด ต่อ ๆ ไป ตาม ความ เห็น ของ ท่าน

๓. ให้ เขียน หัว นึก มา ให้ คู่ สัก ๒ หัว ให้ เปน อย่าง
ดี ที่ สุด ที่ จะ นึก ได้ แล้ว กระจาย ให้ เห็น ว่า ทั้ง หัว นั้น มี
ส่วน ใด ไร บ้าง ถ้า กระจาย ส่วน เหล่า นั้น ลง ไป ได้ อีก ก็ ให้
กระจาย จน ละเอียด ถึง ที่ สุด (กระจาย เพียง หัว เดียว ก็ได้)

ข้อ สอบได้

๒๒๑

๕ หวังนึกต่อไปนี้ผิด หรือ ถูก ถ้าผิด จะ เป็น แฟ่ลซึ
ชนิดใด ?

(ก) นาย ก ไม่รู้เลข เพราะ เมื่อวานนี้ ทำ
โจทย์ บัญญัติ ไตร ย่างส์ ผิด

(ข) ไม่มีอะไร ดีกว่า แกลง ปลา เทโพ เข้า กับ
เกด็ธ ก็ ยัง ดี กว่า ไม่มี อะไร เพราะ ฉะนั้น เข้า กับ เกด็ธ ก็ ยัง
ดี กว่า แกลง ปลา เทโพ มาก

(ค) แท้ตัว ของ ตัว เอง ก็ ยัง เขา ตัว ไม่ ระด นี้
ยัว จะ มา ตั้ง สอบ คน อื่น เขา อีก

๕ ของ หาบ ใน โรง เรือน จะ สืบ ได้อย่างไร ?

๖ ครอบภวิทยา อย่าง ดี ตก ชัน กับ ชินภักชัน ต่าง กัน อย่างไร
และ อย่าง ไหน นี้ ที่ ใช้ เป็น พิเศษ ว่า กัน ใน ทาง ใด ? ให้ ตั้ง
หวัง นึก มา ให้ เห็น ต่าง กัน อย่าง อะบถ

๗ ครอบภวิทยานี้ จะ สอบ นัก เรือน ใน โรง เรือน ตาม ญ ได้
อย่างไร ? (หัด สู้ ทร ไม่ ได้ บัว กับ ให้ สอบ และ กบ
สอบ ได้ ก็ ไม่มี)

